CARTE DE INVATATURA
UNU23945
10.00 Lei

CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ CREȘTINĂ ORTODOXĂ

CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ CREȘTINĂ ORTODOXĂ

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
1978

CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ CREȘTINĂ ORTODOXĂ

TIPĂRITĂ CU BINECUVÎNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

† IUSTIN

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
1978

ACEASTĂ CARTE A FOST ALCĂTUITĂ — DIN ÎNCREDINŢAREA SFÎNTULUI SINOD — DE CĂTRE P. S. **VASILE**, EPISCOPUL ORADIEI, PR. PROF. DUMITRU CĂLUGĂR, PR. PROF. P. DEHELEANU ŞI PR. PROF. DUMITRU RADU.

Cuvînt înainte

În 1952, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a scos de sub tipar «Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă», *carte de mare însemnătate pentru cunoaşterea temeiurilor celor drepte ale credinţei noastre strămoşeşti şi de real folos pentru orientarea preoţimii noastre în propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu. Alcătuită în chip de întrebări şi răspunsuri, cu bogate trimiteri la izvoarele cele nesecate ale credinţei ortodoxe, adică la Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, ea era rodul muncii de cîţiva ani a mai multor profesori de teologie şi cărturari iscusiţi, printre care şi unii membri ai Sfîntului Sinod.*

Acest îndreptar de credinţă s-a epuizat şi se simţea nevoia unei noi cărţi de învăţătură, poate mai simplă şi mai la îndemînă, care să înfăţişeze pe scurt şi limpede adevărurile de temelie ale Ortodoxiei, pentru zidirea sufletească a credincioşilor. Cei dintîi care o aşteaptă sînt preoţii, ca unii ce au zilnic trebuinţa unui asemenea instrument de lucru în îndoita lor activitate pastorală, aceea de păzitori ai credinţei şi de părtaşi la viaţa şi progresul Patriei.

De aceea, Conducerea noastră bisericească a împuternicit o comisie de preoți și profesori de teologie ca, sub îndrumarea P r e a S f i n ț i t u l u i E p i s c o p V a s i l e a l O r a d i e i, delegat al Sfîntului Sinod, să întocmească o «Carte de învățătură creștină ortodoxă», *cu înfățișarea pe scurt a tezaurului nostru dogmatic și moral, pe înțelesul tuturor.*

Este cartea de față. Ca alcătuire, ea urmează modelul «Mărturisirii ortodoxe» *din 1952, păstrînd adică aceeași împărțire a cuprinsului, cu deosebirea că nu mai sînt folosite întrebările și răspunsurile, ci doar expunerea curgătoare a tot ceea ce îl poate interesa pe cititor. Astfel, în* prima parte *este înfățișată* învățătura de credință creștină ortodoxă, *prin explicarea crezului ;* partea a doua *se ocupă cu* chipurile închinării ortodoxe ; *în cea* de a treia parte *sînt arătate* căile desăvîrșirii morale a credincioșilor.

Fiecare capitol are forma unei scurte cateheze, în care adevărurile de credință ortodoxă se limpezesc din temeiurile lor biblice și din inspiratele așezări ale sfinților părinți. O seamă de ilustrații, scurte rugăciuni și texte din Sfînta Scriptură au menirea de a face cartea cît mai folositoare și mai plăcută.

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

I

Credința creștină ortodoxă

1.

CREDINȚA CREȘTINĂ ORTODOXĂ

Cînd vorbim despre credința creștină, înțelegem că aceasta este *virtutea*, adică puterea prin care primim ca adevăr neîndoielnic tot ce ne-a descoperit Dumnezeu și ne învață Sfînta Biserică Ortodoxă pentru mîntuirea noastră. *Prin credință cunoaștem ceea ce nu putem vedea și adeverim ceea ce nădăjduim de la Dumnezeu*, cum citim în Sfînta Scriptură : «*Credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute*» (Evrei XI, 1).

Una din **îndatoririle de căpetenie** ale fiecărui creștin ortodox este de a **ști ce crede și cum crede ;** de a cunoaște cuprinsul dreptei sale credințe, **pentru a nu fi amăgit** *de învățături greșite și deșarte.* El este chemat să-și însușească această învățătură cu mintea, nu însă mai puțin cu simțirea și mai ales cu voința, pentru că *de Dumnezeu nu te poți apropia decît ducînd o viață în curăție sufletească și trupească*, cum lămurit ne învață sfîntul Grigorie Teologul, zicînd : «Nu este în puterea oricui să cugete despre Dumnezeu, fiindcă aceasta pot să o facă numai cei care s-au cercetat cu de-amănuntul, ...care și-au curățit sufletul și trupul sau care cel puțin se silesc să se curețe».

Învățătura creștină ortodoxă pe care avem datoria să o cunoaștem, *ne-a dat-o Dumnezeu însuși prin Fiul Său întrupat,* Domnul nostru Iisus Hristos. Mîntuitorul Hristos ne-a adus învățătura dumnezeiască, despre care Însuși mărturisește: «Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis» (Ioan VII, 16) și a propovăduit-o în vremea cît a locuit între oameni. După El, sfinții apostoli și urmașii lor au răspîndit această învățătură «pînă la marginile lumii» cunoscute atunci, iar iubitorii de Dumnezeu au îmbrățișat-o cu adîncă și curată evlavie.

În curgerea vremii s-a ivit nevoia *ca învățătura descoperită* și împărtășită nouă prin viu grai de Mîntuitorul Iisus Hristos, *să fie prinsă în scris,* de sfinții scriitori, ca astfel nimic să nu se piardă din cele ce ne-a lăsat El. Aceasta o aflăm în Sfînta Scriptură a Noului Testament, ca și în Sfînta Tradiție, cum se va arăta acest lucru, mai amănunțit, în alt loc din această carte.

Tot între timp s-au ivit și învățături greșite, erezii, mai ales din pricină că unii dintre creștini au vrut să pătrundă *numai cu mintea lor,* lipsită de luminile și aripile credinței, *adevărul dumnezeiesc care covîrșește orice minte. Neputîndu-l înțelege,* ereticii au *răstălmăcit învățătura Mîntuitorului,* propovăduită de sfinții apostoli. Ca urmare, spre a-i feri pe credincioși de alunecare în rătăciri, Sfînta Biserică, prin sinoadele ecumenice, la care au luat parte toți episcopii săi, a statornicit și formulat *pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, dreapta credință ortodoxă,* în dogme și hotărîri, *sub asistența Duhului Sfînt.*

Astfel, învățătura credinței creștine se cuprinde *pe scurt, dar în cuvinte lămurite,* în **Simbolul Credinței,** *care a fost alcătuit de sfinții părinți* la întîiul sinod ecumenic de la Niceea (325) și în al doilea sinod ecumenic de la Constantinopol (381). *Simbolul* acesta numit și «**Crezul**», nu este numai o scurtă și clară mărturie a învățăturii de credință creștină, ci și o mărturisire de credință pe care *trebuie s-o cunoască și s-o facă fiecare creștin în parte.* De aici, obligativitatea învățării, de către fiecare creștin, a Crezului, care este următorul:

1. Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pămîntului, al tuturor celor văzute și nevăzute.

2. Și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut;

3. Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din cer și S-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și S-a făcut om;

4. Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat;

5. Și a înviat a treia zi — după Scripturi;

6. Și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui;

7. Și iarăși va să vină, cu slavă, să judece viii și morții; a Cărui împărăție nu va avea sfîrșit.

8. Și întru Duhul Sfînt, Domnul de viață făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, Care a grăit prin prooroci.

9. Într-una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică;

10. Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor;

11. Aștept învierea morților;

12. Și viața veacului ce va să fie. Amin.

ARTICOLUL I din Simbolul Credinței cuprinde învățătura creștină despre Dumnezeu în general, *Unul în ființă, dar întreit în Persoane, și despre Dumnezeu-Tatăl, Creator și Proniator al lumii.*

Dumnezeu este duh, *adică este netrupesc* ; este nevăzut, necuprins de făptura și de mintea omenească ; la El nu este mutare sau schimbare, căci este desăvîrșit și veșnic ; este atotputernic, atoateștiutor, este pretutindenea.

Dumnezeu este Unul după ființa Lui și întreit în Persoane : Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh. Aceste trei Persoane alcătuiesc Sfînta Treime, taina de nepătruns de mintea omenească și împărtășită nouă prin Descoperire dumnezeiască sau Revelație. Spunînd că Dumnezeu este închinat în trei Persoane, nu înseamnă că ar fi trei dumnezei. Dumnezeu este Unul singur, iar ființa dumnezeiască cea una și aceeași nu este împărțită în trei, ci ea se află întreagă în fiecare din cele trei Persoane dumnezeiești.

Cele trei Persoane divine sînt de o ființă, egale și veșnice. Tatăl este Dumnezeu adevărat, Fiul este Dumnezeu adevărat și Duhul Sfînt este Dumnezeu adevărat ; *dar avînd aceeași ființă,* **nu sînt trei dumnezei** *ci Unul singur.* Tatăl se deosebește de celelalte Persoane, întrucît El este Cel ce naște din veci pe Fiul și purcede pe Sfîntul Duh ; Fiul, întrucît El este Cel ce S-a născut din Tatăl ; iar Sfîntul Duh, întrucît este Cel ce purcede de la Tatăl. În același timp, cele trei Persoane sînt unite și se întrepătrund reciproc, locuind Una în Alta, în chip neamestecat, prin ființa cea una : Tatăl este în Fiul și în Sfîntul Duh, Fiul în Tatăl și în Sfîntul Duh, și Sfîntul Duh în Tatăl și în Fiul. *Acest adevăr ni l-a descoperit Dumnezeu însuși, Care nu poate fi asemănat cu nimic din ceea ce este creat.*

Învățătura că Dumnezeu este Unul după ființă și întreit în Persoane este mai presus de puterea de înțelegere a minții noastre. Mulți cugetători și scriitori creștini au folosit asemănări din lumea înconjurătoare pentru a mijloci, prin ele, înțelegerea Tainei Sfintei Treimi. Dar nici una din acestea nu poate lămuri o asemenea taină. Mintea nu s-ar fi putut înălța nici pînă a afla că în Dumnezeu sînt trei Persoane, dacă aceasta nu ni s-ar fi descoperit de Mîntuitorul Iisus Hristos.

Așadar, învățătura despre Sfînta Treime, întrecînd înțelegerea omenească și sprijinindu-se numai pe autoritatea Descoperirii sau Revelației dumnezeiești, cuprinsă în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, **noi ne-o însușim numai prin credință.**

Cel ce ne-a făcut cunoscută această taină este Mîntuitorul Hristos.

În Vechiul Testament găsim doar *preînchipuiri ale Sfintei Treimi* (Facere I, 26 ; III, 22). Patriarhul Avraam a fost cercetat de Dumnezeu la stejarul Mamvri sub înfățișarea a trei bărbați (Facere XVIII, 1—2). În Vechiul Testament nu se grăiește limpede despre Sfînta Treime, pentru că oamenii acelor vremuri nefiind pregătiți, ar fi putut înțelege greșit o taină atît de mare, și ar fi putut crede chiar în mai mulți dumnezei. *Dar în Noul Testament, cu venirea Mîntuitorului, învățătura ni se descoperă lămurit.* Mai întîi, la Botezul Domnului, cînd *Tatăl* dă mărturie despre Fiul grăind : «Acesta este *Fiul* Meu cel iubit întru Care am binevoit», Fiul primește Botezul și *Duhul Sfînt* coboară ca un porumbel asupra Lui (Matei III, 15—17). Numele celor trei Persoane ale Sfintei Treimi le găsim și în cuvintele prin care Mîntuitorul Iisus Hristos trimite pe sfinții apostoli la propovăduire : «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le *în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh*» (Matei XXVIII, 19). Iar sfîntul evanghelist Ioan zice : «*Trei sînt cei care mărturisesc în cer : Tatăl, Cuvîntul* (Fiul) *și Sfîntul Duh, și acești trei una sînt*» (1 Ioan V, 7).

RUGĂCIUNE

Preasfîntă Treime, miluiește-ne pe noi ; Doamne, curățește păcatele noastre ; Stăpîne, iartă fărădelegile noastre ; Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre, pentru numele Tău.

Articolul I din Simbolul Credinței arată că **Dumnezeu-Tatăl** este creatorul și proniatorul lumii.

Lumea înseamnă cerul și pămîntul și tot ce este în ele, afară de Dumnezeu. Ea este văzută și nevăzută. Cea *văzută* este tot ceea ce se poate cunoaște cu simțurile omenești, iar cea *nevăzută* sînt îngerii, buni și răi (Col. I, 16).

Îngerii sînt ființe netrupești, slujitoare lui Dumnezeu. Ei sînt făcuți de Dumnezeu din nimic, cum din nimic au fost fă-

cute toate cele ce sînt. *La început,* cînd i-a făcut Dumnezeu, *toți îngerii erau buni* și înzestrați cu puterea de a spori tot mai mult în virtute, să se bucure de fericire deplină și veșnică. O parte din ei s-au folosit bine de puterea și libertatea ce le-a dat-o Dumnezeu ; Părintele Ceresc le-a întărit acest dar de a nu mai putea greși niciodată. Aceștia sînt îngerii cei buni. *Unii dintre ei însă, în frunte cu Lucifer, trufindu-se, s-au ridicat împotriva lui Dumnezeu,* și Dumnezeu i-a aruncat *în întunericul cel mai adînc,* cum zice Sfînta Scriptură : «Și pe îngerii care nu și-au păzit vrednicia, ci au părăsit locașul lor, i-a pus la păstrare sub întuneric, în lanțuri veșnice spre judecata zilei celei mari» (Iuda I, 6). *Aceștia s-au făcut îngeri răi, demoni. Și odată cu căderea acestora s-a ivit iadul,* care este starea lor de nefericire și locul lor de sălășluire. Îngerii cei buni au rămas în fericita apropiere de Dumnezeu și-L slujesc, fiind întăriți prin harul dumnezeiesc, ca să fie pururea slujitori ai lui Dumnezeu, organe ale Providenței dumnezeiești, vestitori și ajutători ai oamenilor.

Dumnezeu a făcut «*din nimic*» atît lumea nevăzută, cît și lumea văzută, *numai cu cuvîntul* și voința Sa atotputernică, zicînd : «Să fie !». Biserica învață pe baza Sfintei Scripturi, că Dumnezeu a creat lumea în șase zile, adică treptat și într-o anume ordine, încheind-o cu crearea omului (Fac. I, 1—31), în perechea părinților neamului omenesc : Adam și Eva.

Dar creînd lumea, Dumnezeu *n-a lăsat-o în părăsire, ci îi poartă de grijă pururea ;* toate cîte sînt, toate făpturile sînt ținute și crescute după planul Său, după voia și puterea Sa, purtîndu-le de grijă după înțelepciunea Sa cea preaînaltă ; pe toate le ocrotește și le conduce spre fericirea și desăvîrșirea lor. El este Tatăl *atotțiitorul.* Această neîntreruptă grijă părintească a lui Dumnezeu față de lume se numește **Providență** sau *Pronie* dumnezeiască. Sfîntul Ioan Gură de Aur scrie despre Pronie : «Dumnezeu nu numai că a adus la lumină zidirea ; dar după ce a adus-o, o îngrijește. De zici îngeri, de zici arhangheli, de zici puterile cele de sus, de zici toate cele văzute și nevăzute, toate acestea se bucură de Pronia Lui. Fără această lucrare, toate se duc, se scurg și pier».

Creația se încheie cu crearea omului, făcut în chip deosebit de către Dumnezeu, Care a zis : «Să facem pe om după chipul și asemănarea Noastră, ca să stăpînească... tot pămîntul. Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său... bărbat și femeie l-a făcut. Și Dumnezeu i-a binecuvîntat, zicînd : «Creșteți

și vă înmulțiți, și umpleți pămîntul și-l stăpîniți...» (Fac. I, 26—28). Fiind creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, *omul este cea mai de seamă creatură a lui Dumnezeu,* fiind constituit din *două elemente : trup și suflet.*

Trupul omenesc l-a făcut Dumnezeu «din pămînt», cu totul altfel decît pe celelalte creaturi. Căci pe cînd despre acestea Sfînta Scriptură spune : «Și a zis Dumnezeu să se facă», despre om zice : «Atunci, luînd Domnul Dumnezeu țărînă din pămînt, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie» (Facere II, 7).

Așadar, *trupul omului l-a făcut Dumnezeu din pămînt,* iar *sufletul l-a creat prin suflare dumnezeiască.* Prin trup, care este luat din pămînt și are ceva comun cu toate viețuitoarele, omul este legat de pămînt și de tot ceea ce aparține lumii acesteia. *Prin suflet* însă, care provine prin creație direct de la Dumnezeu, *omul stă în legătură cu Dumnezeu* și cu lumea spirituală.

Chipul lui Dumnezeu din om înseamnă sufletul nemuritor cu puterile lui, mintea sau cugetarea, simțirea și voința liberă, care se îndreaptă către Dumnezeu ; iar *asemănarea cu Dumnezeu înseamnă întărirea și desăvîrșirea omului în virtute și sfințenie cu ajutorul harului dumnezeiesc,* spre îndumnezeirea lui.

Din coasta celui dintîi om, din Adam, Dumnezeu a făcut pe femeie, pe Eva. Pe acești doi oameni i-a așezat Dumnezeu în raiul pămîntesc, ca să ducă o viață fericită și în iubire față de Părintele Ceresc. Mintea lor era luminată, inima sau simțirea era curată și fără pofte rele, voința era dreaptă și înclinată numai spre bine, trupul era sănătos și fără nici o suferință.

Astfel, omul creat «*după chipul și asemănarea lui Dumnezeu*» se găsea la început într-o *stare de curăție și nerăutate,* în pace deplină cu cele din jurul său, cu sine însuși și cu Părintele Ceresc. El nu era întru totul desăvîrșit, dar prin continuă strădanie și cu ajutorul harului dumnezeiesc putea să ajungă asemenea lui Dumnezeu, găsindu-se deci la începutul drumului spre asemănarea cu Făcătorul său.

Omul creat de Dumnezeu era liber. Iar libertatea era măreția lui, avînd putința de a ajunge sfînt și drept prin strădania sa și ajutat de Cel ce l-a făcut și Care îi purta mereu de grijă.

Pentru ca să întărească prin lucrare puterile sufletești ale celor dintîi oameni, ca să le încerce și ascultarea, Dumnezeu

Și-a arătat voința Sa către ei, dîndu-le poruncă să nu mănînce din pomul cunoștinței binelui și răului. Căci de vor mînca din acest pom, «vor muri negreșit» (Facere II, 16—17).

Dumnezeu a dat această poruncă nu pentru a-l slăbi și coborî pe om din cinstea în care se găsea ; ci, dimpotrivă, pentru a-l întări și înălța, i-a dat acest prilej ca să-și poată arăta prin faptă dragostea față de Făcătorul său și pentru a se statornici în bine.

Fericirea din rai a celor dintîi oameni a ținut cît timp ei au păstrat nevinovăția stînd în ascultare și dragoste deplină față de Dumnezeu și păzind porunca Lui. Dar ei s-au lăsat ispitiți de *cel rău* care îi pizmuia pentru fericirea lor și voia să-i ducă la pierzanie. Prin viclenie și înșelăciune, diavolul i-a făcut să creadă că, de vor mînca din pomul cel oprit, adică al cunoștinței binelui și răului, se vor face întocmai ca Dumnezeu. Lăsîndu-se amăgiți, ei au călcat porunca lui Dumnezeu și, *prin neascultare, au căzut în păcat.* Așa a intrat răul în lume.

Pedeapsa cea mai mare a păcatului primilor oameni *a fost moartea* (Rom. VI, 23). De aceea, la moarte, trupul se întoarce în pămînt, din care a fost luat, iar sufletul nemuritor trece în lumea nevăzută (Ecleziast XII, 7).

Protopărinții neamului omenesc n-au păstrat starea morală de comuniune cu Dumnezeu, ci, călcînd voia Lui, au căzut în păcat (Fac. III, 1—6), pierzînd fericita stare primordială, atît pentru ei cît și pentru toți urmașii lor. Orice om are din fire păcatul lui Adam fiind vinovat și supus pedepsei lui Dumnezeu. *Starea aceasta de reală păcătoșenie a naturii umane căzute*, în care se naște fiecare om, ca urmaș al lui Adam, *se numește păcatul strămoșesc.*

Și urmările păcatului au fost grele : primii oameni au pierdut harul dumnezeiesc, s-au îndepărtat și s-au înstrăinat de Dumnezeu și *au fost alungați din rai.* Chipul lui Dumnezeu în ei a slăbit, fără însă a pieri cu totul ; schimbarea adusă de păcat, *s-a arătat în întunecarea minții, în stricarea inimii și în slăbirea voinței.* De asemenea, omul *a pierdut sfințenia, curăția, liniștea trupului și putința de a nu muri.* Despărțiți de cele veșnice și alunecînd spre piericiune, *oamenii au căzut pradă plăcerilor de tot felul.* Iar viața lor a devenit grea, fiind însoțită de trudă, de dureri și de necazuri de tot felul. Iubirea față de Dumnezeu a fost înlocuită de om cu iubirea față de făpturi.

Dar prin păcatul lui Adam s-a stricat întreaga fire.

Pedeapsa cea mai mare a păcatului a fost moartea, care după sfîntul apostol Pavel este «plata păcatului» (Rom. VI, 23 ; 1 Cor. XV, 22).

Dar Dumnezeu, în nemărginita Sa bunătate, nu l-a părăsit pe om nici după căderea lui în păcat ; nu l-a dat pierzării, omul fiind făptura Sa cea mai aleasă. Chiar la alungarea lor din rai, Dumnezeu le-a făgăduit strămoșilor noștri un Mîntuitor (Facerea III, 15), Care va zdrobi puterea răului și va împăca pe oameni cu Dumnezeu. Acest Mîntuitor este Domnul nostru Iisus Hristos.

De la căderea omului în păcatul neascultării și pînă la venirea Mîntuitorului Iisus Hristos, Dumnezeu a lăsat să treacă multă vreme, în care oamenii au cunoscut amărăciunea consecințelor păcatului, prin starea rea în care au ajuns ; dar au putut păstra și nădejdea că se pot mîntui cu ajutorul lui Dumnezeu. În bunătatea Sa, Dumnezeu S-a îngrijit de oameni, i-a îndrumat și i-a pregătit pentru primirea Mîntuitorului, prin Legea Veche, prin prooroci și prin alte mijloace, ca la venire să-L poată recunoaște și să poată urma Lui, întru curățirea vieții și nădejdea mîntuirii.

Învățătura despre Dumnezeu Fiul, adică despre a doua Persoană a Sfintei Treimi, Care S-a întrupat pentru mîntuirea noastră din robia păcatului și pentru împăcarea noastră cu Dumnezeu, **este cuprinsă în articolele 2—7 din Simbolul Credinței.**

Domnul nostru Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Care la plinirea vremii S-a făcut om ca noi, asemenea nouă întru toate, în afară de păcat. *El este Dumnezeu adevărat și om adevărat.* El a venit în lume ca să ne mîntuiască. Acest lucru îl arată sfîntul Atanasie cel Mare, astfel : «Fiindu-I milă de neamul nostru și înduioșindu-Se de slăbiciunea noastră și mișcat de stricăciunea noastră și nesuferind stricăciunea morții asupra noastră, ca să nu piară ce a făcut», Dumnezeu a hotărît mîntuirea noastră potrivit înțelepciunii și dragostei Sale nesfîrșite. El a socotit astfel că nu e potrivit să mîntuiască pe oameni de departe, nici chiar prin mijlocirea îngerilor, ci trimițînd în lume *pe Însuși Fiul Său, Care S-a făcut om ca noi toți, afară de păcatul strămoșesc și de orice alt păcat.*

Așadar, Fiul lui Dumnezeu *S-a făcut om ca să ne mîntuiască pe noi toți, împăcîndu-ne cu Dumnezeu* și înnoind firea noastră cea stricată de păcatul strămoșesc. *El a luat firea omenească* și, fiind în același timp *Dumnezeu adevărat și om*

adevărat, a purtat toate consecințele păcatului originar însă fără de păcat, pentru ca să ne răscumpere pe toți din robia păcatului lui Adam.

Că Mîntuitorul Iisus Hristos a fost și om adevărat, iar nu numai Dumnezeu adevărat, *aflăm lămurit din Sfînta Scriptură :* Prin pogorîrea Duhului Sfînt, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat din sfînta Fecioară Maria ; S-a născut, a fost înfășat în scutece, a flămînzit și a însetat, a obosit, în timpul mîntuitoarelor Sale Patimi a suferit bătăi, loviri, schingiuiri, încununare cu spini, răstignire și moarte.

Mîntuitorul Iisus Hristos *a săvîrșit răscumpărarea* sau mîntuirea noastră *prin cele trei chemări sau slujiri ale Sale,* și anume : a) ca *Prooroc* și Învățător. Domnul nostru Iisus Hristos este Proorocul proorocilor, pentru că în El s-au împlinit toate proorocirile și pentru că El este supremul învățător care ne descoperă propria Sa învățătură dumnezeiască cu privire la Dumnezeu și la om ; b) ca *Arhiereul* cel adevărat Care nu aduce jertfă pentru Sine, fiind fără de păcat, ci Care Se aduce pe Sine însuși jertfă Tatălui, pe Cruce, și Se jertfește mereu pe Sfîntul Altar, la Sfînta Liturghie, pentru iertarea păcatelor, sfințirea credincioșilor și viața de veci ; c) ca *Împărat* care, răscumpărînd prin moartea Sa pe Cruce pe om de sub robia morții și a păcatului, și înnoindu-l prin învierea Sa, a întemeiat împărăția Sa spirituală-duhovnicească, Biserica Sa, ai cărei membri sînt credincioșii și al cărei cap este El însuși, «avînd toată puterea în cer și pe pămînt» (Matei XXVIII, 18).

Mîntuitorul Iisus Hristos este Unsul lui Dumnezeu, Care are în măsura cea mai mare puterea de cunoaștere a Proorocului, sfințenia Arhiereului și puterea Conducătorului duhovnicesc.

Mîntuitorul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, născut din veci din Tatăl ; El nu este făptură, ci are însăși ființa Tatălui, prin naștere mai înainte de toți vecii, adică din veșnicie ; deci n-a fost nici o vreme în care Fiul să nu fie Fiu și Tatăl să nu fie Tată. *Cum veșnic este Tatăl, așa și Fiul este veșnic.* El este Unul-Născut, adică este singurul Fiu al lui Dumnezeu. Dacă credincioșii creștini și drepții se numesc și ei fii ai lui Dumnezeu aceștia sînt fii *nu după fire, ci prin harul dumnezeiesc ;* ei nu sînt «de o ființă» cu Dumnezeu, cum lămurit citim în Sfînta Scriptură : «Celor cîți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu» (Ioan I, 12).

Mîntuitorul Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat ca și Tatăl, are aceeași ființă, aceeași dumnezeire, cu aceleași însușiri dumnezeiești ca și Tatăl din Care S-a născut, așa cum o lumină este asemenea luminii din care s-a aprins. Cuvintele «lumină din lumină» din Simbolul Credinței sînt numai o exprimare omenească privind taina nașterii Fiului din Tatăl, care nu poate fi pătrunsă de mintea omenească.

Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție mărturisesc uneori dumnezeirea Domnului Iisus Hristos, cu cuvintele : «Acesta este adevăratul Dumnezeu» (1 Ioan V, 20), și «cu adevărat, mare este taina dreptei credințe ; Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă» (1 Timotei III, 16).

Ca Dumnezeu adevărat, Fiul lui Dumnezeu este împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, Făcător al lumii, al tuturor celor văzute și nevăzute. Toate s-au făcut prin Fiul (Ioan I, 3), nu ca și cum Tatăl s-ar fi slujit de Fiul ca de unealtă, ci că Fiul lucrează împreună cu Tatăl, fiind de o ființă cu Tatăl și avînd aceeași putere creatoare ca și Tatăl.

Dar Fiul sau Cuvîntul lui Dumnezeu *S-a pogorît din ceruri ca să mîntuiască pe oameni,* să-i izbăvească din robia păcatului și a morții ; *El S-a arătat în trup,* ca să ridice și să înnoiască pe omul căzut ; *a venit «pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire»,* pentru toți oamenii de totdeauna și de pretutindeni.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu din Fecioara Maria s-a făcut în chip minunat, *nu după rînduiala firii omenești,* ci prin umbrirea Fecioarei de către Duhul Sfînt. *Dar făcîndu-Se om,* Fiul lui Dumnezeu *nu a încetat să fie Dumnezeu adevărat.* Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat și om adevărat, cu trup și suflet omenesc adevărat, *întru totul asemenea nouă,* **afară de păcat ;** El este Dumnezeu-om și *rămîne Dumnezeu-om pentru veșnicie.*

După cum s-a mai arătat, sfînta Fecioară Maria a fost învrednicită de Dumnezeu *să nască după trup pe Fiul lui Dumnezeu* (ca om), *fără să cunoască bărbat,* fiind astfel fecioară și înainte de naștere și în timpul nașterii și după naștere, *rămînînd în veșnicie fecioară.* Preacurata, pururea Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu sau Maica Domnului și o cinstim ca fiind mai presus de toți sfinții și îngerii, ca pe una ce este «mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii».

Sînt și unii creștini care nu aduc cinstire Maicii Domnului, care socotesc că ea ar fi fost căsătorită și ar fi avut mai mulți fii. Împotriva pururea fecioarei Maicii Domnului ei aduc textul : «Au nu este Acesta fiul teslarului ? Au nu se numește mama Lui Maria și frații (verii) Lui : Iacob și Iosif, Simon și Iuda ? Și surorile (verișoarele) Lui au nu sînt toate la noi ? Deci, de unde are El toate acestea ?» (Matei XIII, 55—56).

În unele locuri din Sfînta Scriptură (Matei XII, 46, 48, 49 ; Marcu III, 31—32 ; Luca VIII, 11—21 ; Ioan II, 12 etc.) este drept, se găsește expresia «frații Domnului», *dar prin «frați» trebuie să înțelegem rudele apropiate ale lui Iisus,* după Iosif și după Maria, cum se vede acest lucru din întrebuințarea cuvîntului «frați» în multe alte locuri din Sfînta Scriptură. Textul : **«Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif,** *Maria a născut pe Fiul său cel Unul-Născut,* Căruia I-a pus numele Iisus» (Matei I, 25), arată clar că *ea nu a avut alți copii* și că Fiul lui Dumnezeu a luat trup omenesc din sfînta Fecioară Maria cu puterea Duhului Sfînt.

RUGĂCIUNI

Fecioară ai născut, ceea ce ești neispitită de nuntă, și fecioară ai rămas, maică nenuntită, Născătoare de Dumnezeu, Marie, roagă pe Hristos Dumnezeul nostru să ne mîntuiască pe noi.

*

Preasfîntă Născătoare de Dumnezeu, în vremea vieții mele nu mă lăsa pe mine, ajutorului omenesc nu mă încredința, ci singură mă apără și mă miluiește.

Mîntuitorul Iisus Hristos S-a răstignit, a pătimit și a murit de bună voie, ca să ne mîntuiască. *Dumnezeu fiind, putea să nu pătimească* și să nu moară, dar S-a supus acestora *din iubirea Sa față de oameni.* «Eu — zice Domnul — Îmi pun

viața Mea, ca iarăși să o iau... Putere am Eu ca să o pun și putere am iarăși să o iau» (Ioan X, 17—18). Pentru Sine, Iisus Hristos nu avea de ce Se jertfi, deoarece El este fără de păcat ; dar S-a jertfit pentru noi păcătoșii.

Domnul a pătimit și a murit cu trupul, cu firea Sa omenească, *pentru că firea dumnezeiască nu poate pătimi, nici muri.* Dar Domnul nostru Iisus Hristos este Cel care pătimește și moare în trup, nu altul. Firea dumnezeiască nu se desparte de cea omenească nici în timpul patimilor și al morții. *Cele două firi :* dumnezeiască și omenească *rămîn strîns unite în veci* în persoana Mîntuitorului Hristos.

Iisus Hristos, prin patimile și moartea Sa, ne-a răscumpărat pe toți din păcat, a cîștigat mîntuirea pentru toți oamenii de totdeauna și ne-a împăcat cu Dumnezeu ; El a luat asupra Sa păcatul și osînda oamenilor, fără ca prin aceasta să se facă păcătos. «El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat... El a fost pedepsit pentru mîntuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat» (Isaia LIII, 4—5). *Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om adevărat,* ca în trup să zdrobească, în locul nostru, păcatul și moartea prin patimă, moarte și înviere, dîndu-ne nouă viață. În Hristos am primit deci «răscumpărarea, prin sîngele Lui, și iertarea păcatelor, după bogăția harului Lui» (Efeseni I, 7). El «ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcîndu-Se pentru noi blestem» (Galateni III, 13). El este «Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii» (Ioan I, 29).

În nesfîrșita Sa bunătate și iubire de oameni, Dumnezeu-Tatăl, primește patima și jertfa de pe Cruce a Fiului Său întrupat, în locul tuturor oamenilor, primindu-i de atunci pe aceștia ca fii ai Săi, prin Iisus Hristos.

Mai este de spus că așa cum *prin păcatul lui Adam sîntem în păcat și osîndă,* ca urmași ai lui, tot așa prin *patima și moartea Domnului ne* **mîntuim de păcat,** de osîndă **și** de moarte, căci ne facem părtași ai *jertfei de pe cruce,* dacă ne facem urmași ai lui Hristos. Iar urmași ai lui Hristos ne facem prin primirea Tainei Sfîntului Botez, a Mirungerii și Sfintei Împărtășanii, în Sfînta Biserică, care este trupul Său tainic. De aceea, noi trebuie să fim mădulare vii ale Sfintei Biserici. Cum ? Dacă primim *cu vrednicie Sfintele Taine, păstrăm credința vie și dacă urmăm întru totul învățătura Mîntuitorului propovăduită de Biserica Sa,* **prin episcopii și preoții ei.**

Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu-Fiul, a biruit moartea și a înviat a treia zi din morți.

Nu numai patimile și moartea Lui au fost prezise, ci și învierea Sa. Mîntuitorul însuși a spus înainte de patimi că va fi răstignit, va fi dat morții, iar a treia zi va învia.

Sînt numeroase *mărturiile celor care L-au văzut pe Mîntuitorul după înviere:* femeile mironosițe, sfinții apostoli, care au vorbit cu El, I-au pipăit rănile, au mîncat și au umblat cu El, L-au auzit învățînd pe oameni după Înviere și pînă la Înălțare. Nenumărați sînt și credincioșii care L-au văzut și auzit (1 Cor. XV, 6). Și toți aceștia, ca și credincioșii Sfintei Biserici de atunci și cei de azi, au credința în Hristos cel înviat după însăși mărturisirea Lui, «că așa este scris și că așa trebuia să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi, și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începînd de la Ierusalim» (Luca XXIV, 46—47).

Prin învierea Sa, Mîntuitorul Iisus Hristos adevereşte nouă tuturor că este Dumnezeu adevărat, este Stăpîn al vieții și al morții; El ne încredințează că și noi vom învia în ziua cea de apoi, după cuvîntul Sfintei Scripturi, «că Hristos a înviat din morți, fiind începătură (a învierii) celor adormiți» (1 Cor. XV, 20).

După 40 de zile de la învierea Sa, Mîntuitorul Iisus Hristos **S-a înălțat cu trupul la cer,** intrînd astfel în slava dumnezeiască veșnică și avînd să mijlocească neîntrerupt pentru credincioși la Dumnezeu-Tatăl, să le deschidă acestora împărăția cerurilor.

Șederea Fiului de-a dreapta Tatălui înseamnă slăvirea Lui pentru Jertfa Sa mîntuitoare, dar înseamnă și că El are aceeași putere și slavă ca și Tatăl și Sfîntul Duh.

Prin înălțarea la cer *Domnul a luat cu Sine același trup zămislit și născut din preacurata Fecioara Maria,* cu care a petrecut pe pămînt, cu care a pătimit, cu care a murit și a înviat; *dar după învierea Sa din morți, trupul fiind preamărit și* **nestricăcios.**

*

La sfîrșitul lumii, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos va veni a doua oară pe pămînt, întru slavă și putere dumnezeiască, pentru a face **înfricoșătoarea judecată** din urmă, cea *obștească.* El nu va veni atunci ca Mîntuitor, ci ca Judecător (Matei XXV, 31—46). La acea judecată se vor înfățișa deodată toți oamenii, toate semințiile pămîntului, ca să-și dea seama de faptele, vorbele și gîndurile lor. Pe cei buni, El îi va așeza de-a dreapta, iar pe cei răi, de-a stînga Lui. Aici, toată lumea va cunoaște viața dusă de fiecare pe pămînt. Dreptul Judecător îi va judeca după faptele lor bune sau rele și *va rosti dreapta hotărîre dumnezeiască,* în urma căreia cei buni vor intra pentru totdeauna în rai, sau în fericirea deplină și veșnică, iar cei răi vor fi aruncați, tot pentru totdeauna în iad sau în starea de veșnică nefericire, departe de Dumnezeu (Matei XXV, 46).

Mîntuitorul Iisus Hristos ne învață că *nimeni nu știe cînd va fi a doua venire a Sa* și judecata de apoi, nici îngerii din cer, ci numai Dumnezeu. «Despre ziua aceea și despre ceasul acela — zice El — nimeni nu știe, nici îngerii din cer, nici Fiul, ci numai Tatăl. Luați aminte, privegheați și vă rugați, că nu știți cînd va fi acea vreme» (Marcu XIII, 32—33).

Între a doua venire a Domnului și judecata obștească este o strînsă legătură. Ele se vor întîmpla la foarte scurtă vreme una de alta.

Cu toată mărturia limpede a Mîntuitorului Hristos, unii creștini s-au abătut de la dreapta învățătură, spunînd că între a doua venire și judecata de apoi ar fi un timp de 1000 de ani și că acest timp ar putea fi calculat în mod precis. Spun anume că Mîntuitorul Hristos va veni pe pămînt cu 1000 de ani înainte de judecata obștească, cu care prilej va nimici pe diavol, va învia pe oamenii drepți, va întemeia o împărăție nouă în care va domni împreună cu drepții 1000 de ani. La sfîrșitul acestei domnii vor învia și ceilalți morți și va fi judecata obștească.

Dar ceea ce spun ei *nu are nici un temei în învățătura Mîntuitorului Hristos,* care spune că drepții și păcătoșii vor învia deodată (Ioan V, 28—29); de asemenea, că venirea a doua a Domnului va fi deodată cu judecata obștească (Matei XXV, 31); că ziua și ceasul acela nu-l știe nimeni (Matei XXIV, 36—44).

Judecata din urmă sau obștească va fi *universală, solemnă, publică, definitivă, supremă și înfricoșătoare.* Ea va fi **universală,** întrucît la aceasta vor fi supuși **toți oamenii din toate timpurile,** de față fiind îngerii, (Matei XXV, 31; XXIV, 31). Ea va fi solemnă și publică, fiindcă se va face cu toată măreția și *în fața lumii întregi.* Fiecare om se va prezenta cu întreaga lui ființă, suflet și trup. Criteriul acestei judecăți vor fi faptele de iubire față de semenul nostru: «Adevărat zic vouă, întrucît ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut» (Matei XXV, 40). De aceea, judecata aceasta va fi **definitivă și supremă.** După aceasta, toți

vor cunoaște întru totul înțelepciunea și dreptatea lui Dumnezeu, Mîntuitorul Iisus Hristos se va preamări înaintea întregii lumi și vor fi, «potrivit făgăduințelor Lui, ceruri noi și pămînt nou, în care locuiește dreptatea» (2 Petru III, 13). Fericirea celor buni va fi deplină și tot deplină va fi și nefericirea celor răi, pentru că și unii și alții vor primi înapoi trupurile din viața pămîntească. Și așa, cu sufletul și cu trupul împreună, vor merge unii în viața veșnică, iar alții în osînda veșnică.

Afară de judecata obștească, de la sfîrșit, *mai este și judecata numită* **particulară**, prin care trece sufletul fiecăruia din noi îndată după moarte. Dar, după judecata particulară și înainte de cea obștească, atît starea de fericire a sufletelor celor drepți, cît și starea de nefericire a sufletelor celor păcătoși nu sînt depline și pentru totdeauna, așa cum se va petrece după judecata universală, cînd stăpînirea și mărirea Domnului nu vor înceta în veci, împărățind împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh.

RUGĂCIUNI

«Unule-Născut, Fiule și Cuvîntul lui Dumnezeu, Cel ce ești fără de moarte și ai primit pentru mîntuirea noastră a Te întrupa din sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria. Care neschimbat Te-ai întrupat ; și răstignindu-Te Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat ; Unul fiind din Sfînta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, mîntuiește-ne pe noi».

*

«Fără de veste Judecătorul va veni și ale fiecăruia fapte se vor descoperi. Deci cu frică să strigăm în miezul nopții : sfînt, sfînt, sfînt ești Dumnezeule ; pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi».

Învățătura despre Dumnezeu Duhul Sfînt, a treia Persoană a Preasfintei Treimi, este cuprinsă în articolul VIII din Simbolul Crdinței, unde ni se arată că **Duhul Sfînt este Dumnezeu adevărat,** *ca și Tatăl și Fiul* ; că El purcede din veci din Tatăl, că are aceleași însușiri și lucrări dumnezeiești ca și Tatăl și Fiul, și I se aduce aceeași închinare ca și Tatălui și Fiului, fiind de o ființă și egal cu Tatăl și cu Fiul. Duhul Sfînt purcede *numai din Tatăl,* cum ne-a descoperit acest adevăr Însuși Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, zicînd: «Cînd va veni Mîngîietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului, *Care de la Tatăl purcede,* Acela va mărturisi despre Mine» (Ioan XV, 26).

Așa învață și întreaga Sfîntă Tradiție, anume că în Sfînta Treime este un singur izvor și pentru Fiul, și pentru Duhul Sfînt, Dumnezeu-Tatăl. Această învățătură, că Duhul Sfînt purcede numai de la Tatăl, este păstrată și propovăduită neschimbat de Sfînta Biserică Ortodoxă. Așadar, cine învață că Duhul Sfînt purcede și de la Fiul, acela se abate de la credința cea adevărată.

Prin Duhul Sfînt ne vine Harul dumnezeiesc care este **absolut necesar** *mîntuirii noastre,* comun tuturor celor trei Persoane dumnezeiești. Harul dumnezeiesc este o bogăție nesfîrșită de lumină și putere dumnezeiască ce ni se împărtășește nouă de Duhul Sfînt prin Sfintele Taine, săvîrșite în Biserică, unele de către episcop și altele de preot. Harul dumnezeiesc este unul singur, fiindcă Dumnezeu este unul singur și se dă tuturor în dar, căci Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința Adevărului să vină (1 Tim. II, 4).

Dacă unii se mîntuiesc iar alții nu, acest fapt se datorește libertății voinței omului care poate primi sau refuza să conlucreze cu harul divin pentru mîntuirea sa. *«Iată, Eu stau la ușă și bat ;* de va auzi cineva glasul Meu și *va deschide ușa, voi intra la el* și voi cina cu el și el cu Mine» (Apoc. III, 20). Duhul Sfînt este izvorul harului și al darurilor, care sînt roade ale lucrării Duhului Sfînt în noi. *Amintim întîi cele șapte daruri ale Duhului Sfînt :* darul sau duhul înțelepciunii, duhul înțelegerii, duhul sfatului, duhul puterii, duhul cunoștinței, duhul temerii de Dumnezeu și duhul bunei credințe (Isaia XI, 2). *Ca roade ale Duhului Sfînt,* sfîntul apostol Pavel numără : «Dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blîndețea, înfrînarea, curăția» (Gal. V, 22—23).

Duhul Sfînt este «*Domnul de viață făcătorul*», pentru că împreună cu Tatăl și cu Fiul creează și stăpînește toate, pentru că a umplut de viață cele făcute la început și pentru că umple de viață și de tot mai multă viață pe cei mîntuiți din stricăciune și din moarte de către Mîntuitorul Hristos. *Plenitudinea vieții dumnezeiești este în Biserică și El ne-o împărtășește prin Sfintele Taine.*

Duhul Sfînt a grăit prin prooroci; i-a insuflat pe sfinții scriitori ai Sfintei Scripturi ca cele descoperite de Dumnezeu să le scrie fără greșeală, după cum este prezent și în predania Bisericii, veghind la păstrarea sfintelor învățături, sau la formularea învățăturilor de credință în sinoadele ecumenice.

RUGĂCIUNE

Împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul adevărului, Care pretutindenea ești și toate le plinești; Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mîntuiește, Bunule, sufletele noastre.

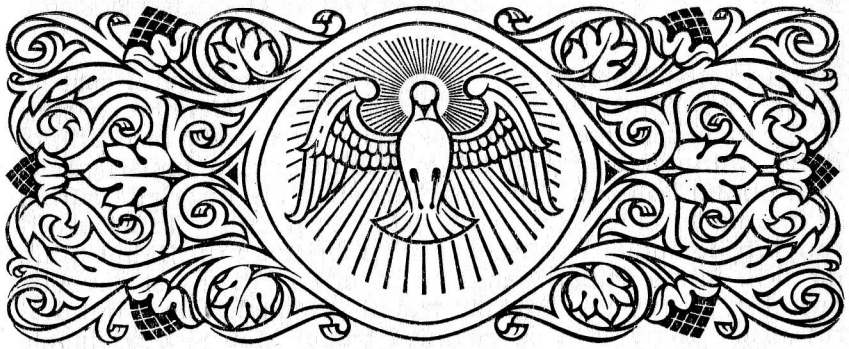

2.

SFÎNTA BISERICĂ

Învățătura ortodoxă despre Sfînta Biserică este cuprinsă pe scurt în *articolul 9* din *Simbolul credinței:* (Cred) «*și într-una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică*». Așa mărturisim credința noastră în așezămîntul sfînt întemeiat de Mîntuitorul Iisus Hristos pentru mîntuirea noastră și, în același timp, arătăm și însușirile Sfintei Biserici.

Credem și mărturisim că întemeietorul Sfintei Biserici este *Iisus Hristos Domnul.* După pogorîrea Duhului Sfînt, acest așezămînt duce pînă la sfîrșitul veacurilor propovăduirea dumnezeiești învățături, propovăduite de Mîntuitorul și împărtășind credincioșilor harul sfințitor prin Sfintele Taine și îndrumîndu-i necontenit pe calea adevăratei vieți creștine.

Sfînta Biserică este obștea celor care s-au botezat, au crezut, cred și mărturisesc pe Iisus Hristos de Fiu al lui Dumnezeu și Mîntuitor. În înțeles mai larg, ea îi cuprinde astfel și pe cei dinaintea venirii lui Mesia, care au așteptat întru nemicșorată nădejde venirea Lui. Din Biserică fac parte toți cei uniți prin aceeași credință în Hristos, care se împărtășesc din aceleași Sfinte Taine, săvîrșite de ierarhia sacramentală (episcopul și preotul). Între Biserica de pe pămînt (Biserica

luptătoare) și Biserica din cer (Biserica triumfătoare) este nu numai o solidaritate, ci și o continuitate. *Devenim membri ai Bisericii* **prin harul Sfintelor Taine,** *îndeosebi prin Sfîntul Botez, Mirungere și prin Sfînta Euharistie* **sau Împărtășanie.** Prin Sfîntul Botez noi ajungem mădulare ale Bisericii, murind și înviind în chip tainic cu Hristos. Prin Sfînta Taină a Mirungerii dobîndim harul creșterii în Hristos prin Duhul Sfînt, iar prin Sfînta Împărtășanie ne unim cu Hristos și devenim purtători de Hristos, mîncînd trupul și sîngele Său. Mîntuitorul însuși zice: «Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, întru Mine petrece și Eu întru el» (Ioan VI, 56). Nu fac parte din Biserica luptătoare ereticii, schismaticii și cei care s-au lepădat de credință, care singuri s-au așezat în afara Bisericii. Membrii Bisericii triumfătoare (sau cerești) sînt drepții, sfinții și îngerii.

Pregătind-o prin alegerea apostolilor (Fapte XX, 28), și punîndu-i bazele prin Cruce și Înviere, *Mîntuitorul Hristos a întemeiat în chip văzut Biserica Sa în ziua Cincizecimii.* Atunci S-a pogorît Sfîntul Duh în chip de limbi de foc asupra sfinților apostoli, peste fiecare în parte, îmbrăcîndu-i cu putere pe ei și pe cei botezați după predica lor, și au devenit locașuri ale Duhului Sfînt (Fapte II, 1—4, 41—47; IV, 5; 2 Cor. VI, 16). Legătura Bisericii cu Mîntuitorul Hristos, este o legătură organică, El fiind capul ei; iar Duhul Sfînt este sufletul ei, Care o sfințește prin harul și darurile Sale.

Biserica este locaș și centru prin care Mîntuitorul Hristos desfășoară lucrarea Sa mîntuitoare în lume. Și după cum Mîntuitorul a răscumpărat și mîntuit firea păcătoasă prin întreita Sa slujire (de profet sau învățător, de arhiereu și împărat), *tot astfel și Bisericii Sale i-a lăsat o întreită putere* și misiune: *de a propovădui* nealterat adevărul dumnezeiesc, cuprins în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, *de a curăți și sfinți pe credincioși* prin Tainele și ierurgiile sale *și de a-i conduce pe calea mîntuirii* spre viața veșnică. Acest lucru se vede clar din porunca dată, după Înviere, sfinților apostoli, de către Mîntuitorul: «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 19—20). Întreita putere a fost dată apostolilor și prin ei urmașilor lor, episcopi și preoți.

Puterea și dreptul de a propovădui Evanghelia, de a săvîrși Sfintele Taine și de a păstori pe credincioși *aparține*

membrilor ierarhiei sacramentale, **în baza hirotoniei lor.** Acest lucru îl arată sfîntul apostol Pavel corintenilor prin cuvintele: «*Așa să ne socotească pe noi* fiecare om: *ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*» (1 Cor. IV, 1).

Trebuie să fie *lămurit lucru,* pentru credincioșii Sfintei Biserici, *că numai în sînul ei,* iar nu în afară de ea, *Mîntuitorul Iisus Hristos împărtășește,* prin Sfîntul Duh, *harul Său mîntuitor.* În Sfînta Biserică ne împărtășește El acest har, întrucît ea este maica noastră duhovnicească; ea ne naște la viața în Hristos, prin Sfîntul Botez, făcîndu-ne fii ai lui Dumnezeu după har. Sfîntul Ciprian zice că «nu poate avea pe Dumnezeu de Tată, cine nu are Biserica de mamă».

Mîntuitorul Iisus Hristos este Capul Sfintei Biserici, iar Sfînta Biserică este trupul Lui, după cum bine aflăm din Sfînta Scriptură: «Hristos este Capul Bisericii, trupul Său, al cărui Mîntuitor și este» (Efes. I, 22—23; V, 23; Col. I, 18—20). Este deci ușor de înțeles că nimeni nu se poate împărtăși de mîntuire, dacă nu este mădular al trupului lui Hristos, adică al Bisericii. *Căci Iisus Hristos și Sfînta Sa Biserică sînt de nedespărțit.* Așa precum Mîntuitorul Iisus Hristos este singurul învățător al credincioșilor, singurul mijlocitor între Dumnezeu și făpturile Sale, singurul «dat între oameni, în care trebuie să ne mîntuim noi» (Fapte IV, 12), tot asemenea nimeni nu poate să se împărtășească de mîntuire, decît fiind mădular al trupului lui Hristos, adică al Sfintei Biserici.

Adevărul mîntuirii în Sfînta Biserică este mare *și taina lui este adîncă;* de primirea și urmarea lui atîrnă însăși mîntuirea noastră. Pentru a apropia acest adevăr de înțelegerea noastră, Mîntuitorul Iisus Hristos se slujește de asemănarea cu vița și mlădițele, zicînd: «Rămîneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămîne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămîneți în Mine. Eu sînt vița, voi sînteți mlădițele. Cel ce rămîne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămîne în Mine, se aruncă afară ca mlădița și se usucă» (Ioan XV, 4—6). Precum mlădița se usucă dacă este ruptă de viță, de la care primește hrană prin sevă, tot așa și sufletul moare duhovnicește, adică își pierde mîntuirea, dacă se rupe de Sfînta Biserică, de trupul tainic al Mîntuitorului Iisus Hristos, care îl hrănește prin harul dumnezeiesc. Harul din Sfînta Biserică este asemenea sîngelui cald din trupul omenesc viu, care hrănește toate mădularele trupului. *Dacă un mădular se desprinde de trup, atunci de în-*

dată se lipsește de viață, căci nu mai curge în el sîngele trupului și așa este de lepădat. Tot așa și credinciosul, care se desparte de Sfînta Biserică, în care este harul dumnezeiesc, moare sufletește, pentru că nu mai are viață duhovnicească din trupul tainic al lui Hristos, din Sfînta Biserică.

Deci din Sfînta Biserică fac parte toți cei botezați cu botezul creștin, adică în numele Sfintei Treimi, care cred în Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, care se împărtășesc de aceleași Sfinte Taine, care aduc aceeași închinare lui Dumnezeu și *stau sub cîrmuirea văzută a unei ierarhii bisericești sacramentale.*

Nu numai drepții, ci și păcătoșii fac parte din Sfînta Biserică, așa cum «într-o casă mare nu sînt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut; și unele sînt spre cinste, iar altele spre necinste» (2 Tim. II, 20); dar păcătoșii sînt membri sau mădulare bolnave ale ei. Și nu numai credincioșii vii, ci și cei morți, care au adormit întru dreapta credință, sînt membri ai Sfintei Biserici. *Cei vii alcătuiesc Biserica văzută,* din viața aceasta pămîntească, adică *Biserica luptătoare;* iar cei morți întru credință alcătuiesc *Biserica biruitoare* sau *triumfătoare,* nevăzută sau cerească, pentru că au trecut de pragul acestei vieți de luptă. Dar în Hristos sînt una, cum ne învață apostolul, că în El toate s-au împreunat, «cele din ceruri și cele de pe pămînt» (Efes. I, 10).

Sfînta Biserică nu este nici numai văzută, nici numai nevăzută. Ea este văzută, pentru că este aici pe pămînt și văzuți sînt membrii ei din viața aceasta. Văzute sînt sfintele locașuri, ierarhia bisericească și credincioșii, sfintele slujbe, sfintele cărți, ca: mărturisirea de credință, rînduielile și canoanele bisericești etc. Iar nevăzută este Sfînta Biserică-mamă, precum nevăzut este Întemeietorul și Capul ei, Mîntuitorul Iisus Hristos; nevăzuți sînt cei care au trecut din această viață și sfinții îngeri, nevăzut este harul Sfîntului Duh, care lucrează în ea.

Nu fac parte din Sfînta Biserică cei care din voia lor s-au rupt de ea prin învățături deșarte, prin eresuri și schisme sau dezbinări.

Întemeind Sfînta Biserică, Mîntuitorul Iisus Hristos a așezat în ea și o bună rînduială, anume ca unii din membrii ei să conducă, iar alții să asculte, păstrînd cu toții legătura dragostei și a păcii între ei și cu El. Conducătorii sînt clericii sau ierarhia bisericească; ei propovăduiesc cuvîntul adevărului, pentru a-i face părtași pe credincioși de harul dumnezeiesc

și pentru a păstori obștea credincioșilor; ei sînt păstorii sufletești ai laicilor sau mirenilor credincioși, cum citim în Sfînta Scriptură: «Luați aminte de voi înșivă și de toată turma întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîștigat-o cu Însuși sîngele Său» (Fapte XX, 28; 1 Petru V, 1—2).

În chip văzut, ea este condusă de ierarhia bisericească, de sinodul sau soborul episcopilor, care hotărăște cele privitoare la bunul mers al Sfintei Biserici. Dacă la sinodul episcopilor iau parte episcopi din toată lumea creștină, el se numește sinod sau sobor a toată lumea, sau sinod ecumenic.

Sinoadele au lucrat și lucrează, iau hotărîri și conduc Sfînta Biserică *sub călăuzirea Sfîntului Duh.* Mîntuitorul Hristos însuși este pururea în Sfînta Biserică (Matei XXVIII, 20) și o conduce prin Sfîntul Duh (Ioan XV, 26). Sfinții apostoli s-au socotit doar slujitori ai Sfintei Biserici (1 Cor. III, 5—11) și tot asemenea sînt și episcopii, urmașii lor, și preoții, în conducerea ei.

Potrivit învățăturii ortodoxe, *Sfînta Biserică are patru însușiri,* cum se arată în Simbolul Credinței (articolul 9): ea este *una, sfîntă, sobornicească și apostolească.*

Sfînta Biserică **este una,** pentru că **unul este Capul** *și Întemeietorul ei,* Domnul nostru Iisus Hristos (Efes. I, 22—23; V, 23; Col. I, 18); unul este Sfîntul Duh, Care o însuflețește cu harul dumnezeiesc; una este ținta ei de a-i aduna pe toți credincioșii la un loc și a-i sfinți (Ioan XI, 51—52; VII, 11 și 20—23); *una este învățătura adevărată și tot una este calea cea dreaptă care duce la mîntuire. Mîntuitorul Iisus Hristos a întemeiat o* **singură Sfîntă Biserică** *și nu voiește să fie mai multe.*

Biserica este **sfîntă,** pentru că sfînt este Întemeietorul ei, Mîntuitorul Iisus Hristos, Care a sfințit-o pe ea cu sîngele Său (Efes. V, 25—27) și i-a dat puterea să-i sfințească pe oameni prin harul dumnezeiesc; sfîntă este și învățătura Bisericii (Ioan XVII, 17).

Sfințenia Bisericii nu se pătează întru nimic prin aceea că în ea se găsesc și păcătoși, fiindcă nu membrii Bisericii sfințesc Biserica, ci Biserica îi sfințește pe membrii ei; *Sfînta Biserică nu are sfințenia de la membrii ei, ci de la Mîntuitorul Iisus Hristos, prin Sfîntul Duh.*

Sfînta Biserică **este sobornicească** sau *universală,* pentru că, chemarea ei este să se întindă peste tot și să-i cuprindă în sînul ei pe toți, (Matei XXVIII, 19; Luca XXIV, 47; Fapte I, 8)

fără deosebire de neam sau rasă, **făcînd din toți una.** Ea este întemeiată pentru toate locurile, pentru toate vremurile, pentru toți oamenii care vor să vină la «cunoștința adevărului». Ea rămîne în tot timpul și în tot locul aceeași, neclintită în învățarea adevărului dumnezeiesc deplin, stînd pe temelia Sfintei Scripturi, a celor 7 sinoade sau soboare ecumenice și a Sfintei Tradiții în opoziție cu Bisericile sau comunitățile eretice.

Sfînta Biserică este **apostolească,** pentru că este întemeiată și așezată *pe mărturia sfinților apostoli* «piatra din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos» (Efeseni II, 20); ea are învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos ajunsă la noi prin sfinții apostoli și prin urmașii lor și ține neschimbate rînduielile acestora (2 Petru III, 2; Iuda 12). În acest înțeles zicem că Sfînta Biserică este zidită pe «temelia apostolilor», Întemeietorul și Capul ei fiind Mîntuitorul Iisus Hristos.

Sfînta *Biserică Ortodoxă reprezintă adevărata Biserică,* pentru că, prin dreapta ei credință, ea păstrează neschimbate și fără nici o abatere învățătura și rînduielile așezate de Mîntuitorul Iisus Hristos, așa cum le-au transmis sfinții apostoli, și cum le-au statornicit și lămurit apoi sfinții părinți în soboarele lor.

În Sfînta Biserică Ortodoxă ne sînt date toate mijloacele de mîntuire. Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română este un mădular al adevăratei Biserici a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Mai este de spus și aceea *că Sfînta Biserică nu poate să greșească,* pentru că ea este «trupul lui Hristos», Hristos (cel pururea viu) care este Capul ei (Efeseni I, 22, 23) și în ea lucrează neîncetat Sfîntul Duh, prin harul Său, luminîndu-i și îndrumîndu-i neîncetat pe slujitorii ei.

Sfînta Biserică este *«stîlp și temelie a adevărului»* (1 Tim. III, 15) avînd astfel darul de a nu putea să cadă în rătăcire; de aceea, ea și este nebiruită în adevărul ei dumnezeiesc și «nici porțile iadului nu o vor birui» (Matei XVI, 18). Nici un om nu este fără de greșeală și nici nu a primit de la Hristos puterea de a nu greși. Fără greșeală este numai Sfînta Biserică.

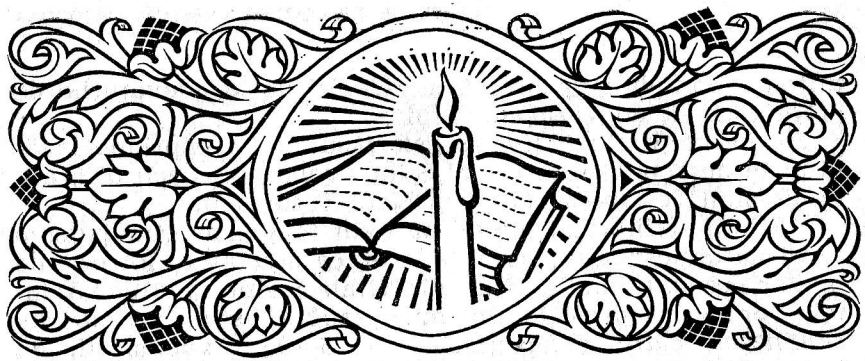

3.

SFÎNTA SCRIPTURĂ

Sfînta Scriptură sau *Biblia* este **cartea de căpetenie** a creștinilor. O numim și *«Cartea vieții»,* fiindcă în ea se află *«Cuvîntul mîntuirii»* (Fapte XIII, 26), *«Cuvîntul vieții veșnice»* (Ioan VI, 63; Filip. II, 16). Ea cuprinde *«Cuvîntul lui Dumnezeu»* (Luca III, 2; Fapte IV, 31; Efes. VI, 17).

Învățăturile Sfintei Scripturi sînt, pentru creștini, *«duh de viață»* (Ioan VI, 63); ele au puterea de a-i trezi la *«viață nouă»* (Fapte VI, 7). *Învățăturile Sfintei Scripturi nu se învechesc;* ele sînt veșnice și folositoare spre mîntuire în toate timpurile și în toate locurile. **«Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece»,** ne zice Domnul nostru Iisus Hristos (Matei XXIV, 35).

În Sfînta Scriptură aflăm descoperirea dumnezeiască cea mai presus de fire. Căci: *«Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțelepțirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit, bine pregătit pentru orice lucru bun»* (2 Tim. III, 16—17).

Prin «insuflare» înțelegem lucrarea Duhului Sfînt asupra scriitorului biblic pentru a primi și a scrie învățăturile mîn-

tuitoare, ferindu-l de greșeli și rătăciri de la adevărurile de credință, de la adevărul cel veșnic.

Cum că Sfînta *Scriptură este insuflată* și cuprinde învățăturile descoperite de Duhul Sfînt *avem multe mărturii,* atît în Vechiul Testament, cît și în Noul Testament.

Sfinții scriitori ai Bibliei au avut totdeauna convingerea că ei nu grăiesc și nu scriu de la ei, că învățătura lor este de la Dumnezeu. În multe locuri din Sfînta Scriptură citim cuvintele lor: «*Așa grăiește Domnul*», sau: «*Fost-a Cuvîntul lui Dumnezeu către mine*» (Isaia VI, 5—9; Avacum III, 2; Marcu VII, 13), ei «*purtați fiind de Duhul Sfînt*» (2 Petru I, 21). De aceea Sfînta Scriptură și este *cartea dumnezeiască pe care nimeni «nu o poate desființa»* (Ioan X, 35).

Sfînta Scriptură este cartea Bisericii. Biserica, sub îndrumarea Sfîntului Duh, a ales și a statornicit cărțile care formează cuprinsul Bibliei, în care se află învățătura insuflată de Duhul Sfînt spre mîntuire. Sfînta Scriptură este comoara de preț a Bisericii și numai Biserica o poate explica fără greșeală.

A citi cît mai des Scriptura (Fapte XVII, 2) este un lucru plăcut lui Dumnezeu; dar a o tălmăci fiecare după a sa chibzuință este un păcat care duce la rătăcire, așa cum vedem că rătăcesc unii credincioși care o tălmăcesc după cum li se pare lor, adeverindu-se prin aceasta înșeși cuvintele Scripturii: **«Vă rătăciți, neștiind Scripturile** *și puterea lui Dumnezeu*» (Matei XXII, 29).

Este bine să știm că în Sfînta Scriptură sînt părți ușor de înțeles, dar sînt și părți mai greu de înțeles (Fapte VIII, 26—35; 2 Petru III, 16—17), pe care cei necunoscători în ale Bibliei le răstălmăcesc spre a lor pierzare și astfel se pot naște și învățături greșite (eresuri).

Iată ce spune despre aceasta sfîntul apostol Petru: «*În epistolele sale* (este vorba de epistolele sfîntului apostol Pavel) **sînt unele lucruri cu anevoie de înțeles,** *pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare*» (2 Petru III, 16).

Sfînta Scriptură are două părți: *Vechiul Testament* (sau *Legea Veche*) și *Noul Testament* (sau *Legea Nouă*).

Vechiul Testament cuprinde învățăturile descoperite de Dumnezeu oamenilor prin Moise și prooroci, bărbați aleși călăuziți de Duhul Sfînt, care au trăit înainte de venirea în lume a Domnului nostru Iisus Hristos. Citim astfel că: «*Dumnezeu odinioară, în multe rînduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci*» (Evrei I, 1).

Vechiul Testament cuprinde, în parte, istoria poporului Israel ca popor ales să păstreze învățătura despre Unul și Adevăratul Dumnezeu, descoperită prin prooroci. În cărțile Vechiului Testament ne sînt descrise «arătările» lui Dumnezeu (Ieșire XXXIII, 12—23) și lucrarea Lui în crearea și purtarea de grijă a lumii.

În Vechiul Testament găsim cele zece porunci date lui Moise pe muntele Sinai: *Decalogul* (Ieșire XX, 1—17), scris pe cele două Table ale Legii. Ele cuprind datoriile credincioșilor către Dumnezeu și către semenii lor.

Despre aceste porunci, ca și despre cuvintele proorocilor Vechiului Testament ne grăiește Mîntuitorul: «Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc» (Matei V, 17).

Cărțile Vechiului Testament sînt în *număr de 39.* Unele din ele au cuprins *istoric.* De pildă: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosua, Judecătorii, Cartea Rut, 1 Regi, 2 Regi, 3 Regi, 4 Regi, 1 Cronici, 2 Cronici, Ezdra, Neemia (Ezdra II), Estera.

Altele au cuprins *didactic* (învățătoresc), și anume: Psalmii, Cartea lui Iov, Proverbele lui Solomon, Ecleziastul, Cîntarea Cîntărilor. Al treilea fel de cărți ale Vechiului Testament sînt cele *profetice: Profeții mari:* Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Plîngerile lui Ieremia. *Profeții mici:* Osea, Amos, Miheia, Ioil, Iona, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia și Maleahi.

În afară de aceste cărți numite «*canonice*» Sfînta Scriptură a Vechiului Testament mai cuprinde și alte cărți, pe care Biserica Ortodoxă le socotește *bune de citit* și *ziditoare de suflet.*

Însemnătatea deosebită a Vechiului Testament stă în aceea că, prin el, Dumnezeu i-a pregătit pe oameni pentru primirea și înțelegerea Noului Testament, pentru venirea Domnului nostru Iisus Hristos, i-a călăuzit spre Legea Nouă. De aceea, Vechiul Testament a fost, cum zice sfîntul apostol Pavel, un «pedagog» sau învățător către Hristos (Gal. III, 24), mai ales prin proorocirile privitoare la venirea lui Mesia-Hristos. În Hristos s-au împlinit toate proorociile și Scripturile.

Noul Testament cuprinde un număr de *27 de cărți* și anume: Cele patru Evanghelii: Matei, Marcu, Luca și Ioan; Faptele Apostolilor; Epistolele sfîntului apostol Pavel: Romani, 1 și 2 Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, 1 și 2 Tesaloniceni, 1 și 2 Timotei, Tit, Filimon și Epistola

către Evrei ; Epistolele sobornicești : Iacob, 1 și 2 Petru, 1, 2 și 3 Ioan, Iuda și, ultima carte, Apocalipsa sfîntului apostol și evanghelist Ioan.

Noul Testament cuprinde învățăturile descoperite prin Domnul nostru Iisus Hristos, cum limpede ni se arată, că «în zilele acestea mai de pe urmă — Dumnezeu — ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile» (Evrei I, 2). Aceste învățături ni le-au transmis sfinții apostoli și urmașii lor pînă în ziua de azi.

Sfînta Scriptură este una din cele două căi sau forme principale prin care ni s-a transmis adevărul dumnezeiesc descoperit nouă oamenilor de către Însuși Dumnezeu, prin Moise și proorocii Vechiului Testament și, mai apoi, în mod desăvîrșit, prin Însuși Fiul lui Dumnezeu făcut om, Domnul nostru Iisus Hristos.

Ea are o mare însemnătate și valoare pentru mîntuirea noastră. În Parabola semănătorului ni se arată roadele pe care le poate aduce Cuvîntul lui Dumnezeu în viața noastră (Matei XIII, 1—23), iar în Parabola bogatului nemilostiv și săracului Lazăr citim : «*Au pe Moise și pe prooroci, să asculte de ei*» (Luca XVI, 29). Mîntuitorul însuși a spus mulțimilor care Îl urmau : «*Fericiți cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el*» (Luca XI, 28).

Sfînta Scriptură *cuprinde, deci, învățăturile necesare mîntuirii* noastre, privind pe om în totalitatea ființei sale, suflet și trup. Dar pentru ca *aceste învățături să ne poată fi cu adevărat folositoare,* trebuie să le înțelegem și să le urmăm așa cum ni le tîlcuiește Sfînta Biserică prin preoții ei.

La toate slujbele noastre bisericești auzim citiri din Sfînta Scriptură. Cînd intrăm în biserică ne facem Sfînta Cruce, ne închinăm și sărutăm Sfînta Evanghelie, iar cînd ni se citește din ea îngenunchem. Prin Sfînta Evanghelie și prin întreaga Sfîntă Scriptură ne vorbește în Biserică și este prezent Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, Care este cu noi pînă la sfîrșitul veacurilor. La Sfînta Liturghie se citește și «Apostolul», adică se citesc părți din scrisorile sfinților apostoli, și «Evanghelia», adică istorisirea despre viața, învățăturile și minunile Domnului nostru Iisus Hristos. Bunii credincioși citesc cu evlavie Psalmii, ca pe niște rugăciuni și imne de preamărire a lui Dumnezeu.

Drept aceea, călăuziți de Sfînta Biserică, să ne apropiem cu pietate de bogăția duhovnicească a Sfintei Scripturi, să ne hrănim și să ne întărim prin cuvîntul adevărului dumnezeiesc spre mîntuirea noastră.

LECTURĂ BIBLICĂ

— «Mila și adevărul să nu te părăsească ; leagă-le împrejurul gîtului tău, scrie-le pe tabla inimii tale ; atunci vei afla har și bunăvoință înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Pune-ți nădejdea în Domnul din toată inima ta și nu te bizui pe priceperea ta. Pe toate căile tale gîndește la Dînsul și El îți va netezi toate cărările tale. Nu fi înțelept în ochii tăi ; teme-te de Dumnezeu și fugi de rău ; aceasta va fi sănătate pentru trupul tău și o înviorare pentru oasele tale» (Pildele lui Solomon III, 3—8).

*

— «Ați auzit că s-a zis celor de demult : Să nu săvîrșești adulter. Eu însă vă spun vouă că, oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvîrșit adulter cu ea în inima lui» (Matei V, 27—28).

— «Ați auzit că s-a zis : Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Iar Eu vă zic vouă : Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru celui din ceruri, că El face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți. Căci dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată veți avea ? Au nu fac și vameșii același lucru ? Și dacă îmbrățișați numai pe frații voștri, ce faceți mai mult ? Au nu fac și păgînii același lucru ?

Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvîrșit este» (Matei V, 43—48).

4.

SFÎNTA TRADIȚIE SAU PREDANIA

Sfintele Evanghelii și toate celelalte părți ale Noului Testament nu cuprind decît o parte din descoperirea dumnezeiască pe care Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, făcut om pentru a noastră mîntuire, *ne-a făcut-o prin viu grai în timpul petrecerii Sale pe pămînt.* Acest lucru ni-l spune sfîntul apostol și evanghelist Ioan prin cuvintele: «sînt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, *dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred* — scrie el — *că în lumea aceasta nu ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris*» (Ioan XXI, 25).

Același sfînt apostol mai arată în una din epistolele sale: «*Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie și cu cerneală,* ci nădăjduiesc să vin și *să vă vorbesc gură către gură,* ca bucuria noastră să fie deplină» (2 Ioan I, 12).

Mărturisirile acestea ne încredințează *că multe din faptele și învățăturile Mîntuitorului Iisus Hristos nu ni s-au păstrat în scris,* ci că ele au fost însușite și *duse mai departe prin viu grai,* de sfinții apostoli și de urmașii acestora, din veac în veac pînă la noi. De asemenea, că acestea vor fi duse, cu înțelesul lor adevărat, de adevărații credincioși creștini, pînă la sfîrșitul veacurilor. Adică ni s-au păstrat și ni se fac cunoscute, în scopul mîntuirii noastre, prin *Sfînta Tradiție.*

Din cele arătate mai sus, înțelegem că *Sfînta Tradiție este a doua cale sau formă principală,* **cu nimic mai prejos decît Sfînta Scriptură, egală** cu ea, prin care ni s-a transmis Descoperirea dumnezeiască. Numai că această descoperire de la Dumnezeu a fost cuprinsă în scris mai tîrziu decît cea arătată în Sfînta Scriptură. Iar Sfînta Tradiție este viața Bisericii în Duhul Sfînt, este suflul viu al vieții Bisericii.

Între Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție *este o legătură* atît de *strînsă,* încît nici nu se poate face deosebire între adevărul cuprins în una și în cealaltă. Mărturiile lor despre adevărul dumnezeiesc se sprijină unele pe altele. Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt cele două căi de transmitere a Revelației dumnezeiești supranaturale. Ele transmit adevărul dumnezeiesc încredințat Bisericii spre păstrare și propovăduire.

După cum am arătat, Sfînta Scriptură este așezarea în scris numai a unei părți din toată învățătura dată de Mîntuitorul Iisus Hristos prin viu grai, iar cealaltă parte ni se face cunoscută în Sfînta Tradiție.

În timp, *a fost mai întîi Sfînta Tradiție și apoi Sfînta Scriptură,* fiindcă Dumnezeu în înțelepciunea Sa a voit ca adevărurile Descoperirii dumnezeiești să fie date întîi prin viu grai, spre a fi ușor înțelese și primite. Dacă învățătura dumnezeiască s-ar fi dat de la început în scris, credința nu s-ar fi răspîndit cu aceeași ușurință și putere ca prin viul grai cu care e înzestrat tot omul. Credința se dobîndește și se întărește, la cei mai mulți oameni, îndeosebi prin viu grai, cum limpede ne grăiește apostolul: «*Credința este din auzire, iar auzirea, prin cuvîntul lui Hristos*» (Rom. X, 17).

Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos nu a împărtășit învățătura Sa prin scris; El nici n-a lăsat nimic scris și nu a poruncit sfinților apostoli să scrie, ci să propovăduiască prin viu grai cele ce au auzit și au văzut trăind. Trimițîndu-i la propovăduire, le-a grăit: «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 19—20).

Sfinții apostoli au urmat întru totul poruncii Mîntuitorului Iisus Hristos. «*Cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții*» (2 Tim. II, 2), scrie sfîntul apostol Pavel ucenicului său Timotei. Și așa, mai mult prin viu grai, au învățat toți sfinții apostoli, îndrumîndu-i și

pe ucenicii și pe urmașii lor să păstreze cu sfințenie cele ce au auzit de la ei. Iar dacă așa au făcut, sfîntul apostol îi fericește, zicîndu-le: «*Vă laud că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile precum vi le-am dat*» (1 Cor. XI, 2). Ba le și poruncește, zicînd iarăși: «*Stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră*» (2 Tesal. II, 15).

Dar Sfînta Tradiție s-a fixat în parte încă de timpuriu și s-a păstrat fără schimbare pînă azi, în hotărîrile și canoanele sinoadelor ecumenice și locale, în simbolurile de credință, în scrierile sfinților părinți, în Sfînta Liturghie și în cărțile de slujbă ale Sfintei Biserici. Sfînta Tradiție ne vine de la sfinții apostoli și, după ei, de la sfinții părinți; ea stă în cea mai strînsă legătură cu Sfînta Scriptură și toți sfinții părinți ai Bisericii dau mărturie de netăgăduit despre adevărul cuprins și necesitatea ei în cele ale dreptei noastre credințe.

Sfînta Tradiție a fost și este prețuită în aceeași măsură ca și Sfînta Scriptură, de întreaga Biserică Ortodoxă. Pe lîngă sfinții părinți și vechii scriitori bisericești dau mărturie despre valoarea și însemnătatea ei.

Păzitoarea, tîlcuitoarea și propovăduitoarea fără greș a Sfintei Tradiții, ca și a Sfintei Scripturi, **este Sfînta Biserică.** Biserica Ortodoxă păstrează fără stîrbire și nefalsificat tezaurul Descoperirii dumnezeiești al credinței noastre creștine. Iar credincioșii își însușesc spre mîntuire adevărurile credinței noastre creștine, cuprinse în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, în sînul Bisericii și participînd la viața și lucrarea Bisericii. Sfînta Scriptură spune, în acest sens, următoarele: «Nu știți, oare, că voi sînteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?» (1 Cor. VI, 16). De aceea, cine nesocotește Duhul lui Dumnezeu, acela rătăcește, nu urmează Sfintei Tradiții.

LECTURĂ DIN SFINȚII PĂRINȚI

«Deși în lume limbile sînt deosebite, puterea Tradiției e una și aceeași. După cum soarele, zidirea lui Dumnezeu, e unul și același în toată lumea, tot așa și propovăduirea adevărului se arată pretutindeni și luminează pe toți oamenii, care vor să vină la cunoștința adevărului. Nici cel tare în cuvînt dintre întîistătătorii Bisericilor nu va spune altceva, decît aceste învățături, căci nimeni nu este peste învățătorul său» (Matei X, 24; Luca VI, 40), «nici cel slab în cuvînt nu va împuțina Tradiția. Credința fiind una și aceeași, nici cel care e în stare să vorbească mult despre ea nu o sporește, nici cel care vorbește mai puțin nu o împuținează» (Sfîntul Irineu).

5.

SFINTELE TAINE

Mîntuitorul Iisus Hristos ne cheamă neîncetat la sfințirea vieții noastre, la mîntuire. *Aceasta poate fi dobîndită numai în Sfînta Sa Biserică*, cunoscînd și împlinind Cuvîntul lui Dumnezeu și împărtășindu-ne cu Sfintele Taine ale Bisericii.

În urma pogorîrii Sfîntului Duh, *cerul ne-a rămas deschis* și, astfel, harul și darurile Lui se revarsă neîncetat asupra și spre sfințirea celor ce fac parte din Trupul Mîntuitorului Hristos, din Biserică. Dar lucrările văzute instituite de Hristos și săvîrșite de episcop și preot, prin care, *în chip nevăzut*, se împărtășește credincioșului harul Duhului Sfînt, *se numesc Taine*. Sfintele Taine sînt lucrări văzute, pentru că omul are nu numai suflet rațional înzestrat cu libertate, ci și trup. Prin aceste lucrări ni se împărtășește însă harul nevăzut al Duhului Sfînt. *Partea văzută* sau externă a Sfintelor Taine o formează *lucrurile, cuvintele și actele slujbei*, iar partea internă sau *nevăzută* a Sfintelor Taine *este harul dumnezeiesc* care se împărtășește prin partea văzută. Scopul Sfintelor Taine fiind sfințirea omului, harul pe care ele îl împărtășesc este *harul sfințitor*. Iar ceea ce produce harul în sufletele credincioșilor, roadele speciale ale acestui har, sînt efectele Tainelor. Deși, după natura lui, harul dumnezeiesc este unul singur,

totuși, *prin lucrarea pe care o împlinește, se deosebește de la Taină la Taină.* De pildă prin Sfîntul Botez ni se împărtășește harul iertării păcatului strămoșesc și eventual al celor personale, precum și harul înfierii noastre. Prin Sfîntul Mir — harul creșterii în Hristos. Ceea ce caracterizează și deosebește o Taină de toate celelalte Taine este harul special pe care îl împărtășesc. Taina Sfîntului Botez ne încorporează în Hristos și ne face mădular al Bisericii Sale. El ne deschide ușa spre celelalte Sfinte Taine.

Sfînta noastră Biserică ne învață că **sînt șapte Sfinte Taine,** *toate întemeiate de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.* Acestea sînt următoarele: **Botezul, Mirungerea, Cuminecătura sau Împărtășania, Mărturisirea, Preoția (Hirotonia), Cununia (Nunta) și Maslul.**

Sfintele Taine au fost săvîrșite de sfinții apostoli și sînt săvîrșite *de urmașii lor legiuiți,* după cum bine citim în Sfînta Scriptură: «așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu» (1 Cor. IV, 1). *Deci nu oricare om poate să fie slujitorul Sfintelor Taine,* după cum iarăși aflăm din Sfînta Scriptură, că Iisus Hristos «a dat pe unii ca să fie apostoli, pe alții prooroci, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători, spre desăvîrșirea sfinților, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos» (Efes. IV, 11—12; 1 Cor. XII, 28—30; Evr. V, 1—6).

Astfel Sfintele Taine, pe care le avem de la Mîntuitorul Iisus Hristos, ne sînt asemenea unor izvoare curate prin care curge puterea sfințitoare a harului dumnezeiesc, sau și asemenea unor stîlpi de neclintit pe care se reazimă viața cea nouă, viața creștină.

După sfinții părinți ai Bisericii Sfintele Taine sînt focul care încălzește inimile, arde patimile și luminează sufletele și rodește spre un folos; altoiul care nobilează viața; apa care spală întinăciunea patimilor și păcatelor; pîinea duhovnicească ce hrănește sufletele noastre și doctoriile care ni se dau spre întărirea trupească și sufletească, spre viață veșnică.

Se înțelege însă că atît pentru săvîrșirea, cît și pentru primirea cu vrednicie a Sfintelor Taine este de trebuință o pregătire deosebită, de pe urma căreia să și fim vrednici de harul lui Dumnezeu. Să cugetăm în liniște și cu răgaz la sfinția Tainelor, la lucrarea lor mîntuitoare, la adevărul *că puterea lor este atît de mare,* încît ele *pătrund ființa noastră, ne vindecă de durerile noastre sufletești,* ne hrănesc duhovnicește, ne sfințesc spre viață veșnică (Ioan IV, 10—14).

În mod deosebit, Sfintele Taine ne împărtășesc și **întăresc** *în noi darurile Sfîntului Duh* (Isaia XI, 2), adică dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blîndețea, înfrînarea, curăția (Gal. V, 22—23). Iar aceste daruri sînt izvoare de sfințenie și de mîntuire celor ce vin la Hristos și rămîn ai lui Hristos (Efes. II, 5).

Sfintele Taine ne unesc cu Dumnezeu, făcînd din noi locașuri ale Părintelui Ceresc, cum ne încredințează sfîntul apostol, zicînd că: «sîntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu» (2 Cor. VI, 16). Ele ne unesc și ne înfrățesc pe unii cu alții, nasc în noi viață nouă și bucurie curată.

Dar noi sîntem chemați *nu numai să primim, ci să și lucrăm împreună cu darurile Sfintelor Taine,* ca ele să rodească în noi cît mai bogat; să ne fie trepte ale desăvîrșirii, scări cu ajutorul cărora să urcăm de pe pămînt la cer, la viața cea neîmbătrînitoare și pururea veșnică (Ioan VI, 27; 1 Ioan II, 25).

1) TAINA SFÎNTULUI BOTEZ

Sfîntul Botez este întîia dintre Tainele Sfintei Biserici; este *ușa prin care se intră în Sfînta Biserică.* Și numai ajungînd membri ai Bisericii lui Hristos ne putem învrednici și de primirea celorlalte Sfinte Taine.

Taina Sfîntului Botez a fost așezată de Mîntuitorul Iisus Hristos prin cuvintele: «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh» (Matei XXVIII, 19). Acestea le-a grăit după învierea Sa din morți.

Dar Taina Sfîntului Botez nu este numai ușa prin care se intră în Sfînta Biserică a lui Hristos, ci și pentru cîștigarea împărăției lui Dumnezeu, așa cum ne încredințează Însuși Mîntuitorul, zicînd: «*De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu*» (Ioan III, 5).

Și Înaintemergătorul Mîntuitorului Hristos, sfîntul Ioan, a botezat la Iordan. Dar *botezul lui* **nu era Taină,** *ci închipuia doar curățirea de păcate prin credință și pocăință;* el **era** mai mult un îndemn la pocăință, un semn văzut și pregătitor spre

cele ce aveau să vină, cum mărturisește chiar sfîntul Ioan Botezătorul: «Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decît mine; Lui nu sînt vrednic să-I duc încălțămintea. *Acesta vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc*» (Matei III, 11). Mai tîrziu, și sfîntul apostol Pavel, întîlnind în calea sa pe unii care primiseră botezul lui Ioan, i-a întrebat: «Primit-ați voi Duhul Sfînt cînd ați crezut? Iar ei au zis către el: Dar nici n-am auzit, dacă este Duh Sfînt. Și el a zis: Deci în ce v-ați botezat? Ei au zis: În botezul lui Ioan. Iar Pavel a zis: Ioan a botezat cu botezul pocăinței, spunînd poporului să creadă în Cel ce avea să vină după el, adică în Iisus Hristos. Și auzind ei, s-au botezat în numele Domnului Iisus» (Fapte XIX, 1—5), adică au primit Botezul creștin.

Sfîntul Botez instituit de Mîntuitorul Iisus Hristos nu este doar un semn pregătitor pentru cele ce ar fi să vină, ci este o Sfîntă Taină a Bisericii lui Hristos.

Partea văzută a Tainei Sfîntului Botez constă din afundarea de trei ori în apa sfințită a celui ce se botează și în rostirea cuvintelor: *«Botează-se robul lui Dumnezeu* (N) *în numele Tatălui, amin, și al Fiului, amin, și al Sfîntului Duh, amin; acum și pururea și în vecii vecilor, amin».*

Sfînta noastră Biserică face Botezul *prin afundare, nu prin turnare sau prin stropire,* pentru că chiar cuvîntul botez are însemnarea de «a afunda», «a cufunda». Sub formă de turnare sau prin stropire se săvîrșește doar în împrejurări cu totul deosebite, cînd, de pildă, cineva este greu bolnav sau cînd nu se află la îndemînă apă din destul.

Apa care se folosește la Taina Sfîntului Botez *trebuie să fie naturală, curată, cu nimic amestecată.*

Efectele primirii Tainei Sfîntului Botez sînt: *iertarea păcatului strămoșesc și a tuturor păcatelor săvîrșite înainte de Botez* în situația celor ce se botează mai tîrziu; renașterea, sau nașterea la o viață nouă duhovnicească, viață de curăție și sfințenie; de asemenea, primirea în sînul Sfintei Biserici, adică numărarea celui botezat între fiii ei, putîndu-se împărtăși de toate celelalte Sfinte Taine și de bunurile sufletești pe care Sfînta Biserică le dăruiește membrilor ei (cum s-a mai arătat). De aici și denumirile date Tainei Sfîntului Botez: «baie», «izvor sfînt», «luminare», «renaștere», «naștere din nou», «sfințire», «pecetea lui Hristos», «baia vieții», «baia renașterii», «baia pocăinței».

Botezul șterge și vina și pedeapsa pentru păcate, *dar el nu nimicește și urmările păcatului strămoșesc,* cum sînt: slăbirea voinței și înclinarea spre rău, pofta inimii, suferințele, bolile și moartea.

Săvîrșitorii *Tainei Sfîntului Botez sînt* **episcopii și preoții,** căci lor le-a încredințat Mîntuitorul Iisus Hristos puterea de a săvîrși Sfintele Taine. Numai în caz de nevoie poate boteza și diaconul, iar în cazuri cu totul deosebite poate face acest lucru și un simplu credincios, avînd însă grijă să rostească cuvintele care arată că lucrarea se face în numele Sfintei Treimi. În acest caz, dacă cel botezat trăiește, trebuie chemat preotul pentru citirea rugăciunilor din rînduiala Botezului și administrarea Tainei Mirungerii și Împărtășaniei.

Dacă sînt unii creștini din afara Bisericii Ortodoxe care spun că nu trebuie să botezăm pe prunci, pentru că ei nu au păcate și, mai ales, pentru că nu pot să mărturisească credința lor, noi rămînem la practica noastră, veche cît Biserica, de a boteza pe prunci, practică întemeiată și pe Sfînta Scriptură și pe Sfînta Tradiție și pe rațiune. Aceasta, pentru că *Taina Sfîntului Botez este absolut necesară pentru mîntuire,* de la care nu pot fi excluși nici copiii. *Primitorii* Tainei Sfîntului Botez sînt toți cei nebotezați, de orice vîrstă ar fi ei, toți fiind întinați de păcatul strămoșesc (Fapte XVI, 14—15; XVI, 33; 1 Cor. I, 16, 14—15; XVI, 23). *Necesitatea Botezului* pentru toți este arătată de Mîntuitorul prin cuvintele: «Adevărat zic, de nu se va naște cineva din apă și din Duh, *nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu»* (Ioan III, 5). Chiar din timpul sfinților apostoli se săvîrșea botezul copiilor: Lidia și casa ei (Fapte XVI, 15); temnicerul și casa lui (Fapte XVI, 33); Crispus și casa lui (Fapte XVIII, 8); Stefanas și casa lui (1 Cor. I, 76).

Sfînta Taină a Botezului este săvîrșită de preoți, care au primit harul sfinților ai preoției. Este socotită sărbătoare mare pentru orice familie de creștin ziua în care copiii nou-născuți primesc Taina Sfîntului Botez și intră prin ea în rîndul credincioșilor creștini. Potrivit rînduielilor sale, Biserica noastră botează pe prunci, curînd după nașterea lor. Așa a făcut ea de la început.

Dacă botezul ne curățește în primul rînd de păcatul strămoșesc, oare trebuie să uităm că și copiii se nasc cu acest păcat? Știm ce spune psalmistul: «Întru *fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea»* (Ps. L, 6). Știm ce spune și sfîntul apostol Pavel: «De aceea, precum printr-un

om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa moartea a trecut la toți oamenii, prin acela în care toți au păcătuit» (Rom. V, 12). Acest lucru cunoscîndu-l, *că toți ne naștem cu păcatul strămoșesc,* avem noi siguranța că un prunc *va trăi pînă la vîrsta cînd poate să cunoască și să mărturisească credința în Hristos,* pentru ca atunci să-l botezăm? Putem noi să riscăm ca el să moară nebotezat, sub osînda păcatului strămoșesc?

Iar dacă ne referim la vremurile străvechi, la Tradiția Bisericii, vedem că de atunci, din secolele I—II și III se practica botezul copiilor. Sfinții părinți arată în scrierile lor că Biserica a primit de la apostoli obișnuința de a administra botezul și pruncilor.

În ceea ce privește faptul că pruncii nu pot să-și mărturisească credința creștină, Biserica are ca garant pe **nașii** care-i primesc la botez, *care mărturisesc pentru aceștia credința creștină* rostind Crezul și care își iau îndatorirea ca finii lor să fie crescuți de ei în credința Bisericii.

De altfel, noi cunoaștem tot din Sfintele Scripturi atîtea cazuri *cînd pentru credința cuiva Dumnezeu S-a îndurat de cel pentru care acesta se ruga.* Să ne amintim că Mîntuitorul a vindecat pe sluga sutașului din Capernaum pentru credința stăpînului său; a vindecat pe fiica femeii canaanence pentru credința mamei sale, și a înviat pe fiica lui Iair pentru credința tatălui său, și pe fiul văduvei din Nain pentru credința mamei sale. Și atunci să nu credem noi că botezul poate fi săvîrșit pruncilor pe temeiul credinței nașilor lor?

Ca să facă mărturisirea de credință, nașului i se cere să fie bun credincios, să fie mai în vîrstă; de asemenea, *să fie de același sex cu pruncul care se botează.* Părinții pruncului nu pot fi nași. Este bine ca pentru fiecare nou botezat să fie numai un naș.

Nașul are îndatorirea *să îngrijească de viața sufletească a finului său,* învățîndu-l, la vremea cuvenită, adevărurile dreptei noastre credințe spre a face din el un bun credincios, mădular sănătos al Sfintei Biserici. *Dar și finul este dator cu ascultare și cu respect* față de naș, în aceeași *măsură cum îi ascultă pe părinții săi trupești.*

Există un *Botez al mucenicie sau al sîngelui* (Matei X, 32; XVI, 25), cunoscut în cele dintîi veacuri creștine, înțelegînd prin el moartea martirică, în persecuții, pentru Mîntuitorul Iisus Hristos. Sfinții părinți îl socotesc asemenea Botezului din apă și din Duh, uneori chiar mai de preț decît acesta (sfîntul Grigorie Teologul).

Mai cunoaștem și *Botezul dorinței* care constă în dorința arzătoare a cuiva de a ajunge membru al Sfintei Biserici, ducînd o viață de pocăință și în virtute. Dacă dintr-o pricină oarecare fără voia lui nu ajunge să primească botezul prin apă și prin Duh, el e socotit botezat cu Botezul dorinței.

Taina Sfîntului Botez **nu se repetă.** Căci «*este un Domn, o credință, un botez*» (Efes. IV, 5)... «*Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor*», rostește cel ce primește Sfînta Taină a Botezului (Art. 10 din Simbolul Credinței). Într-adevăr, după cum cineva nu se naște trupește decît o singură dată, tot asemenea nașterea sufletească nu poate fi decît una singură. Numai dacă a fost găsit un prunc și nu se știe sigur de a fost sau nu botezat, atunci acesta este *botezat condiționat, dacă n-a fost botezat.* Deci nici aici nu se săvîrșește un al doilea botez.

LECTURĂ DIN SFINȚII PĂRINȚI

«*Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat*» (Gal. III, 27).

*

— «Scufundîndu-te în apă, unde-ți pierzi urma, înseamnă că ai ajuns să te lipsești de viața din aer. Iar a te lipsi de viață, e tot una cu a muri. Cînd, peste cîteva clipe, te-ai ridicat la fața apei, ajungînd iar la lumină, înseamnă că te dorești fierbinte după altă viață, iar după ce ai dobîndit-o trăiești numai din ea. Din această pricină și cerem în slujba Botezului ajutorul Făcătorului a toate, iar o naștere din nou e cu mult mai însemnată decît cea dintîi. Acum și chipul lui Dumnezeu se întipărește mai bine în sufletul celui botezat decît odinioară, iar statura lui e făcută acuma și mai întocmai după modelul dumnezeiesc, căci de-acuma chiar modelul ni se arată cu trăsături mai lămurite» (Nicolae Cabasila, *Viața în Hristos*).

2) TAINA SFÎNTULUI MIR

Așa cum pruncul nou-născut are nevoie de hrană pentru a crește și a se întări în cele trupești, cel născut prin Taina Sfîntului Botez are trebuință de creștere și întărire duhovnicească în viața cea nouă, viața în Hristos Domnul. Iar această întărire, care vine de la Sfîntul Duh, i se dă celui botezat prin *a doua Taină a Sfintei Biserici, prin Sfîntul Mir (Mirungerea).*

Taina Sfîntului Mir (Mirungerea) *este instituită de Domnul nostru Iisus Hristos* care făgăduiește sfinților apostoli că le va trimite Duhul Sfînt: «Și iată, Eu trimit peste voi făgăduința Tatălui Meu; voi însă, ședeți în cetate pînă ce vă veți îmbrăca cu putere de sus» (Luca XXIV, 49; vezi și Ioan XIV, 16—17, 26; XV, 13—15; Matei X, 20). În chip mai lămurit, pentru înțelegerea noastră, *mai vădit și mai strălucit* avea să *se arate instituirea acestei Sfinte Taine în ziua Cincizecimii*, în ziua Pogorîrii Sfîntului Duh cu toate darurile Sale.

Sfinții apostoli au **împărtășit Taina Sfîntului Mir celor botezați,** cum citim în Sfînta Scriptură: «Apostolii din Ierusalim, auzind că Samaria a primit cuvîntul lui Dumnezeu, au trimis la ei pe Petru și pe Ioan, care, coborînd, s-au rugat pentru ei, ca să primească Duh Sfînt, căci nu se pogorîse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezați în numele Domnului Iisus. Atunci *își puneau mîinile peste ei, și ei luau Duh Sfînt*» (Fapte VIII, 14—17).

Aflăm așadar că, *încă de la început*, Taina Sfîntului Mir era, *ca și în vremea noastră*, nedespărțită de Taina Sfîntului Botez. De asemenea, că ea se împărtășea prin punerea mîinilor numai de către sfinții apostoli asupra celor botezați. Astfel, și în Efes, *sfîntul apostol Pavel a împărtășit Sfînta Taină a Mirului* unora *pe care i-a botezat* cu botezul lui Iisus — Botezul creștin — și care nu avuseseră pînă atunci decît botezul lui Ioan (Fapte XIX, 1—6).

Sfinții apostoli împărtășeau Duhul Sfînt celor botezați atît prin punerea mîinilor (Fapte VIII, 14—16; Evrei VI, 2; Fapte XIX, 1—6), cît și prin ungerea sau pecetluirea cu Sfîntul Mir a celor botezați: «Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi în Hristos și ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a și pecetluit și ne-a dat arvuna Duhului în inimile noastre» (2 Cor. I, 21—22; Efes. IV, 30); «Iar voi ungere aveți de la Cel Sfînt și știți toate... ungerea pe care ați luat-o de la El rămîne întru voi și nu aveți trebuință ca să vă învețe cineva» (1 Ioan II, 20, 27).

Cu trecerea vremii, numărul credincioșilor a sporit, iar sfinții apostoli nu au mai putut ajunge peste tot, ca să-și pună mîinile asupra tuturor. De aceea *s-a îndătinat săvîrșirea Tainei Sfîntului Mir prin ungere de către urmașii lor, adică de către episcopii și preoții Bisericii*, cum se face și azi.

Despre toate acestea ne încredințează și Sfînta Tradiție prin mărturii din secolele II, III și IV: «După ce am ieșit din baia Botezului, ne ungem cu ungere sfîntă, după ritualul

vechi, precum și la preoție se ungeau cu untdelemn din corn. *Ungerea ni se face material, dar ea poartă roade duhovnicești*, după cum și la Botez, afundarea este un act material, dar roadele sînt duhovnicești, că sîntem curățiți de păcate... Apoi vine punerea mîinilor, cu care unindu-se binecuvîntarea, se cheamă și se coboară Sfîntul Duh» (Tertulian). «Vouă, după ce ați ieșit din cristelnița sfintei ape, vi s-a dat ungerea, preînchipuirea aceleia cu care a fost uns Hristos; iar aceasta este Sfîntul Duh» (Sfîntul Chiril al Ierusalimului).

Partea văzută a Sfintei Taine a Mirungerii o constituie ungerea în formă de cruce cu Sfîntul Mir a părților mai însemnate ale trupului și a organelor simțurilor, cu rostirea, de fiecare dată, a cuvintelor: «Pecetea darului Duhului Sfînt. Amin».

Sfîntul Mir se prepară din untdelemn, vin și 38 diferite aromate și *se sfințește de către un sobor de episcopi*, în Joia Patimilor. Amestecul acestor aromate simbolizează bogăția și felurimea darurilor Sfîntului Duh de care se împărtășesc primitorii acestei Taine.

Săvîrșitorul Tainei Mirungerii este episcopul sau preotul.

Sfînta Taină a Mirungerii împărtășește primitorilor harul Sfîntului Duh, care luminează mintea pentru înțelegerea și mărturisirea adevărului creștin; ea întărește voia pentru propășirea în toate cele bune, dînd astfel celor botezați tăria de a fi adevărați creștini sau locașuri vrednice ale Sfîntului Duh. Darurile acestea sînt vii și lucrătoare în sufletul creștinului care rămîne în Biserică și participă la viața Bisericii.

Sfînta Taină a Mirungerii nu se repetă. Chiar dacă se obișnuiește ca cei care s-au lepădat de credința creștină ori au părăsit Sfînta Biserică și vor să se întoarcă din nou la ea, să fie iarăși unși, aceasta nu înseamnă o repetare a Sfintei Taine, ci numai reîntărirea lor în dreapta credință.

RUGĂCIUNE

«Cel ce ai dăruit robului Tău izbăvire de păcate prin Sfîntul Botez și i-ai dat lui înnoirea vieții, Însuți, Stăpîne Doamne, binevoiește să strălucească pururea lumina feții Tale în inima lui; apără pavăza credinței lui nebîntuită

de vrăjmași, păzește într-însul nespurcată și neîntinată haina nestricăciunii cu care s-a îmbrăcat, păstrînd într-însul, cu harul Tău, nestricată pecetea cea duhovnicească ; și fii milostiv acestuia și nouă, după mulțimea îndurărilor Tale. Că s-a binecuvîntat și s-a preaslăvit preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin».

(Din rînduiala Tainei Sfîntului Botez).

3) TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII

Născut la viața cea nouă, viața în Iisus Hristos, întărit în ea prin pecetea darului Sfîntului Duh, de acum fiu al Sfintei Biserici, credinciosul se poate învrednici și de primirea celorlalte Sfinte Taine. Așa i se dă lui *Taina Sfintei Împărtășanii sau Cuminecături*, prin care, sub chipul pîinii și al vinului, **primește însuși Trupul și Sîngele Mîntuitorului Iisus Hristos,** *spre iertarea păcatelor și spre viața de veci.*

Această Sfîntă Taină se mai numește și *Sfînta Euharistie*, ceea ce înseamnă mulțumire, pentru că atunci cînd a așezat-o, la Cina cea de Taină, Mîntuitorul Hristos a mulțumit Părintelui ceresc înainte de a frînge pîinea și a o da sfinților apostoli. Dar ea este și o jertfă de mulțumire către Dumnezeu adusă de Sfînta Biserică, de credincioșii ei, prin episcop sau preot.

Sfînta Împărtășanie *îi unește pe credincioși cu Mîntuitorul Iisus Hristos,* dar îi unește și între ei prin aceeași credință și prin dragoste creștinească ; ei sînt una și aceeași obște creștinească în fața aceluiași sfînt altar, împărtășindu-se de toate darurile dumnezeiești din unul și același potir.

Sfînta Împărtășanie nu este numai o Taină, *ci și o jertfă reală,* **nesîngeroasă,** *adusă lui Dumnezeu,* Jertfa trupului și a sîngelui lui Iisus Hristos. Același Hristos S-a jertfit pe cruce și Se jertfește în Sfînta Euharistie. Deosebirea este că jertfa de pe cruce este sîngeroasă, pe cînd cea din Sfînta Euharistie este nesîngeroasă, *însă strîns unită cu cea de pe cruce, pe care o actualizează pînă la sfîrșitul veacurilor.*

Sfînta Împărtășanie este cea mai mare Taină, fiindcă prin ea noi nu primim numai harul dumnezeiesc, ci **pe Însuși izvorul harului, pe Iisus Hristos,** împărtășindu-ne cu Trupul și Sîngele Său.

Mîntuitorul Hristos a *instituit Taina Sfintei Euharistii* sau Împărtășanii *în Joia înaintea mîntuitoarelor Sale Patimi,*

la Cina cea de Taină. Atunci, luînd pîinea și binecuvîntînd-o, a frînt-o și, dînd-o ucenicilor Săi, a zis : «Luați, mîncați, acesta este Trupul Meu. Și luînd paharul și mulțumind, le-a dat, zicînd : Beți dintru acesta toți, că acesta este Sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor» (Matei XXVI, 26—28). După aceea le-a poruncit : «**Aceasta să faceți întru pomenirea Mea**» (Luca XXII, 19).

Sfînta Taină a Împărtășaniei *se săvîrșește* **numai** *de episcop și preot, în virtutea puterii date lor de Mîntuitorul Hristos,* prin sfinții apostoli (Luca XXII, 19) *și numai în cadrul Sfintei Liturghii ;* ea este miezul și centrul Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii. Darurile ce se aduc spre prefacere în Trupul și Sîngele Domnului sînt *pîinea din grîu curat și dospită și vinul, tot curat, din struguri.*

Prefacerea pîinii și vinului în Trupul și Sîngele Domnului, în vremea Sfintei Liturghii, are loc atunci cînd preotul sau episcopul, ridicînd mîinile, fruntea și inima către cer se roagă fierbinte :

«Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească și fără de sînge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință la Tine cădem : Trimite Duhul Tău cel Sfînt peste noi și peste aceste Daruri ce sînt puse înainte și fă, adică, pîinea aceasta, Cinstit Trupul Hristosului Tău, iar ceea ce este în potirul acesta, Cinstit Sîngele Hristosului Tău, prefăcîndu-le cu Duhul Tău cel Sfînt».

În acest timp, la strană se cîntă *«Pe Tine Te lăudăm»*, iar credincioșii îngenunchează, căci acum se săvîrșește prefacerea, iar nu atunci cînd se rostesc cuvintele de instituire a Sfintei Taine : «Luați mîncați... Beți dintru acesta toți...». Cum se petrece acest lucru, *mintea noastră nu poate pricepe* ; se face în chip tainic, mai presus de înțelegerea noastră.

În încercările lor de a desluși măcar în parte această lucrare întru totul tainică, pînă și cei mai mari și mai aleși cugetători creștini nu au găsit cuvinte potrivite.

Dar trebuie să luăm aminte, înainte și mai presus de toate, că ceea ce se săvîrșește la Sfînta Liturghie nu este doar o asemănare cu ceea ce s-a făcut la Cina cea de Taină, ci **Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos este prezent aci sub chipul pîinii și al vinului.** El, Hristos Domnul, ne-a grăit limpede despre aceasta încă înaintea Sfintelor Sale Patimi, zicînd : *«Cel ce mănîncă Trupul Meu și bea Sîngele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi»* (Ioan VI, 54). Căci *«adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mînca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sîngele Lui, nu veți avea viață în voi»* (Ioan VI, 53).

La primirea Sfintei Cuminecături *sînt chemați toți fiii Sfintei Biserici* ; ei se pot împărtăși cu Trupul și Sîngele Domnului, *dacă mai întîi și-au mărturisit păcatele și au fost dezlegați de preotul duhovnic.* După primirea Sfintei Cuminecături se cuvine să nu mai sărute icoana, sau mîna episcopului sau preotului, să-și păzească limba de orice vorbă deșartă, de blestem, de clevetiri, cinstind astfel Dumnezeiescul Trup și Sînge pe care l-au primit.

Mari, multe și minunate sînt roadele Sfintei Cuminecături pentru viața duhovnicească a credinciosului creștin. Căci cel ce se împărtășește cu Trupul și Sîngele Domnului *se unește tainic cu Domnul* și, prin aceasta, *își umple sufletul cu har* și cu toate bunurile duhovnicești pe care le aduce o asemenea unire. *Cel ce mănîncă Trupul Meu și bea Sîngele Meu* **rămîne întru Mine și Eu întru El»** (Ioan VI, 56), ne grăiește Mîntuitorul. El își sporește viața duhovnicească : «Cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi prin Mine» (Ioan VI, 57), adaugă Hristos Iisus. Și ce-i poate fi mai de folos credinciosului creștin, decît trăirea lui cu Hristos și în Hristos.

Sfîntul Ignatie Teoforul spune că Sfînta Cuminecătură *«este leacul nemuririi»*, dîndu-ni-se «spre iertarea păcatelor și spre viața de veci». Ea păstrează și strînsa legătură cu întregul Trup al Sfintei Biserici, în care Mîntuitorul Iisus Hristos se află prezent fără întrerupere.

Dat fiind roadele Sfintei Cuminecături, Sfînta Biserică poruncește fiilor ei să se pregătească și să se împărtășească cît mai des cu Trupul și Sîngele lui Hristos. *Îndeosebi, în cele patru posturi mari de peste an,* în preajma unei călătorii mai îndelungate, *la caz de suferință și boală,* ca și înainte ca mirii să se învrednicească de Sfînta Cunune. *Efectele binefăcătoare* ale Sfintei Împărtășanii *apar numai în sufletele celor care au primit-o cu vrednicie. Celor nepregătiți și nevrednici le aduce osîndă de la Dumnezeu* (1 Cor. XI, 27—29).

RUGĂCIUNI

a) Înainte de primirea Sfintei Împărtășanii

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, slăbește, lasă, milostivește-Te și-mi iartă mie păcătosului, netrebnicului și nevrednicului robului Tău căderile în păcat, smintelile și greșelile mele, toate cîte am păcătuit față de Tine, din tinerețile mele pînă în ziua și ceasul de acum, fie cu știință, fie din neștiință, cu cuvîntul sau fapta, sau cu gîndul, sau cu cugetul, cu deprinderile și cu toate simțurile mele. Și pen-

tru rugăciunile aceleia ce fără de prihană Te-a născut pe Tine, ale preacuratei și pururea Fecioarei Maria, Maicii Tale, singura nădejde neînfruntată și ocrotitoarea și izbăvitoarea mea, învredniceşte-mă fără de osîndă să mă împărtăşesc cu preacuratele, nemuritoarele, de viață făcătoarele și înfricoșătoarele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, spre sfințire, spre luminare, spre tărie, spre vindecare și spre sănătatea sufletului și a trupului și spre ștergerea și pierderea cu totul a cugetelor, a gîndurilor și a deprinderilor mele celor rele și a nălucirilor de noapte ale duhurilor celor viclene și întunecate. Că a Ta este împărăția și puterea, slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

b) **După primirea Sfintei Împărtășanii**

Mulțumesc Ție, Doamne Dumnezeul nostru, că nu m-ai lepădat pe mine păcătosul, ci părtaș a fi Sfintelor Tale Taine m-ai învrednicit. Ci, Stăpîne, Iubitorule de oameni, Care pentru noi ai murit și ai înviat și ai dăruit nouă aceste înfricoșătoare și de viață făcătoare Taine, spre binefacerea și sfințirea sufletelor și a trupurilor noastre, dă să-mi fie și mie acestea spre tămăduirea sufletului și a trupului, spre izgonirea a tot potrivnicul, spre luminarea ochilor inimii mele, spre întărirea sufleteștilor mele puteri, spre credință neînfruntată, spre dragoste nefățarnică, spre desăvîrșirea înțelepciunii, spre paza poruncilor Tale, spre adăugirea dumnezeiescului Tău har și spre dobîndirea Împărăției Tale. Ca întru Sfinţenia Ta cu acestea fiind păzit, să pomenesc harul Tău pururea și să nu mai viez mie, ci Ție, Stăpînului și Binefăcătorului nostru. Și așa, ieșind dintru această viață întru nădejdea vieții celei veșnice, să ajung la odihna cea de-a pururea, unde este glasul cel neîncetat al lăudătorilor și bucuria cea fără de sfîrșit a celor ce văd frumusețea cea nespusă a feței Tale. Că Tu ești dorirea cea adevărată și veselia cea nespusă a celor ce Te iubesc, Hristoase, Dumnezeul nostru, și pe Tine Te laudă toată făptura în veci. Amin.

*

Trupul Tău cel Sfînt, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, să-mi fie spre viața de veci și Sîngele Tău cel scump spre iertarea păcatelor. Și să-mi fie mie Împărtășania aceasta spre bucurie, spre sănătate și veselie. Iar la înfricoșătoarea și a doua venire a Ta, învredniceşte-mă pe mine păcătosul ca să stau de-a dreapta măririi Tale, pentru rugăciunile preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.

4) TAINA SPOVEDANIEI

Este Taina în care Dumnezeu iartă, **prin duhovnic,** *păcatele creștinilor care* **se căiesc sincer** *și le mărturisesc la scaunul spovedaniei, în fața preotului.*

Ea are diferite numiri. Se numește *pocăință*, pentru că cel ce o primește trebuie să regrete în mod sincer, păcatele săvîrșite și mărturisite preotului duhovnic; *mărturisire* sau *spovedanie*, întrucît creștinul își mărturisește păcatele în fața preotului; *al doilea Botez*, pentru că prin ea se spală păcatele întocmai ca prin Taina Botezului; *iertare, dezlegare*, pentru că prin ea se dezleagă păcătosul de legătura păcatelor; *împăcare*, pentru că ne împacă cu Dumnezeu.

Mîntuitorul Hristos a făgăduit această Taină sfinților Săi apostoli, cînd le-a spus : «**Oricîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer și oricîte veți dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate și în cer**» (Matei XVIII, 18 ; XVI, 19). *El a instituit-o* apoi după Sfînta Sa înviere din morți, cînd arătîndu-Se apostolilor

le-a zis : «*Pace vouă ! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi.* Și zicînd *aceasta, a suflat asupra lor și le-a zis :* **Luați Duh Sfînt ;** *cărora veți ierta păcatele, le* **vor fi iertate** *și cărora le veți ține,* **vor fi ținute**» (Ioan XX, 21—23). Puterea de a lega și dezlega păcatele o are numai Mîntuitorul Hristos, cum ne-a arătat (Luca V, 20 și 24), dar El **a dat** *această putere și* **apostolilor** (Ioan XX, 21—23) *și prin aceștia,* **episcopilor și preoților.**

Recunoașterea păcatelor se face prin mărturisirea sau spovedirea lor, *prin viu grai, în fața preotului-duhovnic.* Păcatul apasă conștiința noastră ca o piatră și o rănește dureros. Dar prin mărturisire, *sufletul se ușurează, inima dobîndește liniște,* conștiința cîștigă împăcare și rana se vindecă. După cum bucuriile cer să fie mărturisite și prin aceasta își sporesc frumusețea, asemenea și durerile se cer mărturisite și astfel sufletul se ușurează.

Păcatul, oricum ar fi el, mare sau mic, trebuie să fie mărturisit în fața preotului duhovnic, *cu adîncă părere de rău, cu*

hotărîrea de a nu mai greși, cu credința puternică în Hristos și cu nădejdea în îndurarea Lui. Aceasta, pentru a ne păstra mereu curată haina sufletului nostru, pentru a nu ne despărți de Dumnezeu. Sfîntul apostol Iacob ne îndeamnă, zicînd : «Mărturisiți-vă unul (credinciosul) altuia (preotului) păcatele și vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului» (Iacob V, 16). Așadar, *cînd ne simțim apăsați de păcate, cînd sîntem bolnavi sufletește, să alergăm la preoții Sfintei Biserici* și lor să ne mărturisim, ca prin rugăciunea și dezlegarea lor să dobîndim iertarea păcatelor (Iacob V, 14—15). Și în alt loc ni se grăiește despre îndatorirea creștină de a ne mărturisi păcatele : «**Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi.** *Dacă mărturisim păcatele, El — Iisus Hristos — este credincios și drept, ca să ne* **ierte păcatele și să ne curățească** *pe noi de toată nedreptatea. Dacă zicem că n-am păcătuit, Îl facem mincinos, și cuvîntul Lui nu este întru noi*» (1 Ioan I, 8—10).

Lucru deosebit de însemnat nu este însă numai mărturisirea păcatelor, ci **căința,** *adică părerea de rău și durerea* sufletească pe care o simte creștinul pentru păcatele săvîrșite în felurite chipuri. Căci fără de căință, Sfînta Mărturisire sau Pocăința nu ne aduce roadele dorite ; nu ne aduce iertarea și împăcarea cu Dumnezeu. Iar căința trebuie să fie sinceră, deplină (pentru toate păcatele) și să izvorască din credința, nădejdea și iubirea lui Dumnezeu.

Aceeași însemnătate o are și *hotărîrea de îndreptare,* curajul prin care punem hotar între viața trecută și cea viitoare ; o hotărîre sfîntă, că vom duce de acum înainte o viață nouă, viață în Hristos, făcînd fapte vrednice de pocăință (Matei III, 7).

Mărturisirea sau înșirarea păcatelor fără căință adevărată și fără hotărîre de îndreptare, nu aduce iertarea păcatelor (Luca XIII, 5).

Cerințele unei bune mărturisiri a păcatelor trebuie împlinite printr-o pregătire din bună vreme, *cu deosebire prin post și rugăciune.* Căci postul smerește trupul, iar rugăciunea deschide sufletul credinciosului în fața lui Dumnezeu. De asemenea, să cercetăm în ce măsură ne-am împlinit datoriile către Dumnezeu, către Sfînta Biserică, apoi către aproapele, către familie, către noi înșine, către Patrie, și așa să pășim către Sfînta Taină a Spovedaniei.

Știut este că Sfînta Mărturisire se administrează celor ce se pregătesc a primi Sfînta Cuminecătură. De aceea și grăiește sfîntul apostol Pavel: «*Să se cerceteze* (însă) *omul pe sine și așa să mănînce din pîine și să bea din pahar*» (1 Cor. XI, 28), adică să ia Sfîntul Trup și Sînge al Mîntuitorului Iisus Hristos numai după vrednică mărturisire.

După ascultarea celor mărturisite de creștin, *dacă din ele se vădește căință și hotărîre de îndreptare, preotul-duhovnic îl dezleagă* pe acesta prin cuvintele:

«*Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul și cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule, și să-ți lase toate păcatele. Și eu, nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin*».

Potrivit cu greutatea păcatelor mărturisite și după cea mai bună socotință a preotului-duhovnic, celui ce s-a spovedit i se dă, înainte de dezlegare, un *canon de pocăință*, ca de pildă: rugăciuni, metanii, participarea la sfintele slujbe și îndeosebi la Sfînta Liturghie din duminici și sărbători, fapte de milostenie, înfrînări de la anumite mîncăruri sau fapte. Toate acestea nu urmăresc pedepsirea celui ce s-a mărturisit, ci îndreptarea lui; ele sînt asemenea unor leacuri spre însănătoșire duhovnicească, spre întărire în virtute și îndepărtare de păcat.

Roadele Sfintei Mărturisiri sînt de neprețuit. Căci ea ne dezbracă de haina întinată a păcatelor și ne *îmbracă în haina cea nouă a virtuților creștine*, în haina luminoasă a harului dumnezeiesc; din starea de păcat și de osîndă, ea ne trece în starea de har mîntuitor. *Ea ne deschide calea spre desăvîrșire, ne sporește evlavia, rodește curăția sufletului, pacea cugetului*, îndreptarea vieții spre cîștigarea fericirii vremelnice și veșnice.

Soroacele Sfintei Mărturisiri nu sînt fixe. Dar e bun și folositor lucru, pentru viața noastră duhovnicească, să ne spovedim cît mai des, dar mai ales cu prilejurile arătate în legătură cu Sfînta Cuminecătură.

RUGĂCIUNI

a) **Înainte de spovedanie**

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cela ce pentru păcatele mele ai primit ocară pe cruce și chemi pe cei păcătoși la Tine, zicînd: «Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară», primește-mă și pe mine, nevrednicul. Iartă-mi toate păcatele mele și-mi dă harul Tău și binecuvîntarea Ta, pentru mila Ta cea mare și nemăsurată; cu rugăciunile preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.

b) **După spovedanie**

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, izvorul înțelepciunii și al darului, deschide buzele mele ale păcătosului și mă învață cum se cuvine și pentru ce se cade să mă rog. Că Tu ești Cel ce știi mulțimea cea mare a păcatelor mele. Iată, cu frică stau înaintea Ta; îndreaptă viața mea, Cel ce îndrepți toată zidirea cu cuvîntul și cu puterea cea nespusă a înțelepciunii, Cel ce ești liman celor înviforați, și-mi arată calea pe care voi merge. Dă cugetelor mele duhul înțelepciunii Tale, iar nepriceperii mele duhul înțelegerii. Cu duhul temerii de Tine pătrunde faptele mele și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele. Cu duh stăpînitor întărește alunecarea gîndurilor mele; ca în toate zilele fiind îndreptat spre cele de folos cu Duhul Tău cel bun să mă învrednicești a împlini poruncile Tale și pururea să-mi aduc aminte de mărită venirea Ta, care va cerceta toate faptele noastre.

Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

5) HIROTONIA (PREOȚIA).

Hirotonia (Preoția) este a cincea sfîntă Taină a Bisericii, în care, *prin punerea mîinilor și rugăciunea arhiereului, se împărtășește unor bărbați, ce s-au pregătit pentru aceasta, harul dumnezeiesc, care dă puterea de a propovădui cuvîntul*

lui Dumnezeu, de a săvîrși Sfintele Taine și slujbele bisericești, și de a conduce pe cei credincioși la mîntuire.

Sfînta Taină a Preoției se împărtășește așadar unor bărbați *anume pregătiți* pentru a o primi cu vrednicie. *Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos* **i-a ales pe** *sfinții apostoli și i-a învățat,* prin toate cîte a făcut între oameni, cele ale împărăției lui Dumnezeu. După aceea i-a învrednicit de deosebita cinste de a propovădui Sfînta Evanghelie și de a săvîrși fapte minunate. Adresîndu-se lor, a așezat și Taina Preoției prin cuvintele: «**Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi.** Și zicînd acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: *Luați Duh Sfînt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute*» (Ioan XX, 21—23).

Sfinții apostoli, cum aflăm din Sfînta Scriptură, au săvîrșit Sfînta *Taină a Preoției prin punerea mîinilor, adică: «hirotonindu-le preoți în fiecare biserică, rugîndu-se cu postiri, i-au încredințat pe ei Domnului în Care crezuseră»* (Fapte XIV, 23), dar avînd grijă «să nu pună prea degrabă mîinile peste nimeni» (1 Tim. V, 22), să fie cu multă grijă, pentru că Preoția este lucrarea Duhului Sfînt (Fapte XX, 28).

În trei direcții se exercită puterea și slujirea preoțească și anume:

Puterea învățătorească, *adică de a propovădui cuvîntul lui Dumnezeu, Mîntuitorul Hristos a dat-o sfinților apostoli și, prin ei, episcopilor și preoților*, odată cu **cea sfințitoare**, prin cuvintele: *«Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă»* (Matei XXVIII, 19—20). Puterea sfințitoare a fost dată și în chip deosebit la Cina cea de Taină prin cuvintele: «Aceasta — adică Sfînta Euharistie — să o faceți spre pomenirea Mea» (Luca XXII, 19; 1 Cor. XI, 25). Despre puterea sfințitoare a preoției vorbește și sfîntul apostol Pavel: «Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și *ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu*» (1 Cor. IV, 1). Puterea de *conducere duhovnicească* le-a fost dată prin cuvintele: «*Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine*» (Luca X, 16).

Sfinții apostoli **au împărtășit harul Preoției** *prin punerea mîinilor ierarhiei bisericești, (adică episcopilor, preoților și diaconilor)*, avînd credința luminată de Duhul Sfînt că harul hirotoniei, în una din cele trei trepte, nu-și are izvorul în cel ce pune mîinile, *ci în Dumnezeu*, cum ne arată și sfîntul Ioan Gură de Aur: «Se pune mîna peste om, dar toate le face Dumnezeu și mîna Lui se atinge de capul celui ce se hirotonește, dacă hirotonia se face cum se cuvine» (sfîntul Ioan Gură de Aur).

Așadar, *Preoția este de la Dumnezeu*, cum îi scrie și sfîntul apostol Pavel ucenicului său Timotei: *«Nu fi nepăsător față de harul care este întru tine, care ți s-a dat prin proorocie, cu punerea mîinilor preoției»* (1 Tim. IV, 14). «Te îndemn să ții aprins harul lui Dumnezeu, cel ce este în tine, prin punerea mîinilor mele» (2 Tim. I, 6).

Taina Sfintei Preoții o poate săvîrși numai episcopul și de partea ei văzută ține rugăciunea rostită de el:

«Dumnezeiescul har, care pe cele neputincioase le vindecă și pe cele cu lipsă le împlinește, hirotonește pe (N) întru diacon (pe diacon întru preot, pe preot întru episcop...)» și punerea mîinilor episcopului slujitor pe capul celui ce se hirotonește.

Taina Hirotoniei are *trei trepte* — toate adeverite de Sfînta Scriptură și de Sfînta Tradiție și bine cunoscute încă în vremea sfinților apostoli — și anume: **diaconia, preoția** și **arhieria.**

În Faptele sfinților apostoli ni se arată cum a luat ființă treapta diaconească, pe urma alegerii și hirotoniei celor șapte diaconi în Biserica din Ierusalim. «Pe aceștia i-au pus înaintea apostolilor, și rugîndu-se și-au pus mîinile peste ei» (Fapte VI, 6).

Sfinții apostoli au hirotonit preoți în mai multe cetăți (Fapte XIV, 23); de asemenea, *sfîntul apostol Pavel a așezat și episcopi,* pe care, prin viu grai și prin scrisori, îi sfătuiește să îndrepteze cele ce mai lipsesc și să așeze preoți prin cetăți (Tit I, 5).

Și sfinții părinți dau mărturie neîntreruptă și netăgăduită despre cele trei trepte ale Sfintei Preoții, unul din ei scriind: «Supuneți-vă toți episcopului precum Iisus Hristos Tatălui, și preoților ca apostolilor, cinstiți pe diaconi ca pe legea lui Dumnezeu.

Fără episcop nimeni să nu facă ceva din cele ce aparțin Bisericii» (sfîntul Ignatie Teoforul, Epistola către smirneni, VIII, 1—2).

Spre Sfînta Preoție *poate păși numai cel ce este găsit vrednic de primirea ei,* după cercetarea lui de către duhovnic prin Taina Sfintei Spovedanii. Dar harul *odată împărtășit* prin hirotonire **nu se pierde niciodată.** Cel hirotonit poate fi doar oprit — pentru pricini de abateri de la buna purtare preoțească — de la săvîrșirea celor sfinte.

Potrivit treptei în care se află, primitorii Sfintei Preoții au puterea să săvîrșească cele sfinte legate strîns de treapta preoției lor. Astfel, **episcopul** are puterea să săvîrșească toate Sfintele Taine și toate slujbele bisericești, îndeosebi de a hirotoni întru diacon, preot și, împreună cu încă doi arhierei, întru arhiereu și de a sfinți într-un sobor de arhierei, Sfîntul Mir. *Treapta arhierească, venind de-a dreptul de la apostoli,* **prin succesiune** *apostolică* sau *episcopală,* deține plinătatea celor trei puteri: *de a învăța, de a săvîrși cele sfinte* și *de a conduce Biserica.*

Preotul primește de la arhiereu, prin hirotonie, darul celor trei puteri: învățătorească, sfințitoare și de conducere, însă fără dreptul de a hirotoni și de a sfinți Sfîntul Mir și Antimisul.

Diaconul este ajutător al preotului și al episcopului, în întreita lor activitate, spre mîntuirea credincioșilor, neputînd săvîrși nici o Taină și nici o Ierurgie.

Pe baza Revelației dumnezeiești, cuprinsă în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, Sfînta Biserică *ne învață că Taina hirotoniei a fost instituită de Mîntuitorul Hristos* și că sfinții apostoli au împărtășit harul Hirotoniei numai episcopului, preotului și diaconului. Acestea sînt cele *trei trepte ierarhice avîndu-și baza în voința Mîntuitorului.*

LECTURĂ DIN SFINȚII PĂRINȚI

«Preoția se săvîrșește pe pămînt, dar are rînduiala cetelor cerești. Și pe foarte bună dreptate, căci slujba aceasta n-a rînduit-o un om sau înger sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuși Mîngîietorul. Sfîntul Duh a rînduit ca preoții, încă pe cînd sînt în trup să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceasta preotul trebuie să fie atît de curat ca și cum ar sta chiar în cer printre puterile cele îngerești...

Preoții sînt aceia cărora li s-a încredințat zămislirea noastră cea duhovnicească; ei sînt aceia cărora li s-a dat să ne nască prin Botez. Prin preoți ne îmbrăcăm în Hristos (Gal. III, 27); prin preoți sîntem îngropați împreună cu Fiul lui Dumnezeu (Rom. VI, 4; Col. II, 12); prin preoți ajungem mădularele fericitului cap al lui Hristos (Col. I, 18). Prin urmare este drept ca preoții să fie pentru noi... mai cinstiți și mai iubiți chiar decît părinții. Părinții ne-au născut din sînge și din voința trupului (Ioan I, 13); preoții însă ne sînt pricinuitorii nașterii noastre din Dumnezeu, ai acelei fericite nașteri din nou, ai libertății celei adevărate și ai înfierii după har» (sfîntul Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*).

6) NUNTA

A șasea Taină a Bisericii este *Sfînta Taină a Nunții,* prin care, *după făgăduința mirelui și a miresei dată în mod liber în fața preotului, li se împărtășește acestora harul dumnezeiesc,* care sfințește însoțirea lor după fire, prefăcînd-o într-o desăvîrșită și curată legătură duhovnicească, într-o unire pe viață, după chipul legăturii dintre Mîntuitorul Iisus Hristos și Sfînta Sa Biserică.

Căsătoria a fost rînduită de Însuși Dumnezeu încă în Vechiul Testament. Astfel, în cartea Facerii ni se arată că Ziditorul a toate *a așezat căsătoria chiar de la început,* prin cuvintele: *«Nu e bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el»* (Facere II, 18). **El a binecuvîntat însoțirea bărbatului cu femeia,** zicînd: *«Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l stăpîniți»* (Facere I, 28).

Dar în Noul Testament căsătoria este înălțată și așezată de Mîntuitorul Iisus Hristos *în rîndul Sfintelor Taine.* El a cinstit-o prin aceea că a *luat parte la Nunta din Cana Galileii* (Ioan II, 1—11). Iar de cîte ori a găsit bun prilej să grăiască despre căsătorie, El a privit-o ca Sfîntă Taină, subliniind

importanța ei prin cuvintele: «*Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup*, așa încît nu mai sînt doi, ci un trup. **Deci ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă»** (Matei XIX, 5—6).

Credincios următor întru toate Mîntuitorului Iisus Hristos, sfîntul apostol Pavel îi îndeamnă pe soți să-și iubească soțiile, precum Hristos a iubit Biserica, iar pe soții să fie supuse bărbaților lor ca Domnului, «pentru că bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este capul Bisericii» (Efes. V, 23). Și încheie prin cuvintele: *Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică»* (Efes. V, 32).

Asemenea celorlalte Sfinte Taine, și Taina Nunții *se săvîrșește în biserică,* mai potrivit în zi de duminică, după Sfînta Liturghie, cînd obștea credincioșilor se află în casa lui Dumnezeu. Potrivit poruncii a noua a Bisericii, nu se fac nunți însă în timpul posturilor și în anumite sărbători ale anului. Excepția de la această regulă o poate încuviința numai episcopul.

Cununia se încheie pentru întreaga viață a celor ce o primesc ; o poate desface numai moartea (Matei XIX, 6 ; 1 Cor. VII, 10). *Doar necredincioșia unuia din soți față de celălalt,*

o poate desface, căci ea înseamnă nimicirea iubirii curate dintre soți. *Soțul nevinovat poate încheia o nouă căsătorie,* după desfacerea celei dintîi, așa cum poate face și soțul rămas văduv prin deces.

Formula Sfintei Taine a Nunții este :

«Cunună-se robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, Amin»,

săvîrșitorul ei fiind episcopul sau preotul care administrează harul dumnezeiesc.

Primitorii acestei Sfinte Taine sînt credincioșii creștini — bărbați și femei — *care au vîrsta arătată în legile țării,* sînt liberi să-și mărturisească dorința de a întemeia o familie, care nu sînt înrudiți în anumite grade și au încheiat căsătoria civilă.

Soții uniți prin Sfînta Taină a Nunții sînt îndatorați la păstrarea dragostei curate *și a respectului unuia către altul, la creșterea fiilor lor în temerea de Dumnezeu,* la cinstirea Sfîntei Biserici și la iubirea Patriei în care viețuiesc și care lucrează spre binele lor și al semenilor.

RUGĂCIUNEA CELOR CE SE CĂSĂTORESC

Stăpîne, Doamne Dumnezeul nostru, Sfințitorul nunții celei de taină și preacurate, Păzitorul nestricăciunii și Chivernisitorul cel bun al celor lumești, Cela ce din început ai zidit pe om și l-ai pus ca pe un împărat făpturii și ai zis : Nu este bine să fie omul singur, să-i facem ajutor potrivit pentru el și, pentru aceasta, ai poruncit să lase omul pe tatăl său și pe mama sa și să se lipească de soția sa (soțul său) și să fie amîndoi un trup, iar pe care Dumnezeu i-a unit, omul să nu-i despartă ; Însuți Stăpîne, trimite darul Tău cel ceresc și peste mine nevrednicul robul Tău (nevrednica roaba Ta) și binecuvîntează căsătoria pe care astăzi o leg înaintea feței Tale. Curățește toate păcatele mele, iartă-mi toate fărădelegile, dezleagă-mi toate

greșelile cele de voie și cele fără de voie ; unește gîndurile, cugetele și inimile noastre în dragoste nefățarnică și în credință nestrămutată ; îndreptează pașii noștri pe cărările Tale, pentru ca să împlinim pururea voia Ta cea sfîntă. Umple casa noastră de toate bunătățile cele de pe pămînt și ne învrednicește să petrecem împreună viețuirea noastră fără de prihană, ca să sporim spre tot lucrul bun, de folos Patriei și Ție bineplăcut. Păzește-ne întru toate zilele vieții noastre, ca să plinim cu inimă curată poruncile Tale și să lăudăm și să preamărim Preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

7) TAINA SFÎNTULUI MASLU

Este a șaptea Taină a Bisericii în care, prin rugăciunile preoților și ungerea cu untdelemn sfințit a părților însemnate ale trupului, credincioșii dobîndesc vindecarea de bolile trupești și sufletești.

Această Taină a fost *instituită de Însuși Mîntuitorul* cînd a trimis pe sfinții apostoli la propovăduire, zicîndu-le : «Celor ce vor crede, aceste semne vor urma : în numele Meu, demoni vor izgoni, peste cei bolnavi își vor pune mîinile și se vor face sănătoși» (Marcu XVI, 17—18). *Sfinții apostoli au practicat Taina Sfîntului Maslu chiar de la prima lor propovăduire :* «Și scoteau mulți demoni *și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi* **și-i vindecau»** (Marcu VI, 13).

Urmînd apostolilor, episcopii și preoții au săvîrșit și ei această Sfîntă Taină, cum ne arată sfîntul Iacob : *«Este cineva bolnav între voi ?* **Să cheme preoții Bisericii** *și ei să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui»* (Iacob V, 14—15).

Sfîntul apostol Iacob nu face bolnavilor acest îndemn ca venind doar din partea sa ; el grăiește tocmai despre lucrarea sfîntă încredințată sfinților apostoli de către Mîntuitorul Iisus Hristos, lucrare săvîrșită de ei în tot locul și la tot credincioșul care avea trebuință de harul lui Dumnezeu pentru vin-

decarea sa. Taina Sfîntului Maslu se săvîrșește, de regulă, la patul bolnavului ; în restul cazurilor, în biserică.

Sfîntul Maslu este deci *Taina care, prin rugăciunile preoților și prin ungerea trupului cu untdelemn sfințit, împărtășește credinciosului harul lui Dumnezeu pentru tămăduirea bolilor trupești și sufletești, pentru iertarea păcatelor și pentru întărirea sufletului.*

Partea văzută a Sfîntului Maslu *constă din rugăciunea rostită de șapte ori* pentru vindecarea bolnavului de neputința trupească și sufletească ; *din untdelemnul sfințit* de preoții slujitori ai Tainei *și ungerea cu el de șapte* ori a trupului bolnavului.

Urmările Sfîntului Maslu *sînt vindecarea de bolile trupești și sufletești și iertarea păcatelor* pe care bolnavul ar fi uitat să le mărturisească la Sfînta Spovedanie.

Săvîrșitorii *Sfîntului Maslu* **sînt preoții,** pentru că Sfîntul Iacob zice: «**să cheme preoții Bisericii**» — iar nu preotul. Rînduiala slujbei este întocmită pentru șapte preoți ; însă o pot face și cinci, trei sau cel puțin doi preoți.

Sfîntul Maslu poate fi primit nu numai o singură dată și nici numai de cel aflat în pragul morții, ci ori de cîte ori credinciosul se simte îngreuiat din pricina bolilor sau păcatelor.

RUGĂCIUNE

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, primește smerita mea rugăciune pentru iertarea păcatelor mele și, ca un îndurat, cu dreapta Ta cea atotputernică, stinge-mi focul ce m-a cuprins, încetează-mi boala și, cu milostivirea Ta, ridică-mă din patul durerii, întru slava numelui Tău. Că Tu ești doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, Hristoase Dumnezeule, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

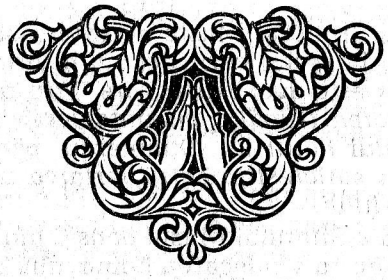

6.

CREDINȚA ÎN ÎNVIERE ȘI ÎN VIAȚA VEȘNICĂ

În articolele 11 și 12 din Simbolul Credinței ni se arată învățătura Sfintei Biserici despre *«învierea morților și viața veacului ce va să fie»*. Ea ne încredințează *că trupurile celor morți vor învia*; nu poate fi vorba despre o înviere a sufletelor, căci sufletele sînt nemuritoare.

Moartea este încetarea vieții pămîntești a trupului, adică despărțirea sufletului nemuritor de trupul cel muritor, cum lămurit citim în Sfînta Scriptură, că trupul «ca pulberea să se întoarcă în pămînt cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat» (Ecclesiastul XII, 7), ca să-și primească răsplata pentru faptele sale.

Pricina morții **este păcatul** *săvîrșit de protopărinții noștri, Adam și Eva.* Căci *«precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa moartea a trecut la toți oamenii,* prin acela în care toți au păcătuit» (Rom. V. 12).

Ceasul morții nu ne este cunoscut. *Și aceasta pentru ca să fim totdeauna pregătiți de moarte,* să fim în orice clipă împăcați cu semenii noștri și cu Dumnezeu; să priveghem, totdeauna gata fiind de călătorie spre patria cerească. «Luați aminte — ne grăiește Domnul — privegheați și vă rugați, că

nu știți cînd va fi acea vreme» (Marcu XIII, 33) ; să nu ne lenevim la gîndul că moartea este departe, dar nici să nu ne îngrozim la gîndul că ea este aproape.

Dar nu este numai moarte, ci este și înviere. Dacă moartea este despărțirea sufletului de trup, învierea este unirea din nou a sufletului cu trupul cu care a viețuit pe pămînt. Învierea se face prin atotputernicia lui Dumnezeu, care face trupurile iarăși vii, împreunîndu-le cu sufletele lor. De acum însă *trupurile înviate nu vor mai fi întocmai cum sînt cele de pe pămînt,* ci **vor fi duhovnicești** și *nemuritoare,* asemănătoare trupului Domnului de după Învierea Sa. Acest lucru ni-l spune sfîntul apostol Pavel : «Așa este... învierea morților : se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune ; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă ; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere ; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc, este și trup duhovnicesc» (1 Cor. XV, 42—44). «Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire. Iar cînd acest (trup) stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune și acest (trup) muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvîntul care este scris : *Moartea a fost înghițită de biruință»* (1 Cor. XV, 53—54). *Lucrul acesta este cu putință la Dumnezeu.* Căci după cum El a putut să facă trupul omului din pămînt, tot așa poate și pe cel risipit în pămînt să-l adune, să-l înnoiască și să-l învieze. Și o sămînță, ca să încolțească și să rodească, trebuie mai întîi să moară, să putrezească în pămînt (1 Cor. XV, 35—45). Așa și omul credincios, ca să ajungă la viața cea veșnică, trebuie să treacă mai întîi prin moarte.

La sfîrșitul veacurilor, **toți cei care au murit vor învia.** Iar aceia care în vremea învierii obștești se vor găsi în această viață pămîntească, **vor fi și ei schimbați într-o clipă,** *ca și cum ar fi trecut prin moarte,* încît și trupurile lor *vor deveni duhovnicești și nemuritoare,* ca ale celor înviați : «Nu toți vom muri, dar toți ne vom schimba, deodată, într-o clipeală de ochi la trîmbița cea de apoi. Căci trîmbița va suna și morții vor învia nestricăcioși, iar noi ne vom schimba», ne învață apostolul (1 Cor. XV, 51—52).

Dar pentru ce vor învia trupurile ? Pentru că omul a fost creat în dubla sa structură, materială și spirituală, trup și suflet, și în această dublă structură, să dea seama în fața judecății; iar după aceea să fie așezate în rai *la fericirea veșnică sau în iad la osînda veșnică,* deoarece în viața pămîntească sufletul împreună cu trupul, **deci omul întreg, a săvîrșit și cele bune și cele rele,** și cele spre mîntuire ca și cele spre osîndă.

Îndată după despărțirea lui de trup, *sufletul omului este supus Dreptei judecăți a lui Dumnezeu,* în fața căreia trebuie să dea socoteală, de viața de pe pămînt. Judecata aceasta care se face fiecărui suflet în parte se numește **judecata particulară** și ea se deosebește de **judecata cea de obște** sau universală care se face tuturor oamenilor, odată, la sfîrșitul lumii și după învierea cea de obște a trupurilor. Realitatea judecății particulare este subliniată de Mîntuitorul prin pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca XVI, 19—31) și prin răspunsul dat tîlharului pe cruce : «Astăzi vei fi cu Mine în rai» (Luca XXIII, 43), precum și de sfîntul apostol Pavel cînd zice : «Rînduit este oamenilor odată să moară, iar după aceea judecata» (Evrei IX, 27) ; și prin locurile în care își exprimă dorința de a muri pentru a petrece cu Domnul (2 Cor. V, 6—8 ; Fil. I, 21). Judecata particulară, ca și cea de obște o face Mîntuitorul : «Că Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului» (Ioan V, 22). Prin judecata particulară se cercetează starea generală în care iese omul din viața pămîntească și dacă această stare este bună, sufletul este dus de îngeri la fericire, iar dacă este rea, este dus de duhurile necurate la chinuri. Fericirea la care sînt duși cei găsiți vrednici se numește **«sînul lui Avraam»** (Luca XVI, 22), sau **«Rai»** (Luca XXIII, 43), iar chinurile la care sînt supuși necredincioșii și păcătoșii se numesc **«iad»** (Luca XVI, 22). Dar *nici fericirea și nici osînda nu sînt depline pînă la judecata obștească,* judecata cea de apoi, *cînd vor fi* **iarăși unite cu trupurile.** Pînă la acea judecată, adică în vremea cît sufletele sînt fără trupuri, ele nu pot face nimic pentru a-și schimba starea în mai bine (Ioan IX, 4). Numai cei rămași în viața aceasta pot să dobîndească de la Dumnezeu ușurarea osîndei sufletelor celor morți. Și aceasta, prin rugăciune și milostenie întru pomenirea morților și mai ales prin pomenirea acestora la Sfînta Liturghie.

Locul în care sînt rînduite sufletele celor drepți este raiul, iar locul în care sînt rînduite sufletele celor nedrepți este iadul. Nu există un loc sau o stare intermediară între rai și iad, *numit purgatoriu,* cum învață Biserica Romano-Catolică, căci Mîntuitorul Hristos nu a vorbit niciodată despre un asemenea loc. Dogmă specifică doctrinei catolice, purgatoriul este un loc de purificare morală, în care sufletele care nu sînt

complet curate, fie din cauză că n-au satisfăcut pentru păcatele iertate, fie că au murit cu păcate ușoare, se purifică prin pedepsele pe care le suferă aici și devin apte să intre în Cer, după un anumit stagiu de suferințe.

De o îmbunătățire a situației celor plecați de aici se poate vorbi, căci *starea de fericire sau de osîndă primită la judecata particulară este nedeplină pînă la judecata obștească.* Sfinții apostoli și Biserica au rînduit ca cei vii să facă rugăciuni, milostenie pentru cei morți. «Căci în veacul de acum *se poate face și lucra ceva,* iar în cel viitor *se leagă toate puterile de lucru* ale sufletului și nu se poate face ceva bun spre ridicarea păcatelor». Așadar, «nu fără rost au rînduit apostolii *să se aducă înfricoșătoarea Jertfă pentru pomenirea celor adormiți. Știm că mult le folosește și multă binefacere le aduce celor morți.* Cînd credincioșii (obștea) și preoții stau cu mîinile întinse în față cu înfricoșătoarea Jertfă, cum nu vor îndupleca pe Dumnezeu pentru cei adormiți ? Dar aceasta numai pentru cei plecați în credință». (Sfîntul Ioan Gură de Aur).

În legătură cu Judecata obștească sau universală este învățătura *despre învierea morților și despre viața de veci.* Cei care au făcut cele bune aici pe pămînt *așteaptă cu bucurie viața de veci,* căci pentru cei care Îl iubesc pe Dumnezeu în viața aceasta și Îi păzesc poruncile, făcînd binele, viața aceea va fi întru totul fericită. Fericirea le va fi nesfîrșită și neînchipuit de mare. Căci «*cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*» (1 Cor. II, 9). Această negrăită fericire va consta mai ales din unirea în Duh cu Dumnezeu, în *a-L vedea pe Dumnezeu «față către față»,* în viețuirea slăvită și veșnică împreună cu Mîntuitorul Iisus Hristos, cu sfinții îngeri și cu toți sfinții Bisericii.

Această *fericire a drepților se va deosebi însă după vrednicia pe care ei au cîștigat-o prin faptele lor cele bune,* cum lămurit ne învață sfîntul apostol Pavel : «Alta este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebește în strălucire» (1 Cor. XV, 41).

În schimb, *viața de veci a celor răi va fi întru totul nefericită.* Iadul le este ca o temniță, căci viața lor este lipsită de vederea feței lui Dumnezeu, de lumina și fericirea împreunate cu această vedere, o viață de nesfîrșite chinuri.

Să cugetăm cu atenție și cu răgaz la cele arătate aici, căci prin aceasta ne putem feri de păcate și ne putem depărta de patimi ; putem păzi curăția sufletului și trupului nostru, ducînd astfel o viață bineplăcută lui Dumnezeu și mult folositoare semenilor noștri. Pe urma unei asemenea viețuiri putem nădăjdui în cîștigarea mîntuirii noastre.

II

Chipurile închinării ortodoxe

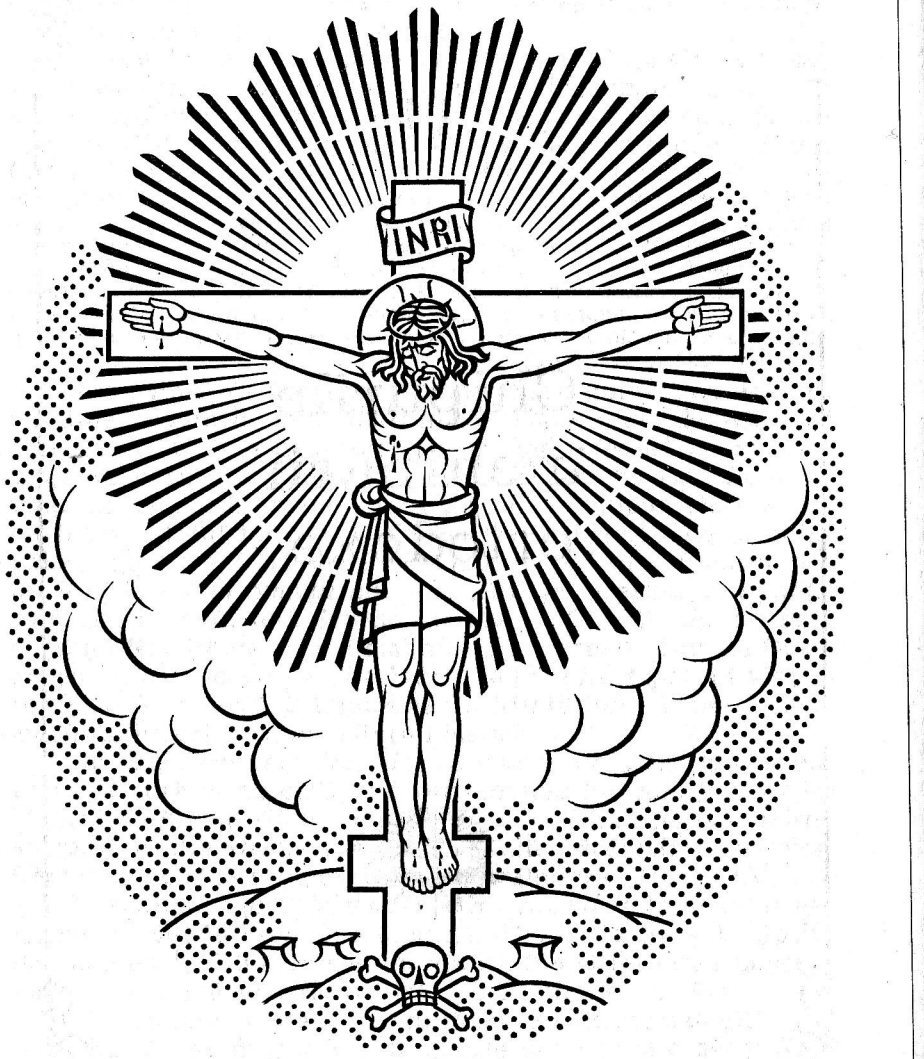

1.

RUGĂCIUNEA

FELURILE ŞI FOLOASELE RUGĂCIUNII

Înălţarea noastră spre Dumnezeu şi intrarea în legătură strînsă cu El *se face prin rugăciune.* Ea este şi vorbirea noastră cu Părintele Ceresc. Prin ea şi cu ea sufletul creştinului se îndreaptă cu toate puterile spre Dumnezeu, Care revarsă asupra lui harul dumnezeiesc.

Rugăciunea este marele dar dat nouă de Dumnezeu, ca să putem sta în legătură cu El. În ea se întîlnesc cele cereşti cu cele pămînteşti, Dumnezeu cu credincioşii, şi se naşte, din împreună-lucrarea lor, luminarea, înnoirea şi sfinţirea vieţii omului.

Pentru adevăratul credincios, rugăciunea este hrana de toate zilele a vieţii lui sufleteşti. *Ceea ce este respiraţia pentru trup, aceea este rugăciunea pentru suflet.* Adevăratul credincios este un «om al rugăciunii», al rugăciunii cu gîndul, al rugăciunii cu graiul şi al rugăciunii cu fapta. Căci «fapta bună» este şi ea o rugăciune, un mijloc de seamă care ne apropie de Dumnezeu.

Dar rugăciunea ne apropie nu numai de Dumnezeu, ci și de semenii noștri. Prin ea mărturisim, ne dăm seama că sîntem fii ai Aceluiași Părinte ceresc și frați cu toți oamenii; ne dăm deci seama cît de mult sîntem legați unii de alții.

Cu drept cuvînt s-a asemănat rugăciunea *cu sîngele care circulă prin tot trupul,* hrănește toate celulele, le dă putere și viață. Rugăciunea unui creștin pentru toți creștinii și a tuturor creștinilor pentru fiecare din ei este expresia iubirii reciproce care unește pe creștini în comunitatea Bisericii și cu Hristos.

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne-a dat pildă de adevărată rugăciune. El S-a rugat la începutul lucrării Sale între oameni, S-a rugat de față cu sfinții apostoli și în fața mulțimii care-L urma; S-a rugat și singur în zi și în noapte, pe țărmul lacului Ghenizaret, în biserică și în alte locuri din Țara Sfîntă. El ne-a lăsat și *modelul desăvîrșit de rugăciune, rugăciunea* **«Tatăl nostru»**.

Așadar, ori de cîte ori ne rugăm lui Dumnezeu urmăm pilda dată de Domnul nostru Iisus Hristos și de sfinții Săi apostoli.

Rugăciunile sînt, după cuprinsul lor, *de trei feluri:* **de laudă, de mulțumire și de cerere.**

Prin *rugăciunea de laudă,* noi, credincioșii creștini, Îl preamărim pe Dumnezeu, Ziditorul tuturor celor văzute și nevăzute, adică dăm grai cinstirii și închinării înaintea Părintelui ceresc. Rugăciunea noastră se întemeiază pe credința că puterea lui Dumnezeu este nemărginită, că măreția, strălucirea și slava Lui sînt fără de asemănare.

Și cînd privim crinii cîmpului, munții înalți și falnici sau bolta înstelată a cerului, ne plecăm cu adîncă smerenie înaintea lui Dumnezeu și, în numele nostru și al întregii zidiri, Îl lăudăm și Îl preamărim, după cuvîntul psalmistului: *«Lăudați pe Domnul întru sfinții Lui; lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui. Lăudați-L pe El întru puterile Lui; lăudați-L pe El după mulțimea slavei Lui...* **Toată suflarea să laude pe Domnul»** (Ps. CL, 1—2, 6).

Prin *rugăciunea de mulțumire,* ne arătăm **recunoștința** față de Dumnezeu pentru toate binefacerile pe care, în toată vremea și în tot ceasul, le primim din bunătatea Lui. Îi datorăm viața, la El aflăm ajutor în primejdii și în suferințe, aflăm harul izbăvitor. El ne rînduiește vremi cu pace și alte asemenea daruri mult folositoare, ne călăuzește pașii noștri pe cărările acestei vieți și ne ocrotește. De aceea, se cuvine să dăm mulțumire pentru toate, «căci aceasta este voia lui Dumnezeu întru Hristos Iisus» (1 Tes. V, 18).

Rugăciunea de mulțumire este și mărturia simțămîntului de recunoștință pentru dragostea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru noi.

Prin *rugăciunea de cerere* aducem înaintea lui Dumnezeu *dorințele noastre creștinești* și ale semenilor noștri, avînd încredere că acestea vor fi ascultate și împlinite de El. Cerem, cu smerenie, și putere ca să biruim ispita și păcatul, ca și puterea de a rămîne, cu ajutorul Lui, în chip statornic, pe calea binelui, a rămîne în virtute.

Încrederea în ajutorul lui Dumnezeu sporește și se întărește în noi, cugetînd că Mîntuitorul însuși ne-a spus: **«Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide.** Că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide» (Matei VII, 7—8).

Se cuvine să ne rugăm *pentru tot ceea ce este spre mîntuirea sufletelor și trupurilor noastre.* Să ne rugăm pentru *«pacea a toată lumea»,* pentru înțelegerea și înfrățirea între oameni și popoare, căci acestea sînt de mare folos vieții omenești.

Ne rugăm pentru *părinții și frații noștri* care au săvîrșit calea vieții pămîntești și au trecut la Domnul. Căci legătura noastră sufletească cu ei nu poate fi biruită de moarte. Sfîntul apostol Pavel îi îndeamnă pe creștini, înainte de toate, să facă cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri, pentru toți oamenii (1 Tim. II, 1).

Pentru a fi bine primită, *rugăciunea trebuie să izvorască din credință,* să fie făcută *cu inimă curată,* cerînd de la *Dumnezeu numai ceea ce este spre folosul sufletesc și trupesc* al tuturor.

Rugăciunea trebuie să pornească dintr-o inimă smerită, dintr-o inimă în care nu are loc mîndria; să fie stăruitoare și însoțită de fapte bune, căci acestea întăresc pe credincios în comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii săi.

Să ne rugăm lui Dumnezeu *nu numai în necazuri și nenorociri, ci și în vreme de bucurie,* precum și în toate împrejurările vieții noastre.

Rugăciunea are o mare însemnătate pentru tot creștinul, căci ea este cheia vistieriei darurilor dumnezeiești.

«Rugăciunea este aripa credinței, roada nădejdii, oglinda dragostei, pecetea virtuții și zăvorul păcatului. Ea este izvor nesecat de sfințenie, de trăire creștinească; este pavăza care ne ocrotește de boldul ispitelor și este cheia cu care deschidem porțile cerului și lăsăm să se pogoare asupra noastră

harul lui Dumnezeu. Rugăciunea îmbărbătează pe cel deznădăjduit, ridică pe cel căzut, mîngîie pe cel întristat, înviorează pe cel osîndit, întoarce la pocăinţă pe cel păcătos, întăreşte pe cel îndoielnic în credinţă şi smereşte pe cel trufaş ; pe cel aspru îl îmblînzeşte, pe cel pizmaş îl potoleşte şi către lucrarea faptelor bune pe toţi povăţuieşte».

Ea este o mare putere duhovnicească şi duce la unirea cu Dumnezeu, la apropiere de semeni şi la pace sufletească.

Creştine !
Totdeauna lucrul tău
Să-l începi cu Dumnezeu.
Unde-i El cu darul Său
Nici un lucru nu e greu.

LECTURĂ DIN SFINŢII PĂRINŢI

«Rugăciunea este vlăstarul blîndeţii şi al lipsei de mînie ; este rodul bucuriei şi al mulţumirii, alungarea întristării şi a descurajării.

Dacă eşti răbdător, pururea te vei ruga cu bucurie.

Nu te ruga împlinind numai formele din afară, ci îndeamnă-ţi mintea spre simţirea rugăciunii duhovniceşti cu multă frică.

Rugăciunea este urcuşul minţii spre Dumnezeu.

E cu dreptate să te rogi nu numai pentru curăţia ta, ci şi pentru a oricărui semen, ca să imiţi chipul îngeresc.

Vezi dacă te-ai înfăţişat cu adevărat înaintea lui Dumnezeu în rugăciunea ta, sau eşti biruit de lauda omenească şi pe aceasta te sileşti să o vînezi, folosindu-te de chipul rugăciunii ca de o acoperitoare.

Fie că te rogi cu fraţii, fie singur, străduieşte-te să te rogi nu din obişnuinţă, ci cu simţire.

Roagă-te în sfîntul loc al rugăciunii, nu ca fariseul, ci ca vameşul, ca să te îndreptezi şi tu de către Domnul».

(Evagrie Monahul).

RUGĂCIUNE CĂTRE MÎNTUITORUL IISUS HRISTOS

Cela ce în toată vremea şi în tot ceasul în cer şi pe pămînt eşti închinat şi slăvit, Hristoase Dumnezeule, îndelung-răbdătorule, mult-milostive şi mult-milosîrde, Care pe cei drepţi iubeşti şi pe cei păcătoşi miluieşti şi pe toţi îi chemi la

mîntuire, pentru făgăduinţa bunătăţilor ce vor să fie. Însuţi, Doamne, primeşte şi rugăciunea noastră în ceasul acesta şi îndreptează viaţa noastră spre poruncile Tale ; sufletele noastre le sfinţeşte, trupurile le curăţeşte, cugetele le îndreptează, gîndurile le luminează şi ne izbăveşte pe noi de tot necazul şi de toată durerea ; ocroteşte-ne pe noi cu sfinţii Tăi îngeri, ca, prin mijlocirea lor fiind păziţi şi povăţuiţi, să ajungem la unitatea credinţei şi la cunoaşterea măririi Tale celei neapropiate, că bine eşti cuvîntat în vecii vecilor. Amin.

a) RUGĂCIUNEA PARTICULARĂ

Rugăciunea particulară este cea făcută de fiecare credincios, singur, sau împreună cu ai săi, în orice loc, în orice timp şi citită sau spusă pe de rost, după alcătuirea gata făcută, dintr-o carte de rugăciuni. *Pe lîngă rugăciunea obştească* săvîrşită în biserică şi la diferite slujbe de obşte împreună cu preotul, *credincioşii se roagă deci şi singuri,* păstrînd şi în acest fel legătura cu Dumnezeu. O rugăciune, făcută «în cămara inimii», este ca o rază de lumină care alungă întunericul tristeţii, negura păcatelor şi luminează cărarea vieţii. Rugăciunea particulară exprimă şi întreţine dorul neîncetat al sufletului credincios, după Dumnezeu. *Rostirea ei cu credinţă,* cu evlavie, cu stăruinţă şi cu smerenie, chiar şi numai facerea semnului sfintei cruci şi rostirea cuvintelor: **«Doamne ajută !»**, *face să ne simţim întăriţi sufleteşte,* hotărîţi în săvîrşirea binelui, mai buni şi mai plini de dragoste către Dumnezeu şi către aproapele.

Dumnezeu, fiind veşnic şi pretutindeni, *rugăciunea particulară se poate săvîrşi* **oricînd şi în orice loc.** Femeii samarinence, care L-a întrebat pe Iisus unde să se închine — pe muntele Garizim, unde se închinau samarinenii, sau în Ierusalim, unde se închinau iudeii — Mîntuitorul i-a răspuns :

«Adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și adevăr, că și Tatăl astfel îi dorește pe cei ce I se închină Lui» (Ioan IV, 21—23). Aceste cuvinte ne arată că lucrul de căpetenie, în rugăciunile noastre particulare, ca și în cele obștești, este *inima cu care ne rugăm*. Rugăciunea obștească și cea particulară sînt ca doi plămîni ai evlaviei creștine, fiind amîndoi necesari. Și una și alta trebuie făcute din toată inima, în duh și adevăr.

Rugăciunea particulară, izvorîtă din credință, este roditoare de fapte bune; ea alcătuiește însăși viața creștinului. Chiar Mîntuitorul ne îndeamnă: *«Privegheați, deci, în toată vremea, rugîndu-vă»* (Luca XXI, 36). Privegherea însemnează luarea-aminte și trezvie la toate faptele, iar rugăciunea înseamnă încredințarea vieții în purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Se cuvine să facem rugăciuni mai ales dimineața, la amiază și seara, înainte și după mîncare, la începutul și la sfîrșitul oricărui lucru. Așa făceau primii creștini și părinții noștri: cînd porneau la drum sau la lucru, își făceau Sfînta Cruce și ziceau: «Doamne ajută!», iar cînd isprăveau lucrul, se închinau din nou, zicînd: «Doamne, mulțumescu-Ți!»

Ne rugăm dimineața, mulțumind lui Dumnezeu pentru odihna de peste noapte; Îl rugăm să ne păzească și să ne ajute și în timpul zilei, să ne binecuvînteze munca ce o facem. După cum florile se îndreaptă spre soare în fiecare dimineață, așa și noi ne îndreptăm spre Dumnezeu, prin rugăciune, în fiecare dimineață, după cum ne îndeamnă psalmistul: «Dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea» (Ps. V, 3).

Ne rugăm la amiază, întrucît această oră ne aduce aminte de *răstignirea pe Cruce* a Domnului nostru Iisus Hristos. Cunoscînd noi binefacerile acestei Jertfe, ne oprim o clipă și mărim pe Dumnezeu, Care atît de mult ne-a iubit și ne iubește.

În rugăciunile de seara mulțumim lui Dumnezeu pentru *bunătățile primite în timpul zilei*, rugîndu-L să ne ierte greșelile și să ne ocrotească în timpul nopții. Rugăciunea de seară trebuie însoțită și de o cercetare a cugetului.

Ne rugăm înainte de masă și după masă cu credința *că Dumnezeu este izvorul bunătăților trupești și sufletești*; El ne hrănește trimițînd ploi la bună vreme, ca și lumină și căldură binefăcătoare, ajutînd pămîntului să dea roduri «spre hrana și îndulcirea noastră».

Cînd pornim la lucru și cînd îl isprăvim, ne rugăm iarăși lui Dumnezeu, bine știind că prin muncă *sîntem împreună-lucrători ai lui Dumnezeu*, la desăvîrșirea lumii, la propășirea noastră și a semenilor noștri.

Domnul nostru Iisus Hristos S-a rugat înainte și după ce i-a ales pe sfinții apostoli (Luca VI, 12), înainte de a săvîrși minunea învierii lui Lazăr (Ioan XI, 41) și înainte de Sfintele Sale Patimi, în grădina Ghetsimani (Luca XXII, 41—42) și în foarte multe alte momente.

Tot astfel sfinții apostoli s-au rugat înainte de alegerea lui Matia (Fapte I, 24); și toți creștinii își îndreaptă gîndul spre Dumnezeu, în rugăciune, la începutul și sfîrșitul oricărei lucrări.

De mare sprijin este rugăciunea particulară *atunci cînd sîntem cuprinși de necazuri*: «Și Mă cheamă pe Mine în ziua necazului și te voi izbăvi și Mă vei preamări» (Ps. XLIX, 16), zice Domnul.

Mîntuitorul ne poruncește să ne rugăm atunci cînd *sîntem în ispite, zicînd*: «Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită» (Matei XXVI, 41).

Cînd păcatul încearcă a pune stăpînire pe ființa noastră, să nu ne lăsăm biruiți de el, ci să «ne luptăm în rugăciune» și Hristos Domnul ne va ajuta să dobîndim iertare și să ieșim biruitori asupra lui.

În rugăciunile zilnice credinciosul nu uită de rugăciunea pe care Însuși Mîntuitorul a lăsat-o, *adică de rugăciunea «Tatăl nostru»*. Ea este cea mai însemnată, cea mai frumoasă și cea mai cuprinzătoare rugăciune a credinciosului.

Să cerem întîi ca Dumnezeu să fie în ajutorul nostru, căci de-L avem pe El, avem cele de trebuință, pentru că El este izvorul tuturor bunătăților și dătătorul de viață.

Și în această privință se cuvine să urmăm pilda celor ce ne-au arătat cît de mari sînt foloasele rugăciunii și ne-au învățat să rostim rugăciunea: *«Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi»*.

De rugăciune este strîns legată închinarea și facerea semnului Sfintei Cruci. Orice rugăciune se începe cu rostirea cuvintelor: *În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin.* Cînd zicem: «În numele Tatălui...», ducem cele trei degete împreunate de la mîna dreaptă la frunte; cînd zicem: «...și al Fiului...», ne însemnăm cu ele la piept; cînd zicem: «...și al Sfîntului Duh...», le ducem la umărul drept și apoi la cel stîng și încheiem, zicînd: «Amin».

Prin această însemnare cu Sfînta Cruce, *arătăm credința noastră în Dumnezeu-Tatăl,* Ziditorul tuturor celor văzute și nevăzute, în *Dumnezeu-Fiul,* Care S-a făcut om și a primit răstignirea pe cruce pentru a noastră mîntuire și în *Dumnezeu-Duhul Sfînt,* prin Care se sfințește viața noastră. Așadar, semnul Sfintei Cruci este și o învățătură pe scurt a legii noastre creștinești. Ea este altarul pe care S-a jertfit, pentru mîntuirea lumii, Domnul nostru Iisus Hristos ; este și scut puternic împotriva tuturor relelor. Deci, *însemnîndu-ne cu acest semn, ne așezăm sub ocrotirea Celui ce ne-a iubit pe noi pînă la jertfa pe cruce,* sub ocrotirea Mîntuitorului Iisus Hristos.

Drept aceea să nu facem semnul Sfintei Cruci în grabă, nelămurit, altfel de cum ne învață Sfînta Biserică.

După felul cum facem semnul Sfintei Cruci, văd semenii și dreptmăritorii creștini cît de vie este credința noastră și cît de mult dovedim că trăim după voia cea sfîntă a lui Dumnezeu arătată nouă tuturor prin Iisus Hristos, Domnul nostru.

DIN RUGĂCIUNILE ZILEI

DIMINEAȚA

Sculîndu-ne din somn, cădem către Tine, Bunule, și cîntare îngerească strigăm Ție, Puternice : Sfînt, Sfînt, Sfînt ești, Dumnezeule ; pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

Din pat și din somn m-ai ridicat, Doamne, mintea mea o luminează, inima și buzele mele le deschide, ca să Te laud pe Tine, Sfîntă Treime : Sfînt, Sfînt, Sfînt ești, Dumnezeule ; pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi.

DUPĂ MASA DE PRÎNZ

Mulțumim Ție, Hristoase Dumnezeul nostru, că ne-ai săturat de bunătățile Tale pămîntești. Nu ne lăsa pe noi lipsiți nici de cereasca

Ta împărăție, ci precum în mijlocul apostolilor Tăi ai venit, Mîntuitorule, pace dîndu-le lor, vino și la noi și ne mîntuiește. Amin.

ÎNAINTE DE CINĂ

Mînca-vor săracii și se vor sătura și vor lăuda pe Domnul ; iar cei ce-L caută pe Dînsul vii vor fi inimile lor în veac și în veacul veacului. Amin.

DUPĂ CINĂ

Veselitu-ne-ai pe noi, Doamne, întru făpturile Tale, și întru lucrul mîinilor Tale ne-am bucurat. Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne. Dat-ai veselie în inima noastră din rodul grîului, al vinului și al untdelemnului, care s-au înmulțit. Cu pace ne vom culca și vom adormi, căci Tu, Doamne, deosebi întru nădejde ne-ai așezat.

PENTRU SOMN

Doamne, Dumnezeul nostru, orice am greșit în această zi cu cuvîntul, cu lucrul și cu gîndul, ca un bun și iubitor de oameni, iartă-mi. Somn cu pace și fără tulburare dăruiește-mi. Pe îngerul Tău păzitor trimite-l să mă acopere și să mă păzească de tot răul. Că Tu ești păzitorul sufletelor și al trupurilor noastre și Ție mărire înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

*

O, preacinstită și de viață făcătoare Cruce a Domnului, ajută-mi cu sfînta Fecioară, Născătoare de Dumnezeu, și cu toți sfinții. Amin.

a) LA ÎNCEPUTUL LUCRULUI

Doamne Iisuse Hristoase, Fiule, Unule-Născut al Tatălui celui fără de început, Tu ești Cel ce prin gura proorocului Tău David ai zis : «Ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa pînă seara». Tu ai zis și prin gura fericitului Pavel, apostolul : «Cel ce nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce». Și iarăși, Tu însuți ai zis cu preacurata gura Ta : «Fără de Mine nu puteți face nimic». Doamne, Doamne, ascult din tot sufletul și din toată inima dumnezeieștile Tale cuvinte și cu umilință alerg la bunătatea Ta. Ajută-mi mie nevrednicului cu darul Tău să săvîrșesc lucrul pe care-l săvîrșesc acum. În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin.

b) LA SFÎRȘITUL LUCRULUI

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Dumnezeul a toată milostivirea și îndurarea, Care ai nemăsurată milă, nespusă și neajunsă iubire de oameni, căzînd acum către a Ta mărire cu frică și cu cutremur aduc Ție mulțumire pentru binefacerile de care m-ai învrednicit. Te slăvesc, Te laud și Te cînt ca pe un Domn, Stăpîn și Făcător de bine și iarăși căzînd înaintea Ta, Îți mulțumesc și cu smerenie mă rog nemăsuratei și negrăitei Tale milostiviri, ca și de acum înainte să-mi dăruiești faceri de bine, ca să sporesc în dragostea Ta și a aproapelui meu. Izbăvește-mă de tot răul și necazul. Dăruiește-mi liniște. Și mă învrednicește în toate zilele vieții mele totdeauna mulțumire să-Ți aduc și să grăiesc și să cînt cele preabune, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

MODELUL DESĂVÎRȘIT DE RUGĂCIUNE

«TATĂL NOSTRU»

Sfînta noastră Biserică are rugăciuni potrivite fiecărui prilej din viața creștinului. Dar modelul desăvîrșit de rugăciune este «Tatăl nostru», pe care Mîntuitorul Iisus Hristos a dat-o sfinților apostoli și nouă tuturor, numindu-se, pentru aceasta, și «Rugăciunea domnească».

«Deci voi — ne învață Mîntuitorul — *așa să vă rugați : Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău ; vie împărăția Ta ; facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt. Pîinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi ; și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri ; și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin* !» (Matei VI, 9—13).

Și așa să ne și rugăm !

În Sfînta Scriptură, rugăciunea «Tatăl nostru» este cuprinsă în «Predica de pe munte», unde sînt cuprinse și multe alte învățături privind buna îndrumare a vieții noastre creștinești. Ea ne îndreaptă gîndul către Tatăl tuturor, ne învață să-L preamărim pe Dumnezeu prin viața noastră aleasă, să cerem așezarea împărăției Lui și pe pămînt, să se plinească voia Lui în lumea noastră, să ne învrednicim, de pe urma milei Sale, de hrana cea de toate zilele și de iertarea greșelilor zilnice, să ne ajute să biruim ispitele de tot felul și în lupta împotriva celui rău. Căci numai El, Dumnezeu, ne poate fi de ajutor în toate acestea, El avînd toată împărăția și puterea și slava în veci.

În primul rînd, în această rugăciune, Mîntuitorul Iisus Hristos ne arată că *Dumnezeu este Tatăl nostru,* Tatăl tuturor pămîntenilor. Deci noi sîntem fiii Lui. *Între noi sîntem frați* și trebuie să dovedim o purtare și o dragoste frățească. Dacă ne-am pătrunde de iubirea Tatălui și de cea frățească, *mult bine am putea înfăptui în lumea noastră.*

Zicem **«Tatăl nostru, Care ești în ceruri»**, pentru că Dumnezeu îngăduie să fie văzut numai în ceruri, deși este pretutindeni.

«Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu putință oamenilor».
(Canonul morților, Cîntarea a IX-a).

Totuși, îngerii văd pururea fața Tatălui, Care este în ceruri (Matei XVIII, 10), iar cei drepți la inimă vor vedea fața Lui (Ps. X, 7) la înviere, cînd vor fi ca îngerii lui Dumnezeu (Matei XXII, 30). «Expresia «în ceruri» ne învață *că în timpul cînd ne rugăm să înălțăm mintea și toată gîndirea noastră* de la cele pămîntești și stricăcioase, la ceruri, spre cele nestricăcioase, fiindcă harul și bogăția binefacerilor Sale strălucesc mai ales în ceruri».

(Mărturisirea Ortodoxă, București, 1943, II, p. 10).

Dumnezeu ne cheamă și pe noi să gustăm din negrăitele bucurii, să ne învrednicim de trăirea cu Dumnezeu, să fim sub ocrotirea și îndrumarea Lui în calea vieții, să-L căutăm pe Dumnezeu cu credință tare, cu inimă curată și cu dragoste puternică.

Întîia cerere este : **«Sfințească-se numele Tău»**. Știm doar că nu numai numele lui Dumnezeu este sfînt, dar că Dumnezeu este sfințenia însăși, că nimeni și nimic nu este asemenea Lui în sfințenie. Dar tocmai, avînd această cunoștință despre sfințenia neajunsă a lui Dumnezeu, naște în noi îndemnul spre purtare aleasă, spre o viață în evlavie și sfințenie cît mai apropiată de aceea a Tatălui ceresc. Zicem «sfințească-se numele Tău» nu ca și cum s-ar sfinți Dumnezeu prin rugăciunea noastră, căci sfințenia o are Însuși Dumnezeu, Care este sfințenie, ci zicem aceasta ca un îndemn, ca numele Lui să fie sfînt pentru noi, ca atitudinea noastră interioară și exterioară să poarte în ea recunoașterea acestei sfințenii și să o rostească. *Fiindcă însăși rostirea cu sfințenie a numelui Domnului aduce și sfințirea noastră.* Acest respect față de Tatăl nostru împiedică pe creștinul adevărat *de la hulire, de la înjurături și vorbe urîte*, care erau oprite și de Legea Veche, a decalogului. Cine ocărăște pe Dumnezeu sau pe un semen, pronunțînd numele Domnului în ocară, acela hulește pe Dumnezeu și păcatul lui este fără iertare (sfîntul Efrem Sirul). Căci citim și în Sfînta Scriptură : «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri» (Matei V, 16).

În a doua cerere : **«Vie împărăția Ta»**, ne arătăm dorința ca și *între noi să se sălășluiască împărăția lui Dumnezeu*, împărăția bunătății, păcii, sfințeniei, dreptății, ca să putem duce o viață din ce în ce mai desăvîrșită, *năddjduind astfel dobîndirea vieții celei veșnice.*

În *a treia*, cerem să se facă voia lui Dumnezeu : **«Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt»**. Zilnic cerem ajutorul lui Dumnezeu spre împlinirea voii Lui și pe pămînt, așa cum aceasta se împlinește neîncetat în ceruri de către sfinții îngeri. *Deci nu voia noastră, ci* **voia lui Dumnezeu să se facă.** Așa vrea Dumnezeu însuși. Și El știe mai bine decît noi *ce este și ce nu este spre folosul și mîntuirea noastră.*

«Piinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi», este *a patra cerere* din rugăciunea «Tatăl nostru». Cererea aceasta privește viața noastră în întregul ei ; cerem de la Dumnezeu **piinea cea pentru suflet,** cuvîntul Lui, **și piinea cea care hrănește trupul** nostru. Căci «nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu» (Matei IV, 4). Dar nu cerem să ne dea această hrană fără să ostenim întru cîștigarea ei ; *cerem să binecuvînteze munca noastră*, ostenelile noastre, ca rodul muncii noastre să fie spre folosul tuturor semenilor noștri, spre binele poporului nostru și al întregii omeniri. Iar zicînd «dă-ne-o nouă astăzi», înțelegem că zilnic să muncim, neîncetat să ne rugăm, ca în fiecare moment să putem fi vrednici de pîinea lui Dumnezeu pentru trupul și pentru sufletul nostru. Înțelegem, de asemenea, că trebuie să cerem, prin această rugăciune, *doar pîinea necesară zilnic și să nu ne agonisim peste măsură de teama zilei de mîine*, ci să avem încredere în pronia lui Dumnezeu (Matei VI, 25—34).

A cincea cerere este : **«Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri»**. *Toți greșim și față de Dumnezeu și față de semenii noștri.* De aceea toți sîntem **datori să iertăm** unul altuia și să cerem iertare de la Dumnezeu. Călcăm voia lui Dumnezeu, cădem în păcat și, fără iertare de la Dumnezeu, ne arvunim osîndă veșnică. *Dacă ne căim, Tatăl Ceresc ne iartă ;* El ne iartă însă în măsura în care și noi iertăm aproapelui nostru. Și aceasta pe bună dreptate. Mîntuitorul Hristos chiar ne cere acest lucru, zicînd : *«De veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc.* Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu va ierta greșelile voastre» (Matei VI, 14—15). Iubirea lui Dumnezeu față de noi oamenii este fără margini.

El știe și slăbiciunea firii noastre. Tocmai de aceea noi trebuie să cerem stăruitor ajutorul Lui în lupta cu păcatul și iertarea păcatelor, arătînd aceasta și prin iertarea greșelilor semenilor noștri.

A șasea cerere este: **«Și nu ne duce pe noi în ispită»**. Prin ea ne rugăm și cerem Tatălui ceresc ca *«harul Lui să ne izbăvească* de ispitele care întrec puterile noastre». (Mărturisirea Ortodoxă II, 23).

Ispita e o atracție spre păcat. Biruința împotriva ispitei o dobîndim numai dacă ne angajăm toate puterile în lupta aceasta și dacă avem harul lui Iisus Hristos.

Este de știut că *creștinul se întărește în lupta cu ispita, așa cum se călește fierul în foc*, dar numai dacă înfrînge ispita prin luptă dîrză, *ajutat fiind de* **harul dumnezeiesc.** În acest înțeles citim în Sfînta Scriptură: «Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci, lămurit făcîndu-se, va lua cununa vieții, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El» (Iacob I, 12).

A șaptea cerere este: **«Ci ne izbăvește de cel rău»**. «Cel rău» este diavolul care este *totdeauna potrivnic omului.* Prin această cerere ne rugăm să ne păzească Dumnezeu de orice rău, adică de diavol, de păcat și de toată rușinea care întărîtă mînia lui Dumnezeu spre pedepsirea noastră. Prin această cerere ne mai rugăm lui Dumnezeu să fim feriți de toate celelalte rele care primejduiesc viața noastră sufletească și trupească. Cerem ca Dumnezeu să ne izbăvească nu pentru că nu trebuie să fim și noi atenți și să ne străduim de a nu cădea în cursele răutății și de a fi biruitori asupra răului, ci pentru că socotim că *strădania noastră are rezultate sigure dacă e întărită prin harul lui Dumnezeu.*

Rugăciunea «Tatăl nostru» se încheie cu cuvinte de preamărire: *«Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin!»*. Prin ele ne exprimăm și nădejdea noastră că vom primi cele pentru care ne-am rugat. Dumnezeu pe nimeni nu îl rușinează în nădejdea sa. Dar și creștinul trebuie să ceară numai ceea ce îi este de folos spre a sa mîntuire și spre mîntuirea semenilor săi. Să împlinească voia lui Dumnezeu spre binele său, spre binele fraților săi, spre binele tuturor oamenilor. Aceasta o și făgăduiește el prin cuvîntul *«Amin»*, adică, *«așa să fie»*.

b. RUGĂCIUNEA OBȘTEASCĂ

CELE ȘAPTE LAUDE

Am văzut că rugăciunea particulară are o mare însemnătate în viața credinciosului. Nu mai puțină însemnătate are însă, în aceeași viață, rugăciunea obștească. Între aceste două feluri de rugăciuni, este o legătură strînsă și credinciosul adevărat le folosește pe amîndouă spre al său folos duhovnicesc.

Rugăciunea obștească este *rugăciunea Bisericii,* **săvîrșită de slujitorii ei sfinți, episcopul și preotul,** după rînduielile întocmite de ea. Alături de episcopi și preot *se roagă credincioșii* care iau parte la sfintele slujbe. *Ea constituie cultul public.*

Această rugăciune ne strînge într-un mănunchi, în biserică, în nădejdea neclintită că Mîntuitorul Iisus Hristos este în mijlocul nostru, că El se roagă pentru noi și cu noi, cum Însuși ne grăiește: «Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pămînt în privința unui lucru bun pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri. Că unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo voi fi și Eu în mijlocul lor» (Matei XVIII, 19—20). Astfel, ea unește inimile credincioșilor într-o singură simțire după Hristos, dă sfintei slujbe o înfățișare mai sărbătorească și mai multă putere rugăciunilor noastre particulare. Căci rîvna unora împlinește lipsurile altora, prin dragostea pe care o vădesc unii către alții, prin hotărîrea lor de a lupta împotriva celui rău și pentru propășirea în virtute.

Rugăciunea obștească a Bisericii are în centrul ei *slujba* **Sfintei Liturghii,** în cadrul căreia Se jertfește Hristos pe altar. Din această cauză, ea este ca o lumină mare, ca un rug aprins în mijlocul căruia stă rugăciunea și jertfa lui Hristos pe Sfîntul Altar; iar rugăciunile noastre particulare sînt ca niște luminițe care se aprind de la acest mare rug și aduc lumină, mîngîiere și căldură în viața de toate zilele a celor ce urmează lui Hristos.

Rugăciunea obștească se săvîrșește în fiecare zi în biserică — mai ales în mînăstiri — și ne aduce aminte de Domnul nostru Iisus Hristos și ne pune în legătură duhovnicească cu harul dumnezeiesc.

Rugăciunea Bisericii sau cultul divin public cuprinde: *Sfînta Liturghie, cele șapte Laude, slujbele Sfintelor Taine și Sfintele Ierurgii.*

Sfînta Liturghie este cea mai însemnată sfîntă slujbă obștească a Bisericii, constituind *centrul cultului divin public* și comun, precum și culmea cea mai înaltă a trăirii duhovnicești.

Cele șapte Laude sînt slujbe sfinte bisericești care se săvîrșesc în toate zilele fără deosebire. Ele se numesc Laude, deoarece prin ele Îl lăudăm și Îl preamărim pe Dumnezeu. Numărul lor este de șapte, după cuvîntul psalmistului, care zice: «*De șapte ori pe zi Te-am lăudat,* pentru judecățile dreptății Tale» (Ps. CXVIII, 164), precum și pentru faptul că ele reprezintă momentele principale din lucrarea mîntuirii noastre. Ele alcătuiesc o cunună de rugăciuni prin care intrăm în legătură cu Domnul nostru Iisus Hristos, *pînă la desăvîrșita unire cu El în Sfînta Taină a Împărtășaniei,* pe care o primim la Sfînta Liturghie.

Acestea sînt: *1. Ceasul al IX-lea; 2. Vecernia; 3. Pavecernița; 4. Miezonoptica; 5. Utrenia cu Ceasul I; 6. Ceasul al III-lea; 7. Ceasul al VI-lea.* Ordinea în care se săvîrșesc ele în cadrul unei zile liturgice este aceasta:

1. **Ceasul al IX-lea** se săvîrșește după amiază, cam în jurul orei trei, și ne aduce aminte de momentul în care *Mîntuitorul* «*Și-a dat duhul*», *fiind* **răstignit pe cruce** (Luca XXIII, 46). Acest moment este însemnat, fiindcă încheie Jertfa Domnului, prin rostirea cuvintelor: «săvîrșitu-s-a», și a cuvintelor rostite către tîlharul din dreapta: «Astăzi vei fi cu Mine în rai» (Luca XXIII, 43). Ceasul al IX-lea cuprinde rugăciunea de mulțumire «Celui ce a murit cu trupul pentru noi în ora a noua și în mîinile Părintelui Său punînd sufletul Său, sufletele noastre le-a pus, și cu moartea Sa pe noi ne-a înviat» (sfîntul Simion al Tesalonicului).

2. **Vecernia** sau *Lauda de seară* ne amintește, prin rugăciunile, cîntările și citirile din Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, **de vremea dinainte de venirea Mîntuitorului Iisus Hristos,** de purtarea de grijă a lui Dumnezeu și de pregătirea pentru primirea lui Mesia, Cel mult așteptat și prevestit de profeți, Care este numit «Soarele» vieții creștinești.

3. **Pavecernița,** sau *Rugăciunea la începutul nopții,* se mai numește și «*Rugăciunea celor ce merg spre somn*». Făcînd începutul nopții, Pavecernița cuprinde rugăciuni de *mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul dat,* pentru iertarea păcatelor săvîrșite, pentru odihna de osteneli și de aducere aminte de moarte, care să nu ne cuprindă fără de veste.

4. **Miezonoptica** este slujba care precede Utrenia, săvîrșindu-se mai ales în mînăstiri, ca o împlinire a cuvintelor Mîntuitorului: «*Privegheați, dar, că nu știți cînd va veni stăpînul casei:* seara, sau *la miezul nopții,* sau la cîntatul cocoșilor, sau dimineața; ca nu cumva, venind fără veste, să vă afle pe voi dormind. Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Privegheați!» (Marcu XIII, 35—37; Matei XXIV, 42). Toate cîntările și rugăciunile acestei slujbe au îndemnul la priveghere, la trezvie sufletească, la pregătirea pentru întîmpinarea lui Hristos. Ele se referă, pe de o parte *la pregătirea neamului omenesc prin Legea Veche pentru primirea lui Mesia,* pe de altă parte, la trezirea și pregătirea creștinului de a întîmpina *venirea lui Hristos să judece viii și morții.* Pentru că această zi nu o cunosc «nici îngerii din ceruri», viața creștinului se cuvine să fie o viață de veghe, de trezvie.

5. A V-a Laudă constă din slujba **Utreniei** (slujba de dimineață) unită cu **Ceasul întîi.** În această slujbă, prin rugăciuni și cîntări, se preamărește *venirea în lume a Domnului nostru Iisus Hristos.* Ea închipuie «începutul și raza dimineții creștinismului». De aceea, în ea aducem imne de laudă sfinților apostoli, mucenicilor și mărturisitorilor credinței, care L-au vestit pe Hristos în lume, la care se adaugă rugăciuni către Dumnezeu, cereri de mulțumire și de iertare. Citirea uneia din cele 11 Sfinte Evanghelii ale Învierii, în cuprinsul Utreniei, ne arată că la baza credinței creștine stă credința în Hristos cel viu, și că toată viața noastră creștină este călăuzită de Mîntuitorul Iisus Hristos, Care a venit în lume să propovăduiască, să Se jertfească, să învieze și să Se înalțe la cer pentru mîntuirea lumii.

Ceasul întîi se face împreună cu Utrenia, mai ales în mînăstiri, de obicei dimineața la ora șase. Psalmii și rugăciunile din cuprinsul lui sînt ofranda de laudă și de preamărire pe care noi o aducem lui Hristos la începutul zilei, Căruia ne rugăm: «Iisuse, să se însemneze peste noi lumina feței Tale, ca într-însa să vedem lumina cea neapropiată».

6. **Ceasul al treilea** cuprinde psalmi și rugăciuni care amintesc *de prinderea lui Iisus de către vrăjmașii Lui și de răstignirea Sa.* De asemenea, rugăciunile ceasului al treilea fac pomenire de *momentul pogorîrii Duhului Sfînt peste sfinții apostoli în ziua de Rusalii.* De aceea ne rugăm ca Același Duh Sfînt să Se pogoare și asupra noastră și să ne sfințească viața. Se cuvine să știm că slujba Ceasurilor se face în bisericile din

parohii numai în Postul Mare. În ajunul Crăciunului și al Botezei precum și în Vinerea Patimilor se citesc tot aceste ceasuri, dar cu o rînduială specială, pentru care motiv se și numesc «*Ceasurile împărătești*».

7. **Ceasul al șaselea** se săvîrșește de obicei la ora 12 din zi, *și ne amintește de răstignirea Mîntuitorului pe Cruce.* În rugăciunile din cuprinsul lui, Îi mulțumim Domnului pentru darurile ce ne-a adus prin Jertfa de pe Cruce.

*

Iată cum, prin aceste Laude, Îl preamărim pe Dumnezeu, în rugăciuni obștești de fiecare zi și *ne pregătim pentru participarea la Sfînta Liturghie cînd are loc Jertfa euharistică a lui Hristos și unirea credincioșilor cu El prin împărtășirea cu Trupul și Sîngele Său.* Trăind în smerenie, în muncă și în neîncetată rugăciune, în împărăția harului dumnezeiesc, ne îndreptăm astfel mintea, inima și voia către Dumnezeu, de la Care ne vine «toată darea cea bună și tot darul cel desăvîrșit».

Prin cele șapte Laude Îl preamărim deci pe Dumnezeu și ne arătăm recunoștința de toate cele ce ne-a dăruit și ne dăruiește El neîncetat. *Rămîne în puterea noastră să folosim spre bine și fericire toate darurile de care ne învrednicește Părintele ceresc.*

RUGĂCIUNI

Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc Celui fără de moarte, Celui Sfînt și Fericit, Iisuse Hristoase, venind la apusul soarelui, văzînd lumina cea de seară, lăudăm pe Tatăl și pe Fiul și pe Sfîntul Duh, Dumnezeu ; vrednic ești în toată vremea a fi lăudat de glasuri, Cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce dai viață, pentru aceasta lumea Te slăvește.

Învrednicește-ne, Doamne, în seara aceasta, fără de păcat să ne păzim noi. Bine ești cuvîntat, Doamne, Dumnezeul părinților noștri și lăudat și preamărit este numele Tău în veci. Amin. Fie, Doamne, mila Ta spre noi precum

am nădăjduit întru Tine. Bine ești cuvîntat, Doamne, învață-ne îndreptările Tale. Bine ești cuvîntat, Stăpîne, înțelepțește-ne cu îndreptările Tale. Bine ești cuvîntat, Sfinte, luminează-ne cu îndreptările Tale. Doamne, mila Ta este în veac ; lucrurile mîinilor Tale nu le trece cu vederea. Ție se cuvine laudă, Ție se cuvine cîntare, Ție slavă se cuvine, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

c. BISERICA — LOCAȘ DE RUGĂCIUNE

Că Dumnezeu este pretutindenea de față, aceasta o simte, o crede și o știe oricare din fiii Bisericii noastre. De aceea, credinciosul *îi poate adresa rugăciuni lui Dumnezeu, în tot locul* unde el s-ar afla (Ioan IV, 20—21). Dar, cuprins de nenumărate griji de fiecare zi, de unele griji lumești, de neliniște și îngrijorare pentru cele ale sale, ale familiei sale, ale apropiaților săi, prins așadar de nenumărate și felurite griji, el, adesea, nu găsește prilej potrivit să se adîncească în rugăciune. De aceea Sfînta Biserică, din nețărmurita ei iubire pentru mîntuirea fiilor ei, din dorința de a-i pune pe aceștia cît mai des în legătură cu Dumnezeu, *a rînduit și un anume locaș de închinare. Aici,* **în biserică,** ei se rup de griji lăturalnice, leapădă de la ei *toată grija cea lumească,* dăruindu-se, cu întreaga lor ființă, Părintelui ceresc.

Sfînta Fecioară Maria, care avea să fie Maica Fiului lui Dumnezeu, în templu s-a desăvîrșit întru cele sfinte și plăcute lui Dumnezeu ; iar Fiul Fecioarei, *Mîntuitorul Hristos, deseori a intrat în casa Tatălui Său,* unde a învățat poporul și S-a rugat întru desăvîrșită smerenie (Luca II, 46—49 ; Matei XII, 4 ; Matei XXI, 13), arătînd astfel că aceasta este «Cetatea lui Dumnezeu» (Ps. LXXXVI, 2).

Biserica este locașul cel mai potrivit în care să ne rugăm lui Dumnezeu, în duminici și sărbători și ori de cîte ori simțim nevoie, urmînd întru aceasta chiar pilda Mîntuitorului Iisus Hristos. În cuprinsul ei s-a făcut și nașterea noastră duhovnicească, prin Taina Sfîntului Botez, luminarea și pregătirea noastră pentru viața veșnică. În ea, *pe sfînta masă, este prezent Însuși Hristos, cu Trupul și Sîngele Său dătător de viață.*

Biserica este «casa lui Dumnezeu, locaș sfînt, casă de rugăciune pe pămînt, în care locuiește Cel ce este mai presus de cer, Dumnezeu, locaș care închipuiește răstignirea, îngroparea și învierea lui Hristos». (Tîlcuirea Liturghiei, Iași, 1697, f. 45).

*

Din primele veacuri creștine, biserica, locașul rugăciunii, a avut forma de *corabie*, arătînd prin aceasta că ea este *corabia mîntuirii*, așa precum a fost corabia lui Noe în care și-au găsit scăpare el și cei ai casei lui, credincioși lui Dumnezeu.

Începînd din veacul al IV-lea, bisericile *s-au construit și în formă de cruce*. Aceasta nu fără un înțeles deosebit, deoarece crucea este semnul pe care S-a jertfit Mîntuitorul, altarul cel dintîi al Jertfei celei noi.

Dar există în țara noastră și biserici construite *în formă circulară*, arătîndu-ne că Dumnezeu nu are nici început și nici sfîrșit.

Bisericile noastre ortodoxe sînt *construite cu altarul spre Răsărit*, adică spre Soarele cel duhovnicesc, Care este *Hristos*, «Lumina lumii», Care vine de la Răsărit, «Soarele dreptății» (Maleahi III, 2) și «Răsăritul cel de sus».

Biserica are trei părți: *nartică* sau *pronaos*, *naos* (sînul) și *altarul*. Unele biserici au și cîte un *pridvor* în față, cu arcuri deschise, sprijinite pe stîlpi de piatră împodobiți cu săpături frumoase. Tot în trei părți se împărțea și Cortul Sfînt și Templul lui Solomon, din Vechiul Testament. *Împărțirea bisericii în trei părți ne amintește de credința într-un Dumnezeu în trei persoane*: **Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh.**

Nartica sau pronaosul ține de la intrarea în biserică pînă în naos. Aici stăteau în vremea veche cei ce se pregăteau pentru botez, iar în zilele noastre aici stau de obicei femeile, se săvîrșește Taina Sfîntului Botez, privegherile de noapte și alte slujbe prin care cerem intrarea noastră în împărăția harului lui Dumnezeu.

Naosul sau «biserica cea din fața altarului arată lumea văzută și cerul cel văzut» (sfîntul Simion al Tesalonicului, *Voroavă de Întrebări și Răspunsuri*, București, 1765, p. 387). Aici stau creștinii la sfintele slujbe. Scenele pictate pe pereții și bolțile naosului ne vorbesc despre lucrarea mîntuitoare săvîrșită de Domnul Hristos. Sus, pe bolta cea mai înaltă din centrul naosului, este icoana Mîntuitorului pantocrator. Naosul este despărțit de altar prin tîmplă (catapeteasmă sau iconostas). Aceasta închipuie «osebirea celor văzute de cele nevăzute» (sfîntul Simion al Tesalonicului, *op. cit.*, p. 385). Pe catapeteasmă, icoanele sînt așezate într-o anumită ordine: În rîndul întîi sînt așezate icoanele împărătești: icoana Mîntuitorului în dreapta ușilor împărătești și icoana Maicii Domnului în stînga; icoana hramului bisericii în dreapta, iar în stînga icoana unui ierarh (sfîntul Nicolae sau altul).

În rîndul al doilea se află 12 icoane înfățișînd sărbători împărătești ca: Nașterea Domnului, Botezul, Întîmpinarea Domnului, Schimbarea la față, Răstignirea, Învierea, Înălțarea, Pogorîrea Duhului Sfînt, și din sărbătorile închinate Maicii Domnului.

În al treilea rînd sînt icoanele cu cei 12 sfinți apostoli, iar deasupra acestui rînd sînt Sfînta Cruce, icoana Maicii Domnului și a sfîntului evanghelist Ioan. În unele biserici există și al patrulea rînd pe catapeteasmă cu icoanele care reprezintă proorocii.

*

Pereții bisericilor ortodoxe sînt împodobiți *cu icoane* sfinte, reprezentînd viața și minunile Mîntuitorului și a sfinților, încît pe drept cuvînt, *intrînd în biserică, ni se pare că sîntem în cer*. În cupola bisericii se zăresc chipurile celor patru evangheliști, ale sfinților îngeri, săvîrșind liturghia îngerească, chipul blînd și milostiv al Mîntuitorului, ca stăpîn și ocrotitor al lumii (Pantocrator).

Cu mare cutremur ne apropiem de **altar**, care este *«Sfînta Sfintelor*, cel mai presus de ceruri și cerul însuși». Numirea de *altar* înseamnă jertfelnic, deoarece pe sfînta masă din mijlocul lui, se aduce Jertfa cea nesîngeroasă. Această sfîntă masă, numită și Prestol, închipuie Tronul lui Dumnezeu. Dintru început, la sfințirea bisericii se așază, în sfînta masă, moaște de ale sfinților, deoarece *«temelia Bisericii sînt mucenicii»*. La început, altarele se ridicau chiar pe mormintele mucenicilor.

Sfînta masă este învelită cu mai multe îmbrăcăminte care închipuie giulgiurile în care a fost înfășurat Domnul nostru Iisus Hristos, cînd a fost pus în mormînt. Pe sfînta masă se așază **Antimisul**, care este o pînză de in sau de mătase, pe care este *pictată icoana punerii în mormînt a Mîntuitorului* și în care sînt cusute sfinte moaște. Fără antimis nu se poate săvîrși Sfînta Liturghie. Tot pe sfînta masă se mai află **Sfînta Evanghelie, Sfînta Cruce, sfeșnice cu lumînări, un chivot** în care se păstrează Sfînta Cuminecătură pentru bolnavi.

În partea dinspre miazănoapte a altarului se află **proscomidierul**, format dintr-o măsuță prinsă în scobitura zidului. Pe aceasta se pregătesc cinstitele daruri de *pîine și vin pentru*

Sfînta Jertfă. Proscomidierul simbolizează atît peștera din Betleem în care S-a născut Hristos și ieslea în care S-a culcat, cît și Golgota. La proscomidier se află sfintele vase: potirul, discul, steluța, copia, lingurița, buretele și acoperămintele (procovețele). Toate acestea simbolizează și amintesc Jertfa de pe Golgota și obiectele care s-au folosit.

Toate acestea ne arată că biserica este un **locaș sfînt și sfințitor, care se deosebește de oricare altă casă.** În ea se sfințește, prin lucrarea Duhului Sfînt, viața credincioșilor. În ea trăim bucuria legăturii cu Hristos. În ea ne simțim una cu îngerii, cu sfinții, cu toți credincioșii, cu toată lumea, formînd o mare familie al cărei *Cap și Răscumpărător este Iisus Hristos.*

De aceea, împreună cu psalmistul, se cuvine a zice: «Că mai bună este o zi în curțile Tale — ale Domnului — decît mii; ales-am a fi lepădat în Casa lui Dumnezeu, mai vîrtos decît a locui în locașurile păcătoșilor» (Ps. LXXXIII, 11).

Intra-voi în Casa Ta, închina-mă-voi în biserica Ta cea sfîntă, Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta!

d. SFÎNTA LITURGHIE

Sfînta Liturghie este o rînduială de sfinte rugăciuni, cîntări, apostol și evanghelie, în timpul căreia se săvîrșește și se aduce **Jertfa cea fără de sînge a Legii celei Noi,** întemeiată de Mîntuitorul *la Cina cea de Taină și încredințată de El sfinților Săi apostoli și, prin ei, episcopului și preotului* pentru a fi săvîrșită de-a pururi în Biserică, spre preamărirea lui Dumnezeu și spre iertarea păcatelor membrilor Bisericii Lui. Din această pricină, *Sfînta Liturghie* este *cea mai însemnată slujbă a Bisericii.* Dacă am asemăna slujbele bisericești cu niște înălțimi, care ajută credincioșilor să se apropie de Dumnezeu, atunci Sfînta Liturghie reprezintă muntele cel mai înalt pe care *cele cerești se întîlnesc cu cele pămîntești,* iar credincioșii ajung în cea mai strînsă *comuniune cu Mîntuitorul Hristos,* prin împărtășirea cu Trupul și Sîngele Său.

Sfînta Liturghie reprezintă, în viața credincioșilor, legătura cea mai de seamă prin care se întreține deci trăirea cu Hristos și în Hristos. *Ea a fost așezată de Însuși Mîntuitorul,*

la Cina cea de Taină, cum citim în Sfînta Scriptură: «Iar pe cînd mîncau ei, Iisus, luînd pîinea și, binecuvîntînd, a frînt și, dînd ucenicilor, a zis: Luați, mîncați, acesta este trupul Meu. Și luînd paharul și mulțumind, le-a dat, zicînd: Beți dintru acesta toți, că aceasta este sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor» (Matei XXVI, 26—28; Marcu XIV, 22—24; Luca XXII, 19—20; 1 Cor. XI, 23—25).

La aceste cuvinte de întemeiere a adăugat: «*Aceasta să faceți spre pomenirea Mea*» (Luca XXII, 19). Căci «de cîte ori veți mînca această pîine și veți bea acest pahar (adică Trupul și Sîngele Domnului), moartea Domnului vestiți pînă cînd va veni» (1 Cor. XI, 26).

Sfinții apostoli au ascultat și au împlinit, precum și urmașii lor legiuiți (preoți și arhierei), această poruncă, după cum ne încredințează Faptele Apostolilor (II, 42) și istoria Bisericii, de la început pînă astăzi.

Astfel, în locul jertfelor de animale din Legea Veche, Iisus așază o jertfă nouă, unică și universală, Trupul și Sîngele Său, pe Golgota.

Jertfa de pe Cruce este *cea mai puternică dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de oameni.* «Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16).

Din aceeași iubire nemărginită față de noi oamenii, Mîntuitorul Hristos a rînduit să se continue jertfa Sa de pe cruce într-o jertfă tainică, nesîngeroasă și duhovnicească, care se săvîrșește în cadrul Sfintei Liturghii.

Pe drept cuvînt Sfînta Liturghie este asemănată cu o cruce imensă întinsă peste vremi și spații prin care se pun la îndemîna credincioșilor darurile ce se revarsă necontenit din Jertfa de pe Cruce a Domnului nostru Iisus Hristos. *Căci prin Sfînta Liturghie se continuă* pretutindeni și în tot locul unde ea se săvîrșește **lucrarea mîntuirii noastre** prin Iisus Hristos Domnul.

La această sfîntă și dumnezeiască slujbă iau parte cele cerești cu cele pămîntești; îngerii și cu credincioșii; Biserica de aici, adică cea luptătoare, cu Biserica triumfătoare, stînd în jurul Mielului lui Dumnezeu, Care Se înjunghie și Se împărtășește ca hrană cerească pentru toți cei ce vin la El cu credință, cu dragoste și cu frică de Dumnezeu.

În Sfînta Liturghie, ofrandele credincioșilor, pîinea și vinul — elemente de căpetenie ale vieții trupești — *se prefac, prin lucrarea Duhului Sfînt, în Trupul și Sîngele Domnului și ni se*

oferă ca «Pîine cerească» spre iertarea păcatelor și spre viața veșnică.

Este oare o minune mai mare ca aceasta, și o dragoste mai copleșitoare decît aceea de care ne învrednicim a fi părtași cu Hristos ori de cîte ori participăm la Sfînta Liturghie? Căci prin Sfînta Liturghie Îl primim pe Hristos, Dătătorul de viață, și gustăm bucuria vieții viitoare. În ea se astîmpără dorul credincioșilor după Dumnezeu. În ea ne apropiem de oceanul cel necuprins al bunătății lui Dumnezeu. În ea Dumnezeu coboară la noi și noi, aducînd Jertfa nesîngeroasă a lui Iisus Hristos, recunoaștem că sîntem ai Lui, căci jertfa este mărturia cea mai grăitoare a adorării lui Dumnezeu.

«Bucura-ne-vom întru Tine, Doamne» (Ps. VIII, 3).

Astfel, Hristos este prezent continuu în Biserică, jertfindu-Se pe sfînta masă, *ori de cîte ori episcopul sau preotul săvîrșește Sfînta Liturghie.* Și ne unim cu El, împărtășindu-ne cu Sfîntul Trup și Sînge al Său. Iată pentru ce ne adunăm în biserica Domnului: ca să-I aducem jertfă curată, fără prihană, jertfă duhovnicească, pe care, primind-o El în jertfelnicul Său cel ceresc, ne trimite dumnezeiasca milă și arvuna mîntuirii.

RUGĂCIUNI

LA SFÎNTA ÎMPĂRTĂȘANIE

Cred, Doamne, și mărturisesc, că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, Care ai venit în lume să mîntuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu. Încă cred, că acesta este însuși preacurat Trupul Tău și acesta este însuși scump Sîngele Tău. Deci mă rog Ție: miluiește-mă și-mi iartă greșelile mele cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvîntul sau cu lucrul, cele întru știință și întru neștiință. Și mă învrednicește, fără de osîndă, să mă împărtășesc cu Preacuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin.

Cinei Tale celei de Taină, astăzi, Fiul lui Dumnezeu, părtaș mă primește, că nu voi spune vrăjmașilor Tăi Taina Ta, nici sărutare Îți voi da ca Iuda, ci ca tîlharul, mărturisindu-mă, strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta.

Nu spre judecată sau spre osîndă să-mi fie mie împărtășirea Sfintelor Tale Taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului.

DUPĂ SFÎNTA ÎMPĂRTĂȘANIE

Mulțumim Ție, Stăpîne, Iubitorule de oameni, Dătătorule de bine al sufletelor noastre, că și în ziua de acum ne-ai învrednicit pe noi de cerești și nemuritoarele Tale Taine. Îndreaptă calea noastră, întărește-ne pe noi, pe toți, întru frica Ta; păzește viața noastră, întărește pașii noștri, pentru rugăciunile și mijlocirile slăvitei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și pentru ale tuturor sfinților Tăi. Amin.

a) LITURGHIILE BISERICII ORTODOXE

În Biserica Ortodoxă se săvîrșesc, din cele mai vechi timpuri, trei Sfinte Liturghii și anume:

1. **Liturghia sfîntului Ioan Gură de Aur,** arhiepiscopul Constantinopolului († 407). Această Sfîntă Liturghie se săvîrșește în cele mai multe din Duminicile și sărbătorile de peste an, precum și în zilele de peste săptămînă, atunci cînd credincioșii doresc săvîrșirea ei. Ea nu se săvîrșește în acele zile în care se face Liturghia sfîntului Vasile sau aceea a sfîntului Grigorie Dialogul.

Liturghia sfîntului Ioan Gură de Aur este ușor de recunoscut de către credincioși după rugăciunile și cîntările proprii și după pomenirea, la sfîrșitul ei, a sfîntului Ioan Gură de Aur, alcătuitorul ei.

2. **Liturghia sfîntului Vasile cel Mare** seamănă foarte mult cu Liturghia sfîntului Ioan Gură de Aur, întrucît ea a stat la baza Liturghiei sfîntului Ioan Hrisostom, care a prescurtat-o în forma cunoscută azi. Ea se săvîrșește numai de zece ori pe an, și anume :

— În primele cinci Duminici din Postul Mare ;

— În Joia și Sîmbăta Sfintelor Patimi ;

— În ajunul Crăciunului (24 decembrie) și în ajunul Bobotezii ;

— În ziua sfîntului Vasile (1 ianuarie).

3. **Liturghia Darurilor mai înainte sfințite**, numită și a sfîntului Grigorie Dialogul, se slujește în timpul Postului Mare, anume în zilele în care, în vremea acestui post, nu se săvîrșesc Liturghiile sfîntului Ioan Gură de Aur și a sfîntului Vasile cel Mare. Anume, Liturghia sfîntului Ioan Gură de Aur se săvîrșește în sîmbetele din Postul Mare, afară de Sîmbăta Sfintelor Patimi, în Duminica Floriilor și la Bunavestire, dacă această sărbătoare se întîmplă în Postul Mare. Liturghia sfîntului Vasile cel Mare se săvîrșește în zilele arătate mai sus. În celelalte zile din Postul Mare, afară de luni și marți din prima săptămînă a postului și în Vinerea Sfintelor Patimi — cînd nu se slujește nici o Sfîntă Liturghie — se slujește Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

În bisericile de mir, Liturghia Darurilor mai înainte sfințite se săvîrșește de obicei miercurea și vinerea din Postul Mare. Ea se deosebește mult de celelalte două Sfinte Liturghii și are un altfel de început. Ea este mai mult o slujbă rînduită de Sfînta Biserică pentru împărtășirea mai deasă a credincioșilor în Postul Mare.

Încă din primele veacuri, Sfînta Biserică a găsit de cuviință ca în Postul Mare să nu se săvîrșească prea des Liturghia sfîntului Ioan Gură de Aur sau a sfîntului Vasile cel Mare, care sînt alcătuite mai ales din cîntări și rugăciuni de laudă, acest timp fiind de pocăință și de pregătire pentru Patimile Domnului, mai ales miercurea și vinerea, zile care aduc aminte de sfatul ținut pentru a-L prinde pe Iisus, de vînzarea lui Iuda și de răstignirea Mîntuitorului. Pe de altă parte, în inima credincioșilor ardea și arde dorința să se împărtășească și în aceste zile, cu Trupul și Sîngele Domnului.

Ca să împace aceste două lucruri, adică, pe de o parte, oprelиștea de a se săvîrși Sfînta Liturghie euharistică în zilele de peste săptămînă din Postul Paștilor ; pe de altă parte, dorința credincioșilor de a se împărtăși cu Trupul și Sîngele Domnului și în acest timp, Sfînta Biserică a rînduit să se slujească, în zilele de peste săptămînă, din Postul Mare, Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, cu Darurile sfințite la una din celelalte două Sfinte Liturghii.

Această Liturghie este o veche și prețioasă mărturie despre evlavia primilor creștini și despre comuniunea strînsă dintre viața lor și Hristos Domnul. Ei Îl socoteau pe Hristos cu adevărat ca pe lumina, care luminează pe tot cel ce vine în lume.

La început, Liturghia Darurilor mai înainte *sfințite se săvîrșea seara, cum se face și astăzi în mînăstiri.* Credincioșii, după o zi de ajunare, se pregăteau să primească Sfînta Împărtășanie care se dădea acestora spre sfîrșitul slujbei. Cu timpul, Biserica — ținînd seamă că nu toți credincioșii pot să ajuneze o zi întreagă — a dat îngăduința să se săvîrșească și dimineața, deși ea este împreunată cu slujba de seară.

Este bine să știm că, deși se săvîrșesc trei Sfinte Liturghii în cursul anului bisericesc, *Sfînta Liturghie este, în esență, una singură,* fiindcă Unul singur Se jertfește pe sfîntul altar, Mîntuitorul nostru Hristos.

Credinciosul adevărat mai știe că Mîntuitorul așteaptă să aducem la această dumnezeiască slujbă nu numai ofrandele noastre materiale, sau numai prezența noastră trupească, ci și sufletul nostru, întreaga noastră ființă.

El a așezat această Jertfă și Taină, ca să fim mereu cu El, să-I aparținem Lui, să ne împărtășim cu El.

DIN LITURGHIA SFÎNTULUI GRIGORIE DIALOGUL

Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta ; ridicarea mîinilor mele : jertfă de seară.

DIN LITURGHIA SFÎNTULUI VASILE CEL MARE

În tot pămîntul a ieșit vestirea ta, că acesta a primit cuvîntul tău, prin care, cu dumnezeiască cuviință ai învățat, firea celor ce sînt ai arătat, obiceiurile oamenilor le-ai împodobit. Pă-

rinte cuvioase preoție împărătească, roagă pe Hristos Dumnezeu să mîntuiască sufletele noastre.

Arătatu-te-ai temei neclintit Bisericii, dînd tuturor oamenilor domnia cea nefurată, pecetluind-o cu învățăturile tale, arătătorule al celor cerești, Vasile cuvioase.

b) PĂRȚILE PRINCIPALE ALE SFINTEI LITURGHII

Dacă vrem să cunoaștem mai de aproape rînduiala Sfintei Liturghii se cuvine să știm că ea se împarte în mai multe părți, și anume :

a. *Proscomidia ;*
b. *Liturghia propriu-zisă,* care, la rîndul ei, are două părți :
1) *Liturghia celor chemați* (a catehumenilor).
2) *Liturghia credincioșilor.*

a. **Proscomidia** este rînduiala pregătirii darurilor de pîine și de vin, care alcătuiesc materia jertfei Sfintei Euharistii, din prescurele și vinul aduse de credincioși la altar. Ea se săvîrșește în taină, de preot, la proscomidier, în timpul utreniei sau al ceasurilor (dacă seara a avut loc privegherea).

Din pîinea *dospită, pregătită din făină de grîu curat, numită prescură,* preotul scoate partea de mijloc, care se numește «Agneț», adică «Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatele lumii» (Ioan I, 29) și închipuie pe Mîntuitorul. Ea poartă o pecete, în formă de cruce, pe care sînt scrise literele : **Is.** (Iisus) ; **Hs.** (Hristos) ; **Ni Ka** (adică Iisus Hristos biruiește).

Agnețul se așază în mijlocul discului, rostindu-se anumite rugăciuni, care amintesc profețiile despre patimile și răstignirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Din alte patru prescuri se scot părticele în cinstea Maicii Domnului, a celor nouă cete de sfinți ; se scot părticele pentru căpeteniile bisericești și ale țării, pentru credincioșii vii și morți, pentru care s-au adus pomelnice.

Toate aceste părticele se numesc «miride» și se așază pe disc într-o anumită ordine, încît *ele simbolizează întreaga Biserică, cea de pe pămînt și cea din cer* (luptătoare și biruitoare), în jurul Mîntuitorului Iisus Hristos, Capul Bisericii.

După ce toate acestea au fost așezate pe disc, odată cu rostirea rugăciunilor îndătinate, se toarnă în potir vin și apă și se acoperă cu acoperăminte : unul pentru disc, altul pentru potir și al treilea, mai mare, numit Aer, peste amîndouă. Toate rămîn acolo pînă la cîntarea imnului heruvimic din Sfînta Liturghie, cînd se scot prin mijlocul bisericii și se duc în altar, așezîndu-se pe sfînta masă.

Rînduiala Proscomidiei are multe înțelesuri însemnate pentru viața noastră duhovnicească.

Mai întîi, se aduc pentru *jertfă pîinea* și *vinul,* care sînt elementele de căpetenie ale hranei pentru trup. *Ele se prefac,* **prin lucrarea Duhului Sfînt,** în vremea Sfintei Liturghii, în «pîinea cea cerească», adică **Trupul și Sîngele Domnului.**

În al doilea rînd, pîinea făcută din multe boabe de grîu strînse laolaltă și vinul, stors prin zdrobirea în același teasc a multor ciorchini de boabe de struguri, *înfățișează unitatea* și legătura strînsă care-i leagă între ei pe toți fiii Bisericii, făcîndu-i un singur trup : Trupul tainic al Domnului, Sfînta Biserică.

De asemenea, sfinții părinți ne învață că amestecarea vinului cu apa în potir ne aduce aminte de *sîngele* și *apa* care au curs din coasta Mîntuitorului.

Ne este însă de trebuință, ca odată cu oferirea darurilor pentru Sfînta Jertfă, *să oferim Domnului și curăția inimii noastre,* să oferim gîndurile, faptele și viața noastră, ca toate să se sfințească întru Hristos Iisus, Domnul nostru.

b. **Liturghia celor chemați** sau a catehumenilor este partea de la începutul Liturghiei propriu-zise, la care aveau voie să ia parte, la începutul creștinismului, și acei ce încă nu erau botezați, dar se pregăteau pentru intrarea în creștinism. Pentru aceea, această parte a Sfintei Liturghii *are un înalt rost învățătoresc,* fiind alcătuită din rugăciuni, cîntări, citiri biblice, citirea apostolului și a evangheliei din ziua respectivă, toate avînd drept scop să înfățișeze învățătura Domnului nostru Iisus Hristos.

Sfînta Liturghie a celor chemați *începe cu preamărirea lui Dumnezeu în Treime,* fiindcă Însuși Dumnezeu în Treime a binevoit să ne mîntuiască prin întruparea și moartea lui Hristos. De aceea preotul zice : «Binecuvîntată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh...».

Această parte a Sfintei Liturghii se sfîrșește la cuvintele : *«Cîți sînteți chemați ieșiți, cei chemați ieșiți...»* fiindcă celor

«chemați» nu le era îngăduit să rămînă mai mult în biserică, fiind nebotezați.

c. **Liturghia credincioșilor** începe în clipa cînd se rostesc cuvintele: «*...cîți sîntem credincioși, iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm*». Se numește așa, fiindcă la săvîrșirea ei iau parte numai cei credincioși, adică cei botezați. În timpul ei are loc pe Sfîntul Prestol Jertfa euharistică, prin prefacerea cinstitelor Daruri în Trupul și Sîngele lui *Hristos, cu puterea Duhului Sfînt invocat de episcop sau preot asupra acestora.* Pentru o asemenea clipă duhovnicească sîntem pregătiți prin mărturisirea credinței celei adevărate, prin rostirea *Simbolului Credinței* și prin îndemnul *de a ne iubi unul pe altul* și a mărturisi, cu o gură și cu o inimă, credința și dragostea noastră către Dumnezeu și către aproapele, către toți semenii noștri, către tot omul.

După această pregătire, urmează momentul cel mai plin de sfințenie al dumnezeieștii Liturghii, Jertfa cea fără de sînge a Domnului, cînd credincioșii cîntă, în biserică:

> «Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvîntăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru».

În această clipă, preotul se roagă cu cutremurare de inimă și adîncă smerenie, cu fierbinte credință, cerînd de la Dumnezeu-Tatăl să trimită pe Duhul Sfînt și să prefacă pîinea în însuși cinstitul Trup al Domnului Hristos și vinul în însuși cinstitul Sînge al Lui. *La invocarea episcopului sau preotului* se coboară (epicleza) Sfîntul Duh și preface darurile de pîine și vin în însuși Trupul și Sîngele lui Hristos, reînnoind Jertfa lui Hristos, de pe cruce, ducînd-o din nou lui Dumnezeu însuși, în chip întru totul adevărat, ca noi să ne împărtășim apoi din bunurile netrecătoare ale acestei Sfinte Jertfe.

Se cuvine ca în tot timpul Sfintei Liturghii să fim cu multă luare-aminte și cu deosebită cucernicie, dar mai ales în momentul cînd se sfințesc Sfintele Daruri, cînd și sfinții îngeri își acoperă cu aripi fețele lor în fața Tronului Ceresc și cîntă imnul de biruință: «Sfînt, Sfînt, Sfînt e Domnul Savaot».

În aceste clipe ne rugăm lui Dumnezeu pentru noi înșine, pentru cei apropiați ai noștri și pentru toți creștinii, ca să dobîndim iertarea păcatelor, și prin darurile Sfîntului Duh să ne învrednicim totdeauna a ne împărtăși în chip vrednic cu înfricoșătoarele și preacuratele Taine.

Ne rugăm să ni se dăruiască cele ce ne sînt de folos pentru mîntuirea sufletelor și ceea ce ne este de folos și în viața pămîntească, în viața de fiecare zi.

Pomenim și cinstim pe preacurata Fecioara Maria în cîntarea: «*Cuvine-se cu adevărat...*», sau: «*De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar...*», și pe toți sfinții. Preotul cere de la Dumnezeu ca, prin Jertfa Mîntuitorului, să-i odihnească pe cei adormiți în dreapta credință și în nădejdea învierii.

După rostirea ori cîntarea rugăciunii «*Tatăl nostru*», credincioșii care s-au pregătit, mărturisindu-și păcatele și luînd iertare pentru ele în Taina Sfintei Spovedanii, sînt chemați să ia Sfînta Împărtășanie, prin cuvintele: «*Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*», arătîndu-le prin aceasta de ce simțăminte trebuie să fie stăpîniți cînd se apropie spre a se împărtăși cu Sfintele Taine.

După împărtășanie, avînd în ființa noastră darul cel mai de preț, mulțumim și Îl preamărim pe Dumnezeu, că ne-a învrednicit să ne împărtășim cu preacinstitele și de viață făcătoarele Taine. Îl mai rugăm pe Dumnezeu, ca împărtășirea cu Sfîntul Trup și Scumpul Sînge al lui Hristos să ne fie spre credință vie și lucrătoare, spre dragoste curată și nefățarnică, spre curățirea sufletului și a trupului, spre izbăvire de tot răul, spre păzirea poruncilor Lui și spre răspuns bun la înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos.

În felul acesta se sfîrșește Sfînta Liturghie, preamărind pe Dumnezeu, de la Care și prin Care sînt toate. Căruia se cuvine mărire în veci vecilor.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii se împarte *anaforă*, adică bucăți tăiate din pîinile folosite la Proscomidie și binecuvîntate de preot, care se împart credincioșilor în biserică, la sfîrșitul Liturghiei, iar unii iau din ea și acasă, pentru cei ce n-au putut veni la biserică. La început, anafora se dădea ca o mîngîiere numai celor ce nu se puteau împărtăși. Astăzi o iau și cei ce se împărtășesc, după împărtășire. De aceea, *anafora se ia numai la sfîrșitul Liturghiei și numai pe nemîncate.*

Dar trebuie să se știe că *este o mare deosebire între Sfînta Cuminecătură* (Sfînta Euharistie) *și între anaforă.* Căci în Sfînta Cuminecătură *primim Sfîntul Trup și Sfîntul Sînge al Mîntui-*

torului Hristos, în timp ce *anafora este pîine sfințită* prin binecuvîntare. Anafora este o rămășiță sau aducere aminte de agapele sau mesele frățești de obște, care aveau loc la sfîrșitul Liturghiei, în Biserica primilor creștini.

Anafora lucrează deci asupra sufletului nostru, căci este dătătoare de sfințenie. Dar ea mai este și un semn văzut al dragostei frățești care îi unește pe toți acei care o mănîncă, așa cum Sfînta Împărtășanie arată că toți cei care se învrednicesc de primirea ei sînt uniți în Iisus Hristos.

De aceea, și anafora trebuie luată cu vrednicie și curăție sufletească și trupească.

RUGĂCIUNI

Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinîndu-ne, că Aceasta ne-a mîntuit pe noi.

*

Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm mărirea Ta ; că ne-ai învrednicit pe noi să ne împărtășim cu sfintele, dumnezeiești, nemuritoarele, preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine. Întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia, Aliluia, Aliluia.

c) PREGĂTIREA ȘI PARTICIPAREA CREDINCIOȘILOR LA SFÎNTA LITURGHIE

Pentru a ne împărtăși cu vrednicie din roadele Sfintei Liturghii, se cuvine să ne pregătim spre *a putea participa la săvîrșirea ei cu vrednicie*. Locul unde se săvîrșește Sfînta Liturghie este sfînt și sfințitor ; cele ce se săvîrșesc în Casa Domnului sînt și ele sfinte și sfințitoare. Sfînt este Dumnezeu Căruia ne închinăm. Sfînt este Trupul și Sîngele Domnului cu care ne împărtășim ; pentru sfințirea vieții noastre Se jertfește în chip tainic Mîntuitorul pe sfintele altare.

Îngerii împreună cu credincioșii cîntă neîncetat lui Dumnezeu cîntarea de biruință :

«Sfînt, Sfînt, Sfînt e Domnul Savaot, plin este cerul și pămîntul de mărirea Lui».

Știindu-le acestea, credincioșii se pregătesc cu luare-aminte ca să participe la Sfînta Liturghie în haine de sărbătoare, curați și luminați nu numai la suflet, ci curați și trupește.

Sfînta Liturghie este slujba împăcării cu Dumnezeu, pentru care lucru se cuvine să fie însoțită de *«inimă curată»*, de inimă străină de ură și de vrăjmășie, stăpînită de pace și de bunăvoire către toți oamenii.

«Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi **întîi și împacă-te cu fratele tău și apoi,** *venind, adu darul tău»* (Matei V, 23—24).

În mod obișnuit spunem că mergem la biserică să ascultăm Sfînta Liturghie. Însă acest lucru este prea puțin, nu este îndestulător. Căci un adevărat credincios merge la biserică nu numai să asculte niște cuvinte sau să vadă oarecare ceremonii. *El merge cu simțămîntul curat că are să participe la Jertfa duhovnicească a Domnului nostru Iisus Hristos*, care se aduce pentru mîntuirea lui, și ca să se împărtășească din darurile acestei dumnezeiești Jertfe. Împreună cu darurile pe care le duce, el duce și inima sa, dăruind astfel lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, toată făptura sa, întreaga sa dragoste, viața sa întreagă.

De aceea, *în biserică, ne rugăm împreună, toți credincioșii*, cîntăm împreună, preamărim pe Dumnezeu «cu o gură și cu o inimă» și participăm împreună la «ospățul mîntuirii». Firește, a participa e mai mult decît numai a asculta și doar a vedea. Participarea e împreună-lucrare, împreună-rugăciune și împărtășire din lucrarea mîntuirii noastre în Hristos.

În felul acesta, în vremea Sfintei Liturghii, credinciosul își îndreaptă sufletul numai spre Dumnezeu, mintea lui cugetă numai la cele înalte, iar inima sa leapădă orice îndemn la păcat.

Se cuvine să luăm parte la săvîrșirea Sfintei Liturghii cu evlavie, cu credință și cu dragoste, cu luare-aminte la cele ce se petrec în ea pentru a noastră mîntuire, cu adevărată pace duhovnicească și cu toată făptura îndreptată spre Dumnezeu, precum și sîntem îndemnați : *«Sus să avem inimile !»*, să le «avem către Domnul !».

Intrînd în biserică, să zicem: «*Intra-voi în casa Ta, închina-mă-voi în biserica Ta, întru frica Ta*» (Ps. LVII). Rostim apoi cuvintele: «*Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta*». Înaintăm în fața iconostasului, ne închinăm, sărutăm sfînta icoană și ne ducem la locul obișnuit de rugăciune.

Sfîntul Vasile cel Mare, vorbind despre cum trebuie să stea creștinii în biserică, zice:

«Se cuvine însă să ne rugăm lui Dumnezeu nu cu trîndăvie, nu cu mintea risipită încoace și încolo; fiindcă cel ce se roagă așa, nu numai că nu i se îndeplinește cererea, *ci, mai mult, va supăra pe Stăpînul.* Căci dacă cineva, cînd stă înaintea vreunui stăpînitor și vorbește cu el, stă cu multă frică, avîndu-și ochii cei din afară și cei dinlăuntru strînși, *cu atît mai mult e nevoie să stăm înaintea lui Dumnezeu* **cu frică și cu cutremur,** *avînd concentrată mintea numai la El* și nu într-alt loc».

În vremea săvîrșirii Sfintei Liturghii sînt anumite momente mai însemnate, în timpul cărora, din vremuri străvechi, credincioșii au obișnuit să îngenuncheze. Așa, se îngenunchează cînd se citește Sfînta Evanghelie, la ieșirea cu Sfintele Daruri și apoi cînd Darurile se prefac în Trupul și Sîngele Domnului, cînd la strană se cîntă cîntarea:

«Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvîntăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru».

Prin îngenunchere, arătăm mai deplin dragostea și recunoștința noastră către Dumnezeu, de la Care vine «toată darea cea bună și tot darul cel desăvîrșit».

PSALMUL L

Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și, după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegea mea. Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește. Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea. Ție, Unuia, am

greșit și rău înaintea Ta am făcut, ca să fii îndreptățit întru cuvintele Tale și să biruiești cînd vei judeca Tu. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea. Că iată adevărul ai iubit, cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi-ai arătat mie. Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți; spăla-mă-vei și mai vîrtos decît zăpada mă voi albi. Auzului meu vei da bucurie și veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite. Întoarce fața Ta de la păcatele mele și toate fărădelegile mele, șterge-le. Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mîntuirii Tale și cu duh stăpînitor mă întărește. Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale și cei necredincioși la Tine se vor întoarce. Izbăvește-mă de vărsare de sînge, Dumnezeule, Dumnezeul mîntuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta, Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta. Căci de ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi. Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului, și să se zidească zidurile Ierusalimului. Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viței.

d) ALTE SLUJBE ȘI RUGĂCIUNI ALE SFINTEI BISERICI. IERURGIILE

În afară de Sfînta Liturghie, de cele șapte Laude, de rînduiala Sfintelor Taine, Sfînta Biserică, în grija ei de maică iubitoare a fiilor ei duhovnicești, are încă și alte sfinte slujbe și rugăciuni deosebite, prin care se binecuvîntează lucrurile creștinului și făptura întreagă. Între acestea sînt de amintit: sfințirea apei, sfințirea obiectelor bisericești, sfințirea casei,

a fîntînii, a untdelemnului etc. Acestea sînt **ierurgii** pentru binecuvîntarea și sfințirea credinciosului în diferite momente și împrejurări ale vieții sale, precum și pentru binecuvîntarea și sfințirea firii înconjurătoare și a diferitelor obiecte sau lucruri de folos vieții omenești.

Temeiul acestor slujbe și rugăciuni stă în aceea *că urmările păcatului strămoșesc s-au răsfrînt și asupra întregii firi,* în mijlocul căreia omul își duce existența, făcînd-o să sufere împreună cu omul, să aștepte și să dorească și ea izbăvirea din stricăciune (Rom. VIII, 20—22). Aceasta a și căpătat putința de a fi adusă din nou la curăția și armonia dintru început, *prin venirea Mîntuitorului,* prin harul pe care El îl revarsă, în toate aceste slujbe și rugăciuni, pentru îndreptarea vechii stricăciuni.

Prin aceste rugăciuni și slujbe se arată că toate lucrările creștinului au ca temelie binecuvîntarea lui Dumnezeu, că toate le începem cu această binecuvîntare și le sfîrșim cu nemărginită mulțumire. De asemenea, se arată că *firea toată este sfințită în Iisus Hristos.* Prin sfințirea ce o aduc, *revarsă puteri noi,* pentru ca în toate creștinul să preamărească pe Dumnezeu ; ele aduc înnoire duhovnicească, curaj în lupta împotriva păcatului și propășirea în virtute. *La săvîrșirea acestor sfinte slujbe de către* **episcopi, urmașii sfinților apostoli, și preoți,** *creștinul se simte înălțat sufletește,* trăind în duh de sărbătoare ; se simte curățit și iluminat și, simțind că Dumnezeu este cu el, are încredere în inima sa că toate se vor împlini spre binele și mîntuirea sa. Împreuna-trăire în Dumnezeu, prin aceste slujbe, în toate lucrările și gîndirile, dă lumină și putere vieții creștinești.

Se cuvine a ști că ierurgiile, rugăciunile deosebite și alte slujbe ale Sfintei Biserici *nu au însemnătatea Sfintelor Taine,* care stau la temelia vieții creștine. *Dar ele sînt mijloace folositoare pentru propășirea duhovnicească a credincioșilor.*

Între Sfintele Taine și ierurgii este *o deosebire netă.* **Sfintele Taine sînt instituite de Mîntuitorul Hristos** și prin ele *ni se împărtășește harul Duhului Sfînt,* **absolut necesar mîntuirii.** Ele privesc direct pe credincios. Ierurgiile *sînt rugăciuni instituite de Biserică pentru binecuvîntarea și sfințirea omului în diferite momente și împrejurări ale vieții,* precum și pentru binecuvîntarea și sfințirea firii înconjurătoare și a diferitelor obiecte sau lucruri de folos omului. *Rostul lor este să curățească și să binecuvînteze pe om și firea înconjurătoare*

sau vietățile și lucrurile de care omul are nevoie pentru trai sau pentru mîntuirea sufletului și preamărirea lui Dumnezeu.

Căzută sub înrîurirea și puterea celui rău, din pricina păcatului strămoșesc, *firea văzută a căpătat odată cu răscumpărarea și înnoirea omului de către Hristos prin Cruce și Înviere,* și putința de a se ridica din nou la curățenia și armonia dintru început. Sfințind firea omenească pe care a purtat-o, Mîntuitorul Hristos a dat sfinților Săi apostoli și puterea de a sfinți firea înconjurătoare omului, de a o sustrage de sub înrîurirea și stăpînirea celui rău (Matei X, 8 ; Marcu XVI, 17—18), de a o aduce din nou sub înrîurirea harului dumnezeiesc, spre slava lui Dumnezeu și spre folosul omului.

De aceea Biserica Ortodoxă binecuvîntează toate lucrurile firii : florile și iarba cîmpului, **ț**arinile, livezile, roadele pămîntului, fructele pomilor, casele, animalele și tot ceea ce vine în atingere cu omul după folosul și trebuințele fiecăruia. Toate slujbele și rugăciunile săvîrșite cu un astfel de scop și în asemenea împrejurări se numesc, în general, ierurgii. Ele sînt, așadar, semne văzute ale credinței noastre, sînt fapte de cinstire a lui Dumnezeu, izvorîte din iubirea ce o avem față de Dumnezeu. Ele sînt mijloace de desăvîrșire, semne văzute ale rîvnei și sîrguinței noastre spre asemănarea cu Dumnezeu.

RUGĂCIUNILE PENTRU CEI RĂPOSAȚI

Între ierurgii sînt astfel *rugăciunile pentru cei răposați în dreapta credință* și în nădejdea învierii spre viața de veci.

Este de știut că Biserica îl pregătește pe credincios pentru ceasul din urmă al vieții sale pămîntești, ca astfel el să treacă pragul acestei vieți împăcat în cugetul său, în pace cu toată lumea. Acest lucru deosebit de însemnat îl face Sfînta Biserică *mai ales prin spovedirea și împărtășirea credinciosului cu Sfintele Taine,* ca el să nu fie lipsit de merindea *cea mai de pe urmă și cea mai trebuincioasă mîntuirii sale.* Creștinul spovedit și împărtășit poate aștepta și întîmpina moartea cu mai mult curaj și seninătate. Dar trecerea unui credincios în cealaltă viață, fără Spovedanie și fără Grijanie — cum poartă în popor numele Împărtășania — trebuie socotită nu numai ca o mare pagubă pentru sufletul celui adormit, ci și ca un mare păcat pentru cei ai lui rămași în viață, dacă lucrul s-a petrecut din vina sau nepurtarea lor de grijă.

După îndrumarea Sfintei Biserici, în clipele trecerii credinciosului din această viață, acestuia *i se pune în mînă o*

lumînare aprinsă, ca lumina lui Hristos să risipească «întunericul morții», ca el să treacă în viața de dincolo însoțit de «Lumina vieții», adică împreună cu Hristos. Astfel, viața creștinului începută cu Hristos, sfîrșește tot cu El, prin prelungirea ei în ceruri, lîngă Hristos.

Pentru cei trecuți la *cele veșnice, Sfînta Biserică a rînduit rugăciuni și pomeniri,* și aceasta pentru că sufletul este nemuritor, iar trupul celor adormiți va deveni duhovnicesc la învierea cea de apoi, cînd și el, împreună cu sufletul, își va primi răsplata cuvenită (1 Cor. XV, 50—55 ; 1 Tim. IV, 7—8).

Sfînta Biserică ne învață *că moartea este doar despărțirea sufletului de trup ;* că, în urma acestei despărțiri, numai trupul își pierde puterea de viață, ca orice materie trecătoare. Dar sufletul, după despărțirea sa de trup, *își continuă viața* **întru știință** (Luca XVI, 22—31 ; Apoc. IV, 10—11 ; V, 8—14). În felul acesta, cei morți întru Hristos, continuă să facă parte, împreună cu cei vii, din aceeași Biserică a lui Hristos (Rom. XIV, 7—9). *Ei sînt morți numai cu trupul,* dar sufletul lor este viu, fiind și mai departe credincios Domnului Hristos (Efes. I, 9—10 ; Matei XXVIII, 18 ; Filip. II, 10—11), alcătuind adică, împreună cu cei vii, Biserica cea una a lui Hristos.

Biserica învață că *cei vii au putința să se roage pentru cei morți* în nădejdea că aceste rugăciuni li se împlinesc, adică pot duce la iertarea unor păcate ale celor adormiți, afară de păcatele pe care ei le-ar fi săvîrșit, în vremea vieții lor pămîntești, împotriva Duhului Sfînt (Matei XII, 31—32).

Mai mult încă, *cei vii au chiar* **datoria** *să se roage pentru toți membrii Sfintei Biserici,* deci și pentru cei vii, și pentru cei morți (Efeseni VI, 18—19 ; 1 Tim. II, 1). La aceasta îi cheamă și îi obligă dragostea care-i leagă pe toți frații cei întru Hristos, vii sau adormiți, așa cum preotul pentru toți fiii Bisericii se roagă. Căci dragostea este legătura de unire între membrii Bisericii lui Hristos, și ea «niciodată nu piere».

Învățătura despre datoria celor vii de a se ruga pentru cei adormiți în Domnul a fost pusă în practică de creștini *încă în primele veacuri.* De asemenea, Liturghiile Bisericii, întrebuințate din vechime și pînă azi, cuprind rugăciuni pentru cei adormiți. Iar mărturii de netăgăduită valoare, în această privință, găsim în Sfînta Scriptură și la toți sfinții părinți și la vechii scriitori bisericești.

Afară de slujbele care se fac în casa mortului, îndată după moarte (panahida) și a treia zi în biserică, mai avem încă și zile închinate rugăciunilor pentru morți, și anume : *sîmbetele din Postul Mare, Joia Mare* (Săptămîna Patimilor), sîmbăta moșilor (sîmbăta Rusaliilor), sîmbăta dinaintea duminicii a XXII-a după Rusalii, sîmbăta dinaintea Înfricoșătoarei Judecăți (Moșii de iarnă), luni, după Duminica Tomii. Apoi, prin preoți și din partea familiilor celor adormiți, la trei, la șase și la nouă zile, la 40 de zile de la data morții ; la 3, 6 și la 12 luni. În fiecare an de la data morții se fac *parastase.* Se obișnuiește și pomenirea morților la 40 Sfinte Liturghii la rînd, în cursul unui an, care se numesc *sărindare.*

RUGĂCIUNI PENTRU CEI ADORMIȚI ÎN DOMNUL

Pomenește, Doamne, pe cei ce întru nădejdea învierii și a vieții celei ce va să fie au adormit, părinți și frați ai noștri și pe toți cei care întru creștinătate și credință s-au săvîrșit, și le iartă lor toate greșelile pe care cu cuvîntul, sau cu lucrul, sau cu gîndul le-au săvîrșit și-i așază pe ei în locuri luminoase, în locuri cu verdeață, în locuri de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea, unde cercetarea feței Tale veselește pe toți cei din veac sfinții Tăi. Dăruiește-le lor și nouă împărăția Ta și împărtășirea bunătăților Tale celor negrăite și veșnice și desfătarea vieții Tale celei nesfîrșite și fericite.

Că tu ești viața și învierea și odihna adormiților robilor Tăi, Hristoase, Dumnezeul nostru, și Ție mărire înălțăm împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt. Amin.

Cu sfinții odihnește Hristoase sufletul adormiților robilor Tăi, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfîrșit.

2) AGHIAZMA

Aghiazma sau *sfințirea apei* este ierurgia cea mai obișnuită și mai des săvîrșită la noi, fiindcă este lucrul cel mai de trebuință și des folosit în viața de toate zilele, iar cea mai sărbătorească și mai dezvoltată este *sfințirea bisericii (slujba tîrnosirii)*. Avem două feluri de aghiazmă : mică și mare.

Aghiazma mică, numită în popor *sfeștanie,* se face de către preot, în biserică de obicei, la fiecare zi întîi a lunii, iar în casele credincioșilor ori de cîte ori aceștia cer, mai ales miercurea și vinerea dimineață și în Postul Mare, precum și în celelalte posturi.

Sfințirea cea mică a apei *are multe lucrări,* precum mărturisesc ectenia sfințirii și rugăciunea. Prin stropirea cu apa sfințită *de către preot* a casei și a lucrurilor din ea, precum și a celor ce locuiesc în aceasta, *se alungă duhurile cele viclene, supărările, nălucirile diavolești, gîndurile cele rele, toată neputința și boala* și se coboară în casă, peste cei care o primesc cu credință, *duhul de pace și sănătate trupească și sufletească și spor în toate.*

Aghiazma cea mare sau *sfințirea cea mare a apei* se face de către preot, la Bobotează, atît în ajun, cînd se sfințește apa cu care preoții botează apoi casele credincioșilor, cîntînd troparul Botezului : «În Iordan, botezîndu-Te, Tu, Doamne...», cît și în însăși ziua Bobotezei, după Sfînta Liturghie, într-o atmosferă sărbătorească, în biserică, în fața bisericii sau chiar la o apă curgătoare, cînd credincioșii, la plecarea acasă, își iau apă sfințită pentru un an întreg, în casele lor. *Aghiazma mare are o deosebită putere sfințitoare și tămăduitoare.* De aceea *ea se păstrează* **nestricată** *vreme îndelungată,* rămînînd tot așa de proaspătă, curată și plăcută la gust, ca și cum ar fi atunci scoasă din fîntînă. Într-un vas anume pregătit, numit aghiazmatar, o parte din această aghiazmă mare se păstrează permanent în biserică. Din ea se gustă pe nemîncate, după ajunare sau după mai multe zile de post. Prin stropire cu aghiazmă mare se *sfințesc de către preot casele creștinilor ; se stropesc* persoanele și lucrurile pentru alungarea vicleanului și a uneltirilor lui ; însoțită de anumite rugăciuni, cu aghiazmă mare *se stropește punerea temeliei unei case noi,* și casele noi, la intrarea în ele ; *se sfințesc fîntîna, vasul cel spurcat, țarinile, viile, grădinile.*

De aghiazma mare se folosește preotul la sfințirea crucii și a troiței, a clopotului, a vaselor și a veșmintelor bisericești.

Aghiazma mare se folosește de asemenea la sfințirea bisericii și a antimiselor, a Sfîntului Mir ș.a.

«Mîntuiește, Doamne, poporul Tău și binecuvîntează moștenirea Ta, biruință binecredincioșilor creștini asupra celui potrivnic dăruiește și cu crucea Ta păzește pe poporul Tău».

«Darurilor Tale fă-ne pe noi vrednici, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, trecînd păcatele noastre și dînd tămăduire celor ce cu credință primesc binecuvîntarea ta, preacurată».

(Tropare).

DESPRE ACATISTE ȘI PARACLISE

Acatistele sînt rugăciuni ale Bisericii, săvîrșite de preoți în biserică, prin care cerem îndeosebi **mijlocirea sfinților** pe lîngă Dumnezeu, spre a ne ajuta în acțiunile noastre zilnice și în strădaniile pentru mîntuire, ferindu-ne de nevoi și de necazuri. Nu fac parte din cele 7 laude bisericești și nici din celelalte slujbe ale sărbătorilor de peste an, ci se citesc în orice vreme, și chiar în afara ceasurilor de slujbă ale Bisericii, la cererea credincioșilor și pentru feluritele lor nevoi. Se citesc de obicei, vinerea seara și în ajunul zilelor de prăznuire ale sfinților. *Credincioșii le ascultă stînd în picioare, uneori în genunchi* în fața icoanei sfîntului spre care se îndreaptă rugăciunile preotului și ale credincioșilor.

Acatistele sînt alcătuite din cîntări de laudă și din rugăciuni către Mîntuitorul, către sfînta Fecioară și către anumiți sfinți. Aceste cîntări se numesc condace și icoase. Fiecare icos se termină cu : ***«Bucură-te, mireasă, pururea fecioară»*** sau : «Bucură-te, sfinte...» etc. și fiecare condac se termină cu: ***«Aliluia»,*** pe care le repetă strana.

Cel mai vechi, mai însemnat și mai folositor acatist este *Acatistul Bunei-Vestiri* către sfînta Fecioară. Alte acatiste sînt: Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, Acatistul sfîntului Nicolae, Acatistul Sfintei Cruci, Acatistul Adormirii Maicii

Domnului, Acatistul sfîntului Ioan Botezătorul, Acatistul sfinților apostoli, Acatistul sfîntului Gheorghe, Acatistul sfintei mucenițe Filofteia, Acatistul sfintei mucenițe Parascheva ș.a. Se găsesc în *Ceaslov și în Acatistier.*

În bisericile de mir, slujba Acatistului se face de obicei în zilele de luni, miercuri și — mai ales — vineri seara, precum și în ajunul sărbătorilor sfinților în a căror cinste este alcătuit Acatistul, fie înainte, fie după vecernie. La mînăstiri se face dimineața între utrenie și ceasuri.

La Acatiste credincioșii aduc pomelnice pentru vii, tămîie și untdelemn. Deși Acatistele se pot citi și acasă, de către fiecare credincios, totuși mai folositor este să fie ascultate în biserică.

Paraclisele sînt slujbe asemănătoare Acatistelor, făcute tot în biserică, de către preot, prin care rugăm pe sfînta Fecioară sau pe sfinți să se facă solitori (rugători) ai noștri pe lîngă Dumnezeu, spre a ne izbăvi de necazuri și de nevoi. Paraclisele se citesc «la toată scîrba sufletului și la vreme de nevoie» *(Ceaslovul).* Partea principală a rînduielii o formează canonul complet de nouă ode sau cîntări ; după care se citește Evanghelia și se fac ectenii stăruitoare ca la Litie.

În Ceasloavele mai noi avem *două Paraclise către preasfînta Născătoare de Dumnezeu,* iar în cele mai vechi există *Cinstitul Paraclis al Sfîntului Mormînt.*

În biserici de mir, și mai ales la mînăstiri, slujba Paraclisului se unește cu cea a Litiei, seara, în ajunul sărbătorilor.

Rînduiala acestor sfinte slujbe se găsește în *Acatistier,* care stă la îndemîna credincioșilor silitori spre rugăciune către Dumnezeu și către sfinții Bisericii.

RUGĂCIUNE

«Minune dumnezeiască te-ai arătat, fericite, celor ce alergau la biserica ta, de Dumnezeu-purtătorule, de multe feluri de necazuri și năvăliri izbăvindu-i, părinte, pe cei ce după Dumnezeu, spre tine cu credință și-au pus nădejdea, cîntînd Lui : Aliluia !» (condac, la Acatistul sfîntului Nicolae).

«Ceea ce ești păzitoarea creștinilor nebiruită, și rugătoare neîncetată către Făcătorul, nu trece cu vederea glasurile cele de rugăciune ale păcătoșilor ; ci sîrguiește ca o bună spre ajutorul nostru, care cu credință strigăm către tine: grăbește spre rugăciune și te nevoiește spre îmblînzire, apărînd pururea pe cei ce te cinstesc pe tine, Născătoare de Dumnezeu».

(Condac, la Paraclisul Maicii Domnului)

e) CELE NECESARE SĂVÎRȘIRII SFINTELOR SLUJBE

La săvîrșirea sfintelor slujbe ale Bisericii, se folosesc unele lucruri, care *ajută credincioșilor să înțeleagă mai lămurit chiar învățături creștine de temelie* ; unele împodobesc locașurile de rugăciune, iar altele fac îndemn la adîncirea în rugăciune.

Astfel, **praporii** s-au folosit la unele din sfintele slujbe încă în primele veacuri creștine. Se știe că împăratului Constantin cel Mare, în vreme de război, i s-a arătat pe cer semnul Sfintei Cruci și că, în urma acelei arătări, el a pus să fie împodobit steagul împărătesc cu semnul crucii. Constantin cel Mare *a ieșit învingător asupra vrăjmașului său,* care era vrăjmaș și al credinței creștine. Dar mulți din oștenii lui erau creștini și ei au dat steagurilor purtate în război și după aceea un înțeles creștin, întrebuințîndu-le la slujbele bisericești, împodobite cu icoane de sfinți, așa cum le avem și azi în bisericile noastre, sub numele de prapori.

Praporii înseamnă *steagul lui Hristos împrejurul căruia ne adunăm noi,* fiii Bisericii Sale, pentru ca să purtăm cu bărbăție lupta duhovnicească spre lauda lui Dumnezeu întru mîntuirea sufletelor noastre ; înseamnă, de asemenea, izbînda lui Hristos, în ziua Învierii Sale, asupra păcatului, asupra morții și asupra meșteșugirilor celui rău. Ele ne aduc mereu aminte și *de izbînda Sfintei Biserici asupra păgînismului,* înfrîngerea prin puterea credinței a persecuțiilor din primele veacuri creștine, și *de biruința dreptei credințe împotriva ereticilor.*

Sfintele locașuri de rugăciuni ale Bisericii Ortodoxe de pretutindeni sînt împodobite cu prapori, pe care credincioșii îi poartă cu evlavie la diferitele procesiuni religioase, la înconjurarea bisericii în zilele marilor praznice creștinești, la sfințire de biserici, la înmormîntări și cu alte prilejuri binecuvîntate.

Și **lumînările** au fost întrebuințate la sfintele slujbe încă din primele zile ale creștinismului (Fapte XX, 7—8). În vremea sfinților apostoli *se aprindeau lumînări cu prilejul slujirii Sfintei Liturghii*, în case sau în anumite locașuri. Creștinii veniți dintre iudei au adus obiceiul de a folosi lumînări la slujbe, din Vechiul Testament.

Creștinii au folosit lumînările chiar și în timpul persecuțiilor, deși prin aceasta puteau fi descoperiți și prigoniți de potrivnicii lor. Dar cînd prigonirea lor a încetat, au folosit lumînări în toată libertatea, aprinzîndu-le și în cimitire.

Materia lumînării închipuie Trupul Mîntuitorului. Așa cum ceara din lumînări se adună de către albine din cele mai curate și mai frumoase flori, tot așa și Trupul Mîntuitorului Hristos este fruct al celei mai curate flori, plină de mireasma virtuților, fruct al nașterii Lui din Duhul Sfînt și din pururea Fecioară Maria.

Folosim lumînările și pentru pricina că *lumina este semn al bucuriei*, al ieșirii din întunericul păcatului și al morții, dar mai ales că *lumina Îl închipuie pe Mîntuitorul Iisus Hristos*, Luminătorul vieții noastre creștinești.

Lumina însăși are unele însușiri numai ale ei: se mișcă ușor și pătrunde peste tot. Prin aceste însușiri ea ajută mai potrivit cum să pricepem că Dumnezeu este pretutindenea cu lumina și puterea Lui fără de margini. Așa a pătruns, ca lumina, pînă la marginile lumii, lucrarea Mîntuitorului și a sfinților apostoli (Ioan I, 4; Matei V, 14; Efes. V, 8).

Lumînările se pun în **candelabre** sau **sfeșnice** de lemn, piatră, metal, uneori de aur sau aurite. Sfeșnicele sînt cu cîte o lumînare, cu două, trei, șapte sau cîte douăsprezece lumînări, fiecare dintre ele avînd o semnificație legată de numărul lumînărilor. De pildă, sfeșnicul cu o lumînare înseamnă unitatea Sfintei Treimi: Dumnezeu este Unul în ființa Sa; sfeșnicul cu două lumînări (dicherul) înseamnă cele două firi — dumnezeiască și omenească — ale Mîntuitorului Hristos; sfeșnicul cu trei lumînări (tricherul) înseamnă cele trei persoane ale Sfintei Treimi; sfeșnicul cu șapte lumînări înseamnă cele

șapte daruri ale Duhului Sfînt, iar cel cu 12 lumînări simbolizează pe cei doisprezece apostoli.

Sfeșnicele cu cîte o lumînare se așază pe proscomidier; cele cu cîte una, ori adeseori cu cîte două și trei lumînări se așază pe sfînta masă; cele cu cîte una, două, trei sau cu mai multe lumînări se pun înaintea sfintelor icoane. Cupola naosului bisericii se luminează cu mai multe lumînări, formînd un cerc, sub ea, însemnînd cerul luminat cu stele.

Afară de sfeșnice și candelabre se folosesc în biserică și **candele.** Candela are aceeași însemnare ca și lumînarea de ceară, deoarece untdelemnul care întreține lumina este un produs al plantei ca și ceara.

Tămîia a fost *folosită în cadrul cultului încă din Vechiul Testament:* la Cortul Sfînt (Ieșire XXX, 1, 7—8; Lev. X, 1) și la templul din Ierusalim (Isaia LX, 6; Ps. CXL, 2). Pruncului Iisus la Betleem, magii îi aduc aur, smirnă și tămîie (Matei II, 11). De aici, întrebuințarea tămîii a trecut și în Biserica creștină foarte devreme. Canonul 3 apostolic hotărăște, între altele, *să nu fie iertat a se aduce altceva în altar decît untdelemn în candelă și tămîie* în timpul aducerii înainte. Folosită la început în cultul morților, ea a trecut la toate sfintele slujbe, așa cum se folosește astăzi.

Tămîierea ne îndeamnă la rugăciune (Ps. CXLI, 2); ea dă un miros plăcut și fumul ei se ridică în sus, însemnînd rugăciunea curată și buna mireasmă a faptelor bune, precum și deosebita sfințenie a oricărui obiect de cult. Se tămîiază Sfintele Daruri pe proscomidier, pe sfînta masă, sfintele icoane și sfintele cruci ș.a. Cîntările și rugăciunile care însoțesc tămîierea, tălmăcesc și ele adorarea lui Dumnezeu. Tămîia mai este și *un semn al curățirii*; căci precum mirosul plăcut îl alungă pe acela de putreziciune, tot asemenea, rugăciunea curățește sufletul de păcate și alungă încercările celui rău ce vin asupra noastră.

În Sfînta Liturghie, tămîierile au felurite înțelesuri: la Proscomidie, închipuie darurile aduse Mîntuitorului de cei trei magi; după Vohodul mare, închipuie ungerea Trupului Mîntuitorului cu miresme, iar la sfîrșitul Sfintei Liturghii, la cuvintele: «Înalță-Te peste ceruri...», închipuie norul pe care S-a înălțat Mîntuitorul la cer.

Pîinea și vinul constituie materia pentru Sfînta Euharistie la Sfînta Liturghie, după rînduiala hotărîtă de Biserică. În timpul Sfintei Liturghii, Cinstitele Daruri de pîine și de vin

pregătite la Proscomidie, se prefac, prin puterea Duhului Sfînt invocat de episcop sau preot, în Trupul și Sîngele lui Hristos, ca la Cina cea de Taină, cu care preotul și credincioșii se împărtășesc la timpul cuvenit.

Mai departe, se întrebuințează pîinea și vinul la mai multe rînduieli și ierurgii bisericești, precum la Litie, la parastas și altele. *Dar pîine se aduce la Sfînta Liturghie, conform datinii vechi,* de către credincioșii pioși, ca prinos la sărbătorile împărătești sau ale sfinților, și Biserica are o rînduială deosebită pentru binecuvîntarea ei.

Afară de acestea, vinul se folosește la rînduiala cununiei pentru paharul de obște, la sfințirea bisericilor ș.a.m.d.

Apa se întrebuințează des la sfintele slujbe. *Mîntuitorul a sfințit apele prin botezul Său* în apele Iordanului (Matei III, 13; Luca III, 21), prin umblarea pe mare (Matei XIV, 25) și prin minunea de la Cana Galileii. Apa este un lucru natural, curat, limpede, răcoritor, întăritor și închipuie, în slujbe, atît curăția sufletului și a trupului, cît și lucrarea curățitoare a harului dumnezeiesc.

Mîntuitorul a arătat însemnătatea pe care o va avea apa în slujbele creștine: la Botez, de pildă, căci zice: «De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu» (Ioan III, 5). Cu apă își spală mîinile preotul la începutul Sfintei Liturghii și la Vohodul mare; arhiereul își spală mîinile înainte de Vohodul mare și la hirotoniri.

Untdelemnul era folosit în Vechiul Testament ca materie de jertfă; pus pe altar alături de pîine și vin (Lev. II, 2), el arăta bunurile înalte, binecuvîntarea lui Dumnezeu, pacea, puterea, biruința puterii lui Dumnezeu. Fiind întrebuințat pentru luminarea bisericii (în candele), untdelemnul închipuie înțelepciunea adevărată și virtuțile alese (Matei XXV, 1—13). El se întrebuințează la diferite ungeri rituale (la Botez, Maslu, miruirea credincioșilor după Sfînta Liturghie) și închipuie harul lui Dumnezeu, care ne întărește și ne ajută.

Fiind binecuvîntat de preoți cu chemarea lui Dumnezeu, untdelemnul sfințit *ajută la tămăduirea trupului,* la vindecarea rănilor, *la curățirea întinăciunii păcatului* și împărtășește mila și îndurarea lui Dumnezeu.

Untdelemnul sfințit trebuie folosit numai pentru rosturi curate și evlavioase. Arzînd în candelă fie în biserică, fie în casă, are pe lîngă înțelesul pe care îl are lumina luminărilor și un înțeles mai înalt: înțelepciunea adevărată și focul iubirii, cum ne arată parabola cu fecioarele cele înțelepte și neînțelepte.

Mirul *se compune din untdelemn și din alte 38 de mirodenii.* Prepararea lui începe joi, în săptămîna a 6-a din Postul Sfintelor Paști, iar sfințirea se face în joia din Săptămîna Patimilor. În el este darul lui Dumnezeu, al Duhului Sfînt, care întărește și sfințește întreaga noastră ființă. Se folosește la Taina Mirungerii, la sfințirea bisericii, a antimiselor, la ungerea celor căzuți și apoi reveniți la Ortodoxie.

Clopotele *vestesc credincioșilor începerea și săvîrșirea sfintelor slujbe.* Prin sunetul lor, ele îi cheamă pe cei vii la rugăciune. Dar tot ele îi plîng pe cei ce pleacă dintre cei vii; îi îndeamnă pe credincioși să se roage pentru iertarea păcatelor acestora și să-și aducă aminte că toți sînt muritori.

Glasul clopotelor ne duce cu gîndul și la trîmbița cu care îngerul va vesti sfîrșitul lumii și scularea din morminte, la înfricoșătoarea judecată de apoi (Matei XXIV, 31; I Cor. XV, 52; 1 Tes. IV, 16).

Să prețuim după dreaptă cuviință toate lucrurile folositoare la săvîrșirea sfintelor slujbe și să luăm cu vrednicie din darurile dumnezeiești ce ni se prilejuiesc prin purtarea de grijă a Sfintei Biserici.

2.

DUMINICA ȘI CELELALTE SĂRBĂTORI ALE SFINTEI BISERICI

Sărbătorile sînt zile anumite din cursul anului bisericesc, închinate fie amintirii unor fapte din istoria mîntuirii, fie adorării lui Dumnezeu, fie cinstirii unora dintre sfinți. Acestea se deosebesc de celelalte zile ale anului prin aceea că noi creștinii încetăm ocupațiile obișnuite și mergem la biserică ca să luăm parte la sfintele slujbe, ca împreună cu sfinții slujitori să înălțăm și noi rugăciuni către Dumnezeu, cerînd iertare de păcate și sănătate.

Sărbătorile au fost orînduite ca să *dăm odihnă trupurilor* și în același timp să ne îngrijim, în chip deosebit, de cele ale sufletului.

a. DUMINICA

Duminica sau ziua Domnului, închinată în chip deosebit *amintirii și slăvirii Învierii lui Hristos, este ziua de odihnă și sărbătoarea săptămînală a creștinului.*

Sfînta Scriptură ne arată deosebite și binecuvîntate pricini pentru care sîntem chemați să sărbătorim Duminica. Citim astfel, că Dumnezeu, după cele șase zile în care a adus

în ființă lumea cu toate ale ei, «S-a odihnit» (Facere II, 2—3). *Aceasta este* **deci ziua de odihnă** *pe care a sfințit-o Dumnezeu* întru amintirea facerii lumii. Aici **nu este vorba de sabat.** Căci sabatul are început doar în vremea lui Moise, și anume în amintirea scăpării poporului evreu din robia egipteană ; este deci o sărbătoare națională a credincioșilor Legii Vechi, adică a poporului evreu, *avînd să înceteze odată cu plinirea Legii prin Iisus Hristos Domnul.*

Duminica este sărbătoarea Legii Noi, *este ziua în care a* **înviat Mîntuitorul Hristos ;** ea este «prima a sîmbetelor», adică «ziua întîi a săptămînii» (Matei XXVIII, 1—7 ; Marcu XVI, 2). *Duminica este ziua în care S-a* **pogorît Sfîntul Duh** *peste apostolii Domnului* (Fapte II), *ziua în care s-a săvîrșit încă de la început,* în Biserica creștină, **«frîngerea pîinii»**, adică Sfînta Liturghie.

Prin urmare, Duminica este **așezămînt al Legii celei Noi,** și anume ziua de bucurie în care noi creștinii prăznuim zidirea lumii și a omului de către Dumnezeu-Tatăl, răscumpărarea și înnoirea omului prin Dumnezeu-Fiul făcut om și sfințirea lui prin Dumnezeu-Duhul Sfînt.

Sfinții apostoli și primii creștini au numit Duminica, **Ziua Domnului** (Apoc. I, 10) *și au serbat-o printr-un cult public alcătuit din rugăciuni și sfinte slujbe* în centrul cărora stătea săvîrșirea Sfintei Liturghii și cu Sfînta Împărtășanie (Euharistie), alături de fapte de milostenie, cum lămurit citim în Sfînta Scriptură (Fapte XX, 7 ; 1 Cor. XVI, 2 ; Apoc. I, 10). Asemenea au făcut și ucenicii sfinților apostoli.

Unul din sfinții părinți ai Bisericii scrie lămurit : *«Duminica ne adunăm cu toții la un loc,* pentru că aceasta este ziua în care Dumnezeu, la zidirea lumii, *a despărțit lumina de întuneric* și în care Mîntuitorul nostru *Iisus Hristos a înviat din morți»* (sfîntul Iustin Martirul). Asemenea mărturii, despre prăznuirea Duminicii încă de la început, avem de la toți sfinții părinți care au urmat perioadei apostolice.

DIN SLUJBA DUMINICILOR

«Să lăudăm ca pe Dumnezeul cel atotputernic pe Cel ce a înviat a treia zi și porțile iadului a zdrobit, iar pe cei morți de demult i-a înviat, mironosițelor arătîndu-Se precum bine a voit ; Care întîi acelora le-a zis : «Bucurați-vă», iar

apostolilor cu bucurie le-a vestit ca un singur dătător de viață. Drept aceea, femeile cu credință au binevestit ucenicilor semne de biruință. Iadul geme, moartea se tînguiește, iar lumea se veselește și, toți împreună se bucură, că tuturor, Hristoase, le dai învierea» (icos).

«Tu ești lumina celor întunecați, Tu ești învierea tuturor și viața oamenilor. Tu ai prădat puterea morții, Mîntuitorule, și ai zdrobit porțile iadului, pe toți împreună înviindu-i. Morții, văzînd minunea, s-au mirat, Cuvîntule, și toată zidirea se bucură împreună de învierea Ta, Iubitorule de oameni. Pentru aceasta toți slăvim și lăudăm smerenia Ta, Mîntuitorule, și lumea Te laudă pururea» (icos).

În afara Duminicii, în curgerea anului bisericesc, Sfînta Biserică a rînduit mai multe sărbători.

Unele sînt mai însemnate, numindu-se **sărbători domnești** sau **praznice împărătești** închinate preamăririi lui Dumnezeu sau a uneia din fețele Sfintei Treimi, în mod deosebit a Fiului lui Dumnezeu, Mîntuitorului Iisus Hristos, și altele sînt **sărbători ale sfinților mai aleși**, între care se numără la locul întîi **sărbătorile Maicii Domnului.**

b. SĂRBĂTORILE SAU PRAZNICILE ÎMPĂRĂTEȘTI DIN CURSUL ANULUI SÎNT :

1. *Sfintele Paști* sau Învierea Domnului, care este cea mai veche și cea mai mare sărbătoare creștină, «sărbătoarea sărbătorilor și praznicul praznicelor» ; cade Duminica, sărbătorindu-se trei zile ;

2. *Înălțarea Domnului*, care cade totdeauna joia, la 40 de zile după Sfînta Înviere ;

3. *Pogorîrea Duhului Sfînt* (Rusaliile), la 50 de zile după Sfînta Înviere și la 10 zile după Înălțarea Domnului ;

4. *Schimbarea la față* a Domnului, la 6 august ;

5. *Nașterea Domnului* (Crăciunul), la 25 decembrie ;

6. *Tăierea împrejur* a Domnului, la 1 ianuarie (Luca II, 21);

7. *Botezul Domnului* (Boboteaza), la 6 ianuarie ;

8. *Întîmpinarea Domnului* (Stretenia), la 2 februarie (Luca II, 22 ș.u.) ;

9. *Intrarea lui Iisus în Ierusalim* (Floriile, sau Duminica Stîlpărilor), cu o săptămînă înainte de Sfintele Paști ;

10. Între praznicile împărătești se numără de obicei și *Înălțarea Sfintei Cruci*, la 14 septembrie.

Primele trei sărbători și a noua sînt sărbători mișcătoare sau schimbătoare, adică data lor atîrnă de data Sfintelor Paști, care se schimbă în fiecare an, dar sînt fixe ca zi din săptămînă ; celelalte sînt sărbători cu dată fixă, adică ele cad în fiecare an în aceeași zi a lunii, dar nu în aceeași zi din săptămînă.

DIN CÎNTĂRILE DE LA PRAZNICE

«Ziua Învierii ! Să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm ; să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi ; să iertăm toate pentru Înviere și așa să strigăm : Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd, și celor din mormînturi, viață dăruindu-le» (Slava de la Laude, la Paști).

«Înălțatu-Te-ai întru mărire, Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcînd ucenicilor Tăi cu făgăduința Sfîntului Duh, încredințîndu-se ei prin binecuvîntare, că Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul lumii» (troparul Înălțării).

«Bine ești cuvîntat Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce preaînțelepți pe pescari ai arătat, trimițîndu-le lor Duhul Sfînt și printr-înșii lumea ai vînat, Iubitorule de oameni, Doamne, mărire Ție» (troparul Rusaliilor).

«Schimbatu-Te-ai la față în munte, Hristoase Dumnezeule, arătînd ucenicilor Tăi mărirea Ta, pe cît li se putea. Strălucească și nouă păcătoșilor lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu; Dătătorule de lumină, mărire Ție!» (troparul de la Schimbarea la față).

«Hristos Se naște, măriți-L ! Hristos din ceruri, întîmpinați-L ! Hristos pe pămînt, înălțați-vă ! Cîntați Domnului tot pămîntul, și cu veselie lăudați-L, popoare, că S-a preamărit» (catavasie de la Crăciun).

«Nașterea Ta Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii Lumina cunoștinței, că întru dînsa cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ție !» (troparul Nașterii).

«În Iordan botezîndu-Te Tu, Doamne, închinarea Treimii s-a arătat, că glasul Părintelui a mărturisit Ție, Fiu iubit pe Tine numindu-Te, și Duhul în chip de porumb a adeverit întărirea Cuvîntului ; Cel ce Te-ai arătat, Hristoase, Dumnezeule, și lumea ai luminat, mărire Ție» (troparul Bobotezei).

«Cel ce ai sfințit cu nașterea Ta pîntecele Fecioarei, și mîinile lui Simeon le-ai binecuvîntat, precum se cuvenea, întîmpinîndu-Te acum, mîntuiește-ne pe noi, Hristoase Dumnezeule. Păzește lumea de războaie și întărește pe cei ce Te iubesc, Unule Iubitorule de oameni» (condacul Întîmpinării Domnului).

«Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă; tocmiți sărbătoare și, bucurîndu-ne, veniți să mărim pe Hristos, cu ramuri de stîlpări și cu cîntări, strigînd Lui : Binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului, Mîntuitorul nostru» (irmos din Catavasiile Floriilor).

Dar Sfînta Biserică ne învață că este un lucru bun, mult folositor **sufletului nostru** și bineprimit de Dumnezeu, ca să ne aducem aminte de mai-marii noștri, care ne-au grăit nouă cuvîntul lui Dumnezeu și, privind cu luare-aminte cum și-au încheiat viața, să le urmăm credința (Evrei XIII, 7).

Între acești «mai-mari ai noștri», care au sîrguit și au reușit să ducă o viață în curăție și sfințenie, rămînînd chip de trăire cu adevărat creștinească pentru toți închinătorii lui Hristos, se numără **sfinții Bisericii.**

c. PREACINSTIREA MAICII DOMNULUI

Între sfinți, la *locul cel dintîi,* o preamărim pe Maica Domnului, *preacurata Fecioara Maria,* cea mai presus decît toate puterile cerești, «mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii» și care *a atins* cea mai **înaltă treaptă a desăvîrșirii între oameni.** Cinstirea pe care o datorăm ei se numește *supravenerare,* fiindcă ea a întrecut pe toți sfinții în desăvîrșire. Ea este Maica Domnului, pe care pictorii au zugrăvit-o cu Fiul lui Dumnezeu, făcut om, în brațe. Dar este și maica zdrobită de durere, miloasă și simțitoare față de toate suferințele omenești. Ea pe toate le-a cunoscut, pentru că prin însuși sufletul ei a trecut sabie (Luca II, 35). Hristos îi încredințează ei tot neamul omenesc îndurerat, spunîndu-i : «Femeie, iată fiul tău», iar lui Ioan : «Fiule, iată mama ta» (Ioan XIX, 26—27). De aceea, în afară de sărbători și de zilele închinate sfintei Fecioare, fiecare slujbă cuprinde și multe rugăciuni adresate ei. Și icoana Maicii Domnului este nelipsită din biserici și din casele credincioșilor creștini ortodocși.

IATĂ SĂRBĂTORILE ÎNCHINATE MAICII DOMNULUI :

1. Nașterea Maicii Domnului (Sîntă-Măria mică), la 8 septembrie ;
2. Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, la 21 noiembrie ;
3. Bunavestire (Blagovestenia), la 25 martie ;
4. Adormirea Maicii Domnului (Sîntă-Măria mare), la 15 august.

DIN CÎNTĂRILE ÎNCHINATE MAICII DOMNULUI

Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și preanevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii, care

fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvîntul ai născut, pe tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu te mărim.

RUGĂCIUNE CĂTRE NĂSCĂTOAREA DE DUMNEZEU

Preacurată și binecuvîntată de Dumnezeu Născătoare Marie, Maica cea bună a Bunului Împărat, varsă mila Fiului tău și Dumnezeului nostru spre pătimașul meu suflet și cu rugăciunile tale mă îndreptează spre fapte bune, ca cealaltă vreme a vieții mele fără de prihană să o petrec și prin tine raiul să dobîndesc, Fecioară de Dumnezeu Născătoare, care ești una curată și binecuvîntată.

Preasfîntă Fecioară, de Dumnezeu Născătoare, du rugăciunea noastră la Fiul tău și Dumnezeul nostru și roagă-te pentru noi netrebnicii, pentru ca, pentru tine, să mîntuiască sufletele noastre.

d. CINSTIREA SFINȚILOR

Biserica cinstește pe sfinți printr-un cult închinat lor. Și această cinstire, adînc înrădăcinată în sufletele credincioșilor, își are temei în aceea că Biserica de pe pămînt este în legătură organică cu aceea din cer și că aceeași iubire leagă pe cei de pe pămînt cu cei din cer, în Hristos. Prin Același Hristos au și unii și alții, adică și sfinții din cer, dar și cei de pe pămînt, apropierea către Tatăl în Duhul Sfînt (Efes. II, 18). De aceea, credincioșii, deși trăiesc pe pămînt, sînt împreună-locuitori cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu (Efes. II, 19). Rugăciunile noastre merg la sfinți, iar sfinții apar și ne ajută, ca unii care cunosc și aud, prin dumnezeiască descoperire, trebuințele celor care îi cheamă pe dînșii. Sfinților ne rugăm însă nu ca lui Dumnezeu, ci ca unor persoane bine-plăcute lui Dumnezeu și care tocmai pentru acest motiv ne pot ajuta.

Bucuria pe care o încercăm pe urma măririi de care s-au învrednicit aleșii Domnului, o arătăm prin cinstirea lor cu toată vrednicia, prin pomenirea numelui lor cu laudă, prin urmarea faptelor lor, prin chemarea lor în ajutor și *prin cinstirea, în același timp, a icoanelor* care îi înfățișează și a moaștelor lor.

Sfinții sînt aleșii și trăitorii vieții lui Hristos. La *sărbătorile sfinților*, Biserica serbează momentul cînd ei au intrat în bucuria Domnului și au primit cununa de biruință ; ea serbează în aceste zile, și biruința pe care sfinții au dobîndit-o asupra patimilor cărnii, asupra deșertăciunilor și diavolului. De asemenea, în cîntările și sinaxarul zilei, Biserica evocă lucrurile ce le-au săvîrșit sfinții, patimile ce le-au suferit, luptele ce le-au suportat, virtuțile creștine cu care și-au împodobit viața și minunile pe care le-au făcut. Cinstindu-i și invocîndu-i în rugăciuni, în cîntările dedicate lor, Biserica arată că tot ce au săvîrșit și dobîndit sfinții se datorește lui Hristos pe care ei L-au mărturisit și trăit. Ei s-au arătat cuceriți întru totul de chemarea Mîntuitorului : «Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze» (Matei XVI, 24), adică să se facă vrednic de El.

Sfinții și mucenicii *împreună locuiesc* cu îngerii în cer. Ei au părtășie la sfințenie (1 Cor. II, 9) și, «întocmai ca și îngerii», *îl văd pe Dumnezeu față către față*, nu ca noi «prin oglindă și ghicitură».

Dar sfinții sînt și vase ale Duhului Sfînt ; ei sînt și cea mai măreață lucrare a lui Dumnezeu. Căci «minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi». Ei sînt și locașuri însuflețite ale Duhului Sfînt, locașuri curate ale lui Dumnezeu.

Firește, nu e de ajuns să luăm doar cunoștință de cele arătate mai sus, ci, *așa cum ne îndeamnă Biserica*, sfințenia, curăția trupească și sufletească dovedită de sfinți, *trebuie să împodobească și viața noastră*, viața fiecărui fiu al Bisericii. Căci Hristos, Capul Bisericii, ne cheamă neîncetat la înnoirea vieții, la o viață asemănătoare aceleia arătate de sfinți, la luptă împotriva păcatului, la săvîrșirea binelui pentru noi și semenii noștri, la desăvîrșirea acestei vieți în nădejdea cîștigării celei viitoare. *Sfinții s-au dovedit buni chivernisitori* și harnici lucrători cu darurile cele de multe feluri ale lui Dumnezeu. Și credinciosul de azi poate face mult din ceea ce au făcut ei, în vremea lor, *pentru că harul dumnezeiesc curge și azi tot așa de bogat ca și atunci cînd au trăit și au ostenit ei.*

Dar pentru care pricini se mai cuvine a-i cinsti pe sfinți ? Pentru că aceasta este chiar o poruncă a lui Dumnezeu. El ne grăiește prin glasul proorocului : «*Întru pomenire veșnică va fi dreptul...*» (Ps. CXI, 6). Iubirea lui Dumnezeu pentru cei

drepți, ca și ascultarea rugăciunilor acestora, se vede și din aceea că pentru cîțiva drepți, Dumnezeu a cruțat cetăți întregi pline de păcătoși.

Cinstindu-i pe sfinți, Îl lăudăm pe Însuși Dumnezeu, Care prin harul Său i-a întărit să învingă păcatul și să se ridice aproape de strălucirea tronului ceresc. Pentru toate cîte au săvîrșit ei în bine, Dumnezeu i-a primit în rîndul prietenilor Săi. Și cînd îi cinstim pe prietenii lui Dumnezeu, Îl cinstim și Îl slăvim pe Dumnezeu însuși.

Mîntuitorul Hristos a numit pe *cei ce împlinesc poruncile Sale* **prietenii Săi,** așa cum i-a numit pe sfinții Săi apostoli (Ioan XV, 14—15). *Sfinții sînt prietenii lui Dumnezeu.* Iar ca să le arate ucenicilor cît preț are o asemenea prietenie, Mîntuitorul le-a grăit: «Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine» (Matei X, 40).

Cinstind sfinții, Îl cinstim și Îl slăvim pe Dumnezeu. Sfînta Scriptură ne spune că «Dumnezeu odihnește întru sfinții Săi», adică în sfinți se află tainic puterea lui Dumnezeu, care ni se dă și nouă, dacă îi cinstim pe alesii Lui.

Sfînta Biserică a lămurit înțelesul adînc și sigur al cinstirii sfinților; i-a arătat pe sfinți ca mădulare vii ale ei și ca mijlocitori pentru noi înaintea lui Dumnezeu. Ei sînt fiii Bisericii care au luptat lupta cea bună a credinței și la viața cea veșnică la care au fost chemați (1 Tim. VI, 12) au ajuns, făcîndu-se asemenea cu Dumnezeu, prin har, credință și fapte bune.

Îi cinstim pe toți sfinții Bisericii în prima Duminică după Rusalii, *«Duminica Tuturor Sfinților». Cinstim și moaștele lor,* pentru că Sfînta Scriptură ne vorbește despre minuni făcute prin atingere de trupurile sfinților cînd trăiau pe pămînt, mărturisind despre puterea ce era în ele (Matei IX, 21; XIV, 36; Luca VIII, 43—44). Mulți oameni se vindecau numai atingîndu-se de ștergarele de pe trupul sfîntului apostol Pavel (Fapte XIX, 11—12). Că trupul sfîntului și după moarte are putere, vedem și în Vechiul Testament (4 Regi XIII, 21). *Sfînta Biserică a cinstit din primele timpuri osemintele martirilor, adunîndu-le cu grijă.* Dar a învățat și învață că cinstirea sfintelor moaște se îndreaptă — ca și cinstirea sfinților — tot spre Dumnezeu, a Cărui putere sălășluiește în ele. Adică, «cinstim moaștele mucenicilor ca să adorăm dumnezeiește pe Acela ai Cărui ucenici sînt și cinstim pe slujitori așa ca cinstirea lor să treacă asupra Stăpînului» (fer. Ieronim); cinstim și icoanele sfinților; ridicăm biserici lui Dumnezeu în numele lor, luăm exemplu viața lor, bine știind că cinstirea pe care le-o datorăm lor, trece asupra lui Dumnezeu.

Al doilea loc în rîndul sfinților îl ocupă *sfîntul Ioan Botezătorul,* care este cel mai mare prooroc și care încheie șirul proorocilor Vechiului Testament fiind numit prietenul Mirelui Hristos. În multe icoane, Mîntuitorul este înfățișat stînd pe un tron; la dreapta Lui stă sfînta Fecioară, iar la stînga Lui sfîntul Ioan Botezătorul, ca pe unul ce este mai aproape de Hristos decît ceilalți sfinți și ca avînd o trecere deosebită înaintea Lui, cu rugăciunile sale pentru noi, pentru viața noastră, pentru iertarea păcatelor noastre.

Astfel, Sfînta Biserică a rînduit locul tuturor sfinților ei ca și zilele cînd se cuvine să-i cinstim.

Dar, la cinstirea sfinților, *ne cheamă și faptul* că ei sînt *mijlocitori ai noștri înaintea lui Dumnezeu.* Ei se roagă pentru cei vii și rugăciunile lor au foarte mare putere, cum ne învață sfinții părinți. De bună seamă, nu ei împlinesc cererile noastre, ci Dumnezeu, dar și la stăruința lor. Chemarea sfinților într-ajutor nu vatămă bunătatea Părintelui ceresc. Cerem ajutor sfinților, pentru că ei sînt prietenii Domnului, pe Care-L văd față către față, dar totodată sînt și prietenii noștri. Ei sînt mai aproape de noi și mai puțin de temut pentru păcătoși decît fața lui Dumnezeu, pentru că au fost oameni ca și noi și cea mai mare dorință a lor e să ne vadă și pe noi mergînd pe urmele lor (sfîntul Ioan Gură de Aur).

Multe locuri din Sfînta Scriptură ne arată că Însuși Dumnezeu ne poruncește *să-i luăm pe sfinți ca mijlocitori în necazurile și durerile noastre* (Facere XX, 17; Iov XLVIII, 8; 1 Regi VII, 8—9; Iacob V, 6). Așa ne învață și sfinții părinți, zicînd că ei, măcar că trăiesc într-o altă lume, se interesează de noi, se îngrijesc de mîntuirea noastră și ne ajută cu rugăciunile lor.

În această privință, sfîntul Ioan Damaschin scrie: «Cît te-ai ostenit să găsești pe cel care să te apere și să te prezinte înaintea unui mare dregător pămîntesc, spunînd pentru tine vreun cuvînt, iar pe mijlocitorii (tuturor credincioșilor), care se roagă lui Dumnezeu pentru noi, cum nu trebuie să-i cinstim? Chiar și între oameni, dacă o mamă mijlocește înaintea fiului ei pentru cineva, desigur că el nu va lăsa fără atenție cererea și mijlocirea ei. Și atunci ce vom putea spune de mijlocirea pe care o are cea mai presus de tot neamul omenesc și decît toate puterile cerești, preanevinovata Maică către Fiul cel întrupat din ea?».

Sărbătorile sfinților mai însemnați din cursul anului sînt acestea :

1. Sfîntul mare mucenic Dimitrie, izvorîtorul de mir, la 26 octombrie ;
2. Soborul sfinților arhangheli Mihail și Gavriil, la 8 noiembrie ;
3. Sfîntul mare ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei, la 6 decembrie ;
4. Sfîntul arhidiacon Ștefan și întîiul mucenic creștin, la 27 decembrie ;
5. Sfîntul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, la 1 ianuarie ;
6. Sfîntul Ioan Botezătorul, proorocul și înaintemergătorul Domnului, la 7 ianuarie ;
7. Sfîntul mare mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință, la 23 aprilie ;
8. Sfinții împărați Constantin și maica sa Elena, la 21 mai ;
9. Sfinții apostoli Petru și Pavel (Sînpetru), la 29 iunie ;
10. Sfîntul prooroc Ilie Tesviteanul, la 20 iulie.

Un cult de cinstire sau venerare datorăm și sfinților îngeri. Biserica a fixat sărbători în cinstea lor. Amintim sărbătoarea sfinților arhangheli Mihail și Gavriil, la 8 noiembrie.

DIN CÎNTĂRILE BISERICEȘTI

«Veniți credincioșii astăzi împreunînd ceată, să prăznuim creștinește și preaslăvită și cinstită pomenirea tuturor sfinților cu laude să o cinstim, zicînd : Bucurați-vă slăviți apostoli, prooroci, mucenici și ierarhi ! Bucurați-vă adunarea cuvioșilor și a drepților ! Bucurați-vă ceata cinstitelor femei și rugați pe Hristos pentru lume, să ne dăruiască biruință asupra celui rău și sufletelor noastre mare milă» (stihiră).

«Lăudînd cu cetele sfinților Tăi, rogu-mă să se lumineze cu lumina Ta sufletul meu pentru rugăciunile lor, că Tu ești lumina cea neapropiată, Care gonești întunericul necunoștinței cu strălucirile Tale, Hristoase, Cuvinte al lui Dumnezeu, Dătătorule de lumină» (din Canonul Tuturor Sfinților).

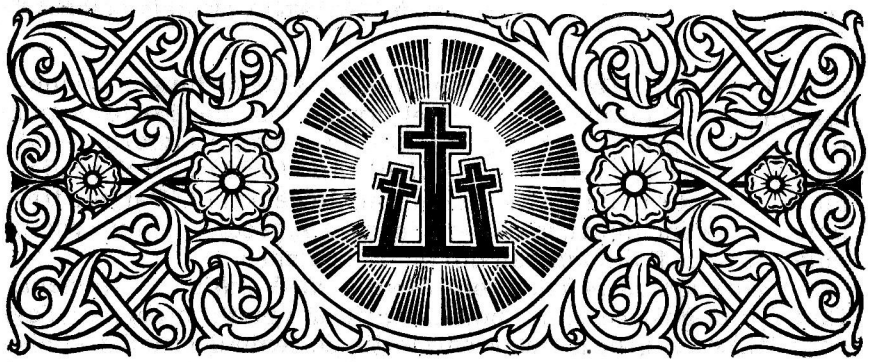

3.

CINSTIREA SFINTEI CRUCI ȘI A SFINTELOR ICOANE

DESPRE CINSTIREA SFINTEI CRUCI

Sfîntul apostol Pavel scrie : «Cuvîntul crucii, pentru cei ce pier, este nebunie ; iar pentru noi, cei ce ne mîntuim, este puterea lui Dumnezeu» (1 Cor. I, 18). Deși orice faptă și minune a lui Hristos este foarte mare, dumnezeiască și minunată, *totuși cea mai minunată decît toate este cinstita Lui cruce.* Căci prin cruce s-a omorît moartea, s-a dezlegat păcatul strămoșesc, ni s-a dăruit învierea, ne-am făcut fii și moștenitori ai lui Dumnezeu (cf. Rom. VI, 3 ; Gal. III, 27 ; 1 Cor. I, 24). Astfel, crucea este puterea lui Dumnezeu, biruință asupra morții, semnul prin care se adeveresc adevărații credincioși creștini.

Pe cruce S-a adus jertfă pentru noi lui Dumnezeu-Tatăl, Însuși Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos. Trebuie deci cinstită crucea pentru că s-a sfințit prin atingerea cu Sfîntul Trup și Sînge al Lui. Cum iubim toate cele rămase de la cei dragi ai noștri, cu atît mai mult să cinstim cele ale lui Dumnezeu și ale Mîntuitorului, prin care am fost mîntuiți.

Sfîntul Ioan Damaschin ne învață : «Ne închinăm semnului cinstitei și de viață făcătoarei cruci, chiar dacă este făcută din altă materie (decît lemnul). *Noi nu cinstim materia — să nu fie !* — **ci semnul, *ca simbol al lui Hristos...* Cel răstignit...**». «Acolo unde va fi semnul, acolo va fi și El. Dar nu trebuie să ne închinăm materiei din care e făcut semnul crucii, chiar dacă ar fi din aur sau din pietre scumpe».

Sfînta Cruce *a fost preînchipuită în Vechiul Testament.* Cum prin gustare din pomul oprit a venit moartea (Facere III, 1—24), prin gustarea morții pe lemnul crucii trebuia să se dăruiască viața și învierea. *Iacob a închipuit crucea cînd i-a binecuvîntat pe fiii lui Iosif* cu mîinile încrucișate (Facere) ; *Moise a lovit cu toiagul închipuind semnul crucii* (Ieșire XIV, 16—20). Și în alte locuri (Ieșire XVII, 8—13 ; Ieșire XV, 25 ; Numeri VII, 2—8 etc.) este preînchipuit acest semn în care ne mîntuim.

Crucea este obiect sfînt și prăznuire duhovnicească.

Mai înainte crucea era nume de ocară, dar acum a ajuns un lucru de cinste. Mai înainte era simbolul osîndirii, iar acum, temeiul mîntuirii. Crucea ne-a ajuns pricină a mii de bunătăți, crucea ne-a liberat de rătăcire, crucea a luminat pe cei ce ședeau în întuneric, crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi care ne războiam cu El, ne-a făcut ai Săi, pe noi care eram departe de El, ne-a făcut să fim aproape de El. Crucea a ajuns distrugerea dușmăniei, crucea a ajuns siguranța păcii, vistieria miilor de bunuri dăruite nouă. Din pricina crucii nu ne mai temem de săgețile aprinse ale diavolului, căci am văzut izvorul. Din cauza crucii nu mai sîntem în văduvie, căci am primit mirele ; nu ne mai temem de lup, căci avem păstorul cel bun (Ioan X, 11).

În adevăr, pe cruce a fost jertfit Hristos. Acolo unde este jertfă, acolo este nimicirea păcatelor, acolo este împăcarea cu Stăpînul, acolo este sărbătoare și bucurie (sfîntul Ioan Gură de Aur).

DIN CÎNTĂRILE BISERICEȘTI

«Bucură-te, Cruce purtătoare de viață, semnul cel nebiruit al creștinătății, ușa raiului, întărirea credincioșilor, zidul cel dimprejurul Bisericii, prin care s-a pierdut și a încetat blestemul, s-a înghițit puterea morții și ne-am înălțat de pe pămînt la cele cerești ; armă nebiruită împotriva demonilor, mărirea mucenicilor, podoaba cuvioșilor cu adevărat, limanul mîntuirii, ceea ce dăruiești lumii mare milă» (stihiră).

DESPRE CINSTIREA SFINTELOR ICOANE

Sfînta Biserică ne învață *să cinstim și sfintele icoane,* așa cum limpede aflăm și din hotărîrea celui de-al VII-lea Sinod ecumenic, și anume : «Este permis și chiar bine-plăcut înaintea lui Dumnezeu a face icoane. *Acestor icoane sfinte însă nu li se dă adorarea (închinarea),* care se cuvine numai lui Dumnezeu, *ci venerarea* sau cinstirea care se aduce persoanei înfățișate pe icoană, iar nu materiei icoanei sau chipului de pe ea».

Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul-Născut *L-a dat pentru mîntuirea noastră.* La plinirea vremii, cum ne învață sfîntul Ioan Damaschin, «El S-a făcut om în chip adevărat, a locuit pe pămînt, a petrecut cu oamenii, a făcut minuni, a suferit, a fost răstignit, a înviat, S-a înălțat și *toate acestea s-au întîmplat în chip real și a fost văzut de oameni ;* deci cînd s-au făcut acestea, *s-a* înfățișat în icoană chipul Lui spre a ne aduce aminte de El și spre a căpăta învățătură, noi, care n-am fost de față atunci, pentru că fără să fi văzut, dar auzind și crezînd, să avem parte de fericirea Domnului». Același sfînt părinte mai arată că, «de multe ori, neavînd în minte patima Domnului, dar văzînd icoana răstignirii lui Hristos, ne aducem aminte de patima mîntuitoare și, căzînd în genunchi, ne închinăm». Firește, *nu ne închinăm materiei, ci celui ce este înfățișat în icoană,* după cum nu ne închinăm materiei din care este făcută Evanghelia — cartea — nici materiei crucii, *ci chipului crucii...* Cinstirea dată ei se urcă spre Cel întrupat, spre Hristos Iisus. «Tot astfel și cu faptele sfinților bărbați, fapte care ne îndeamnă spre bărbăție, spre rîvnă, spre imitarea vieții lor și spre slava lui Dumnezeu». Sfintele icoane sînt și scriptura celor mai puțin instruiți dintre credincioși, chiar și a celor ce s-ar putea să fie neștiutori de carte.

Ținînd predaniile, *Biserica Ortodoxă Română păstrează cu sfințenie icoanele* cinstite de întreaga Ortodoxie, *icoane care arată sfințenie, pietate, smerenie, cucernicie, fugă de păcat, arată sîrguința spre cele înalte.* Icoana ortodoxă nu îndepărtează pămîntescul în care trăim prin firea lucrurilor, dar

caută să-l ridice, să-l facă din ce în ce mai bun. Sfinţii zugrăviţi în icoane nu sînt stăpîniţi de cele materiale, de trai îmbelşugat, ci sînt chemaţi la împlinirea celor duhovniceşti. Icoanele arată astfel că omenescul din sfinţi este îndreptat spre dumnezeiesc.

Icoana ortodoxă românească nu are culori ţipătoare, nici podoabe şi înfloriturí de prisos; ea arată, dimpotrivă, modestie, simplitate, frumuseţe adevărată, aşa cum se vede mai ales în icoanele din mînăstiri, ca şi în cele din bisericile de mir. Uneori, icoanele sînt împodobite cu motive de artă populară românească, arătînd simţul pentru frumos al credincioşilor Bisericii noastre.

Numai icoanele de felul celor arătate aci, care sînt aprobate şi de conducerea Sfintei noastre Biserici, trebuie păstrate şi cinstite în biserici şi în casele adevăraţilor credincioşi creştini.

DIN CÎNTĂRILE BISERICEŞTI

«Cei ce am trecut din necredinţă la dreapta credinţă, şi cu lumina cunoştinţei ne-am luminat, să plesnim cu mîinile precum zice psalmistul, aducînd laudă de mulţumire lui Dumnezeu. Şi cu cinste să ne închinăm sfintelor icoane ale lui Hristos, şi celor ale preacuratei şi ale tuturor sfinţilor, care sînt însemnate pe pereţi, pe scînduri şi pe sfinţitele vase, lepădînd păgînească credinţă a celor necredincioşi. Pentru că cinstea icoanei, precum zice sfîntul Vasile, trece la chipul care s-a închipuit, cerînd pentru rugăciunile preacuratei Maicii Tale, Hristoase, Dumnezeul nostru, şi ale tuturor sfinţilor, să ne dăruieşti nouă mare milă».

(Stihiră, la Duminica Ortodoxiei).

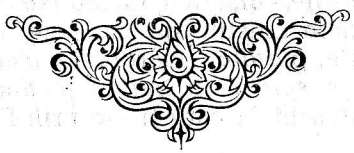

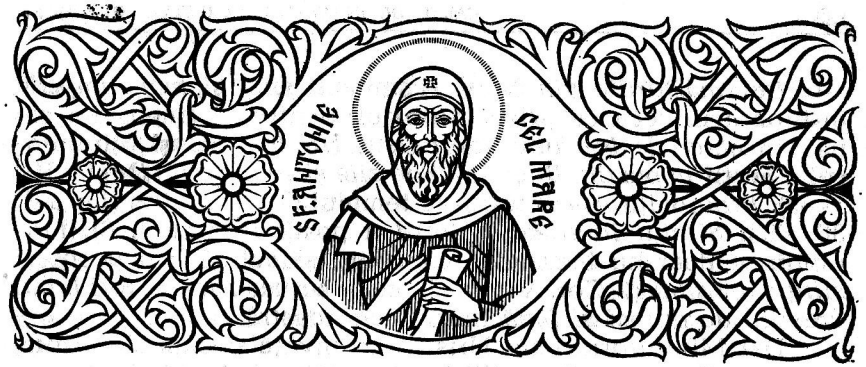

4.

POSTUL ŞI FOLOASELE LUI

Din învăţătura Sfintei Biserici *înţelegem că postul este* **înfrînarea de toate mîncărurile sau,** în caz de boală, numai de unele; de asemenea şi de băuturi, *de toate lucrurile lumeşti şi de toate dorinţele cele rele,* pentru ca în felul acesta, creştinul să poată face rugăciunea lui cu uşurinţă şi să împace pe Dumnezeu, *încă şi ca* **să omoare poftele** *trupeşti şi să* **cîştige harul** *lui Dumnezeu.*

Aşadar, lucrul cel mai de seamă pe care îl implică postul este **înfrînarea,** atît a trupului, cît şi a sufletului. Iar prin înfrînare înţelegem fuga de îmbuibare a trupului, sufletul urmînd să fie ferit de vicii, de păcate, de petreceri nefolositoare, care ar putea să-l ducă pe creştin la ispite şi la uitarea rugăciunilor către Dumnezeu.

Postul este o armă puternică împotriva lăcomiei, împotriva celui rău şi a tot ce vine de la el. *Postul este un mijloc de desăvîrşire,* de omorîre a voiei şi poftelor trupului, un semn văzut al rîvnei şi al sîrguinţei noastre pe calea binelui, spre asemănarea cu Dumnezeu.

În multe locuri din Testamentul Vechi *aflăm că Însuşi Dumnezeu a rînduit să se ţină posturi* pentru înfrînarea trupului şi a sufletului de la cele rele.

Dar mărturiile din Noul Testament sînt și mai limpede grăitoare în ceea ce privește postul, pentru că unele din ele ne vin *chiar de la Mîntuitorul Iisus Hristos.* **Însuși Mîntuitorul a postit** *în pustiu, timp de 40 de zile și 40 de nopți* (Matei IV, 1—2). *Proorocița Ana* a postit la templul din Ierusalim (Luca II, 36—37). *Sfîntul Ioan Botezătorul* a postit (Marcu I, 6), hrănindu-se doar cu lăcuste și cu miere sălbatică. Au postit și *sfinții apostoli* (2 Cor. VI, 4—5), *ca și urmașii lor și toți bunii creștini de atunci și pînă în vremea noastră.*

Dar Mîntuitorul Iisus Hristos ne învață și cum să postim, zicînd: «Cînd postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc; adevărat grăiesc vouă: își iau plata lor. Tu însă, cînd postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl, Care vede în ascuns, va răsplăti ție» (Matei VI, 16—18). Iar sfîntul apostol Pavel ne învață că postul adevărat trebuie împreunat cu rugăciunea (1 Cor. VII, 5) și că el trebuie ținut în așa fel, încît să nu primejduiască sănătatea omului (1 Tim. V, 23).

Ne este de mult folos să nu uităm că postul adevărat trebuie să fie și trupesc și sufletesc, constînd deci din înfrînarea poftelor trupului și în același timp din întărirea sufletului în lupta lui cu tot ceea ce este dăunător adevăratei vieți creștine (1 Cor. IX, 25—27; Rom. VI, 12—13).

Pe temeiul Sfintei Scripturi, postul trupesc poate să fie, după asprimea lui: *ajunare desăvîrșită* (totală), adică atunci cînd nu mîncăm și nu bem nimic, cel puțin o zi întreagă (Ieșire XXXIV, 28; Matei IV, 2); *ajunare parțială,* adică reținerea numai de la unele mîncăruri (Daniil IV, 2—3; Matei III, 4; Marcu I, 6; 1 Cor. VIII, 13; Rom. XIV, 21); *postul comun,* care înseamnă înfrînare de la mîncărurile de dulce, și *postul ușor,* cînd se fac dezlegări la vin, pește și untdelemn, la anumite sărbători care cad în vremea posturilor mari de peste an.

Sfînta Biserică a rînduit zile și răstimpuri de post, după cum urmează: zilele de **miercuri și vineri** din fiecare săptămînă, în **amintirea** vînzării și răstignirii Mîntuitorului; **postul Sfintelor Paști,** în amintirea patimilor Mîntuitorului și pentru pregătirea sufletească și trupească trebuitoare sărbătoririi Sfintelor Paști (șapte săptămîni); **postul Nașterii Domnului** (șase săptămîni), timp de pregătire pentru sărbătorirea cu vrednicie a acestui praznic; **postul sfintei Marii Mari** (1—14 august), pregătitor pentru sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului și **postul sfinților apostoli.** De asemenea, Sfînta Biserică

a rînduit *post la 29 august* (Tăierea capului sfîntului Ioan Botezătorul) și la *14 septembrie* (Înălțarea Sfintei Cruci). Deoarece postul este un semn de întristare (Matei IX, 14—15), el și trebuie ținut în acest duh de creștinească înțelegere și de aleasă simțire pregătitoare pentru neasemuite bucurii duhovnicești.

De neuitat trebuie să ne fie și aceea, că creștinul rămîne îndatorat să țină numai posturile rînduite de Sfînta Biserică; iar pe acestea să le țină și în duhul cerut de Sfînta Biserică, care vede în ele un mijloc de curățire de patimi și de desăvîrșire morală.

Postul este trebuitor și sănătății noastre; el este cerut chiar de buna noastră viețuire trupească și sufletească. Dar, pentru creștin, el însemnează o datorie cerută lui de Dumnezeu și de Sfînta Biserică. Postul este și un act de cinstire a lui Dumnezeu, căci renunțarea voluntară pe un anumit timp de la anumite mîncăruri și băuturi și de la anumite plăceri firești, se face din iubire față de Dumnezeu și în scopul desăvîrșirii morale proprii.

«Află, creștine, că îngerii sînt păzitori și paznici apropiați ai casei celui ce postește. De aceea să iubim înfrînarea ca să fim iubiți de îngeri.

Postul este tovarășul sfinților; *postul este începutul oricărei fapte bune.* Și după cum meșterii nu pot fără unelte să-și îndeplinească meseria lor, tot așa și sfinții nu pot fără post să săvîrșească fapte mari cu ajutorul harului divin.

Postul este rugător către Dumnezeu, vrednic de cinstit, mijlocitor vrednic de credință; postul dobîndește îndată bucuriile pentru care aduce rugăciune lui Dumnezeu. De aceea, cei credincioși și iubitori de Dumnezeu, cu bucurie și cu veselie să se apropie de zilele înfrînării» (Asterie al Amasiei).

RUGĂCIUNE

«Strălucit-a harul Tău Doamne, strălucit-a luminarea sufletelor noastre. Iată vremea bineprimită, iată vremea pocăinței. Să lepădăm lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Că trecînd noianul cel mare al postului, să ajungem la învierea cea de a treia zi a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Cel ce mîntuiește sufletele noastre» (stihiră).

DESPRE MÎNCĂRURI

În legătură cu postul și cu rostul lui în viața creștinului, ne este de folos să cugetăm mai cu stăruință chiar asupra mîncărurilor, să vedem adică ce ne învață Sfînta Biserică despre acestea și despre folosirea lor.

Cunoaștem, în această privință, că Legea Veche nu îngăduia folosirea oricăror mîncăruri, socotindu-le pe unele bune (curate), iar pe altele rele (necurate), pentru că animalele și păsările din care se pregăteau cele mai multe mîncăruri erau socotite, unele curate, altele necurate. Deuteronomul (XIV, 3—9) și Leviticul (XI, 11) înșiră cu amănuntul aceste animale și păsări.

Dar Legea Veche nu era deplină, ci doar pregătitoare și conducătoare spre Hristos, Care avea să aducă Legea cea Nouă. Mîntuitorul Hristos a împlinit Legea Veche, desăvîrșind-o prin învățătura, viața și Jertfa Sa mîntuitoare și *prin harul dumnezeiesc pe care ni l-a împărtășit nouă tuturor prin Duhul Sfînt* în Sfintele Taine săvîrșite în Biserică de episcop și preot. El pune preț deosebit pe lăuntricul omului, dar nu-l scutește pe credincios nici de o grijă chibzuită pentru cele din afară, pentru trupul său. *Căci și de sufletul său și de trupul său va avea să dea răspuns la Judecata cea Mare.* Acestea explică și înțelesul cuvintelor Mîntuitorului, că «nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om» (Matei XV, 11). «Că tot ce intră în gură se duce în pîntece și se aruncă afară. Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om. Căci din inimă ies : gînduri rele, ucideri, adultere, desfrînări, furtișaguri, mărturii mincinoase, hule» (Matei XV, 17—19). Deci dacă «nu ceea ce intră în gură spurcă pe om», *înseamnă, în Legea Nouă, că toate mîncărurile sînt curate ;* sînt curați și cei ce au *să le folosească în chip înțelept, sînt curate și animalele și păsările și plantele din care se pregătesc mîncărurile, căci «Dumnezeu le-a* curățit» (Fapte X, 15) *și nu ne este îngăduit să le numim spurcate.*

Urmînd învățăturii Mîntuitorului, sfîntul apostol Pavel ne învață zicînd : «Unii opresc de la unele bucate, pe care Dumnezeu le-a făcut, spre gustare cu mulțumire, pentru cei credincioși și pentru cei ce au cunoscut adevărul, de vreme ce orice făptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire ; căci se sfințește prin cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune» (1 Tim. IV, 3—5). Încă și în alt loc ne învață aceleași lucruri (Col. II, 16—23).

Tot în legătură cu mîncărurile, Sfînta Scriptură ne relatează faptul următor : «cînd Petru s-a suit în Ierusalim, credincioșii tăiați împrejur îi reproșau, zicîndu-i : Ai intrat la oameni netăiați împrejur și ai mîncat cu ei.

Și începînd, Petru le-a înfățișat pe rînd, zicînd : Eu eram în cetatea Iope și mă rugam ; și am văzut, în extaz, o vedenie: un lucru coborîndu-se ca o față mare de pînză, legată în patru colțuri, lăsîndu-se în jos din cer, și a venit pînă la mine. Privind spre aceasta, luam seama, și *am văzut dobitoacele cele cu patru picioare ale pămîntului* și fiarele și tîrîtoarele și păsările cerului. Și am auzit un glas, care-mi zicea : Sculîndu-te, Petre, junghie și mănîncă. Și am zis : Nicidecum, Doamne, căci nimic spurcat sau necurat n-a intrat vreodată în gura mea. Și glasul mi-a grăit a doua oară din cer : **Cele ce Dumnezeu a curățit, tu să nu le numești spurcate.** Și aceasta s-a făcut de trei ori și au fost luate toate în cer» (Fapte XI, 2—10).

Sfîntul apostol Petru a dat grai celor ce i s-au făcut cunoscute, în fața tuturor sfinților apostoli, la Sinodul apostolic din Ierusalim. *Ei au înțeles limpede că era vorba de primirea păgînilor la Hristos, dar și că nu trebuie să se mai* **facă deosebire între mîncăruri** «*curate*» și «*necurate*», de acum toate fiind curate (Fapte XV, 7—11). Povățuiți de Duhul Sfînt, sfinții apostoli au păstrat din Legea Veche, pentru credincioșii Legii Noi, doar porunca «să se păzească de pîngăririle idolilor și de desfrîu și de (animale) sugrumate» (Fapte XV, 20).

Deși toate mîncărurile sînt, deci, curate, ca și animalele, păsările și plantele din care se pregătesc, *totuși noi nu le folosim pe toate.* Și aceasta pentru că nu sînt necesare tot timpul nevoilor noastre trupești, ba, uneori, nici sănătății noastre. Unele ne sînt de folos la o anumită vîrstă, iar altele la o altă vîrstă ; pe unele le folosim într-un anotimp al anului, pe altele într-un alt anotimp. Chiar și locul unde ne ducem viața hotărăște ce anume mîncăruri ni se potrivesc ; folosirea lor este cerută și de munca pe care o îndeplinim.

Dar lucru de căpetenie este acela, să nu ne dedăm la **mîncăruri spre îmbuibare,** pentru că îmbuibarea strică sănătății noastre sufletești și trupești. Apoi trebuie să cugetăm și la aceea, că toți semenii noștri au trebuință de hrană, fie că trăiesc mai aproape ori mai departe de noi. Ba sînt chiar popoare întregi care strigă după pîinea cea de toate zilele. De aceea trebuie îndepărtată risipa, care este chiar un păcat îm-

potriva tuturor celor ce ostenesc, în felurite chipuri, pentru îndestularea noastră în ale traiului zilnic și împotriva celor ce au nevoie de ajutorul nostru.

Împotriva îmbuibării și necumpătării, Sfînta Biserică a rînduit postul, care, în înțelesul lui bun, zăgăzuiește folosirea mîncărurilor în chip necreștinesc.

Sfînta Biserică, prin rugăciuni deosebite, prin preoții ei și la felurite prilejuri din viața credincioșilor, *binecuvîntează mîncărurile și ne sfătuiește la întrebuințarea lor cu chibzuință,* arătîndu-ne că, deși toate sînt bune și îngăduite, nu toate ne sînt de folos ; toate ne sînt îngăduite, dar să nu ne lăsăm biruiți de ele (1 Cor. VI, 12), *toate ne sînt îngăduite, dar nu toate zidesc* (1 Cor. X, 32). Așadar, chipul în care ne folosim de mîncăruri arată în ce măsură sîntem cu adevărat creștini, putînd și prin aceasta să înfățișăm trupurile noastre «ca pe o jertfă vie, sfîntă, bine plăcută lui Dumnezeu» (Rom. XII, 1), împlinind și îndemnul apostolului : «Ori de mîncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți» (1 Cor. X, 31).

Mîncarea să ne fie simplă și ușoară, luată cu cumpătare pentru păstrarea sănătății trupului și asigurarea unei bune activități a omului în slujba progresului material și spiritual și a mîntuirii sale proprii.

Lăcomiei i se opune virtutea creștină a *cumpătării,* prin care omul pune cuvenita măsură în toate faptele vieții sale : în mîncare, băutură, îmbrăcăminte, în vorbe și în toată purtarea sa. «Lipsa de înfrînare în mîncare, spune sfîntul Ioan Gură de Aur, consumă și putrezește trupul omenesc și-l roade cu boli lungi, pînă ce este distrus printr-o boală îndelungată».

III

Căile desăvîrșirii morale

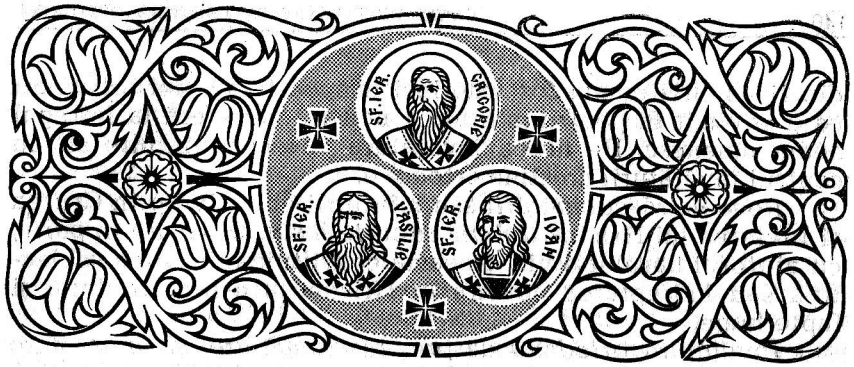

1.

ÎNVĂȚĂTURA ORTODOXĂ DESPRE MÎNTUIRE

În viață, credinciosul ortodox are de împlinit multe îndatoriri; de multe lucruri însemnate trebuie să îngrijească. *Dar cea dintîi datorie și cea mai mare grijă a lui* **trebuie să fie mîntuirea sufletului său,** pentru că nimic în lume nu prețuiește cît un singur suflet omenesc, așa cum Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos ne învață prin cuvintele: «Ce-i folosește omului să cîștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?» (Marcu VIII, 36—37).

Dar mîntuirea *înseamnă în primul rînd eliberarea și răscumpărarea noastră din robia păcatului și a morții,* adusă de Mîntuitorul Hristos prin întruparea, patimile, moartea pe cruce și învierea Sa din morți. Hristos S-a adus pe Sine jertfă lui Dumnezeu-Tatăl pentru noi toți, *ca pe toți să ne răscumpere din robia păcatului,* să ne împace cu Dumnezeu de Care ne-am îndepărtat prin căderea în păcat, și să ne facă făpturi noi și fii ai lui Dumnezeu după har. Aceasta este mîntuirea obiectivă sau răscumpărarea *săvîrșită de Hristos prin cele trei chemări,* slujiri sau demnități ale Sale: *chemarea de profet* sau învățător, *slujirea de arhiereu și demnitatea de împărat,* pentru întregul neam omenesc. Căci în firea omenească

din Iisus Hristos am fost cuprinși în mod tainic noi toți și tot ce a săvîrșit El pentru mîntuirea noastră se referă la întregul neam omenesc. De aceea învățătura despre mîntuire stă în centrul învățăturii creștine ortodoxe.

Roadele răscumpărării sau mîntuirii obiective prin Crucea și Învierea lui Hristos *trebuie să ni le însușim fiecare în parte,* cu ajutorul harului divin. Aceasta constituie mîntuirea subiectivă sau îndreptarea noastră în Hristos prin har, credință și fapte bune.

Învățătura ortodoxă despre răscumpărare și îndreptare este strîns legată de aceea *despre crearea și căderea omului.* Sfînta Biserică ne învață că omul a fost creat «după chipul și asemănarea lui Dumnezeu» (Facere I, 26). La început, el viețuia în curăție, în nerăutate, în armonie cu natura înconjurătoare, cu sine însuși și cu Dumnezeu. *El nu era întru totul desăvîrșit,* căci desăvîrșirea este numai a lui Dumnezeu. **Dar omul putea să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu** *prin conlucrarea lui cu harul divin* pe calea virtuții și a faptelor bune.

Așezat în rai, înzestrat cu multe și felurite daruri, ca să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu, **omul trebuia să urmeze poruncii dumnezeiești,** și anume, să mănînce din toți pomii numai din pomul cunoștinței binelui și răului **să nu mănînce,** fiindcă în ziua în care va mînca, **cu moarte va muri** (Facere II, 16—17). Dar omul, fiind ispitit de cel rău *și folosind greșit libertatea dată lui de Dumnezeu,* n-a urmat poruncii dumnezeiești ; el a căzut în păcatul neascultării — păcatul strămoșesc — aducînd prin aceasta *jignire demnității și măririi lui Dumnezeu.* Drept urmare, el *și-a agonisit* **pedeapsă, stricăciune și moarte.** *Chipul lui Dumnezeu s-a întunecat în el ; el și-a pierdut sfințenia, curăția și liniștea trupească și sufletească.*

Ajuns într-o stare ca aceea de mai sus, omul a simțit dorința să scape de ea, să iasă de sub robia păcatului, să se ridice din stricăciune, să recîștige viața cea adevărată, în Dumnezeu. Dar silințele lui s-au lovit mereu de neputința lui, de păcătoșenia lui.

Bunătatea lui Dumnezeu este fără margini ; de asemenea, dreptatea și dragostea Lui către om. De aceea, ceea ce nu a putut face omul, a făcut Ziditorul său : **l-a ridicat adică pe om** la adevărata lui vrednicie și la *chemarea pentru care a fost creat.* Și aceasta mai ales în virtutea iubirii Sale părintești, cum citim în Sfînta Scriptură : «Dumnezeu atît de mult

a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca *să se mîntuiască, prin El, lumea»* (Ioan III, 16—17). Dumnezeu a făcut deci acest lucru vrînd «ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină» (1 Tim. II, 4).

Așadar, pentru ca omul în locul stricăciunii să primească nestricăciunea și în locul morții să primească viața, **a trebuit să Se întrupeze Fiul lui Dumnezeu ;** El, Fiul lui Dumnezeu, *a trebuit să Se facă om ca noi,* întru toate asemenea nouă, **însă fără păcat,** să fie **Dumnezeu adevărat și om adevărat,** ca pe cel creat după chipul Său, adică pe om, să-l ducă iarăși la comuniunea cu Dumnezeu și să-l îmbrace în nestricăciune și nemurire.

Prin viața, propovăduirea și faptele Sale minunate, Mîntuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, ne-a arătat și ne arată calea spre mîntuire. Dar în mod deplin mîntuirea întregului neam omenesc din robia păcatului **a înfăptuit-o El prin moartea Sa pe cruce,** *prin jertfa și învierea Sa din morți.* Sfînta Cruce este astfel altarul pe care Domnul nostru Iisus Hristos S-a adus pentru totdeauna jertfă deplină spre mîntuirea tuturor oamenilor. El a înfrînt păcatul și moartea, a făcut firea noastră nestricăcioasă, l-a îndumnezeit pe om, prin har.

Mîntuitorul Iisus Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu-Tatăl. El a restaurat și a înnoit firea noastră, slăbită în urma căderii în păcat. Așa s-a arătat prin El dragostea și dreptatea lui Dumnezeu către oameni, către toți cei ce cred în El, cum citim în Sfînta Scriptură : *«Deci dar, precum prin greșeala unuia a venit osînda pentru toți oamenii, așa și prin dreptatea Unuia a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață.* Căci precum prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoși cei mulți, tot așa prin ascultarea Unuia se vor face drepți cei mulți... Pentru că precum a împărățit păcatul prin moarte, așa și harul să împărățească prin dreptate, spre viața veșnică, prin Iisus Hristos, Domnul nostru» (Rom. V, 18—19, 21).

CONDIȚIILE MÎNTUIRII : HARUL, CREDINȚA ȘI FAPTELE BUNE

Omul nu a putut ajunge la mîntuire numai prin silințele sale, ci a trebuit să Se **întrupeze Fiul lui Dumnezeu,** Care *să-l mîntuiască prin jertfa Sa de pe cruce și prin învierea Sa din*

morți. Dar nici roadele Crucii și Învierii lui Hristos pentru mîntuirea noastră nu ni le putem însuși singuri. *Avem nevoie de harul dumnezeiesc* care este o putere necreată ce izvorăște neîncetat din ființa lui Dumnezeu. **Izvorul harului în umanitate este Hristos.** *El ni se împărtășește de Duhul Sfînt prin Sfintele Taine săvîrșite în Biserică* **de episcop și preot.**

Harul lui Dumnezeu este unul singur și *se dă gratuit, tuturor credincioșilor;* el lucrează începutul mîntuirii noastre, *dar ne este de trebuință în tot timpul vieții.* Și aceasta pentru pricina că nu ne putem întări niciodată în bine în așa măsură, încît să nu mai avem trebuință de harul dumnezeiesc. Harul lui Dumnezeu nu numai că trezește, dar și susține, în toată vremea, lucrarea sfințitoare a vieții creștinului, a vieții noastre. Prin puterea lui intrăm în legătură cu Mîntuitorul Iisus Hristos și ne facem părtași roadelor jertfei Sale mîntuitoare. *El își face locaș în adîncul ființei noastre deodată cu primirea Tainei Sfîntului Botez* și se *face lucrător în viața noastră de creștini pe măsura vredniciei noastre.* Dacă împlinim din conștiință poruncile Mîntuitorului, în viața noastră se dezvoltă aceleași virtuți care au strălucit în Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos, cum scrie sfîntul apostol Pavel: «să cugetați în voi la fel ca și Hristos Iisus» (Filipeni II, 5).

Prin har se întărește legătura dintre creștini și Hristos; *prin el naște și crește în creștini o viață nouă plină de sfințenie, se naște* «omul cel nou». Creștinii sînt mlădițe ale viței-Hristos, prin care trăiesc și săvîrșesc faptele bune.

Fiind puterea lui Dumnezeu care duce la mîntuire, harul este întru totul trebuitor credincioșilor. Însuși Mîntuitorul ne spune: **«Fără Mine nu puteți face nimic»** (Ioan XV, 5). Sau «prin har sînteți mîntuiți» (Efes. II, 5), scrie sfîntul apostol Pavel. Cu toate acestea, harul singur nu ne poate mîntui; el nici nu ne silește la mîntuire, ca să nu pună margini libertății de voință cu care sîntem dăruiți de Dumnezeu. *Pentru mîntuire este de trebuință împreuna-lucrare a harului cu silințele credincioșilor, lucrare nesilită, liberă.* Fiecare credincios poate conlucra sau nu cu harul, cum învățăm din Sfînta Scriptură: **«Iată, stau la ușă și bat;** de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine» (Apoc. III, 20).

Îndeosebi, Dumnezeu așteaptă de la credincioși **credința și faptele bune** izvorîte din credință, și săvîrșite cu ajutorul harului dumnezeiesc. **Credința și faptele bune sînt condiții ale mîntuirii din partea omului.**

Prin credință *primim și ne însușim adevărul descoperit nouă prin Iisus Hristos* (Evr. XI, 1). Dar nu ne însușim acest adevăr numai cu mintea, ci ne unim duhovnicește cu Hristos și cu toată lucrarea pe care El a săvîrșit-o în lume. Și aceasta prin iubire și ascultare față de El și de învățătura Sa. Aceasta și este credința vie, credința care îndreptează, mîntuiește și din care izvorăsc faptele bune față de Dumnezeu și de aproapele.

Creștinul trebuie să știe că «fără credință, nu este cu putință să fim plăcuți lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că se face răsplătitor celor care Îl caută» (Evrei XI, 6). Să știe, de asemenea, că «precum trupul fără de suflet mort este, și credința fără de fapte moartă este» (Iacob II, 26), să-i mai fie apoi limpede și că «sîntem ziditi în Hristos Iisus spre fapte bune» (Efes. II, 10).

«În acest fel, prin credință și prin fapte bune și ajutați de puterea harului dumnezeiesc, creștinul devine o făptură nouă și se mîntuiește. Creștinul ajunge nu numai la o stare ca aceea a lui Adam înainte de cădere, ci la una cu mult mai înaltă; firea lui se însănătoșează și se întărește mereu; *mintea lui luminată de puterea harului cunoaște cuvîntul lui Dumnezeu și voia Sa sfîntă,* **cunoaște binele și răul**; voința lui se întărește mereu, încît poate împlini cu ușurință și statornicie binele și se poate opune răului, iar inima lui se face locaș al celor mai curate simțăminte și gînduri. *Între trebuințele sufletești și cele trupești este o armonie deplină, deoarece toate ascultă de lumina minții, iar mintea ascultă de Hristos».*

RUGĂCIUNE

Dumnezeul meu, cred întru Tine, și mă rog Ție; întărește credința mea. Te iubesc, dar fă să sporească a mea pocăință. Te slăvesc ca pe întîiul meu început. Te doresc ca pe cea mai de căpetenie dorință a mea. Îți mulțumesc ca binefăcătorului meu celui veșnic. Te chem ca pe puternicul meu apărător.

Dumnezeul meu binevoiește a mă povățui prin înțelepciunea Ta, a mă călăuzi prin drep-

tatea Ta, a mă mîngîia prin milostivirea Ta, a mă apăra cu puterea Ta.

Îți închin, o Dumnezeule, gîndurile mele, faptele mele, suferințele mele, ca în viitor să mă gîndesc la Tine, să lucrez după voia Ta, să grăiesc de Tine, să sufăr pentru Tine.

Doamne, eu voiesc ceea ce voiești Tu, pentru că Tu voiești să mă supun voii Tale și făgăduiesc să fac tot ce voiești Tu.

Te rog cu umilință, luminează-mi voia, curățește-mi trupul și-mi sfințește mintea mea, oțelește-mi inima, oțelește-mi sufletul.

Dumnezeule preabun, ajută-mi să mă curățesc de greșelile trecute, să biruiesc ispitele viitoare și să lucrez cuvenitele virtuți.

Umple inima mea de dragoste pentru bunătatea Ta, de ură pentru greșelile mele, de rîvnă pentru binele aproapelui și de defăimare pentru deșertăciunile lumii. Fă-mă să fiu supus maimarilor mei, cu dragoste către cei mai mici, credincios prietenilor și iertător vrăjmașilor mei.

Vino, Atotputernice, într-ajutorul meu, ca să biruiesc cele șapte păcate de căpetenie, care sînt pricina tuturor păcatelor. Să biruiesc adică : mîndria prin smerenie creștinească, iubirea de argint prin milostenie, pizma prin dragoste și bucurie pentru binele aproapelui, desfrînarea prin înfrînare și curăție, lăcomia prin cumpătare, mînia prin răbdare și lenea prin bărbăție creștinească.

Așijderea să biruiesc și toate celelalte patimi și păcate ce izvorăsc din acestea. Și-mi dă virtuțile creștinești : credința, nădejdea și dragostea.

Dumnezeul meu, fă-mă înțelept în lucrările mele, curajos în primejdii, răbdător în nenorociri și smerit în norociri.

Nu mă lăsa să uit vreodată de a fi cu luare-aminte la rugăciuni și în biserică, cumpătat la masă, repede la împlinirea datoriilor și statornic la hotărîri. Doamne, însuflă-mi grija să am totdeauna conștiință dreaptă, înfățișare cuviincioasă, vorbire folositoare și purtare în bună rînduială.

Dă-mi harul Tău, ca să mă deprind a-mi stăpîni totdeauna patimile, a mă învrednici de darurile Tale, a păzi legea Ta și a merita mîntuirea.

Dumnezeul meu, fă să cunosc cît de mici sînt bunătățile pămîntești și cît de mari sînt cele cerești, cît de scurt este timpul acestei vieți și cît de nemărginită este veșnicia.

Ajută-mi să fiu totdeauna gata de moarte și să nu mă cutremur de judecata Ta, să scap de muncile de veci și să dobîndesc raiul prin Iisus Hristos, Domnul nostru. Amin.

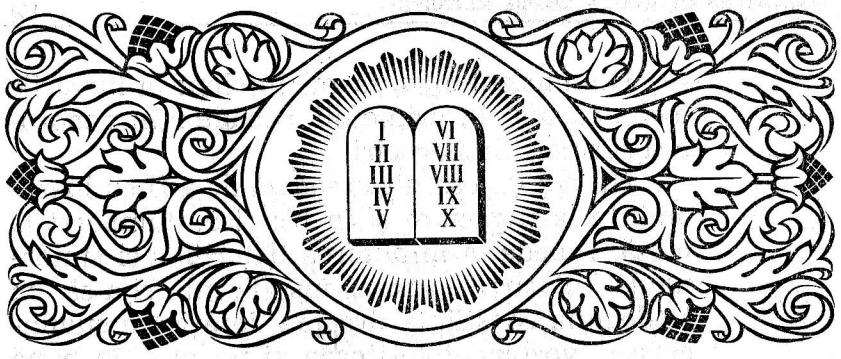

2.

LEGEA MORALĂ

Săvîrşirea faptelor bune şi mîntuirea presupun cunoaşterea şi împlinirea voii lui Dumnezeu, pe care El însuşi ne-a făcut-o cunoscută prin legi morale şi fizice.

Dumnezeu a creat lumea după un plan pe care El, ca fiinţă veşnică, l-a întocmit din veci şi-l îndeplineşte în timp prin Pronia Sa, într-o ordine stabilită de El tot din veci (ordinea universală). Potrivit planului acestuia, făpturile se îndreaptă în chip natural către Creatorul lor.

Planul sau ordinea aceasta, izvorîtă din veci din nemărginită înţelepciune şi voie a lui Dumnezeu, după care omul şi toate făpturile se călăuzesc spre împlinirea scopului dat lor, se numeşte **legea veşnică** sau eternă. Despre aceasta, Sfînta Scriptură ne vorbeşte zicînd: «Din veci am fost întemeiată, înainte de facerea lumii» (Pildele lui Solomon VIII, 23).

Legea veşnică este izvorul tuturor legilor: al celor **fizice** care guvernează lumea materială şi se împlinesc de la sine, şi al celor **morale** care conduc făpturile raţionale (oamenii şi îngerii), împlinindu-se prin conştiinţa şi voinţa liberă a acestora.

Legea morală este de *două feluri:* **naturală** sau firească şi **supranaturală** sau suprafirească. Legea morală naturală este

întipărită de Dumnezeu în inima omului, odată cu crearea lui ca făptură raţională şi liberă. Această lege poate fi descoperită prin lumina cea firească a minţii omeneşti. În temeiul legii morale naturale, omul din fire poate deosebi binele de rău, virtutea de păcat, dreptatea de nedreptate. Poruncile ei se cuprind într-una singură: a face binele şi a înlătura răul. Vorbind despre această lege, sfîntul apostol Pavel scrie romanilor: «*Căci păgînii care nu au lege, din fire fac ale legii;* aceştia neavînd lege îşi sînt loruşi lege, arătînd fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conştiinţei lor şi prin judecăţile lor, care îi învinovăţesc sau îi şi apără între ei» (Rom. II, 14—15).

Dar legea morală naturală sau firească nu s-a putut păstra în toată curăţia ei, aşa cum a sădit-o Dumnezeu în inima omului, ci s-a întunecat prin păcat. De aceea, Dumnezeu, în nemărginita Sa dragoste, voind mîntuirea omului, i-a venit în ajutor, *dîndu-i pe calea Descoperirii dumnezeieşti supranaturale* **legea morală pozitivă.** Prin această lege, Dumnezeu a făcut cunoscut omului voia Sa, în chip direct şi amănunţit, ca îndreptar pentru viaţă. Despre această lege, Sfînta Scriptură ne spune: «După ce Dumnezeu, odinioară, în multe rînduri şi în multe chipuri a vorbit părinţilor noştri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul» (Evrei I, 1—2).

După timpul în care a fost dată şi după deplinătatea ei, legea morală pozitivă, dată omului prin Descoperirea dumnezeiască supranaturală, se împarte în *Legea Vechiului Testament şi Legea Noului Testament.*

Poruncile morale formează partea cea mai însemnată a Legii Vechiului Testament. Acestea au fost descoperite de Dumnezeu treptat, prin diferiţi aleşi ai Lui şi îndeosebi prin Moise. *Legea aceasta este cuprinsă pe scurt în cele 10 porunci dumnezeieşti* — Decalogul — date de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai (Ieşire XX; Deut. V, 1—21).

Poruncile au fost scrise de Însuşi Dumnezeu — «cu dumnezeieşti litere» — pe două table de piatră. Tabla întîi cuprinde primele patru porunci, *despre datoriile către Dumnezeu;* tabla a doua cuprinde celelalte şase porunci, *despre datoriile faţă de aproapele.*

Legea morală a Vechiului Testament începe, deci, cu datoria de a-L iubi pe Dumnezeu şi încheie cu datoriile faţă de aproapele.

Decalogul este cea dintîi lege scrisă a Vechiului Testament și totodată cea mai înaltă lege morală dată pînă la Domnul Iisus Hristos. Ea rămîne în putere **pentru toate timpurile,** *fiindcă cele zece porunci sînt poruncile legii morale firești,* pe care Dumnezeu le aduce la cunoștința credincioșilor într-un chip mai deplin și mai hotărît.

Legea morală a Vechiului Testament *rămîne în putere* pentru creștini, fiindcă Mîntuitorul Iisus Hristos i-a răspuns tînărului care Îl întrebase ce să facă spre a dobîndi viața de veci: «*De vrei să intri în viață, păzește poruncile*» (Matei XIX, 17). De asemenea, tot El ne învață: «*Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii*; n-am venit să stric, ci să împlinesc» (Matei V, 17).

Legea Vechiului Testament

DECALOGUL

A
DATORII FAȚĂ DE DUMNEZEU

Întîia poruncă a Decalogului este aceasta:

I «Eu sînt Domnul Dumnezeul tău: să nu ai alți dumnezei afară de Mine!»

(Ieșire XX, 2—3).

Dumnezeu a dat această poruncă oamenilor lumii vechi, care, datorită păcatelor, au rătăcit de la credința într-un singur Dumnezeu și au ajuns să se închine la mai mulți dumnezei, sau zei. În această privință, sfîntul apostol Pavel scrie: «Ei au schimbat slava lui Dumnezeu celui nestricăcios întru asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al tîrîtoarelor...; au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și s-au închinat și *au slujit făpturii, în locul Făcătorului,* Care este binecuvîntat în veci, amin!» (Rom. I, 23—25). Porunca avea să-i scoată din rătăcire și să-i readucă la închinarea cea adevărată, adică să se închine unui singur Dumnezeu.

Dar porunca ne privește și pe noi credincioșii, ca să ne închinăm lui Dumnezeu, *singurului Dumnezeu «în duh și adevăr,* că și Tatăl astfel îi dorește pe cei ce I se închină Lui. Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr» (Ioan IV, 23—24). «Unul este Dumnezeu» (Matei XIX, 17; Marcu X, 18). În El trebuie să credem, să nădăjduim; spre El să se îndrepte toată dragostea noastră.

Credința într-un singur Dumnezeu înseamnă și: păzirea învățăturii descoperite de El și pe care Sfînta Biserică o păstrează și o propovăduiește în toată curățiа; împlinirea rînduielilor bisericești, ferirea de superstiții și de practicarea lor, întărirea nădejdii în mîntuire, trăirea în duh de smerenie și bunătate.

A doua poruncă a Decalogului oprește închinarea la idoli, zicînd:

II «Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a nici unui lucru din cîte sînt în cer, sus, și din cîte sînt pe pămînt, jos, și din cîte sînt în apele de sub pămînt. Să nu te închini lor, nici să le slujești!»

(Ieșire XX, 4—5).

Dacă porunca aceasta a fost adresată credincioșilor de demult ai legii mozaice, ca să-i păzească de închinarea la idoli, la lucruri făcute de mîini omenești, la lucruri deșarte și trecătoare, la făpturi ale lui Dumnezeu, astăzi, ea se îndreaptă și către noi, către creștini, *ca să nu ne facem idoli din îmbuibare, din alergare după bogăție, din iubirea de argint, din necurăție, din pofte rele, din lăcomie* («care este închinare la idoli» — Col. III, 5), *din lăcomia pîntecelui* (Filipeni III, 19), *din mîndrie și lux, din dorința de măriri deșarte și, mai ales, din pofta pentru stăpînirea și înrobirea aproapelui. Dar să nu facem idoli nici din noi înșine,* socotindu-ne mai buni decît toți semenii noștri, *ci să aducem închinare «în duh și adevăr»* **numai lui Dumnezeu,** *Cel unu în ființă și întreit în Persoane:* **Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, adică Sfintei Treimi, Celei de o ființă și nedespărțite.**

Să nu cădem însă **nici în greșeala** *de a socoti că* **cinstirea sfintelor icoane** *ar sta împotriva acestei porunci dumnezeiești.* Căci «creștinii nu se închină materialului din care sînt făcute icoanele, nici zugrăvelilor de pe lemn, ci persoanelor al căror chip este zugrăvit pe icoane».

A treia poruncă din Decalog oprește luarea numelui lui Dumnezeu în deșert, arătînd limpede :

III «Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert, că nu va lăsa Domnul nepedepsit pe cel ce ia în deșert numele Lui».

(Ieșire XX, 7).

Numele lui Dumnezeu *poate fi luat în deșert prin : purtarea necuviincioasă în biserică ; necinstirea lucrurilor sfinte; cîrtirea împotriva rînduielilor lui Dumnezeu ; înjurături sau blesteme ; nesocotirea făgăduințelor făcute lui Dumnezeu* sau în numele lui Dumnezeu ; *jurămîntul mincinos,* adică atunci cînd luăm pe Dumnezeu ca martor pentru ceea ce nu este adevărat ; *călcarea jurămîntului* cu știință și voință, sau desconsiderarea lui prin deasa folosire și în cazuri neînsemnate ; *practicarea credințelor deșarte,* a vrăjitoriei, descîntecelor și a farmecelor. Pe toate acestea, porunca a treia din Decalog le interzice. Multe dintre ele, ca înjurăturile, izvorăsc din mînie, care este un păcat capital.

Cad în păcat și credincioșii care *își îngăduie glume cu cele sfinte.* În această privință, Sfînta Scriptură ne amintește «că *pentru orice cuvînt deșert, pe care-l vor rosti, oamenii* **vor da socoteală în ziua judecății.** Căci din cuvintele tale vei fi găsit drept, și din cuvintele tale vei fi osîndit» (Matei XII, 36—37). De aceea *să nu iasă din gura noastră «nici vorbe de rușine, nici vorbe nebunești, nici glume care nu se cuvin,* ci mai degrabă mulțumire» (Efes. V, 4).

Greșesc și cei ce se blestemă, căci ei iau numele lui Dumnezeu în deșert.

Sînt și unii din semenii noștri, chiar fii ai Bisericii, *care întrebuințează adesea cuvîntul* «**zău**», care este prescurtarea *jurămîntului «martor iau pe Dumnezeu».* Și acesta este un fel de a lua în deșert numele lui Dumnezeu, căci îl folosesc ca martor al celor spuse, care nu totdeauna sînt lucruri serioase și adevărate.

Urmînd poruncii dumnezeiești, să rostim și să cinstim numele lui Dumnezeu cu cinstirea cuvenită Părintelui nostru ceresc, căci Dumnezeu este izvorul a toată sfințenia și dragostea.

În a patra poruncă din Decalog Dumnezeu grăiește :

IV Adu-ți aminte de ziua odihnei (ziua Domnului), ca să o sfințești».

(Ieșire XX, 8).

Să ne aducem aminte de ziua Domnului. Aceasta este o poruncă de mare însemnătate pentru credincioși. Porunca le cere ca în fiecare săptămînă să păstreze o zi de odihnă închinată cinstirii lui Dumnezeu.

Credincioșii Legii Vechi păstrau, ca zi de rugăciune și de odihnă, ultima zi a săptămînii, sîmbăta, așa cum fac evreii și în vremea noastră. Și aceasta în amintirea eliberării lor din robia Egiptului. *Dar creștinii țin zi de odihnă întîia zi a săptămînii, Duminica,* pentru *că în această zi a înviat Hristos* (Matei XXVIII, 1—2 ; Marcu XVI, 1—7 ; Luca XXIV, 1 ; Ioan XX, 1) și *S-a pogorît Duhul Sfînt peste sfinții apostoli* (Fapte II, 1).

Sfînta Scriptură ne arată *că creștinii au ținut Duminica drept zi de odihnă* și de rugăciune *chiar de la Învierea Domnului.* Din ea aflăm că «în ziua întîi a săptămînii (Duminică), adunîndu-ne noi — adică ucenicii — să frîngem pîinea, Pavel, care avea de gînd să plece a doua zi, a început să le vorbească și a prelungit cuvîntul lui pînă la miezul nopții» (Fapte XX, 7). *«Să frîngem pîinea»* înseamnă că ucenicii se adunau să facă rugăciuni, *să săvîrșească Sfînta Liturghie* și să se împărtășească în zilele de duminică.

Deci, *ținînd Duminica în locul sîmbetei, creștinii nu calcă nicidecum porunca a patra,* căci ei trăiesc după rînduielile Mîntuitorului și ale sfinților Săi apostoli.

Tot ca zile ale Domnului trebuie socotite, afară de duminici, și celelalte sărbători rînduite de Sfînta noastră Biserică Ortodoxă.

B DATORII FAȚĂ DE APROAPELE

A cincea poruncă din Decalog îi obligă pe fii să-și cinstească părinții, zicînd :

V «Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pămîntul pe care Domnul Dumnezeul tău ți-l va da ție».

(Ieșire XX, 12).

Dar, după Dumnezeu, cei mai apropiați semeni ai noștri ne sînt părinții. Ei sînt și cei mai mari binefăcători ai noștri,

căci părinții ne-au născut, ne-au îngrijit și ne-au crescut cu jertfe grele, ca să ajungem oameni de omenie. Lor le datorăm respect, dragoste, ascultare, bunăcuviință, ajutor la neputințe și la bătrînețile lor. *Dar să ne și rugăm lui Dumnezeu pentru ajutorarea lor* cînd sînt în viață, *iar după moarte pentru odihna sufletelor lor.*

Fiii sînt oglinda părinților. Deci, dacă părinții au fost oameni de omenie, să sîrguim a le păstra bunul nume și buna amintire.

De aceea, și părinții sînt îndatorați să-și crească fiii în cinste și omenie, în iubire față de muncă, în iubire față de toți oamenii, oriunde s-ar găsi ei, ca unii ce răspund, și înaintea lui Dumnezeu, de buna lor creștere.

Porunca a șasea spune :

VI «Să nu ucizi!»

(Ieșire XX, 13).

Iată doar trei cuvinte care cuprind obligații pentru orice om, pentru toți creștinii. Ele opresc nu numai luarea vieții semenului, dar tot asemenea îl opresc pe om să-și ridice propria viață. Căci, potrivit învățăturii Bisericii, *viața omului este de la Dumnezeu* și *tot numai Dumnezeu este în drept să o ceară la vremea hărăzită de El.* De aceea, cel ce își curmă viața, ori se atinge de viața altuia, *lovește într-un drept al lui Dumnezeu.*

Numai avînd viață sîntem în măsură să cîștigăm și să ne bucurăm de bunuri prețioase, ca: sănătatea trupească și sufletească, înțelepțirea minții, bunătatea inimii, dragostea de muncă și de prosperitate materială și duhovnicească, slujirea semenilor, întemeierea unei familii, slujirea societății și a patriei noastre. *Pentru creștini, viața pămîntească este deci timpul de pregătire pentru viața cea veșnică,* așa cum înțelepțește ne grăiește sfîntul Ioan Gură de Aur : «*Vrei să știi pentru ce este de preț această viață ? Fiindcă este pentru noi* **temelia vieții viitoare** și prilej și loc de luptă și alergare pentru cununile cerești». Iată de ce Dumnezeu oprește uciderea.

Cei mai de demult prin ucidere înțelegeau numai luarea vieții semenului. Dar Mîntuitorul Iisus Hristos ne învață : «Ați auzit că s-a zis celor de demult : Să nu ucizi ; iar cine va ucide, vrednic va fi de osîndă. Eu însă vă spun vouă : Că oricine se mînie pe fratele său vrednic va fi de osîndă ; și cine va zice fratelui său : racă, vrednic va fi de judecata sinedriului ; iar cine-i va zice : nebunule, vrednic va fi de gheena focului» (Matei V, 21—22). Așadar, după învățătura Mîntuitorului, este și ucidere morală, sufletească. Aceasta are ca izvor mînia, care se opune iubirii semenului și orbește ochii sufletului, ducînd pe cel stăpînit de mînie la fapte rele, precum l-a dus pe Cain la uciderea fratelui său Abel (Facere IV, 4—8). Căci Sfînta Scriptură mai grăiește : «Oricine urăște pe fratele său este ucigaș de oameni și știți că orice ucigaș de oameni nu are viață veșnică» (Ioan III, 15).

Porunca a șasea se ridică și împotriva acelora care mai poartă gînduri de războaie, care scot sabia pentru a cotropi și înrobi oameni și popoare.

Porunca a șaptea a Decalogului osîndește desfrînarea, zicînd :

VII «Să nu fii desfrînat !»

(Ieșire XX, 14).

Dar Mîntuitorul Iisus Hristos arată și de ce trebuie să se ferească creștinul spre a nu cădea în păcatul desfrînării. Nu numai că greșește cel ce are legături neîngăduite cu o femeie, deci în afara legiuitei căsătorii, *ci și* **acela care cugetă la asemenea legături.** «Ați auzit că s-a zis celor de demult : Să nu săvîrșești adulter. Eu însă vă spun vouă : *Că oricine se uită la femeie, poftind-o,* **a și săvîrșit adulter** *cu ea în inima lui*» (Matei V, 27—28), grăiește Mîntuitorul. El ne arată, adică, datoria de a smulge rădăcina îndemnului spre păcatul desfrînării, de a alunga de la noi chiar și numai gîndul care poate duce la un asemenea păcat. Să alungăm «cugetele și dorințele necurate, toate cuvintele și faptele necuviincioase de care creștinul trebuie să se rușineze înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor». De asemenea, porunca a șaptea *mai oprește toate acele lucruri și fapte care pot duce pe creștin la păcatul desfrînării,* precum : *îmbrăcămintea necuviincioasă, necumpătarea în mîncare și băutură, citirea cărților stricăcioase de suflet, jocurile și cîntecele necuviincioase, beția și lenea.*

Să fugim deci de desfrînare (1 Cor. VI, 18), bine știind «că nici un desfrînat, sau necurat... nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu» (Efes. V, 5).

Să fugim și de furt, așa cum ne spune porunca a opta din Decalog:

VIII «Să nu furi!»

(Ieșire XX, 15).

Adică, *să nu ne însușim pe nedrept un bun al altuia,* în orice formă și din orice pricini s-ar face aceasta. Creștinul știe că o asemenea faptă este urgisită de oameni și pedepsită de Dumnezeu.

Cel ce fură pricinuiește pagubă semenului său, societății din care face parte, țării sale; el strică liniștea, armonia, pacea și bunavoirea dintre oameni. Pentru fapta lui, acesta va fi pedepsit de lege.

De furt se face vinovat cel ce înșală buna-credință a semenului său, răpindu-i acestuia, prin viclesug, bunul lui; de asemenea, *cel ce ia pe nedrept din bunul obștesc, din banii publici,* cel ce exploatează pe muncitor, cel ce mituiește sau se lasă mituit cu rostul de a sili împlinirea nedreaptă a unor hotărîri. Tot aci trebuie amintiți falsificatorii de bani, de testamente, de acte, ca și cei care își însușesc ideile, lucrările, tablourile, operele de artă, prezentîndu-le drept fruct al trudei și priceperii lor. Și îngrămădirea de averi — mamonismul — peste trebuințele firești înseamnă furt. Căci răpește multor oameni putința de a trăi omenește.

Mare păcat săvîrșește acel creștin care se face vinovat de furtul unor lucruri sfinte (Rom. II, 22).

De cele mai multe ori *pricina furtului este lenea.* Dar porunca dumnezeiască ne învață că viața nu se poate întemeia pe furt, ci pe muncă cinstită. Să muncim deci cinstit, știind și aceea că furii și «răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu» (1 Cor. VI, 10).

Dar să fugim și de minciună, așa cum ne obligă porunca a noua din Decalog:

IX «Să nu mărturisești strîmb împotriva aproapelui tău!»

(Ieșire XX, 16).

Această poruncă interzice minciuna, care înseamnă tăinuirea cu știință și voință a adevărului, pentru a înșela, rătăci și păgubi pe altul. Minciuna se săvîrșește cu vorba, cu scrisul, cu fapta sau și numai cu anumite semne sau cu tăcerea.

De pildă, cineva știe că ceea ce se spune despre altul nu este adevărat și totuși el nu arată adevărul, ci tace, zîmbește sau face un semn de întărire a celor spuse, păgubind moral și material pe cel calomniat sau înșelat. *Minciuna surpă încrederea și dragostea dintre oameni.* «Batjocură rea este la om minciuna» (Isus Sirah XX, 25) și cel ce o folosește «se va prăbuși» (Pilde XIX, 9), ne grăiește Sfînta Scriptură.

Minte cel ce cunoaște adevărul, dar îl ascunde cu bună știință; apoi cel care schimbă adevărul în minciună, care scornește gînduri, vorbe deșarte și fapte înjositoare împotriva cuiva, care și la judecată se dovedește martor mincinos.

Dar de minciună se face vinovat și cel care îl umilește pe aproapele, împiedicîndu-l să ajungă la o stare mai bună, meritată. *Mincinos este și lingușitorul, pîrîtorul, bîrfitorul,* care urmărește nimicirea sau păgubirea aproapelui.

De tot păgubitor pentru viață este însă jurămîntul fals, strîmb, făcut cu bună știință; el se și pedepsește aspru de Biserică și de legile țării.

Biserica noastră nu oprește jurămîntul dacă el e drept, sincer, fără ascunzișuri, chezășuind adică adevărul. Sfîntul apostol Pavel le scrie galatenilor: «Cele ce vă scriu, iată (spun) înaintea lui Dumnezeu, că nu vă mint» (Gal. I, 20).

Firește, este de datoria oricărui credincios al Bisericii să caute, să cunoască și să mărturisească, oricînd și oriunde, numai adevărul. Viața de obște nici nu poate înflori decît dacă ea se întemeiază pe dragoste, încredere și dreptate.

Sfînta Scriptură ne învață: **«Nu vă mințiți unul pe altul»** (Col. III, 9). Mai degrabă «lepădînd minciuna, grăiți adevărul fiecare cu aproapele său» (Efes. IV, 25).

Pentru temeinicirea unei bune viețuiri, în porunca a zecea a Decalogului ni se spune:

X «Să nu poftești... nimic din cîte sînt ale aproapelui tău».

(Ieșire XX, 17).

Adică nu numai să nu ne însușim nimic din ceea ce este al altuia, *dar nici măcar să nu poftim a* ne însuși ceea ce nu este al nostru. *Porunca a zecea oprește, de asemenea, toate cugetele, dorințele și poftele cele necurate ale inimii,* fiindcă din ele se nasc apoi tot felul de fapte rele. Pofta naște păcatul

care, împlinindu-se, duce la moarte veșnică, după cum aflăm din Sfînta Scriptură: «Pofta zămislind naște păcat, iar păcatul odată săvîrșit aduce moarte» (Iacob I, 15). Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos ne învață «că din inimă ies: gînduri rele, ucideri, adulter, desfrînări, furtișaguri, mărturii mincinoase, hule» (Matei XV, 19).

Porunca a zecea ne *cere deci să stîrpim din rădăcină pricina răului, a păcatului.* Ceea ce credinciosul poate și împlini prin întărirea gîndului curat, prin curățirea simțămintelor, prin întărirea voinței sale în calea binelui, prin rugăciune și post și prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Adică «să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvîrșind sfințenia în frica lui Dumnezeu» (2 Cor. VII, 1).

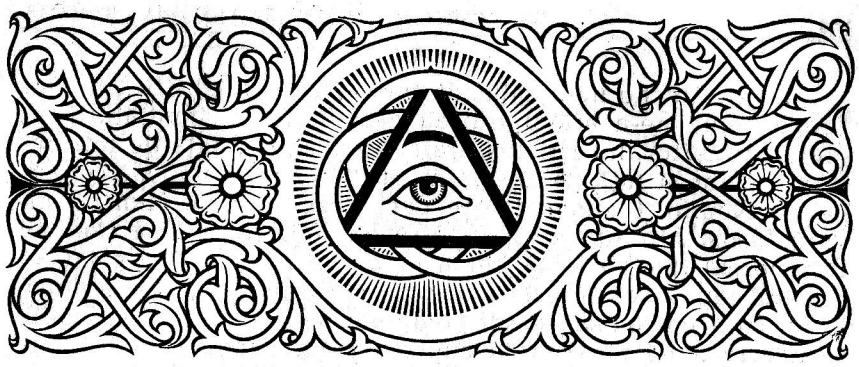

3.

LEGEA NOULUI TESTAMENT — LEGEA IUBIRII

Legea Noului Testament cuprinde Descoperirea Dumnezeiască adusă în lume de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Ea a trebuit să ni se descopere pentru pricina că Legea Vechiului Testament nu cuprindea în sine tot ceea ce îi era necesar credinciosului pentru mîntuire. Cum am văzut, chiar poruncile Decalogului sprijină silințele creștinului spre mîntuire, dar numai cînd sînt luminate pe deplin de învățătura și faptele Mîntuitorului Iisus Hristos. *Aceasta înseamnă că Legea Veche nu era desăvîrșită, ci era doar conducătoare spre Hristos,* «călăuză spre Hristos» (Gal. III, 24), pedagog către Hristos.

Legea Veche nu a pus harul la îndemîna credinciosului, adică, prin ea, credinciosul *nu s-a putut împărtăși de puterea supranaturală* care să-l ajute la împlinirea poruncilor. *Dar Legea Nouă, pe lîngă poruncă,* **adaugă harul mîntuitor,** puterea dumnezeiască cîștigată nouă de Mîntuitorul Iisus Hristos prin jertfa Sa de pe cruce, cum ne învață Sfînta Scriptură: «Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos» (Ioan I, 17).

Legea Veche ne-a călăuzit spre Hristos (Gal. III, 24). Dar Legea Nouă ne-a arătat trăirea desăvîrșită a învățăturii în viața Mîntuitorului Hristos, trăire în dragoste față de toți oamenii, chiar și față de dușmani, ca fii ai Aceluiași Tată ceresc. Legea Noului Testament este deci **Legea iubirii,** *cum ne învață Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos:* «**Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău,** cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. *Aceasta este* **marea** *și* **întîia** *poruncă.* Iar a doua, la fel cu aceasta: **să iubești pe aproapele tău** ca pe tine însuți. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii» (Matei XXII, 37—40).

Pe lîngă cele zece porunci, Mîntuitorul Hristos pune în fața creștinului și **nouă fericiri,** nouă căi, pe care el trebuie să meargă pentru a ajunge la fericirea veșnică.

FERICIRILE

Întîia fericire arătată nouă de Mîntuitorul Iisus Hristos ne spune:

I «Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor».

(Matei V, 3).

Este de trebuință să spunem, că aci nu este vorba de cei cu mintea mai slabă, de cei mai puțin pricepuți în cuvîntul, gîndul și cugetul lor. *Aci sînt cuprinși adevărații creștini, care nu se laudă cu darurile pe care le au.* Sfîntul Ioan Gură de Aur îi numește pe aceștia *«smeriți de bunăvoie», «adică lipsiți de trufia minții și de nemăsurata iubire de sine, păcate prin care s-au pierdut îngerii cei răi și primii oameni».*

Fiii Bisericii năzuiesc neîncetat la ceea ce ei ar trebui să ajungă pentru a se asemăna, *măcar în parte,* cu modelul desăvîrșirii, *cu Mîntuitorul Iisus Hristos,* fără a se mîndri. Ei simt mereu dorul spre o viață creștină din ce în ce mai bună, mai bogată în fapte bune, mai curată, tot mai înaltă, viață îndrumată după voia lui Dumnezeu. Ei privesc fără încetare la desăvîrșirea dumnezeiască și își dau seama cît de departe sînt de ea. Cugetînd la îndemnul Mîntuitorului: «Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvîrșit este» (Matei V, 48), oricît ar fi de virtuoși, nu se cred niciodată desăvîrșiți, *ci rîvnesc și se străduiesc fără încetare să urce treaptă cu treaptă cît mai sus pe scara desăvîrșirii.*

Astfel, «săraci cu duhul» sînt creștinii care, privind fără încetare la desăvîrșirea dumnezeiască, își dau seama cît de departe sînt ei de ea; *cei ce își dezlipesc de bunăvoie inima de bunurile pămîntești,* își golesc mintea de cunoștințele omenești cele deșarte și-și eliberează sufletul de iubirea celor vremelnice, pentru ca, astfel sărăcită, *mintea să dorească a fi umplută cu bunurile cerești,* cu bogăția științei dumnezeiești și cu iubirea celor veșnice.

«Săraci cu duhul» sînt și credincioșii, care își dau seama cîtă tărie trebuie să aibă credința lor și deci cît trebuie să fie ea roditoare de fapte bune. Chiar dacă au nădejde curată în bunătatea lui Dumnezeu, ei sîrguiesc spre o și mai deplină nădejde, spre nădejdea care pe nimeni și niciodată nu rușinează. Și încă mai mult: *fiind iubitori de Dumnezeu și de aproapele, ei tind să intre în cuprinsul dragostei creștinești,* care «îndelung rabdă..., este binevoitoare..., nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește..., nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde la mînie, nu gîndește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă..., *nu cade niciodată*» (1 Cor. XIII, 4—8). Iar dacă sînt stăruitori rugători către Dumnezeu, *cei «săraci cu duhul» își dau seama de puterea adevăratei rugăciuni zilnice* și se silesc ca, prin mijlocirea ei, să ajungă la o trăire cît mai apropiată cu Ziditorul lor. Și cînd toate ar părea împlinite, chibzuind întru smerenie, toți aceștia își zic cu deplină sinceritate: «Sîntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem» (Luca XVII, 10). *«Sărăcia cu duhul» este așadar* **smerenia** *în care se cuvine să trăiască credinciosul. Iar răsplata celor smeriți este* **Împărăția cerurilor,** adică *fericirea veșnică* pe care, prin credință și nădejde, ei o gustă lăuntric încă de pe pămînt, dar deplin o vor avea numai în viața viitoare.

«Sărăcia cu duhul» sau smerenia este *opusul* **primului păcat capital, trufia,** care face pe om insensibil față de harul lui Dumnezeu și de cuvîntul lui Dumnezeu. De aceea, să nu încolțească în cugetul nostru părerea că am fi, într-o vreme, destul de urcați pe scara desăvîrșirii. Căci, într-un asemenea caz, ne-am găsi plini de noi înșine, ne-am lenevi și am putea fi pierduți pentru Împărăția lui Dumnezeu făgăduită de Mîntuitorul Iisus Hristos celor «săraci cu duhul».

«Sărăcia cu duhul, sau cum zice sfîntul Pavel (Rom. XII, 3), «a nu ne crede că sîntem mai mult decît putem, ci a cugeta

ca omul înțelept, că sîntem săraci», cine o dobîndesc, dacă nu aceia care au cunoscut cît de sărac și de smerit a fost Iisus? Căci, Domn fiind, S-a făcut asemenea robilor și cu firea și cu îndeletnicirea. Dumnezeu fiind, S-a făcut trup. Bogat, El a îndurat foame. Împărat al măririi, fărădelegile noastre le-a purtat. Legat a fost dus Cel care a dezlegat păcatele noastre» (N. Cabasilas, *Viața în Hristos*).

A doua fericire :

II «Fericiți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia».

(Matei V, 4).

După «cei săraci cu duhul», Mîntuitorul Iisus Hristos îi cuprinde în dragostea Sa nemărginită și îi fericește pe «cei ce plîng», adăugînd, în fericirea a doua : «Fericiți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia» (Matei V, 4).

Știut este că plînsul izvorăște pe urma unor apăsări sufletești, este semnul văzut al unor dureri adînci și grele ; prin mijlocirea lui, durerea și suspinul se varsă în afară din adîncul sufletului omenesc.

Într-adevăr, cine dintre noi nu a avut prilej să afle în plîns o ușurare lăuntrică, o mîngîiere a sufletului întristat și amărît ! Așadar, lacrimile își au rostul lor și nu zadarnic Dumnezeu i-a dat omului putința de a le vărsa la nevoie. *Și vai de omul care nu este în stare să plîngă atunci cînd îl pasc dureri și amărăciune !*

Dar plînsul are preț adevărat, găsește căutare înaintea lui Dumnezeu mai ales atunci *cînd el înseamnă* **părere de rău** pentru păcatele săvîrșite, cînd vădește întristare că L-am mîhnit pe Dumnezeu și pe aproapele nostru.

Astfel, *proorocul David* și-a recunoscut păcatul și l-a plîns cu lacrimi și a exclamat :

«Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta, și după mulțimea îndurărilor Tale șterge fărădelegea mea. Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește. Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea. Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut...» (din Psalmul L).

Locuitorii cetății Ninive, care erau afundați într-o mare de păcate, la propovăduirea proorocului Iona, au vărsat lacrimi de căință, au îmbrăcat saci și au pus cenușă pe capul lor, cerînd iertare. Și Dumnezeu, în bunătatea Sa, i-a iertat, iar ei au aflat multă mîngîiere.

Fiul risipitor a încercat multă durere pe urma depărtării de casa părintească. Dar s-a căit cu lacrimi și s-a întors la tatăl său. Iar tatăl său, milostiv fiind, «a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat» (Luca XV, 20). *«Tot așa este bucurie în cer pentru un păcătos care se pocăiește»* (Luca XV, 7), care își plînge păcatele și, în chipul acesta, află mîngîiere sufletului său. Și *Zaheu vameșul* a arătat părere de rău pentru că «a năpăstuit pe cineva» (Luca XIX, 8) și Mîntuitorul Hristos i-a arătat că s-a făcut «mîntuire» casei lui (Luca XIX, 9). Sfîntul apostol Petru de trei ori s-a lepădat de Mîntuitorul. Însă, mai apoi, *căindu-se pentru greșeala săvîrșită, «a plîns cu amar»* (Matei XXVI, 75). Și plînsul i-a adus mîngîiere, pentru că Mîntuitorul l-a cuprins în înțelegerea și în iertarea Sa, primindu-l din nou între apostolii Săi. Pînă și tîlharul de pe cruce, recunoscîndu-și greșelile pentru care pătimea cumplit și rugîndu-se stăruitor, s-a învrednicit de iertare și mîngîiere, așa cum înțelegem din cuvintele Mîntuitorului : «Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai» (Luca XXIII, 43).

Iată deci roada căinței : *din tîlhar, ea a zămislit un cetățean al raiului.* Cu atît mai mult nouă, fiilor Bisericii, pe urma plîngerii pentru păcate, ni se dăruiește mîngîiere. Căința ne poartă pînă în pragul Tronului ceresc, dacă este nefățarnică, adică asemenea aceleia a vameșului din Sfînta Evanghelie, care «s-a coborît îndreptat la casa sa» (Luca XVIII, 14).

Dar creștinii adevărați știu că sînt legați de semenii lor și că ei sînt responsabili pentru faptele lor atît în fața lui Dumnezeu cît și în fața semenilor lor. Căci zice Mîntuitorul : «Adevărat zic vouă, întrucît ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut» (Matei XXV, 40). De aceea ei nu caută numai a lor mîntuire, ci și pe aceea a aproapelui. Ei nici nu plîng numai pentru ale lor dureri, greșeli și păcate, știind că Mîntuitorul îi fericește «pe aceia care-și frîng inima și plîng pentru păcatele semenilor lor, rugînd pe Dumnezeu să le dea căință, adică pe cei rătăciți să-i întoarcă la calea cea dreaptă, iar pe cei ce trăiesc fără rînduială să-i facă a-și îndrepta viața. Exemplu desăvîrșit în această privință le este — și ne este tuturor — Mîntuitorul însuși. El a plîns pentru păcatele unor locuitori din cetățile țării Sale, care nu voiau să se pocăiască (Matei XI, 20, 24; XXIII, 37—38). Dar S-a rugat și pentru cei ce-L răstigneau, zicînd : «Părinte, iartă-le

lor, că nu știu ce fac» (Luca XXIII, 34). El a luat asupra Sa durerile noastre; pentru păcatele noastre a plîns și a suferit și nelegiuirile noastre le-a pironit pe Sfînta Cruce. Ne fericește și pe noi și ne dă mîngîiere sufletească, dacă ne întristează căderea în păcate a aproapelui nostru și ne rugăm întru zdrobirea inimii pentru îndreptarea lui.

Să învățăm însă un lucru foarte însemnat: căința nu este o faptă a deznădejdii, ci una a încrederii în puterile ființei noastre, în putința întoarcerii noastre de pe calea pierzaniei și a îmbunătățirii noastre religioase-morale, o faptă care luminează conștiința și viața noastră. Ea întărește ființa noastră în lupta cu păcatul. *Să o căutăm deci, mai ales în Taina Sfintei Spovedanii*; să o căutăm cu toată puterea sufletului nostru și cu toată încrederea în bunătatea și iertarea lui Dumnezeu, ca să și dobîndim mîngîiere de la Cel ce ne încredințează despre aceasta.

În această fericire este vorba numai despre cei ce plîng din pricină că se întristează și le pare rău pentru păcatele săvîrșite, cu care au mîhnit pe Dumnezeu și pe aproapele lor, ca fiul pierdut, Zaheu vameșul, sau tîlharul cel răstignit de-a dreapta Mîntuitorului. Aceasta este întristarea despre care sfîntul apostol Pavel scrie: «Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mîntuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte» (2 Cor. VII, 10). Mîntuitorul fericește nu numai pe cei ce-și plîng păcatele proprii, ci și pe aceia care își frîng inima și *plîng pentru păcatele semenilor*, rugînd pe Dumnezeu să le dea căință și să-i aducă pe calea cea dreaptă pe cei rătăciți. Mîntuitorul însuși a plîns pentru păcatele celor ce locuiau în Ierusalim, Horazim, Betsaida și Capernaum și care nu voiau să se pocăiască (Matei XI, 20, 24; XXIII, 37, 38).

A treia fericire:

III «Fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul».

(Matei V, 5).

În *a treia fericire*, Mîntuitorul Hristos ne grăiește despre *blîndețe*, zicînd: «Fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul» (Matei V, 5). Și ne învață despre blîndețe, pentru că ea este rod al bunătății și iubirii aproapelui; *«este o stare cumpănită și liniștită a sufletului*, însoțită cu silința de a nu supăra pe nimeni».

Ca să înțelegem în ce constă chipul blîndeții creștine, trebuie să privim, înainte de toate, *învățătura și viața Mîntuitorului*. Doar El însuși ne face acest îndemn, cînd zice: «Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că *sînt blînd și smerit cu inima* și veți găsi odihnă sufletelor voastre» (Matei XI, 29).

Întru mărirea Sa neapusă și în veci neajunsă, Mîntuitorul Hristos S-a arătat totuși blînd și smerit; *El a dovedit ascultare și supunere deplină voii Tatălui ceresc*, ca prin aceasta «să ne ridice din stricăciune și din umbra morții»; pentru aceasta, a luat și «chip de rob», «ascultător făcîndu-Se pînă la moarte — și încă moarte pe cruce» (Filipeni II, 7—8). Așa ne-a arătat El că treapta cea mai înaltă a blîndeții este iubirea față de cei ce se află în necazuri și în supărări, chiar dacă aceștia ne-ar fi pricinuit, cîndva, oarecare nemulțumiri.

Mîntuitorul Iisus Hristos i-a rușinat, prin bunătatea, smerenia și blîndețea Sa, pînă și pe cei mai învîrtoșați la inimă. Pe fariseul cel mîndru și încrezut, chiar și în modul de a se ruga, l-a pus în fața smeritului vameș și l-a învățat, astfel, în ce trebuie să constea adevărata închinare către Dumnezeu. Pe cărturarii vremii Sale nu i-a respins cu asprime, ci prin pilde le-a arătat și le-a deschis ochii minții spre căutarea adevărului netrecător. Nici chiar bogații nu au fost primiți cu răceală, cînd i-a mustrat pentru lăcomia și zgîrcenia lor, și prin asemănări le-a pus la inimă prețul comorilor pe care «nici molia, nici rugina nu le strică..., nici furii nu le sapă și nu le fură» (Matei VI, 20).

În preajma mîntuitoarelor Sale Patimi, Mîntuitorul a arătat milă, iertare și blîndețe față de prigonitorii Săi. Oprindu-l pe sfîntul apostol Petru să-I ia apărarea cu sabia, El i-a zis: «Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri» (Matei XXVI, 52). Celor care L-au batjocorit, L-au legat, L-au bătut și L-au scuipat; celor care L-au «preamărit», punîndu-I cunună de spini pe cap, *Mîntuitorul le-a arătat bunătate și blîndețe.*

Astfel, prin viața Sa, Mîntuitorul Hristos ne arată că blîndețea înseamnă bunătate, iertare și seninătate în fața împrejurărilor legate de viața fiecărui om. Cînd nădăjduim a o avea, putem asculta în liniște cuvîntul Sfintei Scripturi: «Spre unii ca aceștia Îmi îndrept privirea Mea; spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvîntul Meu» (Isaia LXVI, 2). Și «unii ca aceștia» își și duc viața în liniște, bucurîndu-se de frumusețea ei mulți ani, mai mulți și mai fericiți decît neas-

cultătorii, încruntații și îndărătnicii. Căci ei se desfătează «de mulțimea păcii» (Ps. XXXVI, 11).

Exemple de blîndețe ne sînt și sfinții apostoli și toți sfinții Bisericii. Dar dacă voim să fim fericiți și noi, să năzuim după blîndețea arătată de Mîntuitorul și de urmașii Lui întru cuvînt și faptă, dovedindu-ne ascultători și în bună înțelegere cu toată lumea. Asprimea și încruntarea să stea departe de noi, dar seninătatea să ne lumineze și să ne încălzească chipul de creștini. *Trăite în duh de blîndețe, zilele noastre sporesc în frumusețe, în bunătate și în sfințenie,* aducîndu-ne bucurie curată în această viață. Dar, potrivit făgăduinței Mîntuitorului, după chipul blîndeții noastre, în viața viitoare vom fi moștenitori ai Împărăției lui Dumnezeu, vom moșteni «pămîntul cel veșnic». Spre această moștenire trebuie să se îndrepte cele mai bune sîrguințe ale unui adevărat creștin.

Mîntuitorul ne spune că nici rugăciunea și nici jertfa nu le primește dacă-s făcute în stare de mînie sau de invidie *și pentru iertarea păcatelor cere să părăsim stările de ură, mînie și de răutate.* Bunătatea și blîndețea lui Hristos să ne fie călăuză și izvor al blîndeții și bunătății, în relațiile cu semenii noștri.

A patra fericire :

IV «Fericiți cei ce flămînzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura».

(Matei V, 6).

Cei flămînzi și însetați de dreptate *sînt toți cei ce doresc cu ardoare să înfăptuiască și să se înfăptuiască binele.* Această dorință este tot atît de firească și continuă ca și foamea și setea de hrană trupească. *O astfel de foame și sete au avut sfinții și martirii.*

Săturarea făgăduită trebuie înțeleasă ca o împlinire a năzuințelor după *desăvîrșire* și *sfințenie,* parte în viața aceasta, iar în cea viitoare în mod deplin. Este năzuința de a trăi pe Hristos din ce în ce mai deplin în tot ceea ce săvîrșim. De aceea și Mîntuitorul Hristos ne învață: «Cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre

viață veșnică» (Ioan IV, 14). Și în alt loc: «*Nu numai cu pîine va trăi omul,* ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu» (Matei IV, 4).

Astfel vorbind, Mîntuitorul Hristos ne arată că mai este încă și o altă apă decît cea materială, încă și o altă pîine decît cea pentru trup : *sînt pîinea și apa cea duhovnicească,* cuvîntul veșnic al lui Dumnezeu, necesar mîntuirii noastre. Sufletul credinciosului flămînzește și însetează după o asemenea hrană, pe care o cere prin rugăciune curată și stăruitoare, credință statornică, nădejde puternică și dragoste curată față de Dumnezeu și aproapele nostru.

Dar nu putem uita că și *dreptatea* este și trebuie să ne fie hrană duhovnicească, pe care să o căutăm neîncetat. Căci împlinirea dreptății, pentru noi și pentru semenii noștri, ne îmbogățește, ne hrănește duhovnicește. *Știind acest lucru, trebuie să flămînzim și să însetăm după ea.*

Dreptatea este o virtute de căpetenie ; chipul ei desăvîrșit este în Dumnezeu. *Dumnezeu este izvorul și părintele dreptății.* Creștinul știe, astfel, că toate faptele lui și ale semenilor lui atîrnă în cumpăna dreptății dumnezeiești.

Dreptatea dumnezeiască i-a pedepsit și pe păcătoșii din vremea lui Noe ; dar tot în virtutea ei a fost cruțat Noe. Dacă locuitorii cetăților Sodoma și Gomora au pierit pentru păcatele lor, credinciosul Lot a fost izbăvit pentru bunătatea sa, pentru dreptatea sa. Proorocul David s-a întristat amarnic la vestea morții fiului său Abesalom. Dar, cumpănind lucrurile, a înțeles că dreptatea dumnezeiască aduce pedeapsă asupra fiilor care se ridică asupra părinților lor și s-a mîngîiat.

Mai vîrtos decît în Legea Veche, *în Legea Nouă ni se arată pilde ale dreptății.* Dreptul Simeon nu a văzut moartea înainte de a-L vedea pe Hristosul Domnului (Luca II, 26). Pe datornicul nemilostiv și nedrept l-a pedepsit stăpînul său cel drept. Iar Hristos Domnul, Dreptatea însăși, a fost ridicat în slava Sa și «Dumnezeu... I-a dăruit Lui nume care este mai presus de orice nume» (Filipeni II, 9). De aceea învățăm din Sfînta Scriptură să mergem pe calea celor buni și să păzim cărările celor drepți (Pilde II, 20). Căci cei nedrepți nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu» (1 Cor. VI, 9).

Dar chipul dreptății dumnezeiești *trebuie să se răsfrîngă și din viața și faptele creștinilor,* din a celor ce «flămînzesc și însetează de dreptate», «care doresc cu înfocare să făptuiască și să se înfăptuiască binele». Să se vadă deci din viața noastră a fiecăruia.

Simțul dreptății este adînc înrădăcinat în ființa omului. De aceea simțim și cerem neîncetat dreptul la viață, la muncă, la libertate și egalitate, la luminarea minții prin carte și școală, la respect din partea altora, la pace și liniște și la bună stare în cele lumești, în cele materiale. Dar tocmai în numele acestei conștiințe, acestei simțiri, cu deosebire în numele dragostei creștinești, trebuie să ne străduim din toate puterile la împlinirea dreptății și ca virtute socială, deci și pentru semenii noștri din toată lumea, pentru prietenii mai apropiați sau mai depărtați, ba chiar și pentru dușmanii noștri, dînd tuturor ceea ce le datorăm (Rom. XIII, 7) și nerămînînd datori «decît cu iubirea unuia față de altul; că cel care iubește pe aproapele a împlinit legea» (Rom. XIII, 8).

E drept că legile și judecătorii au rostul să vegheze la împlinirea dreptății între oameni. Dar noi trebuie să împlinim cele *ale dreptății dumnezeiești și omenești «din cugetul nostru»* (Rom. XIII, 5), nu de frica legilor și judecătorilor. Acolo deci, în cugetul nostru creștinesc, trebuie să încolțească și să se îmbogățească flămînzirea și setea de dreptate. Căci așa vom putea lucra cu nădejde la împlinirea dreptății, pentru noi și pentru semenii noștri.

Iubesc și practică dreptatea creștinii care cugetă zi și noapte la Legea Domnului, convinși fiind că în fiecare dintre semenii lor este Hristos, potrivit cuvintelor Sale: «Adevărat zic vouă, întrucît ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut (Matei XXV, 40).

A cincea fericire:

V «Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui».

(Matei V, 7).

Mîntuitorul Hristos ne îndreaptă aici privirea spre milostenie.

Milostenia este faptă a îndurării creștine și își are izvorul *în iubirea de Dumnezeu și de aproapele.* Ea se face văzută prin ajutorarea cu cele materiale și cu cele sufletești a semenilor noștri aflați în nevoi, necazuri și supărări.

Dar mai întîi *Dumnezeu ne-a iubit pe noi și din iubire S-a milostivit și Se milostivește spre noi.* Așa a iubit El lumea, «încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede

în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16). Așa ni s-a descoperit iubirea lui Dumnezeu și mila Lui către durerea, neputința, lipsa, nenorocirea, neștiința și puținătatea în care ne aflăm noi. Cum știm, nu a trimis vreun înger, ori alt sol al Său, «ci Însuși Domnul S-a milostivit de noi într-un chip nemaipomenit, neînchipuit și mai presus decît orice cuvînt ce s-ar putea spune, suferind patimi, batjocuri, crucea și moartea ca să ne mîntuiască din robia păcatului și să ne împace cu Dumnezeu, înnoindu-ne ființa noastră». Iată aici și pilda desăvîrșită care ne îndeamnă la iubirea și ajutorarea semenilor noștri!

Dar fiindcă Dumnezeu S-a milostivit și Se milostivește neîncetat spre toți oamenii, căci toți sînt fii ai Lui, și noi avem chemarea să facem fapte de milostenie către toți semenii noștri, căci toți ne sînt frați. Și nici nu este om care să nu aibă, într-o împrejurare oarecare, nevoie de ajutorul semenilor săi. De aceea și scrie sfîntul Ioan Gură de Aur: «chipurile de a milui sînt felurite și *porunca aceasta — a facerii de bine — este întinsă».* Căci ea ne îndatorează *să-l hrănim pe cel flămînd,* care, din pricina sărăciei și neputinței, nu se poate hrăni prin muncă proprie; *să-l adăpăm pe cel însetat,* care, din lipsă sau slăbiciune, nu-și poate alina setea; *să-l îmbrăcăm pe cel gol,* care, din lipsă, nu are cu ce să se apere de frig; *să-l cercetăm pe cel în necazuri și nevoi; să-i cercetăm pe bolnavi,* mîngîindu-i și încurajîndu-i; *să-i găzduim pe călători,* mai ales dacă ei sînt bolnavi; *să-i îngropăm pe săraci,* pe cei care nu au cine să-i îngroape, aducînd cele trebuitoare pentru îngroparea lor creștinească.

Toate acestea sînt fapte ale *milosteniei trupești.* Sînt însă și fapte ale *milosteniei sufletești,* ca:

«Întoarcerea celor rătăciți la calea adevărului și a celor păcătoși la calea virtuții, cu duhul blîndeții și al înțelepciunii» (Iacob V, 19—20); *învățarea celor neștiutori și nepricepuți* (Fapte VIII, 31; Tit II, 4—7); *sfătuirea celor ce au trebuință de sfat* (1 Tes. V, 11—15); *rugăciunea către Dumnezeu, pentru aproapele nostru* (Iacob, V, 16; Filipeni I, 19; Col. IV, 3); *mîngîierea celor întristați* (1 Tes. V, 14); *răsplătirea răului cu binele* (Matei V, 44—48; Rom. XII, 19—21); *iertarea greșelilor săvîrșite de alții față de noi înșine* (Matei XVIII, 22).

Sfînta Scriptură ne arată limpede că, «cel care nu bagă în seamă pe prietenul său săvîrșește un păcat; iar cel ce se îndură de sărmani e fericit» (Pilde XIV, 21).

Faptele bune în general și faptele de milostenie sînt **criteriul Judecății obștești.** Mîntuitorul Hristos ne spune El însuși acest lucru cînd zice: «Adevărat zic vouă, întrucît ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, **Mie Mi-ați făcut**» (Matei XXV, 40).

Mîntuitorul Hristos ne învață și cum trebuie făcută milostenia. «Cînd faci milostenie — zice El — nu trîmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii în sinagogi și pe uliță, ca să fie slăviți de oameni; adevăr grăiesc vouă: își iau plata lor. *Tu însă, cînd faci milostenie,* **să nu știe stînga ta ce face dreapta ta,** ca milostenia ta să fie într-ascuns, și Tatăl tău, Care *vede în ascuns,* **îți va răsplăti ție**» (Matei VI, 2—4). Și aceasta este răsplata cea adevărată, cea netrecătoare, spre care să nădăjduim, știind că «cel ce umblă în calea dreptății și a milostivirii va afla viață, dreptate și mărire» (Pilde XXI, 21).

Bătrînul Tobie a făcut milostenie în ascuns și Dumnezeu l-a răsplătit cu binefaceri chiar în viața sa pămîntească. *Samarineanul milostiv* din parabolă a venit în ajutorul celui căzut între tîlhari, l-a scos din primejdie de moarte și apoi s-a dus în calea sa, fără să-și dea numele ori adresa, dar pe deplin mulțumit în inima sa.

Să cugetăm cu deosebire la răsplata «Tatălui, Care vede în ascuns», faptele milei noastre. Căci acolo, la El, «vom fi miluiți» cu adevărat.

Celui care suferă să-i arătăm milă, îndurare, mîngîiere și sprijin spiritual și material, fiindcă numai așa îi dovedim iubirea și prețuirea noastră. Spre săvîrșirea faptelor de milostenie ne-a îndemnat Însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos: «Fiți milostivi, precum și T a t ă l vostru este milostiv» (Luca VI, 36).

A șasea fericire:

VI «Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu».

(Matei V, 8).

Nu cu mai puțină dragoste îi îmbrățișează Mîntuitorul pe cei cu sufletul curat, cu inima curată. El aseamănă inima omului cu ochiul, zicînd: «Luminătorul trupului este ochiul; *de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat.* Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, dar întunericul cu cît mai mult!» (Matei VI, 22—23).

Prin ochi privim lucrurile din jurul nostru și de ei ne slujim la alegerea celor mai bune cărări spre o țintă. De asemenea, ei ne bucură de lumina și strălucirea soarelui, de cerul înstelat și de toate frumusețile cu care Dumnezeu a împodobit lumea. Dar numai dacă sînt curați, nepătați, sănătoși.

Dar creștinul adevărat nu-și oprește privirea numai asupra frumuseților acestei lumi; el simte chemare spre aflarea frumuseții celei netrecătoare, care este la Dumnezeu, și o dorește. Aceasta îi este cu putință numai celui curat cu inima, cum ne învață Mîntuitorul Hristos în fericirea a șasea.

Sfînta Biserică îi numește «văzători de Dumnezeu», după cuvîntul Mîntuitorului, pe cei ce trăiesc în *nevinovăție,* în curăția poruncilor, în depărtarea de patimi și de păcate; pe cei care își umplu inima cu dorul după lumina dumnezeiască și desăvîrșire. Unii ca aceștia ajung să-L afle și să-L vadă pe Dumnezeu chiar din această viață, și anume, din făpturile Sale. Căci «cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegîndu-se din făpturi, adică veșnica Lui putere și dumnezeire» (Rom. I, 20).

Chiar dacă această vedere a lui Dumnezeu este nedeplină, «ca prin oglindă, în ghicitură», ea naște aleasă fericire pentru «cei curați cu inima». Căci în viața viitoare Îl vor vedea «față către față» (1 Cor. XIII, 12).

La curăția inimii putem ajunge fiecare din noi, fugind de desfrînare, de ură, de trufie, de zgîrcenie, de nedreptate și vicleșug, de defăimarea aproapelui, de batjocură, minciună, lăcomie și de multe alte fapte asemenea acestora. De aceea, Sfînta Scriptură ne îndeamnă să căutăm «pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul» (Evrei XII, 14).

Curăția inimii este, astfel, *una dintre cele mai înalte trepte ale desăvîrșirii,* ale sfințeniei. De aceea, ea va fi răsplătită cu cea mai mare fericire, care este privirea lui Dumnezeu. Avînd această făgăduință de la Mîntuitorul, fericit va fi credinciosul, care, la trecerea pragului spre viața cea veșnică, poate grăi cu psalmistul: «Iar eu întru dreptate mă voi arăta feței Tale, sătura-mă-voi cînd se va arăta s l a v a T a» (Psalm. XVI, 15).

Curăția inimii este condiția cea mai însemnată pe care o cere Mîntuitorul la îndeplinirea oricărei fapte bune. Prin aceasta, Mîntuitorul a arătat însemnătatea părții lăuntrice a faptei, adică a intenției și *gîndului curat care trebuie să fie la baza faptei bune.*

Fericirea a șaptea :

VII «Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema».

(Matei V, 9).

În planul așezării Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, mare *prețuire se dă* **păcii,** așa cum ne arată Mîntuitorul Hristos în acest verset. *La Nașterea Domnului, îngerii cîntau imnul păcii :* «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire !» (Luca II, 14). Venea Pacea în lume ; Se năștea Fiul și Domnul ei.

Mîntuitorul Iisus Hristos a venit în lume ca să mîntuiască lumea, împăcînd pe om cu Dumnezeu (Rom. V, 10). El a propovăduit pacea între oameni. Faptele și parabolele Sale ne vorbesc la tot pasul despre pace și roadele ei la cei care o caută și o înfăptuiesc.

Și după Înviere, arătîndu-Se sfinților apostoli, Mîntuitorul i-a binecuvîntat cu urarea păcii: *«Pace vouă!»* (Ioan XX, 21). Cu aceleași cuvinte i-a întîmpinat și pe toți aceia cărora li S-a arătat înainte de a Se înălța la cer. Iar în cuvîntarea de despărțire le-a grăit : *«Pace vă las vouă,* pacea Mea o dau vouă» (Ioan XIV, 27).

Urmînd pilda și îndemnul Mîntuitorului, sfinții apostoli au propovăduit și au săvîrșit cele ale păcii (Matei X, 11—13). Ei au sădit în sufletele oamenilor dragostea pentru semenii lor, înfăptuind legătura păcii în această dragoste și chemîndu-i pe toți, fără deosebire de neam și lege, la Izvorul păcii creștine, la Hristos, «Pacea noastră» (Efes. II, 14).

«Pace vouă !» — acesta era salutul creștinilor din primele veacuri. *«Pace vouă!»* — aceasta este urarea dragostei creștinești și în vremea noastră. *«Pace tuturor !»* — cu aceste cuvinte ne binecuvîntează arhiereii și preoții Sfintei noastre Biserici la toate sfintele slujbe. *«Pentru pacea a toată lumea»* ne rugăm la aceleași sfinte slujbe spre a fi lucrători ai păcii, «făcători de pace» între oameni și popoarele lumii de azi.

Dar Mîntuitorul Hristos adaugă în alt loc : «Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ ; n-am venit să aduc pace, ci sabie» (Matei X, 34). Aceasta nu înseamnă că El îi îndeamnă pe oameni la războaie sîngeroase. *El îi cheamă la luptă dîrză împotriva răului,* **împotriva păcatului,** împotriva vrăjmășiei,

împotriva minciunii, lăcomiei, nedreptății, leneviei, urii, împotriva celor ce asupresc pe aproapele și exploatează oameni și popoare, împotriva a tot ce strică pacea, liniștea și dragostea dintre oameni, ce seacă bunăvoirea dintre ei. La o asemenea luptă ne cheamă pe fiecare din noi. Ba ne îndeamnă să ne înarmăm puternic cu adevărul, cu «platoșa dreptății, ...gata fiind pentru Evanghelia păcii» (Efes. VI, 14—15). Să luptăm pentru pace cu cuvîntul și fapta, dar și cu «sabia Duhului», retezînd spinii răutății și ai vrajbei.

Dacă s-ar instaura cu adevărat pacea și bunăvoirea între oameni și popoare, ar dispărea și răutatea și nedreptatea din lume. Sfînta Biserică ne vestește necontenit solia păcii, arătîndu-ne că «roada dreptății se seamănă întru pace celor ce lucrează pacea» (Iacob III, 18). Iar ca Mîntuitorul să ne numere între «fiii lui Dumnezeu», tot ea ne mai îndeamnă să urmăm «cele ale păcii și cele ale zidirii unuia de către altul» (Rom. XIV, 19).

Întrucît *«Hristos este pacea noastră,* El care a făcut din cele două lumi una, adică a surpat peretele din mijloc al despărțiturii, desființînd vrăjmășia prin trupul Său» (Efes. II, 14—15) și noi trebuie să fim următori și înfăptuitori ai păcii. Cei ce vor cugeta totdeauna la Legea lui Dumnezeu, vor căuta pacea, cum zice sfîntul Pavel (Rom. XIV, 19), dincolo de orice, vor îndemna și pe alții la căutarea ei, vor înlătura ura deșartă și vor înceta a se mai învrăjbi, știind că pacea e atît de prețioasă, încît pentru aceasta a venit în lume Fiul lui Dumnezeu și S-a făcut om, ca să ne răscumpere din robia păcatului și să ne dea deplina pace cu Dumnezeu și cu semenii noștri.

A opta fericire :

VIII «Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor».

(Matei V, 10).

Mîntuitorul Hristos le făgăduiește deci *fericirea celor prigoniți pentru dreapta credință,* pentru viața lor neprihănită, viață dusă în cinste, bunătate și sfințenie ; unii ca aceștia nu nădăjduiesc în împlinirea dreptății numai pentru ei, ci în aceeași măsură și pentru semenii lor.

Proorocii și dreptii Vechiului Testament au fost prigoniți pentru dreptate; unii din ei chiar și-au jertfit viața în numele dreptății; ei au dus luptă împotriva păcatelor, voind să-i hotărască pe semeni la o viață după voia lui Dumnezeu.

Dar exemplul cel mai plin de înțeles, în această privință, ne este *Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos*. El a venit în lume ca să împlinească dreptatea dumnezeiască, să așeze în lume o împărăție a bunei înțelegeri, a dragostei și a dreptății. El este Omul dreptății, căci nimeni nu L-a putut vădi de păcat, de minciună; lucrul altuia nu l-a poftit și dreptatea semenului întru nimic nu a vătămat-o. Întru apărarea dreptății și în mustrarea pentru păcate i-a privit pe oameni în față, fără alegere. Fariseilor li s-a adresat cu mustrare dreaptă, zicînd: «Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale Legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați» (Matei XXIII, 23). Dar deși i-a mustrat, pe bună dreptate, și ei au trebuit să recunoască în El pe Cel drept, zicînd: *Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și nu cauți la fața omului*, ci cu adevărat înveți calea lui Dumnezeu» (Luca XX, 21).

Și cu privire la împlinirea datoriilor, Mîntuitorul Hristos a grăit — și ne grăiește — după dreptate: «*Dați cele ce sînt ale Cezarului, Cezarului, și cele ce sînt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu*» (Luca XX, 25). Adică, atunci sîntem pe drumul cel drept, cînd ne împlinim, din conștiință, datoriile către Dumnezeu și către Sfînta Biserică, dar și datoriile către poporul nostru, către patria noastră.

Mîntuitorul Hristos a fost răstignit pentru că a vestit dreptatea. Și îndată după ce a murit pe Sfînta Cruce, sutașul, care era de față, «văzînd cele ce s-au făcut, a slăvit pe Dumnezeu, zicînd: Cu adevărat, Omul acesta drept a fost» (Luca XXIII, 47). Iar Tatăl L-a preamărit pe Fiul Său și L-a așezat de-a dreapta Sa, întru Împărăția Sa.

Sfinții apostoli și mulți credincioși creștini, plinitori ai dreptății prin cuvînt și faptă, au fost și ei prigoniți, împărtășindu-se astfel de cele proorocite de Mîntuitorul (Ioan XV, 18—19) și dobîndind făgăduința Lui: «*Împărăția cerurilor*». Acolo, vor trăi împreună cu El, în veac, văzînd pururea slava Lui (Ioan XVII, 24).

Măreția și frumusețea dreptății înfloresc în făptura plină de bunătate a Mîntuitorului, în Care virtutea se arată curată și fără amestec — căci păcat nu a săvîrșit. Numai aceia (dintre

credincioși) care se vor aprinde de dorul după Hristos și după bine, vor căuta cu statornicie la Legea Domnului și vor ajunge să cunoască plăcerea facerii de bine și adînca smerenie și bunătate fără margini a Mîntuitorului, arătate nouă tuturor.

A noua fericire:

IX **«Fericiți veți fi voi cînd vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, minținд din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi».**

(Matei V, 11—12).

Mîntuitorul Iisus Hristos *continuă aici făgăduința bunurilor duhovnicești* celor ce sînt hotărîți să se jertfească pentru El și pentru Evanghelia Sa.

Într-adevăr, *rău au fost prigoniți proorocii Vechiului Testament*, care au vestit venirea Mîntuitorului, și i-au biciuit cu vorba pe cei păcătoși. *Dar prigonit a fost Mîntuitorul însuși*, cînd «întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit» (Ioan I, 11). Încă în fașe fiind Iisus, Irod căuta «P r u n c u l ca să-L ucidă» (Matei II, 13). Mai apoi, după mărturii mincinoase, după judecată nedreaptă, L-au dat totuși morții. Dar El le-a descoperit și ucenicilor Săi, că nici ei nu vor rămîne în afara prigoanei. «Iată — le-a grăit El — Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor; fiți dar înțelepți ca șerpii și blînzi ca porumbeii. Feriți-vă de oameni, căci vă vor da pe mîna sinedriilor și în sinagogile lor vă vor bate cu biciul» (Matei X, 16—17).

Cuvintele Mîntuitorului s-au împlinit întocmai. Dacă El nu a fost primit «întru ale Sale», mai puțin aveau să fie primiți urmașii Săi. Într-adevăr, în afară de sfîntul Ioan, toți ceilalți ucenici ai Lui s-au învrednicit de moarte martirică. Iar după ei, în primele trei veacuri, nenumărați creștini au îndurat chinuri fără nume, fără grai. Ei au fost tîrîți în fața împăraților, au fost aruncați în închisori și ferecați în lanțuri, au fost dați și pradă, în circuri, leilor flămînzi. Dar ei au îndurat totul cu

seninătate, cugetînd la cuvintele Mîntuitorului Hristos: «*Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă*; temeți-vă mai curînd de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena... Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. *Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri*» (Matei X, 28—33).

Mucenicii și mărturisitorii au văzut în moartea lor pentru Hristos mare răsplată, căutînd «ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață» (2 Cor. V, 4), de viața cea adevărată, veșnică. În suferințe și în încercări, ei nu au văzut «ceva străin» (1 Petru IV, 12), ci au socotit că Hristos ni s-a dat nu numai ca să credem în El, ci să și pătimim pentru El (cf. Filipeni I, 29). Aveau necontenit în față și cuvintele sfîntului apostol Petru: «Iubiților, ...întrucît sînteți părtași la suferințele lui Hristos, bucurați-vă, pentru ca și la arătarea slavei Lui să vă bucurați cu bucurie mare» (1 Petru IV, 13).

Calendarul creștin cinstește amintirea a mii de martiri, care și-au dat viața de bună voie și chiar cu bucurie, pentru Hristos. De aceea și ziua morții lor a fost totdeauna pomenită de Biserică nu ca zi de durere și de înfrîngere, ci, dimpotrivă, *ca zi de bucurie și de biruință.*

Adevărata bunătate cere *ca omul bun să se dăruiască și altora.* De aceea și la durere și la bucurie și orice încercare ar veni peste suflet, se cuvine ca noi să ne purtăm cu alții ca și cu noi înșine. De altfel, dragostea față de Dumnezeu naște și această bucurie față de binele altora, de al prietenilor ca și de al vrăjmașilor.

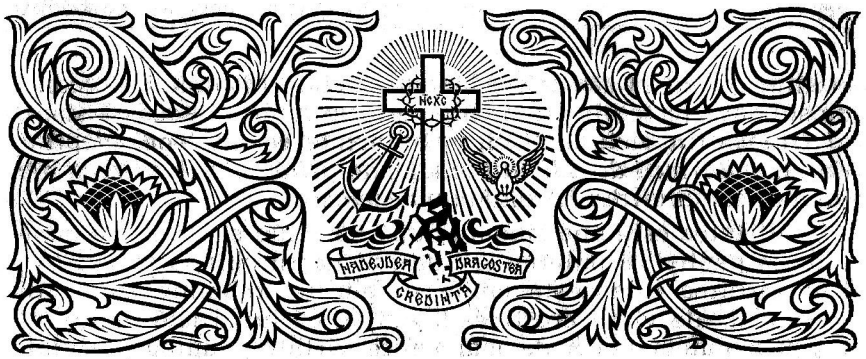

4.

VIRTUTEA

Cum am văzut, Fericirile înseamnă trepte în înaintarea credinciosului către desăvîrșire; ele sînt asemenea unei scări ce duce la mîntuirea lui. Căci «cel sărac cu duhul» nu uită niciodată datoria sa de a deveni din ce în ce mai bun, mai străin de păcate și de patimi, prețuiește blîndețea și curăția inimii, ostenește după dreptate și pace, ca să trăiască în nădejdea că va cunoaște bucuria pe deplin, cu adevărat, în Împărăția cerurilor.

În cele nouă căi care duc la fericire, credinciosul are în față urcușul spre desăvîrșire. Dar în acest urcuș către desăvîrșire el întîlnește multe și felurite piedici, unele venind din lăuntrul său, altele din afară, și pe care trebuie să le înfrunte și să le învingă. *Aceasta înseamnă lupta duhovnicească.* Iar din luptă iese învingător cel ce are «*tărie*», «*putere*».

«*Puterea*» de a înfrînge înclinările rele, ispitele, nu crește numai pe urma cunoașterii binelui, ci în mare măsură prin iubirea binelui, prin alipirea credinciosului de bine. Căci numai dintr-o asemenea stare poate trece binele la faptă prin voința lui. Cu alte cuvinte, atunci cînd silințele lui sporesc mereu din tot sufletul său și din toată ființa sa, cînd trăirea

credinciosului în săvîrșirea binelui devine obișnuință și credinciosul săvîrșește binele în chip cu totul liber, în această stare, **el trăiește în virtute.** Căci, prin virtute se înțelege *«deprinderea statornică de a făptui binele, datorită puterilor firești ale omului și ajutorului harului dumnezeiesc».*

Virtutea este una singură după năzuința ei lăuntrică după bine și pentru că puterea și ființa ei își au obîrșia în Hristos. Dar virtutea călăuzește multe și felurite trebuințe ale vieții omenești, ale vieții creștinești. Astfel, ea luînd mai multe înfățișări, putem vorbi de mai multe virtuți și anume: *virtuți teologice* (religioase) și *virtuți morale.*

a. VIRTUȚILE TEOLOGICE

Virtuțile teologice *sînt:* **credința, nădejdea** *și* **dragostea.** Acestea prind putere în sufletul credinciosului prin harul lui Dumnezeu; ele se îndreaptă spre Dumnezeu, spre Izvorul vieții religioase; întăresc pornirea firească spre făptuirea binelui cu ajutorul harului dumnezeiesc, care se revarsă în sufletul credinciosului prin Sfintele Taine. *Virtuțile teologice împodobesc viața credincioșilor* și aduc în sufletele lor *bunătate, curăție, blîndețe și evlavie.*

Cea dintîi dintre virtuțile teologice este **credința în Dumnezeu.** *Ea este primirea și însușirea adevărurilor descoperite de Dumnezeu,* în vederea mîntuirii noastre, adevăruri ce se găsesc în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție și pe care Biserica le păstrează și le propovăduiește cu sfințenie.

După mărturia Sfintei Scripturi, «credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute» (Evrei XI, 1). Adică, prin credință ni se întărește nădejdea *că fericirea cerească este un adevăr, că toate cele nevăzute, despre care ne vorbește cuvîntul lui Dumnezeu, sînt adevărate.*

Credința este un **dar** al lui Dumnezeu. Dar este și o **virtute,** pentru că o primim, o păstrăm și o întărim în mod liber, prin silințele noastre omenești. Ea ne stă în ajutor ca să înțelegem tainele dumnezeiești ce trec peste puterile firești ale minții noastre, ne schimbă în bine, ne întărește și ne împărtășește de tot mai sporită viață duhovnicească. *Credința vie rodește fapte bune,* care duc la *mîntuire* (Iacob II, 14—20). La mîntuire duce credința cea dreaptă, «care păstrează cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos și învățătura cea bună» (1 Tim. VI, 3).

Dacă prin credință primim și ne însușim adevărurile descoperite de Dumnezeu, prin a doua virtute creștină, *adică prin* **nădejde,** *ni se* **întărește «dorul** *și așteptarea cu încredere a împlinirii tuturor bunătăților făgăduite de Dumnezeu omului care face voia Lui,* fiindcă Dumnezeu este credincios în tot ce făgăduiește». Așadar, nădejdea ne apropie cu încredere nezdruncinată și cu bucurie mereu sporită de împlinirea răsplătirii dumnezeiești. Cunoscînd binele, credinciosul plin de nădejde voiește cu putere să-l împlinească, în «așteptarea bunătăților ce vor să vie». *Nădejdea cucerește întreaga ființă a credinciosului,* întărește toate puterile lui sufletești spre cîștigarea fericirii veșnice. Ea susține puterile sufletești în valurile acestei vieți, așa cum ancora susține corabia în marea înviforată.

Dar nădejdea ne ajută și la dobîndirea unor bunuri trecătoare ca: sănătatea, vindecarea de boli, mîngîierea în clipe de necaz și de întristare, *că și acestea ne sînt de trebuință.*

În toate, nădejdea ne sporește lucrarea spre desăvîrșirea creștină. Dar numai dacă este curată. Căci împotriva nădejdii creștine pot sta două mari păcate: *preamulta încredere în bunătatea lui Dumnezeu* și *pierderea nădejdii sau deznădejdea.* În primul păcat cad cei ce cred că bunătatea lui Dumnezeu le iartă orice și oricîte păcate ar săvîrși, chiar de nu s-ar căi; în al doilea, cad cei care socotesc că păcatele făcute de ei sînt atît de mari, încît nu vor mai putea găsi iertare la Dumnezeu, chiar dacă s-ar pocăi. Aceste stări trebuie îndepărtate prin nădejdea luminată de credință.

Dar coroana virtuților creștine este **iubirea,** cum ne învață Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos (Matei XXII, 37—39). Toate celelalte virtuți trăiesc cu adevărat și rodesc binefăcător în viața creștinului numai cînd sînt luminate și încălzite de dogoarea arzătoare a iubirii. Și numai dacă lîngă credință și nădejde adăugăm faptele dragostei de Dumnezeu și de oameni ne putem cîștiga mîntuirea. *Căci ne mîntuiește numai «credința lucrătoare* **prin iubire»** (Gal. V, 6).

Iubirea credinciosului se îndreaptă *mai întîi către Dumnezeu* atît pentru binefacerile Lui, cît, mai ales, pentru El însuși. Se îndreaptă apoi către aproapele, cum citim în Sfînta Scriptură: *«Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău,* din toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și întîia poruncă. Iar a doua, la fel cu aceasta: *Să iubești pe aproapele tău* ca pe tine însuți» (Matei XXII, 37—39).

Numai iubirea lui Dumnezeu ne dă puteri să biruim păcatul; *ea și trăiește numai unde păcatul a fost biruit.* Tocmai pentru aceste pricini, mai mult decît credința și nădejdea, dragostea ne apropie de Dumnezeu, ne duce la unirea sufletească cu Părintele ceresc, ne chezășuiește dobîndirea asemănării cu El.

Iubirea ne întărește spre săvîrșirea faptelor mîntuitoare: «Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de către Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui» (Ioan XIV, 21), ne grăiește Mîntuitorul.

Virtutea iubirii creștine îi apropie pe oameni, îi înfrățește în muncă și în pace; ea este și semnul *după care pot fi cunoscuți adevărații ucenici ai Mîntuitorului Hristos.* «Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții» (Ioan XIII, 35), zice El.

Să mai cunoaștem și aceasta: «credința și nădejdea *lucrează numai în viața pămîntească.* În viața de după moarte ele vor fi împlinite, căci creștinul nu va mai avea nevoie să creadă în Dumnezeu, pentru că Îl va vedea, nici să nădăjduiască în El, pentru că Îl va avea. *Dragostea însă rămîne și atunci:* ea **«nu cade niciodată»** (1 Cor. XIII, 8), este veșnică, fiindcă Însuși Dumnezeu cel veșnic este iubire».

b. VIRTUȚILE MORALE

Virtuțile morale sînt: *înțelepciunea, dreptatea, cumpătarea și bărbăția.*

Spre deosebire de virtuțile teologice pe care ni le putem însuși numai cu ajutorul harului dumnezeiesc, la virtuțile morale putem ajunge *și prin puterile noastre firești;* credinciosul și le poate însuși adică pe urma legii firești așezate în om deodată cu zidirea sa.

Sfînta Biserică ne învață însă că *firea omenească a slăbit ca urmare a păcatului strămoșesc;* a slăbit rădăcina din care pornesc virtuțile morale. Slabe și firave sînt și mlădițele ce cresc dintr-o asemenea rădăcină. *De aceea ele au nevoie de harul lui Dumnezeu;* adică să fie întărite prin har, ca să poată rodi fapte mîntuitoare. Această întărire duce la îmbunătățirea vieții credinciosului, la o bună viețuire a lui cu semenii.

1) Așa, **«înțelepciunea creștină** este judecata și chibzuirea creștinului de a se purta astfel în viață, *încît să nu supere prin faptă sau vorbă pe Dumnezeu și pe semenii săi».* Ea îl călăuzește pe credincios la o viață în cinste, la cîștigarea unui nume bun, cum învață sfîntul Antonie cel Mare: «Omul cu judecată, luînd aminte la sine, cumpănește cele ce i se cuvin și-i sînt spre folos. Acela cugetă care lucruri sînt folositoare pentru firea sufletului său și care nu. Așa se ferește el de cele nepotrivite, care i-ar vătăma sufletului și l-ar despărți de nemurire».

Înțelepciunea îl ferește pe creștin de faptele rele și de răutatea limbii, *mai ales că limba poate aduce între oameni* **mai mult rău chiar decît fapta.** De aceea și citim în Sfînta Scriptură: «Stăruiți în rugăciune; fiți treji în ea cu mulțumire, rugîndu-vă totodată și pentru noi, ca Dumnezeu să ne deschidă ușa cuvîntului, spre a vesti taina lui Hristos... Umblați cu înțelepciune față cu cei ce sînt afară (din Biserică) și răscumpărați vremea. Vorbirea voastră să fie totdeauna plăcută, cu sare dreasă, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia» (Col. IV, 2—6).

Această virtute poate fi întărită și *trebuie mereu întărită* prin urmarea sfatului bun, prin statornicia în făptuirea binelui, prin paza limbii și a gîndului, prin iubirea muncii cinstite.

2) La rîndul ei, **dreptatea creștină** este virtutea pe temeiul căreia credinciosul își îndeplinește toate îndatoririle sale față de Dumnezeu și față de oameni, cu ajutorul harului dumnezeiesc. Dar își îndeplinește aceste îndatoriri «ca pentru Domnul», adică din conștiință și cu hotărîre, cu sfințenie. Pentru sine, el oprește numai cele ce i se cuvin; pentru semeni, toate cîte se cuvin acestora, împlinind astfel cuvintele Sfintei Scripturi: «Dați... tuturor cele ce sînteți datori: celui cu darea, dare; celui cu vama, vamă; celui cu teama, teamă; celui cu cinstea, cinste. *Nimănui cu nimic nu fiți datori,* decît cu iubirea unuia față de altul; căci cel care iubește pe aproapele a împlinit legea» (Rom. XIII, 7—8).

În felul acesta se poate sălășlui, și *cu sprijinul credincioșilor, buna rînduială între oameni, frățietatea și dragostea, egalitatea și pacea,* alungîndu-se nedreptatea, părtinirea, exploatarea, vrajba și violența.

3) **Cumpătarea creștină** este, de asemenea, puterea sufletească prin care credinciosul își împlinește trebuințele de hrană, băutură, îmbrăcăminte, vorbă în granițele îngăduite de rînduielile creștinești. Ea este apărătoare a sănătății trupești și sufletești, *căci nu îngăduie desfătări care duc la îmbuibare și păcat.*

Cumpătarea rodește smerenie, blîndețe, bună-cuviință, înfrînare, modestie, pază gurii; ea este dușmanul lăcomiei, îmbuibării, laudei deșarte, îngîmfării, desfrîului, zgîrceniei, mîndriei și luxului. De aceea Sfînta Scriptură ne învață «să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospețe și în beții, nu în desfrînări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă» (Rom. XIII, 13). Iar pe lîngă cunoașterea celor dumnezeiești lucruri să ne agonisim «înfrînarea» (2 Petru I, 6).

4) **Bărbăția creștină** este a patra virtute morală. Este puterea sufletească prin care credinciosul luptă, cu ajutorul harului dumnezeiesc — luptă cu îndrăzneală și cu nădejde — pentru înlăturarea greutăților vieții. În acest scop, ea folosește mijloacele arătate de înțelepciune.

Dar bărbăția creștină se arată cu deosebire în împlinirea cuvîntului Sfintei Evanghelii în viață, cum limpede ne grăiește Sfînta Scriptură: «Îmbrăcați-vă cu toată armătura lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului» (Efes. VI, 11).

«*Pildă de bărbăție ne-a dat Mîntuitorul* care, cu toate că a avut în calea Sa nemaipomenite piedici și greutăți, nu S-a lăsat înfricoșat de ele, ci a stat împotriva lor, *biruindu-le desăvîrșit pe toate*. Pildă de bărbăție ne-au dat și sfinții apostoli, apoi sutele și miile de mucenici și sfinți care au suferit ocări, bătăi, schingiuiri, moartea chiar, fără să se clatine în credința și alipirea lor de Hristos și de Sfînta Lui Biserică».

LECTURĂ DIN SFINȚII PĂRINȚI

«Înfrînarea, suportarea răului (pricinuit împotriva noastră), neprihănirea, stăruința, răbdarea și cele asemenea acestora ne ajută să ne împotrivim și să luptăm împotriva celor rele.

Să nu zică cineva că este cu neputință omului să ajungă la viața cea virtuoasă, ci numai că faptul nu este ușor. De viața virtuoasă se împărtășesc toți oamenii cuvioși precum și cei cu minte iubitoare de Dumnezeu. Căci mintea cea de rînd este lumească și schimbăcioasă, răsărind și gînduri bune și rele, ba și firea și-o schimbă, aplecîndu-se spre cele trupești. Mintea cea iubitoare de Dumnezeu însă, pedepsește păcatul care se naște în oameni cu voia lor, în urma trîndăviei» (sfîntul Antonie cel Mare).

5.

PĂCATUL ȘI FELURILE LUI

Sfînta Biserică ne învață că «*păcatul este călcarea prin gînd, cuvînt sau faptă, a voii lui Dumnezeu*», a Legii dumnezeiești, cum citim în Sfînta Scriptură: «*Oricine făptuiește păcatul săvîrșește și călcarea legii*, căci păcatul este călcarea legii» (1 Ioan III, 4).

Păcatul nu ține de firea noastră, ci s-a ivit prin întrebuințarea rea a voii libere cu care ne-a înzestrat Dumnezeu. *Rădăcina lui este* **ispita**; căci din ispită nasc poftele și patimile, din ispita ce vine sau din lăuntrul nostru sau din afara noastră.

Cu ajutorul harului dumnezeiesc, creștinul *poate înfrînge ispitele*, oricît de mari ar fi acestea, cum iarăși aflăm din Sfînta Scriptură: «Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiți ispitiți mai mult decît puteți, ci odată cu ispita, va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda» (1 Cor. X, 13).

Dacă păcatele se înmulțesc, duc la slăbirea voii, la călcarea Legii morale în mod statornic, la vicii. Ceea ce este virtutea pentru faptele bune, este viciul pentru faptele rele.

Unele păcate sînt mai **ușoare,** iar altele sînt **grele** sau de moarte (1 Ioan V, 16—17). Cele dintîi slăbesc, dar nu nimicesc cu totul legătura noastră cu Dumnezeu. Dar și ele, dacă nu sînt șterse prin pocăință, pot duce la păcate grele. Păcatele de moarte (grele) sînt cele săvîrșite *cu răutatea voii împotriva poruncilor dumnezeiești ; ele nimicesc legătura noastră cu Dumnezeu* și ne atrag pedeapsă grea din partea Lui, îndepărtîndu-ne în același timp și de semenii noștri.

În fruntea păcatelor grele, Sfînta Biserică așază pe cele **capitale,** pentru că acestea **sînt rădăcina celor mai multe păcate.** Ele sînt în număr de **șapte :** *mîndria, iubirea de argint, desfrînarea, pizma, lăcomia, mînia și lenea.* Aceste păcate lovesc greu în dragostea față de Dumnezeu și de oameni. Într-adevăr, cel *mîndru,* fiind plin de sine însuși, nu vrea să știe de nimeni altul ; pe toți îi disprețuiește. *Iubitorul de argint* este robit bunurilor materiale, cu deosebire banului și, ca să le aibă, calcă-n picioare cinstea, dreptatea, omenia și frățietatea. *Desfrînatul* își distruge viața sa și a celor cu care desfrînează. Pe pizmaș îl întristează binele și fericirea semenului, dar îl bucură nenorocirea ce se abate asupra acestuia. *Lacomul* calcă fără milă în picioare dorințele și drepturile semenilor săi. Cel stăpînit de *mînie* caută nimicirea semenului. În sfîrșit, *leneșul* fuge de datoria de a munci ; pentru a putea trăi, înșală, fură sau cerșește.

Deosebit de grele sînt **păcatele împotriva Duhului Sfînt,** care izvorăsc din împotrivirea creștinului la harurile sfințitoare și înnoitoare pe care Duhul Sfînt voiește să le reverse asupra sufletului lui. *Aceste păcate se îndreaptă cu deosebire împotriva celor trei virtuți teologice* și de ele suferă creștinul care tăgăduiește adevărul dovedit al învățăturii creștine, cel ce se încrede cu nesocotință în bunătatea lui Dumnezeu, ori cel ce își pierde încrederea în îndurarea lui Dumnezeu, cel care pizmuiește harurile cu care Dumnezeu l-a învrednicit pe aproapele și cel ce nu se căiește pînă la moarte.

Despre păcatele împotriva Duhului Sfînt, Mîntuitorul Iisus Hristos ne spune : «Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui ; *dar celui care va zice împotriva Duhului Sfînt, nu i se va ierta lui,* nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie» (Matei XII, 32). Este cuprins aici cel cu totul înrăit, care ocolește căința și nu vrea să ceară iertare de la Dumnezeu nici în ceasul de pe urmă al vieții sale pămîntești.

În al treilea rînd sînt **păcatele strigătoare la cer,** și anume : *uciderea* săvîrșită cu știință și voie liberă, *sodomia* (desfrîul împotriva firii), *asuprirea văduvelor, orfanilor* și *celor lipsiți, oprirea plății lucrătorilor* sau exploatarea muncii lor, specula și *necinstirea părinților.*

Prin săvîrșirea unor asemenea păcate, Legea iubirii semenilor se calcă atît de greu, încît ea strigă la Dumnezeu, cerînd să-i pedepsească încă în viața aceasta pe cei ce o disprețuiesc și o calcă.

Urmările păcatelor nu întîrzie să se arate, și ele sînt foarte rele și tot atît de grele pentru oricine cade în păcate. Mai întîi, ele slăbesc voința și *duc la călcarea Legii morale în mod statornic, adică la vicii.* Cu deosebire viciile, pătrund atît de adînc în întreaga ființă omenească, în trupul și în sufletul omului, încît *cel prins în mreaja lor simte oarecum mulțumire în a stărui în fărădelegi ;* el săvîrșește păcat după păcat și ajunge să se împietrească în așa măsură în fapte rele, încît cu mare greutate se mai poate desface din robia păcatului. *Voința viciosului este deci slăbănogită* și nu mai este în stare să pună opreliște alunecării spre rău, spre păcat. Păcatul otrăvește viața creștinului ; *îi aduce mulțime de suferințe sufletești și trupești.*

Dar păcatul strică și *buna înțelegere dintre oameni,* ațină pornirile rele dintre ei, îi tîrăște la sfadă și ceartă, la fapte dușmănoase, la nedreptăți, la jafuri și chiar la uciderи.

Păcatul este o nesocotire a voii lui Dumnezeu, pentru că, păcătosul, în loc să se silească să rămînă în dragostea Părintelui ceresc, în starea de fiu al Lui, devine vrăjmaș al lui Dumnezeu. De aceea e firesc lucru ca atît păcatul, cît și viciul să fie pedepsite de Dumnezeu. *Căci dreptatea dumnezeiască cere ca fiecare faptă, bună sau rea, să-și* **aibă plata ei,** cum citim în Sfînta Scriptură, că Dumnezeu «va da fiecăruia după faptele lui» (Rom. II, 6).

Faptele sînt judecate *mai întîi chiar de conștiința noastră: cele bune ne aduc mulțumire,* liniște și fericire, pe cînd cele rele — păcatele și viciile — *ne aduc tulburare lăuntrică,* neliniște chinuitoare și mustrare de conștiință, care uneori sînt mai amare decît durerile trupești și nu rămîn fără urmări. Se pare, uneori, că păcatul rămîne nepedepsit. Dar aceasta numai după judecata noastră omenească, pentru că răsplata și *pedeapsa urmează, pentru totdeauna,* în viața viitoare, cum citim în Sfînta Scriptură că, «Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi ; *și atunci* **va răsplăti** *fiecăruia după faptele sale*» (Matei XVI, 27).

Cunoscînd urmările păcatului, credinciosul trebuie să lupte din toate puterile sale împotriva lui, să poarte luptă împotriva ispitelor de tot felul, care vin asupra lui mai ales de la cel rău. Iar *mijlocul cel dintîi cu ajutorul căruia poate birui păcatul și ispita* este **rugăciunea** *stăruitoare*. «Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită» (Luca XXII, 40), ne învață Mîntuitorul Iisus Hristos.

Lupta aceasta trebuie dusă cu tot curajul, cum iarăși citim în Sfînta Scriptură : «Stați împotriva celui rău și el va fugi de la voi» (Iacob IV, 7). Sfîntul apostol Petru ne îndeamnă *la trezvie și neadormită* veghe împotriva pornirilor rele, zicînd : «*Fiți treji, privegheați.* Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutînd pe cine să înghită» (1 Petru V, 8).

Marcu Ascetul ne învață că, «cel ce vrea să biruiască ispitele *fără rugăciune și răbdare*, nu le va depărta de la sine, ci mai tare se va încîlci în ele».

LECTURĂ DIN SFINȚII PĂRINȚI

«Cel care viețuiește în evlavie nu îngăduie păcatului să i se furișeze în suflet. Iar lipsind păcatul, nici primejdia, nici vătămarea nu sînt în sufletul acela. Pe unii ca aceștia nu-i stăpînește nici cel rău, nici soarta. Căci Dumnezeu îi izbăvește pe aceștia de rele și ei petrec nevătămați, ca unii ce au ajuns întocmai ca Dumnezeu.

Dumnezeu, Ziditorul nostru, pentru iubirea de oameni, ne-a lăsat multe căi de mîntuire, care întorc sufletele și le suie în ceruri. Căci sufletele primesc pentru virtute răsplată, iar pentru păcate pedepse.

De cumva te îndoiești că Dumnezeu vede tot ce se face, gîndește-te că tu, om fiind și pămînt, poți vedea deodată în mai multe locuri. Înțelege dar, cu cît mai mult poate aceasta Dumnezeu care toate le vede, pînă la grăuntele de muștar, ca unul ce tuturor le dă viață și pe toate le hrănește, precum voiește» (sfîntul Antonie cel Mare).

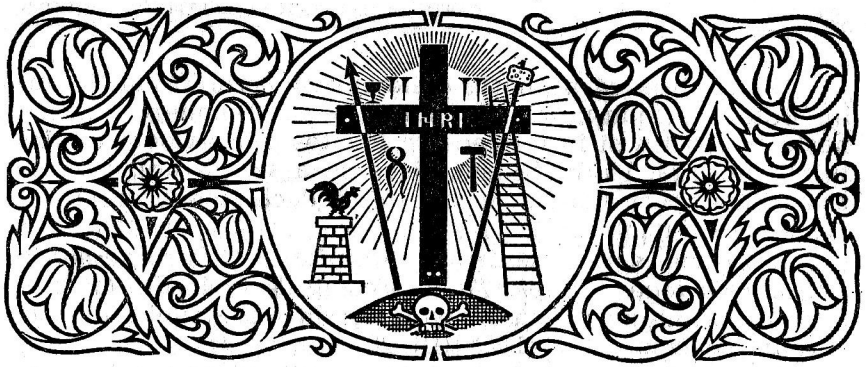

6.

DESĂVÎRȘIREA MORALĂ

În Predica de pe Munte, Mîntuitorul Iisus Hristos ne îndeamnă : «*Fiți, dar, voi desăvîrșiți*, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvîrșit este» (Matei V, 48). El, Dumnezeu adevărat și Om adevărat, ne cheamă pe noi, urmașii Săi, la o viață din ce în ce mai bună, mai bogată în fapte mîntuitoare, la viață după voia lui Dumnezeu ; ne cheamă la *desăvîrșire*.

Așadar, **desăvîrșirea** este țința spre care trebuie să trudească, să alerge credinciosul creștin ; nu numai că trebuie să se roage pentru dobîndirea ei, *dar trebuie să și lucreze cu străduință pentru a putea ajunge la această culme a vieții creștine*. Căci dacă desăvîrșirea este un rod al harului dobîndit prin rugăciune, ea este în același timp și un rod al străduințelor omenești.

Dar Mîntuitorul Hristos nu ne face numai îndemn la desăvîrșire, ci El ne și arată calea ce duce la ea, și *El însuși ne stă în ajutor, ca un frate mai mare*, să urcăm la desăvîrșire. El ne trimite harul mîntuitor în Sfînta Sa Biserică, maica nașterii noastre duhovnicești. Aici, în Sfînta Biserică, ia început și apoi crește viața noastră sufletească în Iisus Hristos, Domnul nostru.

Sfînta Biserică ne naște duhovnicește prin Taina Sfîntului Botez, făcîndu-ne fii ai Împărăției lui Dumnezeu. Ea ne naște în Hristos și în tot ceea ce Hristos a făcut pentru mîntuirea noastră. Harul Dumnezeiesc se așază în noi, cum se așază sămînța în pămînt, încolțește și, dacă lucrăm cu el, rodește spre viață veșnică.

În drumul spre desăvîrșire, *Mîntuitorul Hristos ne stă în ajutor prin toate Sfintele Taine așezate de El în Sfînta Biserică.* Însuși ne zice: «Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 20).

Desăvîrșirea se obține printr-o continuă *străduanie creștină* pe *calea virtuții* și a *faptei bune,* cu ajutorul *harului dumnezeiesc* (Matei XI, 12). Ea înseamnă creștere, întărire, îmbunătățire și înfrumusețare a vieții creștinului, *pînă a se ajunge la asemănarea omului în Dumnezeu.* La ea duce un urcuș, o scară morală cu multe trepte: treptele desăvîrșirii, *care trebuie urcate cu osteneli duhovnicești,* în curăție trupească și sufletească, îndepărtîndu-ne de păcate și patimi, așa cum ni se arată în Fericiri.

Dar desăvîrșirea este tot ceea ce poate și trebuie să nădăjduiască creștinul: **fericirea deplină, unirea cu Dumnezeu.** «Să ne ridicăm (deci), spre ceea ce este desăvîrșit» (Evrei VI, 1). Căci cel ce nesocotește urcușul spre desăvîrșire, nu este vrednic de Împărăția lui Dumnezeu (Luca IX, 59—62).

Cînd un tînăr îl întreabă pe Mîntuitorul ce trebuie să facă pentru ca să moștenească viața de veci, El îi răspunde: «De vrei să intri în viață, păzește poruncile» (Matei IX, 17). Iar «dacă voiești să fii desăvîrșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi» (Matei XIX, 21).

Deci *două* sînt căile spre desăvîrșire: **păzirea poruncilor,** *adică împlinirea din conștiință a tuturor datoriilor noastre către Dumnezeu,* către aproapele și către noi înșine. Aceasta este o cale mai lungă, dar mai ușoară și este urmată de cei mai mulți din fiii Bisericii. Apoi *sfatul: «dacă voiești să fii desăvîrșit».* Este o cale mai scurtă, dar mai grea: calea **sfaturilor evanghelice.**

Trei sînt sfaturile evanghelice: *sărăcia de bună voie, fecioria* (castitatea) și *ascultarea.* Pentru împlinirea acestor trei sfaturi evanghelice, se leagă cu jurămînt în fața Sfîntului Altar cei ce îmbrățișează viața monahală (călugărească).

Sărăcia de bună voie îi scutește pe cei ce urmează acest sfat de unele griji materiale, rămînîndu-le mai mult răgaz pentru curăția și înălțarea sufletului lor.

Urmarea acestui sfat nu înseamnă fuga de muncă, ci fuga de lăcomia după avere.

Fecioria este sfatul pe care îl urmează cei ce își aleg viața de rugăciune, pusă cu totul în slujba Bisericii. Sfatul acesta este greu de urmat, după cum ne spune Mîntuitorul: «Nu toți pricep cuvîntul acesta, ci aceia cărora le este dat» (Matei XIX, 11). Și sfîntul apostol Pavel le scrie corintenilor că nu le poruncește, ci numai îi sfătuiește să trăiască în fecioție (1 Cor. VII, 7). Votul fecioriei îl depun toți cei care îmbrățișează viața monahală. Au fost totuși și sînt și astăzi creștini care, deși trăiesc în lume, își păstrează și ei fecioria toată viața lor, lucru chiar mai greu pentru aceștia decît pentru cei dintîi.

Ascultarea este de mult folos pentru îmbunătățirea treptată a vieții credinciosului, adică pentru ca el să ajungă mai repede și, pe cît îi este cu putință, mai sigur la desăvîrșire. Supunîndu-se întru smerenie, el se înalță sub povața și prin voința unui povățuitor mai încercat, mai priceput în îndrumarea sufletului spre desăvîrșire, către mîntuire. În chipul acesta, el nu urmează doar voinței sale, ci ascultă fără șovăire poveștele îndrumătorului duhovnicesc, știind că acesta este deprins și înaintat în viața morală, în trăirea virtuților creștinești.

Sfatul ascultării este cuprins în cuvintele Mîntuitorului: «Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie» (Marcu VIII, 34).

Este limpede că *sfaturile evanghelice se deosebesc de porunci. Poruncile sînt cerute* **oricărui creștin** fără deosebire, dar sfaturile evanghelice *sînt lăsate la voia și puterea fiecăruia.* Ele nu sînt cerute, deci, tuturor creștinilor, tocmai pentru pricina că îndeplinirea lor este mai grea decît îndeplinirea poruncilor; le urmează numai cei ce se hotărăsc, în mod cu totul liber, să le urmeze toată viața. Și aceasta pe temeiul jurămîntului (votului) pe care îl fac, cum s-a mai spus, cei ce intră în tagma monahală (călugărească).

Dar sfaturile evanghelice aduc foloase deosebite pentru viața creștină, pentru viața duhovnicească. Astfel, sărăcia de bună voie îndepărtează lăcomia, zgîrcenia, îmbuibarea și petrecerile stricăcioase de suflet, ajutînd la urcarea creștinului pe o treaptă mai sus pe scara desăvîrșirii. Fiind scutit de gri-

jile și primejdiile morale, la care duce bogăția, cel sărac de bună voie are mai mult răgaz și mijloace mai înlesnite pentru a se îngriji de curăția și înălțarea sufletului său.

Mîntuitorul Iisus Hristos a *ridicat căsătoria la treapta de Sfîntă Taină,* așa că ea este o datorie firească și morală pentru orice creștin, ca și pentru orice om. Familia creștină este răsadniță de virtuți și izvor de întărire morală. În sînul ei, copilul primește cele dintîi cunoștințe religioase și îndrumări de viață morală. Dar ea aduce cu sine și unele griji, unele îndatoriri. De aceste griji este scutit cel ce își alege viața de trăire în continuă rugăciune și deplină feciorie. Totuși, nu trebuie să se creadă că o asemenea viață ar fi ușoară și lipsită de griji ; de ea se leagă griji zilnice, ba ceas de ceas, pentru o viață duhovnicească în curăție, muncă și rugăciune. Căci dacă «cel ce s-a căsătorit se îngrijește de ale lumii, cum să placă femeii, ...cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului» (1 Cor. VII, 32—33).

Socotința că ascultarea întru totul de un îndrumător duhovnicesc ar putea fi o înjosire a omului în fața altui om nu este îndreptățită, pentru că ascultarea presupune cu necesitate smerenia, iar smerenia prețuiește mult în fața lui Dumnezeu ; ea prilejuiește adevărata înălțare, cum ne învață Mîntuitorul însuși : «Oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța» (Luca XVIII, 1).

LECTURĂ DIN SFINȚII PĂRINȚI

«Desăvîrșirea morală presupune o continuă străduință pe drumul virtuților și al faptelor bune. Este cu neputință ca cineva să devină dintr-odată bun și înțelept. Trebuie gînd stăruitor, viețuire, încercare, vreme, nevoință și dor după lucrul bun. Iar omul bun și iubitor de Dumnezeu, care cu adevărat cunoaște pe Dumnezeu, nu încetează a face din belșug toate cîte plac lui Dumnezeu.

Nu se cuvine ca cei mai slabi din fire să deznădăjduiască și să părăsească viețuirea virtuoasă și plăcută lui Dumnezeu și să o disprețuiască ca neputînd să fie realizată. Dacă întrebuințăm orice sîrguință și iscusință ca să scăpăm de moartea trupească, cu atît mai vîrtos sîntem datori să ne străduim și să stăruim ca să scăpăm de moartea sufletească, pentru că cel ce voiește să se mîntuiască nici o piedică nu are, în afară de lipsă de grijă și lene pentru aceasta» (sfîntul Antonie cel Mare).

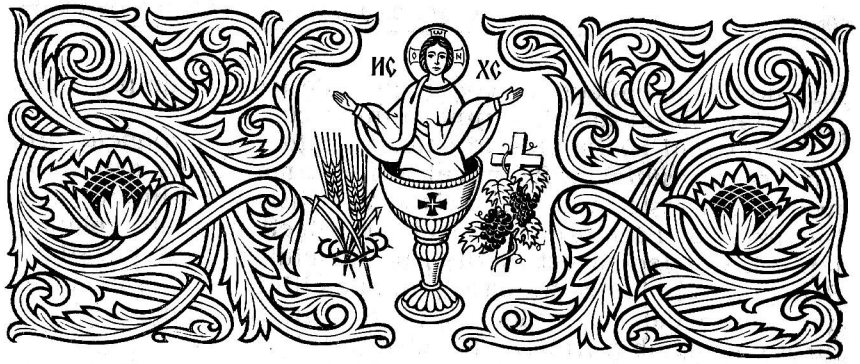

7.

DATORIILE CREȘTINULUI

Pentru dobîndirea mîntuirii, creștinul trebuie să îndeplinească o seamă de îndatoriri, să-și îndrepte viața după voia lui Dumnezeu.

a. DATORII FAȚĂ DE DUMNEZEU

Credinciosul creștin are, în primul rînd, **datorii față de Dumnezeu,** Creatorul, Binefăcătorul, Sfințitorul și Judecătorul său ; el este îndatorat să-I cunoască voia, să-I slujească numai Lui cu toate puterile sale, cu viața sa întreagă. «Căci scris este : Domnului Dumnezeului tău să te închini și Lui singur să-I slujești» (Matei IV, 10).

Creștinul slujește lui Dumnezeu trăind necontenit virtuțile teologice și morale, rugîndu-se cu putere și cu statornicie în casa sa și la slujbele rînduite de Sfînta Biserică, știind că tot binele de la Dumnezeu îi vine.

b. DATORII FAȚĂ DE APROAPELE

În lumina datoriilor față de Dumnezeu și cu ajutorul lui Dumnezeu, creștinul poate înțelege și împlini și **datoriile sale față de aproapele,** pe care le-am amintit în legătură cu fericirea a cincea.

După învățătura Sfintei Biserici, toți oamenii au Unul și Același Părinte, pe Dumnezeu ; astfel, ei toți sînt frați între ei, și în fiecare se oglindește chipul lui Dumnezeu. De aici izvorăsc datoriile creștinului față de toți semenii săi, fără deose-

bire de neam, de lege, de convingere, de legături de prietenie, chiar față de dușmani, slujind tuturor cu iubire.

Creștinul își împlinește datoriile față de aproapele prin cinstirea acestuia, ca făptură aleasă, cea mai aleasă, a lui Dumnezeu. Cinstește în el vrednicia și însușirile deosebite cu care l-a înzestrat Făcătorul său, mai mult decît pe toate celelalte făpturi. Dar face acest lucru și pe temeiul îndemnului Sfintei Scripturi : «În iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă ; în cinste, unii altora dați-vă întîietate» (Rom. XII, 10). Sau : «Dați tuturor cinste, iubiți frăția...» (1 Petru II, 17).

El își împlinește toate datoriile din dragoste, din conștiință, «cu inimă curată, în duh de jertfelnicie, cu bunătate, blîndețe, ca acestea toate să se sălășluiască și să rodească din plin și în inima aproapelui său».

O dovadă a dragostei față de aproapele este dreptatea. De aceea, creștinul își împlinește datoriile către el respectîndu-i viața, sănătatea, libertatea, cinstea și toate bunurile lui ; *căci în duh de dreptate înflorește viața și fericirea oamenilor.*

RUGĂCIUNE

Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește pe noi.

Încă ne rugăm pentru ca să se păzească locașul acesta și toate orașele și satele de ciumă, de foamete, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de venirea altor neamuri asupra noastră, și de războiul cel dintre noi, și pentru ca blînd, îndurat și lesne-iertător să ne fie Bunul și Iubitorul de oameni Dumnezeul nostru, să îndepărteze și să împrăștie toată mînia, care se pornește asupra noastră, și să ne scape pe noi de mustrarea Lui, care cu dreptate este asupra noastră, și să ne miluiască pe noi.

Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului și a celor ce sînt pe mare, departe, și, Milostive Stăpîne, milostiv fii nouă pentru păcatele noastre și ne miluiește pe noi.

Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

c. DATORII FAȚĂ DE SINE ÎNSUȘI

Dar creștinul are **datorii și față de sine însuși.** El este îndatorat să fie cu grijă față de propria sa ființă ; să aibă grijă de sine însuși, înlăturînd din ființa sa scăderile și întărind darurile cu care este înzestrat, în scopul mîntuirii. Și iubirea aceasta nu duce la mîntuire decît dacă merge împreună cu iubirea de Dumnezeu și de aproapele, cînd este jertfitoare pentru semeni. Căci «mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prietenii săi» (Ioan XV, 13).

Avînd fiecare trup și suflet, este firesc lucru ca și *datoriile către noi înșine să se refere la trup și la suflet.*

Trupul este locaș al sufletului. Biserica ne arată însă că el devine prin Sfintele Taine *«locaș al Duhului Sfînt»* (1 Cor. VI, 19). Ca să nu înceteze a fi asemenea locaș, creștinul trebuie să-și îngrijească trupul, să-l apere de boli și de nimicire, să-l respecte, să-l ferească de vicii și de patimi, *cunoscînd că bunăstarea trupească este trebuitoare și ridicării continue a vieții sufletești.*

Deosebit de prețioasă este sănătatea trupească, și creștinul are datoria să o păstreze și să o întărească prin hrană îndestulătoare, îmbrăcăminte potrivită, muncă, odihnă la bună vreme, curăție, cumpătare în toate. *La vreme de boală, să nu folosească descîntece și leacuri băbești,* ci să se adreseze medicului, despre care Sfînta Scriptură spune : «Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul... Domnul a zidit din pămînt leacurile, și omul înțelept nu se va scîrbi de ele» (Înțelepciunea lui Isus Sirah XXXVIII, 1, 4).

Sufletul este unit cu trupul. Prin el, creștinul stă în legătură cu Dumnezeu, tinde să se asemene și să se unească cu Dumnezeu chiar din această viață prin trăirea în virtute, ca, în viața viitoare, să se bucure de fericirea veșnică. Pentru aceste pricini credinciosul are datorii deosebite față de sufletul său.

În chip statornic, creștinul este îndatorat să cultive facultățile sufletului : *mintea, simțirea* și *voința.* Să înlesnească năzuința și lucrarea minții sale în a aduna cunoștințe bogate

și temeinice, care duc la ridicarea și înflorirea vieții. Dar să-și lumineze mintea și să o hrănească zi de zi și cu învățăturile Sfintei Biserici, pentru că *«mintea care iubește pe Dumnezeu este făclia care luminează sufletul»* (sfîntul Antonie cel Mare).

Știind că simțirea este mai ușor supusă rătăcirii decît celelalte puteri sufletești, creștinul *are datoria să-și ferească inima de simțăminte înjositoare* prin înfrînarea patimilor, prin rugăciuni, prin urmarea exemplelor ziditoare; să-și umple inima cu simțăminte de evlavie, bunătate, frăție și dragoste curată.

Dar mai știind și aceea că, pentru mîntuire, nu ajunge cunoașterea și iubirea binelui, **ci și făptuirea binelui,** creștinul are datoria să-și întărească puterea care duce la îndeplinirea gîndurilor și dorințelor sale, să-și întărească și să-și oțelească voința. Și el poate face acest lucru cu *ajutorul harului dumnezeiesc* și prin *virtutea înfrînării și a bărbăției,* adică poate întări voința în împlinirea statornică a binelui, biruind totdeauna răul cu binele (Rom. XII, 21).

În felul acesta, creștinul își este sieși de folos, dar folosește și obștii din care face parte.

RUGĂCIUNE

Doamne și Stăpînul vieții mele, duhul trîndăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpînire și al grăirii în deșert, nu mi-l da mie.

Iar duhul curăției, al gîndului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie, slugii Tale.

Așa, Doamne Împărate, dăruiește-mi mie să văd greșelile mele și să nu osîndesc pe fratele meu, că bine ești cuvîntat în vecii vecilor. Amin.

d. DATORII FAȚĂ DE BISERICĂ

Dar creștinul are **datorii și față de Biserică.** În primul rînd, creștinul este dator să arate *dragoste curată* și tare *față de Biserică.* Și aceasta pentru că *Biserica l-a născut la viața în Hristos prin* **Taina Sfîntului Botez,** *ea îl crește duhovnicește prin* **celelalte Sfinte Taine,** *îi dă putere să trăiască în curăție, în sfințenie și în iubire de Dumnezeu și de oameni.*

Dar creștinul mai este îndatorat să **cunoască** *și să* **creadă** *toate adevărurile de credință* pe care le propovăduiește Sfînta

Biserică, să le păstreze în toată curăția lor și să-și călăuzească viața potrivit învățăturii Bisericii. Și încă mai mult: să se silească la *întărirea* și *răspîndirea* credinței ortodoxe, ca și la **apărarea ei,** cu tot curajul, de interpretări greșite. La aceasta îl cheamă Mîntuitorul Hristos prin cuvintele: *«Cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele* (înaintea oamenilor), *și Fiul Omului Se va rușina de el, cînd va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri»* (Marcu VIII, 38).

*

Credinciosul creștin este dator să țină și cele nouă porunci ale Sfintei Biserici, adică:

1. Să participe cu regularitate la sfintele slujbe ale Bisericii, în duminici și sărbători, ascultînd cu evlavie Sfînta Liturghie;
2. Să țină posturile rînduite de Biserică;
3. Să cinstească pe slujitorii Bisericii;
4. Să se spovedească și să se împărtășească în fiecare din cele patru posturi mari de peste an sau, cel puțin o dată pe an, în postul Sfintelor Paști;
5. Să se roage pentru ocîrmuitorii bisericești și cei ai țării;
6. Să țină posturile pe care le-ar orîndui episcopul sau mitropolitul locului în vreme de primejdii, de boli sau de necazuri;
7. Să nu citească cărțile ereticilor;
8. Să nu înstrăineze, nici să folosească, spre scopuri străine, lucrurile bisericești sau averea Bisericii;
9. Să nu facă nuntă și ospețe sau alte petreceri în timpul posturilor.

Să păzească toate aceste nouă porunci bisericești din cuget curat și cu încredințarea în dreapta răsplătire din partea Mîntuitorului Iisus Hristos.

e. DATORII FAȚĂ DE FAMILIE

De mare însemnătate sînt și **datoriile creștinului față de familie.** El trebuie să știe că familia este cea dintîi formă a vieții de obște, este sîmburele din care crește obștea și că,

de este sănătoasă, din ea înfloresc virtuțile și bunele deprinderi pentru o adevărată viață omenească.

După învățătura Sfintei noastre Biserici, *familia este un așezământ dumnezeiesc rînduit odată cu crearea omului* (Facere I, 27—28). *Mîntuitorul Iisus Hristos a sfințit căsătoria și a trecut-o în rîndul Sfintelor Taine.* Astfel, familia creștină primește binecuvîntarea lui Dumnezeu în fața sfîntului altar. Cei ce primesc Sfînta Cununie, bărbatul și femeia, **sînt una în fața lui Dumnezeu și a oamenilor,** cum citim în Sfînta Scriptură: «De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup» (Efes. V, 31).

O cît mai fericită viață de familie se statornicește și dăinuiește toată vremea dacă soții își împlinesc întru totul datoriile pe care le au unul către altul. Și între acestea trebuie amintite *iubirea și cinstirea.* «Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, asemenea și femeia bărbatului» (1 Cor. VII, 3).

Dar iubirea și cinstirea se păstrează și se întăresc dacă *soții își păzesc unul altuia credincioșia făgăduită în fața sfîntului altar.* În felul acesta, ei se ajută în munca pentru cîștigarea celor necesare vieții și împreună împărtășesc bucuriile și greutățile ei.

Soții sînt îndatorați să trăiască în dreptate, în curăție sufletească, **în cumpătare,** silindu-se nu numai la împlinirea celor materiale, *ci și la desăvîrșirea vieții lor sufletești,* potrivit îndrumărilor Sfintei Biserici.

Rostul familiei este nașterea și creșterea de prunci. Iar familia creștină trebuie să-și împlinească rostul nu numai prin nașterea de prunci, dar și *prin creșterea acestora în dragoste către Dumnezeu, către Sfînta Biserică;* apoi, în aceeași măsură, către patrie și poporul ei, către tot omul.

RUGĂCIUNE

Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cela ce ne-ai învățat ca totdeauna să ne rugăm unul pentru altul, căci așa vom împlini legea Ta și ne vom arăta vrednici de mila Ta, caută cu îndurare și păzește de vrăjmașii văzuți și nevăzuți pe soțul meu (soția mea), pe care mi l-ai dăruit (mi-ai dăruit-o) a petrece împreună pînă la moarte. Dăruiește-i sănătate și deplină înțelepciune, ca să-și poată împlini îndatoririle

sale după voia și poruncile Tale. Ferește-l(o) de ispitele pe care n-ar fi în stare să le poarte. Întărește-l(o) în dreapta credință și în dragoste desăvîrșită, ca să lucrăm împreună faptele bune și să locuim viața noastră după Sfintele Tale așezări și porunci. Că a Ta este stăpînirea și puterea în veci. Amin. (Rugăciunea soților unul pentru altul).

f. DATORII FAȚĂ DE PATRIE

Un adevărat credincios al Bisericii noastre trebuie să știe că are datorii și către familia cea mare din care face parte, față de poporul în sînul căruia a văzut lumina zilei și împreună cu care viețuiește și muncește; că are datorii față de țara în cuprinsul căreia își desfășoară viața; are **datorii firești față de patria sa, datorii cetățenești.** Și aceste datorii au chiar o mare însemnătate în viața lui, pentru că de împlinirea lor întocmai atîrnă buna viețuire și a semenilor săi. De aceea el și este învățat să le ducă la împlinire *din cugetul său, adică din conștiință* (Rom. XIII, 5), și cu deplină înțelegere. În această privință, Mîntuitorul Iisus Hristos ne face îndemn limpede, zicînd: *«Dați Cezarului cele ale Cezarului, iar lui Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu»* (Marcu XII, 17).

Datoriile față de patrie izvorăsc din simțămîntul de iubire a patriei, care, la rîndu-i, înseamnă o prelungire firească a dragostei familiale, a dragostei către aproapele, către toți fiii patriei, fără deosebire de limbă, rasă, origine și obiceiuri.

Într-un înțeles mai apropiat, patria este «pămîntul părinților», pămînt pe care părinții, moșii și strămoșii noștri l-au îngrijit cu pricepere, l-au lucrat cu neasemănată hărnicie, l-au apărat cu prețul vieții lor, l-au înfrumusețat pe măsura alesului lor simț pentru frumosul adevărat și, cu acest chip, ni l-au lăsat ca pe o zestre de mult preț, care cere să fie mereu îmbogățită prin a noastră sîrguință. *Iar iubirea de patrie înseamnă, așadar, dragoste nețărmurită față de ceea ce înfăptuim noi în ziua de azi,* adică înseamnă iubirea năzuințelor comune ale tuturor fiilor poporului din care facem parte, năzuințe îndreptate spre tot mai mult bine, spre tot mai multă fericire.

Credinciosul creștin mai știe și aceea, că Dumnezeu i-a rînduit să trăiască într-o anume patrie pămîntească, în sînul căreia, pe urma unei viețuiri cît mai alese, să se poată pregăti

și să poată nădăjdui în cîștigarea patriei celei cerești, a cetății «ce va să fie» (Evrei XIII, 14).

Mîntuitorul Iisus Hristos Și-a iubit patria, *a iubit poporul patriei Sale,* pe care l-a chemat întîi la fericire și la mîntuire. *Asemenea iubire au vădit și sfinții apostoli, ca și sfinții părinți ai Bisericii,* către patria și poporul în care s-au născut, dar toți au revărsat aceeași iubire și către alte neamuri și popoare. Ceea ce ne este îndemn și învățătură spre iubirea patriei noastre.

Iubirea patriei trebuie să fie luminată, ca să însemne adevărat *patriotism,* adică să-i cuprindă în lumina ei binefăcătoare nu numai pe toți cei de același neam, din același popor, ci pe toți oamenii. *În sufletul credinciosului creștin să găsească loc și iubirea pentru alte neamuri și popoare;* în mintea lui să sălășluiască deplină înțelegere și prețuire pentru tot ceea ce omenirea are mai bun și mai de preț. Dacă iubirea se limitează numai la poporul tău, cu disprețuirea celorlalte popoare, ea duce la *șovinism,* ceea ce înseamnă ură față de alte neamuri și popoare. Iubirea de patrie și neam, astfel înțeleasă și practicată, poate duce la *rasism,* la ideea că numai unele popoare și rase sînt de seamă, iar altele trebuie ținute în asuprire, cum se întîmplă în *colonialism* și neocolonialism.

Firește, o astfel de iubire care rănește și ia dreptul la viață și la libertatea altor popoare este un păcat împotriva aproapelui și înaintea lui Dumnezeu.

Dar prin ce se vădește dragostea de patrie, patriotismul? Cu alte cuvinte, care sînt datoriile credinciosului față de patrie?

Mai întîi trebuie arătat *că adevărata dragoste de patrie se vădește prin muncă cinstită* pentru propășirea ei în toate. Căci adevăratul patriot nu este acela care laudă, sau numai se laudă cu trecutul luminos al poporului din care face parte, ci cel care muncește cu hărnicie pentru tot mai binele acestui popor. Doar *«munca conștiincioasă pentru sporirea binelui obștesc,* ca: îndeplinirea îndatoririlor legate de chemarea în stat a fiecărui cetățean, participarea înțeleaptă la treburile publice, plata impozitelor etc.» înseamnă o datorie de mare cinste. Însuși Mîntuitorul și-a îndeplinit datoria de a plăti dările (Matei XVII, 27; XXII, 21). Iar sfîntul apostol Pavel ne face îndemnul: «Dați tuturor cele ce sînteți datori: celui cu darea, dare; celui cu vama, vamă; celui cu teama, teamă; celui cu cinstea, cinste» (Rom. XIII, 7).

Dar munca poate să fie spornică numai cînd se face în buna rînduială pe care conducătorii patriei o țin prin păzirea legilor. De aceea credinciosul creștin este îndatorat să le dea ascultare, după cuvîntul sfîntului apostol Pavel: «Tot sufletul să se supună înaltelor stăpîniri, căci nu este stăpînire decît de la Dumnezeu; iar cele ce sînt, de Dumnezeu sînt rînduite. Pentru aceea, cel ce se împotrivește stăpînirii se împotrivește rînduielii lui Dumnezeu. Iar cei ce se împotrivesc își vor lua osîndă» (Rom. XIII, 1—2). Și nu numai să le dea ascultare, supunere și cinstire, dar să se și roage pentru căpeteniile statului: «Vă îndemn — scrie același sfînt apostol — înainte de toate, să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri, pentru toți oamenii; pentru conducători și pentru toți care sînt în înalte dregătorii, ca să petrecem viață pașnică și liniștită, întru toată cuviosia și buna-cuviință, că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru» (1 Tim. II, 1—3). Ca urmare a acestui îndemn, în toate slujbele Sfintei Biserici întîlnim rugăciuni și cereri pentru sănătatea, pacea și prosperitatea conducătorilor patriei și pentru tot poporul îndrumat de ei pe calea binelui obștesc.

Dar credinciosul Bisericii noastre nu este numai un om al muncii cinstite, ci și un om al păcii, știind că pe un asemenea om îl fericește Mîntuitorul Hristos, numindu-l fiu al lui Dumnezeu (Matei V, 9).

Adevăratul creștin vrea din toată inima să trăiască în pace și în bună înțelegere cu toți oamenii (Rom. XII, 18), în pacea lui Dumnezeu, care covîrșește orice minte (Filip. IV, 7), în pacea lui Hristos, care să stăpînească toate inimile (Col. III, 15), în pacea pentru care se străduiește și se roagă necontenit Biserica Sa, în pacea temeinicită pe dragostea de aproapele. Căci în această pace sălășluiește dreptatea, se topesc patimile, amuțesc vrăjmășiile și nedreptățile și viața obștească înflorește.

El este hotărît împotriva celor care tulbură pacea și liniștea dintre oameni și popoare; împotriva războiului cotropitor, care este un rău și un păcat. Căci voia lui Dumnezeu este ca oamenii să trăiască în pace, în libertate și dreptate și să se bucure fiecare de rodul muncii lui. Pentru aceste pricini, cînd patria este în primejdie, cînd este atacată viața poporului său, cînd împotriva patriei se ridică vrăjmași, el, împreună cu toți fiii țării, trebuie să apere, chiar cu prețul vieții sale, patria și bunurile ei. Și aceasta, nu din teamă pentru lege, ci din îndemnul conștiinței (Rom. XIII, 5).

RUGĂCIUNEA CREDINCIOSULUI PENTRU PATRIE ȘI CONDUCĂTORII EI

Doamne, Dumnezeul nostru, întru Tine cred și întru Tine nădăjduiesc și al Tău ajutor îl cer : ia aminte, Doamne, la glasul rugăciunii mele și mă miluiește după mulțimea milei Tale. Apără și păzește, Doamne, de toată reaua întîmplare pe Cîrmuitorii Patriei noastre, ca sub scutul Tău cel puternic și sub conducerea lor înțeleaptă să ne zidim o țară tot mai frumoasă, în care pacea, binele și dreptatea să fie atotstăpînitoare și pe care să o apărăm de toți vrăjmașii văzuți și nevăzuți. Revarsă și asupra mea milele Tale cele bogate și mă povățuiește pe calea poruncilor Tale, căci spre Tine îmi îndrept graiul și mintea și inima și cer ajutorul Tău în toate împrejurările vieții mele. Apără-mă, Doamne, și mă păzește de tot răul sufletesc și trupesc. Întărește-mă cu mîna Ta cea atotputernică spre a-mi împlini cu vrednicie și în chip desăvîrșit slujba care-mi este încredințată, ca totdeauna cu toții să Te binecuvîntăm și să Te lăudăm în veci. Amin.

g. DATORII FAȚĂ DE LUME

Credinciosul creștin mai are și **datorii către lume,** adică față de toate cele zidite de Dumnezeu. Lumea, în toată întinderea ei, arată fără încetare puterea, mărirea și bunătatea Făcătorului, cum citim în Sfînta Scriptură : «Doamne, Dumnezeul nostru, cît de minunat este numele Tău în tot pămîntul!» (Ps. VIII, 9).

Ca orice om, și credinciosul este legat de lumea zidită de Dumnezeu și este încredințat că El îi poartă de grijă, încît să-și poată rîndui o viață plină de mulțumire sufletească și de propășire în cele trebuitoare traiului zilnic.

Cum iarăși citim în Sfînta Scriptură, Dumnezeu l-a creat pe om ca să fie stăpîn peste cele zidite și așezate de El în lumea aceasta, «ca să stăpînească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se tîrăsc pe pămînt și tot pămîntul» (Fac. I, 26). El le-a grăit primilor oameni : «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l stăpîniți» (Fac. I, 28).

Astfel, cuvintele Sfintei Scripturi arată legătura dintre om și lume, ca și menirea omului în lume. Ele mai arată că

lumea este de la Dumnezeu, nu de la cel rău ; că ea este bună, pentru că numai bun poate fi ceea ce a făcut și face Dumnezeu. «*A privit Dumnezeu toate cîte a făcut și iată erau bune foarte*» (Fac. I, 31). În lume, omul găsește tot ce este necesar vieții sale. Fuga de lume, ori socotința că ea ar fi de la cel rău, precum și lenevirea și nelucrarea pentru îngrijirea și înfrumusețarea lumii sînt lucruri împotriva înțelepciunii, iubirii și voii lui Dumnezeu. Căci El «*toate întru înțelepciune le-a făcut*» ; El a arătat întreaga Sa iubire către cea mai aleasă ființă din lume, față de om. Căci «așa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16).

Iisus Hristos a luat asupra Sa păcatele lumii (Ioan I, 29) ; Și-a dăruit viața Sa pentru viața lumii (Ioan VI,51). El a venit ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă (Ioan X, 10).

Venirea în lume a lui Iisus a refăcut, pe de o parte, legătura dintre om și Dumnezeu ; pe de altă parte, a întărit legătura dintre credincioși și dintre aceștia și lumea înconjurătoare.

Creștinul este dator să se poarte față de lume și față de semenii săi precum s-a purtat Iisus Hristos însuși. El a spus despre Sine : «Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți» (Matei XX, 28).

Așadar, o datorie de seamă a creștinului față de lume este și slujirea ei, adică munca spornică pentru înfrumusețarea ei, pentru crearea bunurilor de tot felul necesare vieții ; *este slujirea semenilor săi.* Creștinul trebuie să dea mărturie și *despre adevăr* (Ioan XVIII, 37), *despre lumină* (Filip. II, 15), *despre pace* (Matei V, 9), *despre iubire, bunătate* și despre tot ce duce la *desăvîrșirea lumii și a omului.*

Este drept că în Sfînta Scriptură întîlnim unele îndemnuri la ferirea de lume, la depărtarea de cele ale lumii. *Dar aceasta înseamnă fuga de păcat,* de nedreptate, de tot ceea ce este spre răul lumii, spre nefericirea omului.

Biserica Ortodoxă, ca păstrătoare credincioasă a învățăturii Domnului nostru Iisus Hristos, nu a stat niciînd împotriva dorinței omului de a cunoaște și a stăpîni lumea. Ea nu a stăvilit și nu împiedică *înaintarea spre tot ceea ce îi este omului de folos.* Dimpotrivă, sprijinind neîncetat silințele spre desăvîrșire în mijlocul credincioșilor ei, îi ajută pe aceștia să fie oameni de nădejde în societate și slujitori ai năzuințelor întregii omeniri spre zidirea unei lumi tot mai pline de fericire și de mulțumire.

Crescînd în sufletele credincioşilor virtuţi ca: *dragostea, blîndeţea, cumpătarea, bărbăţia, înţelepciunea, dreptatea, pacea* şi *buna înţelegere, munca* şi *respectul* pentru roadele muncii obşteşti, Biserica se străduieşte să înlăture din viaţa credincioşilor *păcatele*, care duc la *certuri*, la *vrajbe* şi la *războaie*.

Propovăduind *egalitatea* între toţi oamenii din toată lumea, Biserica contribuie la *înfrăţirea* dintre oameni şi popoare, la înlăturarea *apăsării* şi a *exploatării*, la ridicarea *demnităţii* omului pe cea mai înaltă treaptă cu putinţă.

Prin combaterea viciilor, prin îndreptarea celor greşiţi, prin îndemnul la muncă şi cinste, Biserica Ortodoxă face din credincioşii ei slujitori convinşi ai *binelui* şi ai *păcii* în lume.

RUGĂCIUNE PENTRU PACEA LUMII

Doamne, Dumnezeul nostru, caută dintru înălţime, ca un iubitor de oameni, asupra inimilor care sînt lipsite de dragoste, de unire şi sînt îmboldite de spinii urii şi ai altor păcate. O picătură din harul Preasfîntului Tău Duh coborînd peste dînsele, rourează-le bogat, ca să aducă roade bune şi, din dragostea cea către Tine, să sporească în fapte bune şi să petreacă în dragoste şi unire. Aşa, Doamne, înmulţind dragostea în inimile robilor Tăi (de pretutindenea), păzeşte-ne de tot răul, de asuprirea vrăjmaşilor văzuţi şi nevăzuţi, de sabie, de năvălirea altor neamuri şi totdeauna ne ajută să ne iubim unii pe alţii şi să facem tot binele spre a ne învrednici de bunătăţile Tale cele cereşti. Amin.

CUPRINSUL

Pagina

Cuvînt înainte 5

I

CREDINŢA CREŞTINĂ ORTODOXĂ

1. **Credinţa creştină ortodoxă** 9
2. **Sfînta Biserică** 27
3. **Sfînta Scriptură** 33
4. **Sfînta Tradiţie sau Predania** 38
5. **Sfintele Taine** 41
   1) Taina Sfîntului Botez 43
   2) Taina Sfîntului Mir 47
   3) Taina Sfintei Împărtăşanii 50
   4) Taina Spovedaniei 55
   5) Hirotonia (preoţia) 60
   6) Nunta 63
   7) Taina Sfîntului Maslu 66
6. **Credinţa în înviere şi în viaţa veşnică** 69

II

CHIPURILE ÎNCHINĂRII ORTODOXE

1. **Rugăciunea. Felurile şi foloasele rugăciunii** 75
   a. Rugăciunea particulară 79
      — Tatăl nostru 85
   b. Rugăciunea obştească. Cele şapte laude 89
   c. Biserica — locaş de rugăciune 93
   d. Sfînta Liturghie 96
      a) Liturghiile Bisericii Ortodoxe 99
      b) Părţile principale al Sfintei Liturghii 102
      c) Pregătirea şi participarea credincioşilor la Sfînta Liturghie 106
      d) Alte slujbe şi rugăciuni ale Sfintei Biserici. Ierurgiile . 109
         — Rugăciunile pentru cei răposaţi 111
         — Aghiazma 114
         — Acatiste şi paraclise 115
      e) Cele necesare săvîrşirii Sfintelor Taine 117

Pagina

2. **Duminica şi celelalte sărbători ale Sfintei Biserici** 122
a. Duminica 122
b. Sărbătorile sau praznicele împărăteşti 124
c. Preacinstirea Maicii Domnului 127
d. Cinstirea sfinţilor 128
3. **Cinstirea Sfintei Cruci şi a sfintelor icoane** 133
4. **Postul şi foloasele lui** 137
Despre mîncăruri 140

III

CĂILE DESĂVÎRŞIRII MORALE

1. **Învăţătura ortodoxă despre mîntuire** 145
Condiţiile mîntuirii: har, credinţă şi fapte bune 147
2. **Legea morală** 152
Decalogul 154
3. **Legea Noului Testament, legea iubirii** 163
Fericirile 164
4. **Virtutea** 181
a. Virtuţile teologice 182
b. Virtuţile morale 184
5. **Păcatul şi felurile lui** 187
6. **Desăvîrşirea morală** 191
7. **Datoriile creştinului** 195
a. Datorii faţă de Dumnezeu 195
b. Datorii faţă de aproapele 195
c. Datorii faţă de sine însuşi 197
d. Datorii faţă de Biserică 198
e. Datorii faţă de familie 200
f. Datorii faţă de Patrie 201
g. Datorii faţă de lume 204
Cuprinsul 207

Tehnoredactor: BOGDAN VALENTIN

Dat la cules: 20 iulie 1977. Bun de tipar: 20 octombrie, 1977. Apărut 1977. Format 16/61 × 86. Coli de tipar: 13

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE.